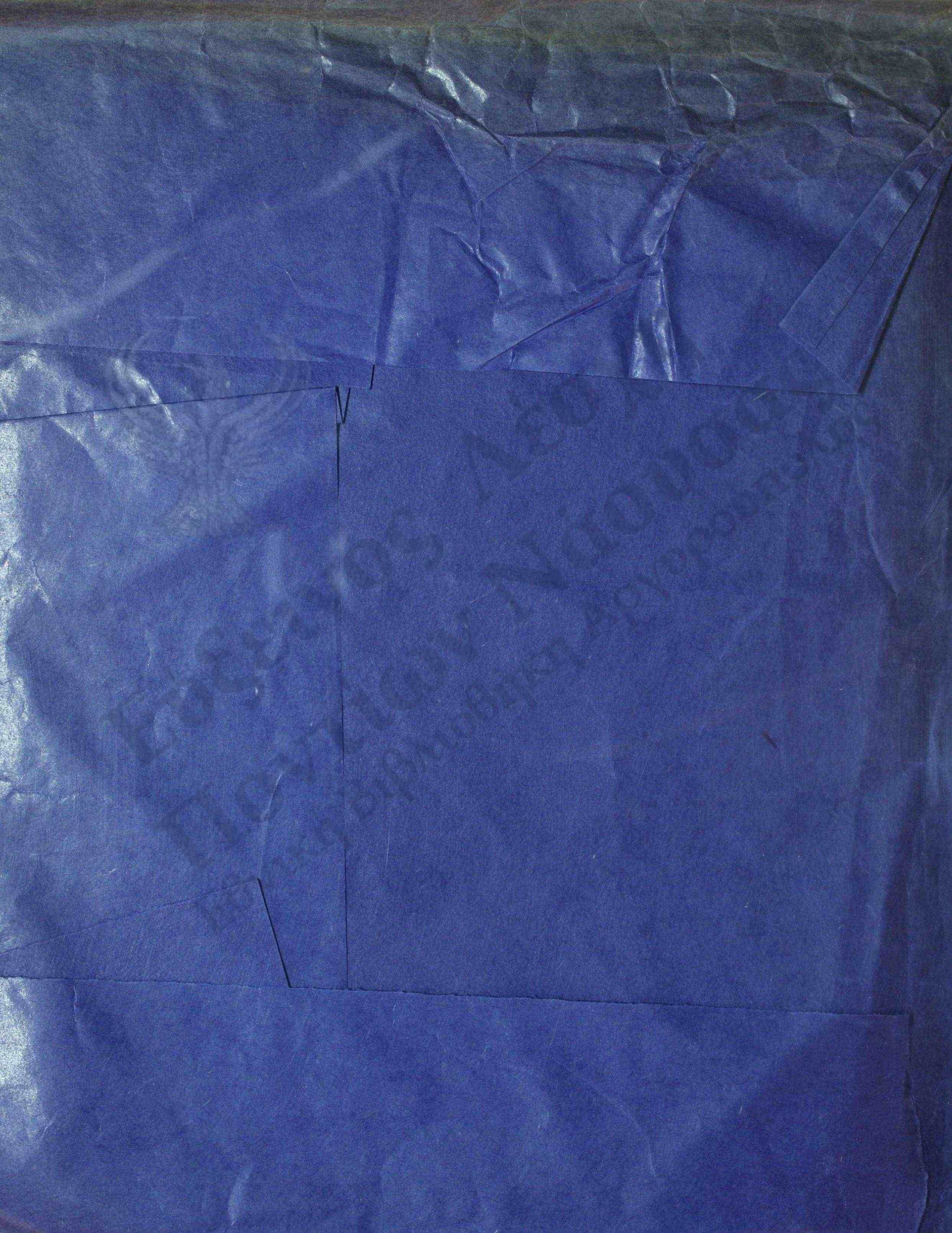
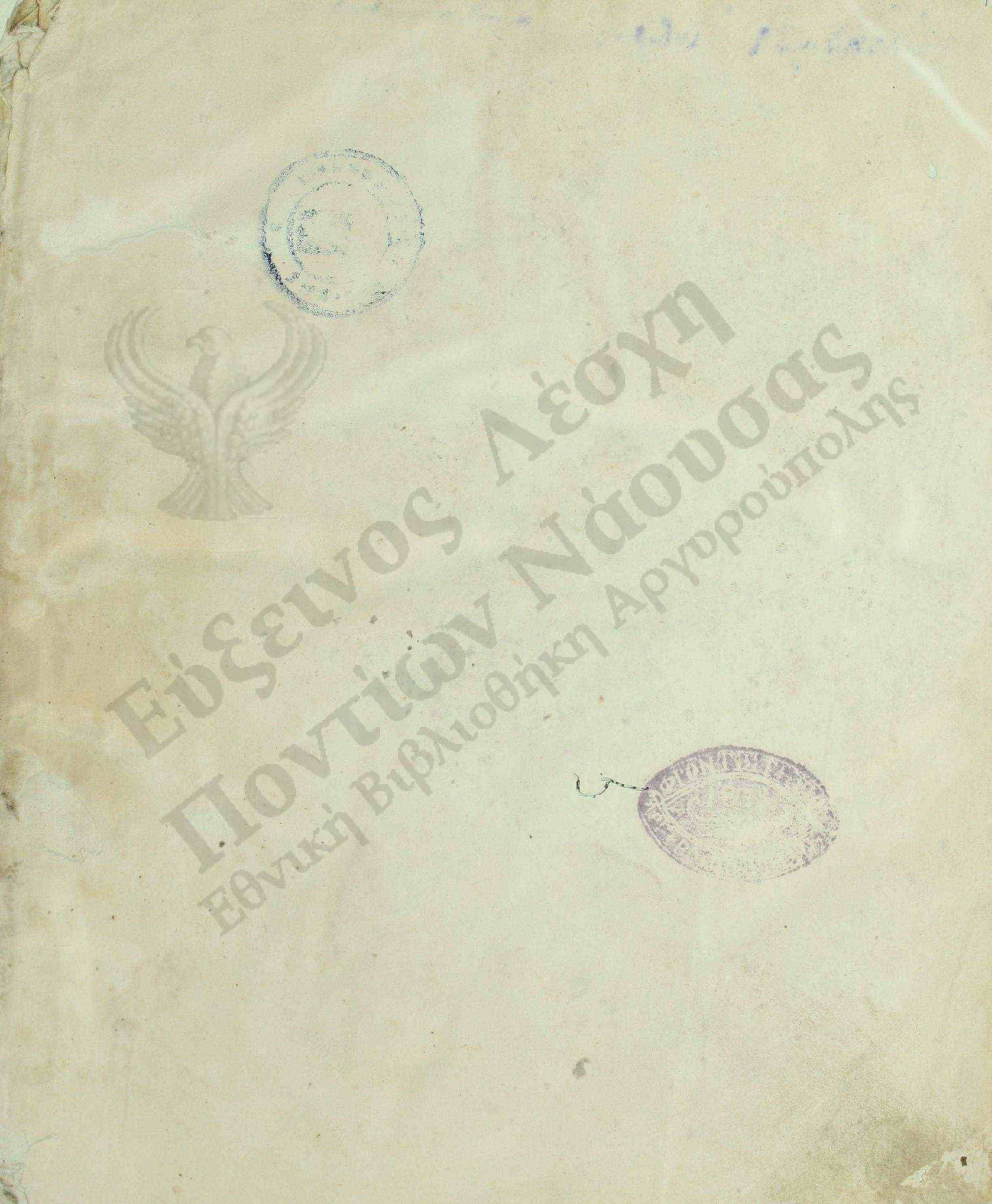
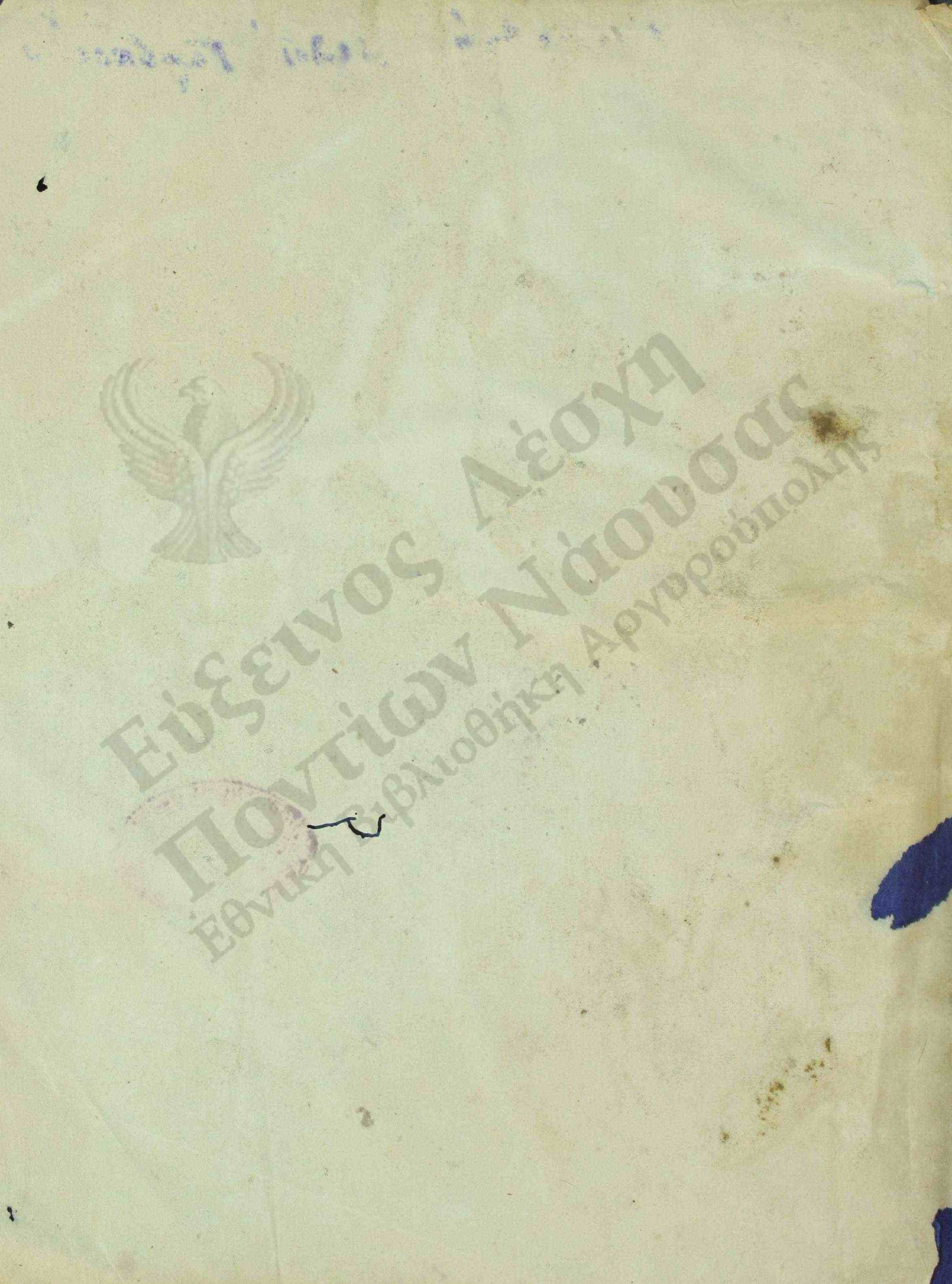

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

εἰς τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα Ψαλμοὺς τοῦ προφητά-
νακτος καὶ θεοπάτορος

ΔΑΒΙΔ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑ
ΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ

Ἐπίγραμμα προλεγεῖον εἰς τὴν παροῦσαν μετάφρασιν τοῦ Ψαλτηρίου.

Ἠδύλαλος Δαβὶδ λύρῃ ἐπὶ δάκτυλα βάλλων
    πρὶν, Σαοὺλ ἔλυτρον πνεύματος ἀνδροφόνου,
Ἐκ δὲ μεταφράσιος Ψαλτῆρος ἑοῦ προφανείσης,
    ψυχὰς ἐκ παθέων ῥύεται ἀργαλέων.
Ὅσσοις οὖν ψυχὰς ἀπαθεῖς θυμὸς ὀρώρει
    ἐμπλῆσαι ἱερῆς, δεῦρ' ἴτε ληψόμενοι.

Ἕτερον εἰς τὴν αὐτήν.

Δαβὶδ Προφήτης συγγραφεὺς κυρεῖ βίβλου
Ταύτης, ὅδ' Εὐθύμιος ἑρμηνεὺς πέλει.
Μετάφρασις δὲ Νικοδήμου τυγχάνει
Ἡ δ' ὠφέλεια παντὸς ἐστὶ τοῦ γένους.

Ἄλλο εἰς τὴν αὐτὴν διὰ στίχων πολιτικῶν

Ἰδοὺ ἡ ἐπιθυμητὴ ψαλτῆρος ἑρμηνεία,
    πρὶν συγγραφεῖσα τῇ πολλῇ Εὐθυμίου σοφίᾳ.
Νῦν δὲ εἰς τὸ ἁπλούστερον καλῶς μεταφρασθεῖσα
    καὶ σημειώμασι πολλοῖς λαμπρῶς ἀγλαϊσθεῖσα,
Ἀνέτειλεν, ἐξέλαμψεν, ὥσπερ φαιδρὰ σελήνη,
    ἵνα τὸ γένος τῶν βροτῶν κατὰ ψυχὴν λαμπρύνῃ.
Δεῦτε λοιπὸν φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας
    προσέλθετε, φωτίσθητε ἐκ ταύτης τὰς καρδίας.
Καὶ ἱκετεύσατε Θεὸν ἄφεσιν ἁμαρτάδων
    δοῦναι τῇ ἀδελφότητι τῶν θείων Ζωσιμάδων

Τῇ Εὐγενεστάτῃ καὶ Θεοσεβεστάτῃ τῶν Φιλογενεστάτων ΖΩΣΙΜΑ΄ΔΩΝ Ἀδελφότητι.

Ὁμολογοῦμεν, ὦ λαμπροὶ τοῦ γένους εὐεργέται, ὅτι, ὅσον ἐμφαντικὰς καὶ ἂν μεταχειρισθῶμεν λέξεις καὶ ἐννοίας, ὅσον ῥητορικώτερον καὶ ἂν ἐκφρασωμεν τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν βούλημα, δὲν θέλομεν δυνηθῇ ποτὲ, οὔτε κλέος νὰ προσθήσωμεν εἰς τὸ κλέος ὑμῶν, οὔτε δόξαν εἰς τὴν δόξαν· διότι αὐτὴ περιηχεῖ ἀπανταχοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν οὔτε ἔθνος, οὔτε πόλις, ἐν οἷς δὲν κροτεῖ τρανῶς τὸ φιλογενὲς ὑμῶν καὶ φιλόμουσον τὰ μόνα ἀληθῆ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν· ἀλλὰ καίτοι εἰδότες ταῦτα, ἐμπεπιστευμένοι ὅμως τὴν κοινὴν τοῦ γένους σάλπιγγα, τολμῶμεν νὰ ὑπηχήσωμεν εὐχαριστήριον πρὸς ὑμᾶς τῆς πατρίδος φωνὴν, ἥτις, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ψέλισμα, πεπείσμεθα, ὅτι θέλει φανῇ εἰς τὰς φιλογενεῖς ὑμῶν ἀκοὰς γλυκυτέρα παρὰ πάσας τὰς ἐμμελεῖς τῶν ἄλλων φωνὰς, ὡς φωνὴ τῆς πατρίδος. αὕτη ἡ πατρὶς ἡ φιλόστοργος Ἑλλὰς πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν ὀδύνην, καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην της ἐμφαίνει.

λαμπρῶς ἱσταμένη (λέγει ἐν ὀδύνῃ) " Πέπτωκα δεινῶς· ἀλλὰ καὶ δεινῶς πεπτωκεῖα (προφέρει ἐν χαρᾷ) ἀνίσταμαι φαιδρῶς· καὶ ἀνίσταμαι, χειραγωγουμένη ὑφ' ὑμῶν, οἵτινες οἶκτον λαβόντες ἐπὶ μητρὶ ἀναξιοπαθούσῃ περικαλύπτετε τὴν αἰσχύνην μου, ἀφαιρεῖτε τὰ αἰσχρὰ τῆς πτώσεώς μου ῥάκη, καὶ ἐπενδύετε τὰ λαμπρὰ τῆς ἀνορθώσεώς μου περιβόλαια, καὶ ζηλωταὶ τῆς ἀρχαίας λαμπρότητός μου, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀνοικοδομεῖτε μὲ ἀπαράμιλλον προθυμίαν τὸν πύργον τῆς δόξης μου, καὶ τοὺς ἄλλους ὑμῶν ἀδελφοὺς προτρέπετε εἰς τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐτὴν φιλογένειαν, ὁμηρικῶς διὰ τοῦ παραδείγματος ὑμῶν βοῶντες πρὸς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν.

„ Δαιμόνιε οὔσε ἔοικε κακὸν ὣς δειδίσσεσθαι.
„ Ἀλλ' αὐτός τ' ἐπάμυνε, καὶ ἄλλους ἵδρυε λαοὺς,
„ Ὡς φήτρη φήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις.

" οὐ

“ οὐ μεταμεμέλημαι, διότι ἐγέννησα τοιούτους υἱοὺς φιλαδέλφους καὶ φιλοπάτριδας· ἀπέχω τὴν χάριν, ὁμολογῶ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ διὰ ταῦτα συνέστησα πιεστήρια, καὶ ἐχάλκευσα χαρακτῆρας διὰ νὰ ἐγχαράζω ἐν ταῖς πλαξὶ τῆς καρδίας μου τὰ λαμπρὰ ὑμῶν τῶν φιλτάτων μου υἱῶν, καὶ λαμπρῶν εὐεργετῶν μου ὀνόματα, διὰ νὰ μένωσιν ἀνάγραπτα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα „.

Τοιαύτας εὐγνωμονικὰς ἐπαφῆκε φωνὰς ἡ φίλη πατρὶς, τοιαῦτα ἐκήρυξεν ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, ὅτε ἐσχάτως μετὰ τὰς ἀπείρους καὶ πολυειδεῖς χάριτας, διὰ τῶν ὁποίων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπερβορείων μερῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης γῆς καὶ θαλάσσης παρεμυθήσατε τὸ ἄλγος της πολυτρόπως, ἐπευδοκήσατε καὶ ἐγγύθεν νὰ επαυξήσητε τὴν χαράν της, ἐνδεικνύμενοι τὴν φιλογένειαν ὑμῶν καὶ εἰς τὴν νεοσύστατον τυπογραφίαν, ἥτις κλείζεται μὲ το παμπόθητον τῆς πατρίδος ὄνομα· ταύτας τὰς γλυκείας φωνὰς ἤκουσαν καὶ συνωμολόγησαν Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἡγεμόνες, Ἄρχοντες, καὶ πᾶσα τάξις καὶ σύστημα τῶν ὁμογενῶν. Ταύτας καὶ ἡμεῖς κατὰ χρέος ἄφευκτον προεθυμήθημεν νὰ κηρύξωμεν διὰ τῆς φωνῆς τοῦ τύπου πρὸς τους ἁπανταχοῦ ὁμογενεῖς προτάξαντες αὐτὰς εἰς τὸ ἱερὸν τεῦχος τοῦ Ψαλτῆρος, το ὁποῖον κατὰ την φιλογενῆ ὑμων συγκατάθεσιν καὶ ἐπιταγὴν ὑποβάλλεται ἤδη εἰς τὰ πιεστήρια τῆς τοῦ γένους τυπογραφίας καὶ ὅσον οὔπω θέλει δημοσιευθῆ κλειζόμενον μὲ τὸ σεμνὸν ὑμῶν ὄνομα. Τοῦτο τὸ Ἱερὸν σύγγραμμα λεγόμενον Σειρὰ τοῦ Ψαλτῆρος, θεωρεῖ κατὰ τὸ ἀναγωγικώτερον τοὺς Ἱεροὺς Ψαλμοὺς τοῦ Προφητάνακτος καὶ Θεοπάτορος Δαβὶδ καὶ σχολιάζει αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς ἀναγκαίας ἀλληγορικῆς θεωρίας, συνερανισθεῖσα πάλαι ἀπὸ τῶν συγγραμματων τῶν θεοφόρων Πατέρων καὶ συναρμοσθεῖσα ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ ὁσιωτάτου ἐν μοναχοῖς καὶ φιλοσόφου κυρίου Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαδηνοῦ, μετα-

τα-

ταφρασθεῖσα δὲ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἁπλοελληνικὴν φράσιν, ὑπὸ τοῦ ὁσιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυρίου Νικοδήμου ἁγιορείτου πρὸ ὀλίγων χρόνων, ἔμενε δὲ ἀνέκδοτος· καὶ ἐν ᾧ ἐγίνετο κοινὴ σκέψις καὶ φροντὶς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, συνέπεσεν ἀγαθῇ τύχῃ νὰ φθάσῃ καὶ ἡ φιλογενὴς ὑμῶν ἐπιταγὴ διὰ νὰ ἐκδοθῇ ἀπὸ τῆς τοῦ γένους τυπογραφίας ἱερά τις βίβλος τῇ ὑμετέρᾳ δαψιλεῖ δαπάνῃ, κοινῇ πάντες ἐπεψιφήσαντο, ὅτι ἡ τοιαύτη σύμπτωσις ἐγένετο κατὰ θείαν εὐδοκίαν, διὰ νὰ γένωνται συνδρομηταὶ τῆς ἐκδόσεως τοιαύτης θείας καὶ ἐπωφελεστάτης Βίβλου ἐκεῖνοι, οἵτινες ὠφέλησαν τὸ γένος καὶ ὠφελοῦσι ποικιλοτρόπως· ἰδοὺ ἡ παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὸ παρὸν δι' ὑμῶν αὐτῶν γινομένη προσφορὰ, ἥτις διὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν θειότητα τοῦ πράγματος οὐ μόνον θέλει λογισθῇ οἰκεία εἰς τὰς ὑμετέρας ἀρετὰς, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τὸν ἑξῆς λόγον· καθότι οἱ ἄνθρωποι ζητοῦντες νὰ ἀπομάττωνται ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης Βίβλου τὰς ψυχικὰς ὠφελείας, θέλουσιν ἐνοπτρίζωνται καὶ εἰς τὸν καθρέπτην τῆς ὑμετέρας φιλογενείας τὴν ἰδίαν οὐθένειαν, καὶ αἰσχυνόμενοι, θέλουσι προτραπῇ εἰς τὴν μίμησιν, καὶ θέλουσι γένῃ καὶ αὐτοὶ συντελεστικοὶ εἰς τὴν τοῦ γένους πρόοδον. Εἴητε ὑγιαίνοντες καὶ εὐημεροῦντες ἐπὶ πλεῖστον, Ἄνδρες φιλογενέστατοι· γένοιτο δὲ καὶ ἡμῖν να χρησιμεύσωμεν εἰς ὑμᾶς πολλάκις ὡς μέσα συντελεστικὰ τῆς πρὸς τὸ γένος ὠφελείας.

Οἱ Τυπογράφοι.

Τοῖς Ἐντευξομένοις Ὀρθοδόξοις.

Ἡ εἰς τύπους τῶν διαφόρων συγγραμμάτων ἔκδοσις τότε πρέπει νὰ λογίζεται ἀναγκαία, καὶ νὰ διενεργῆται, ὅταν καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητος, καὶ ἡ ἀπ᾽ αὐτῶν ὠφέλεια προφανεςάτη· τὰ δὲ ἄλλως πως ἐκδιδόμενα, αἱρετώτερον ἦτον, ἂν παρεδίδοντο εἰς τὸ πῦρ, παρὰ εἰς τὸν τύπον. ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι μόναι αἱ βίβλοι ἐκεῖναι κρίνονται ἄξιαι τοῦ φωτὸς τῶν τύπων, ὅσαι εἰσὶ ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ὠφελείας παραίτιοι, ὅσαι εἰσηγοῦνται τὴν ἄπταισον φιλοσοφίαν, ὅσαι καλλιεργοῦσι τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἀληθῆ ἱςορίαν τῶν προγεγονότων, καὶ ὅσαι τελειοποιοῦσιν αὐτὸν μὲ τὴν ἀνέγκλητον τῆς ὀρθῆς ἠθικῆς διδασκαλίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων αὐτῶν πάλιν προτιμητέαι ὁμολογοῦνται καὶ ἀναγκαιότεραι, ὅσαι τῶν θείων εἰσὶν ἐκφαντορικαὶ δογμάτων καὶ διδαγμάτων, καὶ πλήρεις πνευματικῶν ἐλλάμψεων καὶ χαρίτων. Καθότι ἐν αὐταῖς οὐχὶ μόνον καὶ σπέρμα τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας ἐνέσπαρται χωρὶς ἀκανθῶν καὶ ζιζανίων, καὶ πᾶσα ἡ τελειότης τῆς ἀκραιφνοῦς ἠθικῆς ἐναποτεθησαύριςαι δίχα διπλόης σοφιςικῆς, ἀλλὰ καὶ δι᾽ αὐτῶν μόνων δύναταί τις νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ τέλους τῆς ὄντως φιλοσοφίας, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ ἀληθοῦς εὕρεσις, καὶ τῆς ἀψευδοῦς εὐδαιμονίας ἡ ἀπόλαυσις, κἂν μὴ τριγωνίζῃ, μηδὲ τετραγωνίζῃ, μηδὲ κυβίζῃ, μηδὲ λογαριθμῇ, μηδὲ τὰ διάφορα πολλαπλᾶ καὶ ἀπειροςὰ ἀπειράκις ἀπείρως λογίζηται, μηδὲ μετεωρολογῇ, διὰ πολυειδοῦς σειρᾶς εἰκασμῶν, καὶ συμπερασμάτων ἐπιχειρῶν νὰ συναγάγῃ καὶ νὰ ἀποδείξῃ τά τε φαινόμενα, καὶ τὰ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀπείρως ἀφεςηκότα ἄπειρα σώματα καὶ διαςήματα. οἱ δὲ ἄλλως πως φιλοσοφοῦντες, κἂν ὁμολογουμένως, κἂν ὑποθετικῶς, κἂν ἀναλυτικῶς, κἂν συνθετικῶς, κἂν πειραματικῶς, κἂν ἄλλως πως θεωρῶσι τοὺς περὶ τῶν ὄντων λόγους, εὑρήσουσι μὲν ἴσως ἀληθείας τινὰς τοῖς κατὰ μέρος προσανηκούσας, ἀλλ᾽ ὅμως θέλουν ἀποπλανηθῇ τοῦ ἀναγκαιοτάτου, ἤτοι τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον, καί τοι ἐπαγγελλόμενοι, καὶ διώκοντες, ὡς τέλος τῆς φιλοσοφίας, δὲν θέλουν δυνηθῇ νὰ εὕρωσι μήτε πρὸ τοῦ θανάτου, μήτε μετὰ τὸν θάνατον, ἐὰν μὴ ἀπίδωσιν ἀτενῶς εἰς τὰς ἱερὰς ταύτας βίβλους, ἐὰν μὴ συλλέξωσιν εὐςόχως τὸν ἐν αὐταῖς ἀληθῆ καὶ θεσπέσιον νοῦν, καὶ ἐὰν μὴ σεβασθέντες ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν δι᾽ αὐτῶν ἄπταισον χειραγωγίαν. Τοιαύτη ἱερὰ καὶ ὡμολόγηται, καὶ ὁμολογεῖται, καὶ ὕμνηται καὶ ὑμνεῖται, καὶ τοιαύτη ὡς ἀληθῶς εἶναι καὶ ἡ περιεκτικὴ τῶν ἱερῶν καὶ θεοπνεύςων Ψαλμῶν τοῦ Προφητάνακτος καὶ Θεοπάτορος Δαβὶδ βίβλος, τὸ παρὰ πᾶσι τοῖς ὀρθῶς φρονοῦσι σεβαζόμενον, καὶ καθ᾽ ὥραν ἀναγινωσκόμενον ἱερὸν Ψαλτήριον. τὸ θεόσδοτον καὶ σεβάσμιον τοῦτο βιβλίον οὐχὶ μόνον διδάσκει θεολογικώτατα, πῶς πρέπει νὰ μεγαλύνηται, καὶ νὰ ὑμνῆται θεοπρεπῶς ἡ σοφία, ἡ παντοδυναμία, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀνεξικακία, ἡ ἀϊδιότης, καὶ τὰ λοιπὰ οὐσιωδῶς προσόντα τῇ θείᾳ οὐσίᾳ τοῦ Ὑψίςου Θεοῦ, ὅπερ ἐςὶ τὸ πρώτιςον καὶ ἀναγκαίως ὀφειλόμενον πρὸς τὸν δημιουργὸν χρέος τῶν δημιουργημάτων· οὐχὶ μόνον ὑπαγορεύει θεοσεβέςατα, πῶς πρέπει νὰ γίνωνται αἱ πρὸς τὸν οἰκτίρμονα Θεὸν προσήκουσαι εὐχαὶ, παρακλήσεις, καὶ ἱκεσίαι, διὰ νὰ εἶναι εὐπρόσδεκτοι, καὶ διὰ νὰ μὴ βαττολογῶσι τὰ λογικὰ ὄντα, καὶ ἀντ᾽ ὠφελείας ἐφέλκωσι καθ᾽ ἑαυτῶν τὴν θείαν ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις αὐτὸ ἀναγινώσκοι μετὰ τῆς ἀνηκούσης εὐλαβείας, καὶ ἔμφρονος καὶ ἀκαταγνώςου προσοχῆς, θέλει εὕρῃ τὸν Προφητάνακτα Δαβὶδ παρενείροντα πολλαχοῦ τῶν ἱερῶν Ψαλμῶν πολυειδεῖς ἰδέας φιλοσοφίας, καὶ ἠθικῆς, καὶ πάσης ἄλλης μαθήσεως. Τί ἄλλο ἐφρόνησαν οἱ φιλοσοφικῶς τῷ ὄντι ἐξετάσαντες τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων, εἰ μὴ ἐκεῖνο,

τὸ

τὸ ὁποῖον διαπρυσίως κηρύττει ἡ Προφητικὴ φωνὴ τοῦ Δαβίδ; „ Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνε-
„ τείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. „ (Ψαλμ. ΛΒ΄.) καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ. „ Σοί εἰσιν οἱ οὐρανοί, καὶ σή ἐστιν ἡ
„ γῆ. τὴν Οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς σὺ ἐθεμελίωσας, τὸν Βορρᾶν καὶ τὴν θάλασσαν σὺ ἔκτισας. „
(Ψαλ. ΠΗ΄.) Τί ἄλλο ἐθάῤῥησαν νὰ ἐπικυρώσωσιν, ὅσοι μὲ ἄκρον θαυμασμὸν παρατηροῦσιν εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος τοῦ Παντὸς ἓν ἄπειρον πλῆθος σωμάτων, ἅτινα κινοῦνται ἀδιαλείπτως καὶ περὶ τὰ ἄλλα, καὶ τὴν ἰδίαν ἕκαστον κίνησιν, χωρὶς νὰ διολισθαίνωσι, καὶ νὰ παρεκτρέπωνται οὐδ' ὁπωσοῦν τῶν ἰδίων ὁρίων μετὰ ἀπειρίαν χρόνων παρελθόντων; Τί ἄλλο τάχα σημαίνουσιν αἱ κροτικαὶ καὶ κομπώδεις φωναὶ τῶν φιλοσόφων Ἀπόκεντρος καὶ Ἐπίκεντρος, εἰμὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀνεῖπε πρὸ τούτων ὁ Θεόπνευστος φιλόσοφος; „ Τῷ
„ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. „
(Ψαλ. ΛΒ΄.) καὶ ἀλλαχοῦ. „ Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. „ (περὶ οὗ τινὲς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολαστικῶν λέγουσιν, ὅτι ὕδατα ἐννοεῖ ὁ Προφήτης τὴν περὶ ἕκαστον τῶν οὐρανίων σωμάτων συγκινουμένην ἀτμοσφαῖραν). Τί ἄλλο δύνανται νὰ εἴπωσιν, ὅσοι παρατηροῦντες τὰ ὀγκώδη κυρτώματα καὶ ὑψώματα τῶν Ὠκεανῶν ἐπαπειλοῦντα φρικώδεις κατακλυσμούς, αἴφνης βλέπουσι τὰ τρομερὰ ταῦτα ὕδατα νὰ ἀναχαιτίζωνται ἀπὸ μικρὰν ἄμμον. καὶ ὡσπερεὶ αἰδούμενα τὴν γείτονα γῆν, νὰ τὴν ὑποσαίνωσι, καὶ νὰ ἀνακλῶνται πρὸς ἑαυτά, εἰμὴ νὰ ὁμολογήσωσι μετὰ τοῦ Δαβίδ, ὅτι αἴτιος ταύτης τῆς γαλήνης καὶ συμφωνίας αὐτῶν τῶν δύω στοιχείων εἶναι, „ Ὁ συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης, καὶ τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσ-
„ σους; „ Τί ἄλλο παρετήρησαν, καὶ ἀνεκάλυψαν οἱ ἐπὶ τὰ μετεωρότερα ἀναβάντες, καὶ ὀφθαλμοῖς ὀξυδερκέσι καὶ τηλεσκοπίοις τελειοτάτοις κατασκοπήσαντες, καὶ, ὡς ἐνόμισαν, ἐξακριβώσαντες τὰ σχήματα, τὰς θέσεις καὶ τὰς κινήσεις τῶν ἀπλανῶν καὶ πλανωμένων ἀστέρων, εἰμὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μὲ τοὺς θείους ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς μᾶλλον, ἢ τοῦ σώματος κατενόησεν ὁ Θεοδίδακτος ἀστρονόμος τοῦ Ἰσραήλ; „ Ἐν τῷ ἡλίῳ
„ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ. ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας
„ δραμεῖν ὁδόν. ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐ-
„ ρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὅς τις ἀποκρυβήσεται τῆς θέρμης αὐτοῦ. „ (Ψαλ. ΙΗ΄.) ποῖον ἄλλο τούτου ἐνδεικτικώτερον καὶ τοῦ σφαιροειδοῦς τῶν σωμάτων σχήματος, καὶ τῆς κυκλικῆς αὐτῶν περιφορᾶς, ὅταν προφανῶς λέγῃ, ὅτι ὁ Ἥλιος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀπαρτίζῃ τὴν ἰδίαν πορείαν; Καὶ τοιοῦτος μὲν εἶναι περὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων ὁ Θεοπάτωρ Δαβίδ, περὶ δὲ τὴν ἠθικὴν τάχα εἶναι ἧττων καὶ ἐλλιπέστερος ἐκείνων τῶν ἠθικῶν φιλοσόφων, οἵτινες διὰ πολυειδοῦς σειρᾶς μεταφυσικῶν καὶ φυσικῶν ἀποδείξεων πειρῶνται νὰ ὑποστήσωσι, τί καλόν, τί εὐθές, τί δίκαιον, τί συμφέρον, τί ἐν γένει αἱρετόν, καὶ τί φευκτόν, καὶ οὕτω νὰ ἐξημερώσωσι, καὶ νὰ κοσμήσωσι τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη; ἡ Δαβιτικὴ ἠθικὴ εἶναι μὲν ἀφελής, ἀποίκιλος, καὶ ἄμοιρος τῆς διαλεκτικῆς τερθρείας, ἀλλ' εὐαπόδεικτος, ἀληθής, καὶ ἔντονος. καὶ τί ἄλλο ἁπλούστερον καὶ ἠθικώτερον ἀπὸ τὰς ἑξῆς ὑποθήκας; „ Δεῦτε τέκνα ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑ-
„ μᾶς. τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωήν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς; παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κα-
„ κοῦ, καὶ χείλη σου, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν, ζήτησον εἰρήνην,
„ καὶ δίωξον αὐτήν. „ (Ψαλ. ΛΓ΄.) καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ. „ Ἀθῷος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὃς οὐκ ἔ-
„ λαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὤμοσεν ἐπὶ δόλῳ τῷ πλησίον αὐτοῦ. οὗτος λήψεται εὐλο-
„ γίαν παρὰ Κυρίου, καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ Θεοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ. „ (Ψαλ. ΚΓ΄.) τί ἄλλο ἐνδεικτικώτερον

τῆς πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ ἱερὸς Προφήτης εἰς τὴν ἀρετὴν, εἰμὴ το νὰ λέγῃ ἐμφαντικώτατα. „ Νεώτερος ἐγενόμην· καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ „ ζητοῦν ἄρτους. (Ψαλ. Λϛ΄.) ἐν ἑνὶ λόγῳ, δὲν εἶναι εἶδος γνώσεως ἢ μαθήσεως, τοῦ ὁποίου νὰ μὴ γίνηται ἀνάμνησις ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ψαλμῶν, καὶ τοῦ ὁποίου ἢ αἱ καταφατικαὶ προτάσεις, ἢ τὰ ἀληθῆ πορίσματα νὰ μὴν ἐμπεριέχωνται συντομώτατα. Ἡ ἱςορία οὐχὶ μόνον τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ μέχρι τότε γνωςὴ ἐμπεριλαμβάνεται εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο τεῦχος συνοπτικώτατα. Ἂς διέλθῃ ἕκαςος μετ' ἐπιςασίας τὸν ἑβδομηκοςὸν ἕβδομον Ψαλμὸν, καὶ θέλει ἰδῆ ἐμπεριεχόμενον ἐν αὐτῷ μόνῳ εὐςοχώτατα καὶ συντομώτατα ὅλον τὸ βιβλίον τῆς Ἐξόδου. ὅλαι αἱ ὑψηλότεραι, καὶ ἀναγκαιότεραι ἔννοιαι τῆς Πεντατεύχου, τῶν Κριτῶν, τῶν Βασιλειῶν, τῶν Παραλειπομένων, τοῦ Ἔσδρα, καὶ τῶν Προφητῶν παρενείρονται πολλαχοῦ τῶν Ψαλμῶν προσφυέςατα.

Διὰ ταύτας τὰς πολυειδεῖς ἀρετὰς τὸ ἱερὸν τοῦτο βιβλίον ἐκρίθη τὸ ἀναγκαιότερον καὶ ὑπὲρ τὰ ἄλλα πολύχρηςον εἰς τὴν ἱερὰν ἡμῶν ἐκκλησίαν. Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπετάχθημεν νὰ προσευχώμεθα, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας εἶναι ἄφευκτος ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἱεροῦ Ψαλτῆρος. ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, ἐν ὅλοις τοῖς θείοις μυςηρίοις ἀρχὴ, μέση, καὶ τέλος γίνεται τὸ ἱερὸν Ψαλτήριον. Ἂν Ἄγγελοι πανηγυρίζωνται, ἂν Προφῆται, ἂν Ἀπόςολοι, ἂν Μάρτυρες, ἂν Ἱεράρχαι, ἂν Ὅσιοι, ἀπὸ τῆς πνευματικῆς τῶν Ψαλμῶν Κιθάρας ἐρανιζόμεθα τὰ προσφυῆ τῶν ᾀσμάτων μέλη, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀειθαλοῦς παραδείσου τοῦ Δαβὶδ δρεπόμεθα τῶν στεφάνων τὰ ἄνθη (1). ἡ εἰς τὰς ἱερὰς ἐκκλησίας εἴσοδος καὶ ἔξοδος ἡμῶν γίνεται ἀείποτε μὲ τὴν Ψαλμικὴν χειραγωγίαν. ἂν χαίρωμεν, συγχαίρει καὶ ὁ Δαβίδ· ἂν λυπώμεθα, συλλυπεῖται· ἂν ψάλλωμεν, συμψάλλει· ἂν θρηνῶμεν, συνθρηνεῖ· ἂν εὐχώμεθα, συνεύχεται· καὶ, (εἰ καὶ τολμηρὸν εἰπεῖν) ἂν κατευχώμεθα, συγκατεύχεται. ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ πρώτου Ψαλμοῦ λέγει. „ Πᾶσα γραφὴ θεόπνευςος καὶ ὠφέλιμος, διὰ τοῦτο συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ Πνεύματος, ἵν' ὥσπερ ἐν κοι- „ νῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαςος ἐκλεγώμεθα, ἡ δὲ τῶν Ψαλ- „ μῶν βίβλος τὸ ἐκ πάντων ὠφέλιμον περιείληφε. „ τὰ αὐτὰ σχεδὸν λέγει καὶ ὁ ἱερὸς Ἀθανάσιος ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν Ψαλμῶν. „ Πᾶσα μὲν γραφὴ θεόπνευςος πρὸς διδασκαλίαν, καὶ ὠφέλιμος, ἡ δὲ βίβλος τῶν „ Ψαλμῶν τά τε πάντων, ὡς Παράδεισος ἐν αὐτῇ πεφυτευμένα φέρουσα μελῳδεῖ, καὶ τὰ ἴδια ἐπ' αὐτῶν „ ψάλλουσα, δείκνυσιν. „ ὁ δὲ θεῖος Χρυσόςομος ταμεῖον πάσης πνευματικῆς χάριτος, καὶ θησαυρὸν ὠφελείας ἀποδεικνύων τὸ ἱερὸν τῶν Ψαλμῶν βιβλίον, οὕτω φησὶν ἐν τῇ ΚΗ΄. ὁμιλίᾳ τῇ εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιςολὴν „ Μυρίων ἀγαθῶν ἐμπεπλησμένον τὸ βιβλίον εὑρήσετε. κἂν εἰς πειρασμοὺς ἐμπέσῃς, Χριςια- „ νὲ, πολλὴν ἐντεῦθεν λήψῃ παραμυθίαν, κἂν εἰς ἁμαρτήματα, μυρία φάρμακα κείμενα ἐνταῦθα εὑρή- „ σεις, ἂν εἰς πενίαν, ἂν εἰς θλῖψιν, πολλοὺς τοὺς λιμένας ὄψει.

Τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ ἱερὰ αὕτη βίβλος, καὶ τοιαύτας ὑψηλὰς καὶ θεωρητικὰς ἐννοίας ἐμπεριέχουσα, καὶ ὅλως θεία καὶ θεόπνευςος ὁμολογουμένη, ἦτον καὶ δυσνόητος πολλαχοῦ, καὶ νοῦς παχὺς καὶ πρόσγειος δὲν ἐδύνατο εὐκόλως νὰ συναναβῇ καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ ἐν αὐτῇ ἀπόῤῥητα τοῦ πνεύματος, καὶ διὰ τοῦ-

το

(1) ὁ σοφὸς Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης συνηρανίσατο ἐκλογὴν ἀπὸ τοῦ Ψαλτηρίου εἰς πάσας τὰς δεσποτικὰς καὶ θεομητορικὰς καὶ ἁγίων ἑορτὰς, προσφυεῖς ἑκάςῃ ἑορτῇ περιέχουσαν τὰς προφητείας, ἥτις καὶ ψάλλεται πολλαχοῦ, καὶ μάλιςα ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἄθωνα ἱεροῖς μοναςηρίοις ἀμέσως μετὰ τὸν πολυέλεον.

το ἦτον χρεία νόων ὑψηλοτέρων, καὶ διὰ παντοίας ἀρετῆς κεκαθαρμένων, καὶ προσῳκειωμένων τῷ Πνεύματι, διὰ νὰ δυνηθῶσι να ἐννοήσωσι διαβατικῶς τὰ τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ Πνεύματος, καὶ νὰ ἀφελωσι τὴν ἐπισκιάζουσαν τῶν λέξεων ὀμίχλην, καὶ νὰ καταςήσωσι σαφῆ τὴν πολλαχοῦ τῶν Ψαλμῶν ἐναποκεκρυμμένην θείαν ἀλήθειαν. χάρις αὐτῷ τῷ Θείῳ καὶ Τελεταρχικῷ Πνεύματι, ὅπερ ἐξερευνῆσαν, καὶ εὑρὸν τοὺς ἀξίους ἑαυτοῦ, ἐνῴκησεν ἐν αὐτοῖς, καθηγίασεν, ἐφώτισε, καὶ ἀπέδειξεν ἱκανοὺς, ὥςε νὰ ἐννοῶσι κατ᾽ ἀξίαν τοῦ ὕψους τῶν θείων ἐννοιῶν, καὶ νὰ λαλῶσι κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. οὗτοι εἰσὶν οἱ ἱεροὶ καὶ ἀχειροποίητοι ναοὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, οἱ Θεορρήμονες ἐξηγηταὶ καὶ σχολιαςαὶ τῶν θείων Γραφῶν, οἱ Θεοφόροι καὶ Θεηγόροι Πατέρες τῆς ἐκκλησίας. οἱ Θεόσοφοι οὗτοι ἄνδρες ἀναβάντες εἰς τὴν ἀνωτάτην θεωρίαν διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ἐγγύτητος, καὶ ἐλλαμφθέντες διὰ τῆς φωτιςικῆς χάριτος τοῦ τελειοποιοῦ Πνεύματος, εἰσεχώρησαν εἰς τὸν γνόφον τῶν θείων Γραφῶν, καὶ κοινῶς ἅπαντες ἐγένοντο θεωροὶ καὶ ἐξερευνηταὶ τῆς ἐν αὐταῖς ἀληθοῦς γνώσεως τῶν μυςηρίων τοῦ Θεοῦ. ἀλλ᾽ ἦσαν, ὡς φαίνεται, προσδιωρισμένα καὶ εἰς ἐκείνους τὰ μέτρα τῆς γνώσεως κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτοῖς ἁγιότητος, καὶ τοσοῦτον ἐδύνατο ἕκαςος, ὅσον ἐδίδου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ διὰ τοῦτο καίτοι ἐγκύψαντες ἅπαντες κοινῶς εἰς τὴν ἔρευναν τῶν Γραφῶν, ὁ μὲν, ταύτης, ὁ δὲ, ἐκείνης, ἄλλος δὲ ἄλλης τὴν ὁλόκληρον ἑρμηνείαν ἀνεδέξαντο. Ὁ εὐπειθὴς καὶ προσεκτικὸς ἀναγνώςης ἀναγινώσκων τοὺς λόγους τῶν Θεοφόρων τούτων Πατέρων, εὑρίσκει πολλαχοῦ τεμάχια τῶν ἱερῶν Ψαλμῶν προσφυέςατα ἐξηγημένα, ἀλλ᾽ ἡ τελεία καὶ ὁλόκληρος αὐτῶν ἐξήγησις καὶ θεωρητικὴ ἑρμηνεία ἦτον, ὡς φαίνεται, ἀποτεταμιευμένη διὰ μόνους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνέπνευσεν ὁ Θεὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας κατὰ τὰ ἄπειρα αὐτοῦ κρίματα.

Πρῶτος λοιπὸν ἐξηγητὴς καὶ κατὰ βάθος ἑρμηνεὺς τῶν ἱερῶν Ψαλμῶν ἐγένετο ὁ ἱερὸς Ἀθανάσιος ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας. μετὰ τοῦτον ἡρμήνευσε τοὺς ἱεροὺς Ψαλμοὺς συντομώτερα μὲν, πλὴν ἀναγωγικώτερα ὁ μέγας καὶ Οὐρανοφάντωρ Βασίλειος. μετὰ τούτους ἡ χρυσῆ τῆς ἐκκλησίας Μέλισσα, ὁ ἱερὸς Χρυσόςομος, ἡρμήνευσε καὶ πλατύτερον καὶ θεωρητικώτερον τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, ἀναπτύξας σαφέςατα, ὅσα ἦσαν ἐν αὐτοῖς ἀπόῤῥητα, καὶ διατρανώσας ἔτι μᾶλλον τὴν ἐν αὐτοῖς ἠθικὴν διδασκαλίαν, καὶ εἰς διαφόρους πνευματικὰς ὁμιλίας μεταμορφώσας τοὺς Ψαλμούς. χρόνοις δὲ ὀλίγοις ὕςερον ὁ ἱερὸς Θεοδώρητος ἐπίσκοπος Κύρου τῆς Συρίας μιμητὴς γενόμενος τοῦ θείου Χρυσοςόμου, καὶ ἀκολουθήσας εἰς τὰ ἴχνη τῶν εἰρημένων ἱερῶν ἐξηγητῶν, συνέγραψεν ὁλόκληρον περὶ τῶν Ψαλμῶν πραγματείαν, τὰ μὲν ἐρανισάμενος παρ᾽ αὐτῶν, τὰ δὲ προσθεὶς παρ᾽ ἑαυτοῦ. καὶ τούτων τὰ συγγράμματα σώζονται καὶ χειρόγραφα πολλαχοῦ, καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους ἐν διαφόροις τόποις πολλάκις εἰς τύπους ἐξεδόθησαν. ἐν ὑςέροις δὲ ὁ σοφώτατος Νικήτας Σεῤῥῶν, ἀνὴρ ἐπίσημος κατὰ πᾶν εἶδος μαθήσεως, ἐγκύψας ἀνεπιςρόφως εἰς τὰ τῶν πατέρων συγγράμματα, καὶ συλλέξας ἐξ ἁπάντων, ὅσα ὑπ᾽ αὐτῶν ἐλέχθησαν εἰς Ψαλμοὺς, ἢ εἰς τεμάχια Ψαλμῶν, καὶ διαταξάμενος αὐτὰ προσφυέςατα, συνεκρότησε σειρὰν τῶν Ψαλμῶν πληρεςάτην ἅμα καὶ ὠφελιμωτάτην, ἀλλὰ κακῇ τύχῃ κεῖται χειρόγραφος, καὶ σήπεται ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν κατὰ τὸν Ἄθωνα μοναστηρίων. παρὰ ταύτην σώζεται καὶ μία ἄλλη σειρὰ ὑπομνηματιστῶν εἰς τοὺς Ψαλμοὺς, ἐκδεδομένη μὲν εἰς τόμους τρεῖς, σπανιωτάτη δὲ, καὶ δυσεύρετος ὡσὰν εἰ οὐκ ἦν ὅλως ἐκδεδομένη. τελευταῖον δὲ ἐν ἐσχάτοις τοῖς χρόνοις, ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμαίων Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς (1), ἀνὴρ ἐς

ἄχ-

(1) Εὐθύμιος ὁ Ζυγαδηνὸς κατὰ τὸν Μελέτιον (Τόμ. β΄. ἐκκλησ. ἱςορ.) ἦτον ἐν μοναχοῖς τεταγμένος καὶ διάσημος ἐν

λό-

ἄκρον ἐλλαχῶς παιδείας, καὶ ὑπέρτιμος τῶν φιλοσόφων καλούμενος, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος ἐξέθηκεν ἐντελεςάτην καὶ ἀκριβεςάτην ἑρμηνείαν εἰς ὅλον τὸ ἱερὸν Ψαλτήριον, ἀκολουθήσας ἀσφαλέςατα εἰς τοὺς ἀρχαίους ἱεροὺς ἐξηγητὰς, καὶ συλλέξας πολλὰ προσφυῶς καὶ ἀπὸ τῆς εἰρημένης ἀνεκδότου σειρᾶς τοῦ κυρίου Νικήτα Σερρῶν· ἀλλὰ καὶ αὕτη παρημελεῖτο χειρόγραφος.

Οὗτοι δὲ πάντες οἱ τῶν Ψαλμῶν ἐξηγηταὶ συνέγραψαν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν ἡμετέρων προγόνων γλῶσσαν· εἰς ἐκείνην τὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηγορία καὶ καλλιέπεια ἀφ᾽ οὗ ἐκρότησαν τόσους χρόνους λαμπρῶς τὸ βῆμα τῶν Ἀθηνῶν, ἐλάμπρυναν καὶ τόσους αἰῶνας τοὺς ἱεροὺς ἄμβωνας τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς ἐκείνην τὴν γλῶσσαν, ἥτις καὶ ὕμνηται καὶ ὑμνεῖται παρὰ πάντων τῶν ἐθνῶν, ὡς γλῶσσα θεία, καὶ ἡ μόνη προσφυὴς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, παρημελήθη δὲ, (φεῦ!) καὶ παραμελεῖται, κατεδιώχθη καὶ καταδιώκεται, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ἀπὸ μόνους ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀφελόμενος ὁ πανδαμάτωρ χρόνος ὅλην τὴν λαμπρότητα τῆς ἀρχαίας τῶν προγόνων δόξης, πάσχει νὰ συναφέληται, καὶ νὰ ἀποσβέσῃ καὶ αὐτὴν, καὶ τὸ δεινότατον, ὅτι καὶ συνεργοὺς ἔχει αὐτοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἔπρεπε νὰ ἀντιπαρατάττωνται καὶ μέχρις αἵματος διὰ τὸ μόνον αὐτὸ λείψανον τοῦ προγονικοῦ κλέους.

Ὅπως ποτὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὅπως ποτὲ καὶ ἂν παρημελήθη ἡ προγονικὴ γλῶσσα, αἱ ῥηθεῖσαι τῶν Ψαλμῶν ἑρμηνεῖαι λαλοῦσαι μὲ γλῶσσαν ἀκατανόητον εἰς τοὺς πλείςους, ἦσαν σχεδὸν ἀνωφελεῖς, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο πάλιν χρεία οὐχὶ πλέον θεηγόρων ἀνδρῶν, ἀλλὰ φιλοθέων τουλάχιςον καὶ φιλογενῶν, ὥςε, μὴ δυναμένων τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς γλώσσης, αὐτοὶ νὰ βιάσωσι τὴν γλῶσσαν νὰ καταβῇ εἰς τὴν ταπεινότητα τῆς κοινῆς ταύτης καὶ πεπατημένης διαλέκτου, καὶ ἀντὶ ἐξηγητῶν, νὰ γίνωνται μεταφρασαί. Τοιοῦτος πρῶτος μεταφραςὴς ἐγένετο ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος καὶ κοινωφελέςατος ἀνὴρ κύριος Ἀγάπιος ὁ Κρὴς, ὅςτις μετέφερεν εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ πλεῖςον μέρος τῆς ἑρμηνείας τοῦ μακαρίου Θεοδωρήτου. μετ᾽ αὐτὸν δὲ ὁ ὁμοπάτριος αὐτοῦ κύριος Ἀθανάσιος ὁ Βαρούχας ἀνεδέξατο καὶ ἐξετέλεσε τὴν μετάφρασιν τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἱεροῦ Ἀθανασίου. ἀλλ᾽ εἴτε διὰ τὸ ἐλλιπὲς, εἴτε διὰ τὴν εἰς τὰ κοινὰ καλὰ ὀλίγην τῶν ὁμογενῶν προσοχὴν, καὶ αἱ μεταφράσεις αὗται ἔμενον καὶ μένουσιν ἀνέκδοτοι. ἐσχάτως δὲ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων ὁ ὁσιώτατος καὶ ἐλλογιμώτατος κύριος Νικόδημος ὁ Νάξιος, ὁ τὸν μονήρη καὶ ἀσκητικὸν βίον ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἄθωνος μετερχόμενος, ἀνὴρ εἰς ἄκρον φιλογενὴς καὶ φιλόπονος, καὶ γνῶσιν ἔχων ἱκανὴν καὶ ἕξιν τῶν θείων Γραφῶν διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἀτενοῦς ἀναγνώσεως, καὶ διὰ τῆς τοῦ νοὸς καθαρότητος, προτραπεὶς καὶ παρὰ πολλῶν ἄλλων φιλογενῶν καὶ φιλοκάλων ἀνεδέξατο τὴν μετάφρασιν τῆς εἰς τοὺς ἱεροὺς Ψαλμοὺς ἑρμηνείας τοῦ κυρίου Εὐθυμίου τοῦ Ζυγαδηνοῦ, ἥτις ἐκρίθη πληρεςέρα καὶ ἀκριβεςέρα, ὡς συνειλεγμένη μετ᾽ ἄκρας ἐπιςασίας ἀπό τε τῶν εἰρημένων ἱερῶν ἑρμηνευτῶν, τῆς τε ἐκδεδομένης καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀνεκδότου σειρᾶς τοῦ κυρίου Νικήτα Σερρῶν, καὶ ἐπεξειργασμένη, καὶ πεπλουτισμένη καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ἀξιοσημειώτων παρατηρήσεων αὐτοῦ τοῦ φιλοσόφου ἀνδρός.

Ἐπι.

λόγοις, ἔγραψε σχόλια εἰς τὴν Θείαν Γραφὴν γλαφυρώτατα, συναθροίσας αὐτὰ ἐκ τῶν ἑρμηνειῶν τοῦ Χρυσοςόμου καὶ τῶν ἀρχαίων Πατέρων κελεύσει Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ πανοπλίαν δογματικὴν κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων, καὶ λόγους ἐγκωμιαςικοὺς εἰς διαφόρους ἁγίους, καὶ σχόλια εἰς τὰ τέσσαρα ἅγια Εὐαγγέλια. ἃ καὶ ἐξεδόθησαν ἐν Λειψίᾳ εἰς τέσσαρας τόμους διῃρημένα. ἔζη δὲ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα, μεταγενέςερος ὢν τοῦ Νικήτα Σερρῶν.

Ἐπιχειρισθεὶς δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Κύριος Νικόδημος, δὲν ἐνέμεινεν εἰς μόνην τὴν ἁπλῆν καὶ ἀπερίεργον μετάφρασιν τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀρχαίας τῶν πρώτων ἑρμηνευτῶν ἑρμηνείας παρέβαλε τὸ σύγγραμμα, καὶ τὰς ἐλλειπούσας μαρτυρίας τῆς Γραφῆς ἀνεπλήρωσε, καὶ τὰ πολλαχοῦ ἀσαφῆ διεσάφησε, καὶ ἑκασταχοῦ προσέθηκε τὰ ὀνόματα τῶν ἱερῶν ἑρμηνευτῶν, ἀφ' ὧν ὁ συγγραφεὺς ἠρανίσατο τὰς ἑρμηνείας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πόνους ἀτρύτους καταβαλὼν ἐκόσμησε καὶ κατεκάλυνε τὸ ἱερὸν τοῦτο σύγγραμμα, μὲ πολλοὺς ὑπομνηματισμοὺς διαφόρων ἀνωνύμων ὑπομνηματιστῶν, καὶ μὲ πολλὰ ἴδια ἀναγκαῖα καὶ ἐπωφελῆ σημειώματα, καὶ τέλος, ἐξειργάσατο τὸ ἔργον πλῆρες, καὶ τῆς εἰς τύπους ἐκδόσεως ἄξιον. ἀλλὰ φεῦ τῶν κακῶν! ὁ θάνατος προλαβὼν ἀφείλετο τὴν ζωὴν ἐκείνων, οἵτινες πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπέσχοντο τὴν δαπάνην τῶν τύπων, καὶ ἐν ᾧ κατεγίνετο ὁ μεταφραστὴς νὰ εὕρῃ ἄλλους συνδρομητὰς, ἔπαθε τὸ αὐτὸ, καταλιπὼν τὰ ὧδε, καὶ μεταβὰς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνὰς, καὶ ἔμεινε τὸ θαυμάσιον τοῦτο σύγγραμμα χαμαὶ κείμενον, καὶ παρερριμμένον, ἕως οὗ μαθὼν τὰ περὶ τούτου ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενος πανιερώτατος μητροπολίτης Ἰωαννίνων κύριος Ἱερόθεος, ἀνέλαβε μετὰ προθυμίας τὴν φροντίδα τοῦ νὰ τὸ ἐκδώσῃ εἰς τύπον· ἀλλὰ μόλις ἔφθασεν ἐκεῖ τὸ βιβλίον, καὶ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος μετέστη εἰς τὰς οὐρανίας μονὰς, καὶ ὁ θάνατός του οὐχὶ μόνον ἐγένετο κώλυμα τῆς εἰς τύπους ἐκδόσεως, ἀλλὰ καὶ αἰτία τοῦ νὰ ἐκλείπῃ τελείως, παραπεσὸν εἰς χάος δυσπρόσιτον καὶ δυσεξίτητον. Ζωὴ ἐπιμήκισον ὁ Παναγιώτατος, Φιλογενὴς καὶ Σεβασμιώτατος ἡμῶν Δεσπότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κύριος κύριος ΚΥΡΙΛΛΟΣ. Ἡ Σεβαστὴ αὐτοῦ Παναγιότης πόθον ἔνθερμον καὶ θεῖον πνέουσα διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ γένους, δι' ὅλα τὰ κοινωφελῆ καλὰ, καὶ μάλιστα δι' ἐκεῖνα, ὅσα ἀφορῶσιν εἰς τὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν Χριστιανῶν, ἅμα τε ἔμαθε τὸν ἐπικείμενον τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου κίνδυνον, καὶ εὐθὺς ζηλῶν ἐζήλωσε τῷ Κυρίῳ, καὶ τῷ Προφητάνακτι καὶ Θεοπάτορι Δαβὶδ, καὶ κινήσας πάντα λίθον, καὶ συνεργοῖς χρησάμενος ἔκ τε τῶν περὶ αὐτὸν Πανιερωτάτων καὶ Σεβασμιωτάτων ἁγίων Γερόντων, καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, ὅσοι μιμούμενοι τὴν αὐτοῦ Παναγιότητα τρέφουσι τὸν αὐτὸν ζῆλον διὰ τὰ κοινὰ καλὰ, ἐξεῦρε τὴν μηχανὴν μὲ τὴν ὁποίαν ἐδυνήθη νὰ ἀνελκύσῃ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ χάος τὴν ἱερὰν ταύτην βίβλον, καὶ νὰ τὴν μετακομίσῃ εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἔδαφος τῶν Πατριαρχείων. οὔσης δὲ τῆς βίβλου ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ γινομένης σκέψεως συντόνου περὶ τῆς εἰς τύπους ἐκδόσεως, καὶ περὶ τῶν ἀναγκαίως ἐσομένων ἐξόδων, ἅτινα εἵπετο νὰ συμβῶσιν ἁδρὰ διὰ τὸν ὄγκον τοῦ βιβλίου, ἡ φήμη διαδοθεῖσα, ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς φιλογενεστάτης καὶ κοινωφελεστάτης ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμάδων. οἱ φιλόκαλοι οὗτοι ἀδελφοὶ, οἱ λαμπροὶ τοῦ γένους εὐεργέται, ἀφ' οὗ κατεπλούτισαν τὴν Ἑλλάδα μὲ διάφορα κοινωφελῆ βιβλία, ἐκδοθέντα εἰς τύπους μὲ ἔξοδα αὐτῶν ἐν ταῖς κατὰ τὴν Εὐρώπην τυπογραφίαις, ἀφ' οὗ μὲ πολυειδεῖς καὶ διαφόρους τρόπους ὠφέλησαν καὶ ὠφελοῦσι τοὺς ὁμογενεῖς, ὡς ἕρμαιον λαβόντες καὶ τὴν διαδοθεῖσαν ταύτην περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου βιβλίου φωνὴν, δὲν ὑπέφερον τὸ νὰ μὴ γένωνται οἱ πρῶτοι αἴτιοι τῆς ἐκ τούτου γενησομένης εἰς τὸ γένος ὠφελείας, ἀλλ' ἅμα τε ἤκουσαν, καὶ εὐθὺς ἐξέδωκαν ἐντολὴν εἰς τοὺς ἐνταῦθα παροικοῦντας φίλους αὐτῶν, διὰ νὰ λάβωσι τὴν φροντίδα, καὶ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐξ αὐτῶν τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, καὶ οὕτως ἡ μὲν δυσκολία τοῦ πράγματος εὐκολύνθη, ἐκεῖνοι δὲ ἐπέθηκαν εἰς τὸν Κολοσσὸν τῶν οἰκείων ἔργων στέφανον λαμπρότατον, καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ φιλογενείας αὐτῶν ἀντάξιον. ἡ δὲ ἱερὰ τῶν Ψαλμῶν βίβλος ἐνδεδυμένη τὰ λαμπρὰ περιβόλαια τοῦ τύπου, ἐξέρχεται ἀγαθῇ τύχῃ ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κοινῆς τοῦ γένους Τυπογραφίας, καὶ δημοσιεύεται ἐπ' ὠφελείᾳ ψυχῶν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΞΗΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ, ΤΟΥ ΥΠΕΡΤΙΜΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΚΥΡΙΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΖΥΓΑΔΗΝΟΥ, Η ΖΥΓΑΒΗΝΟΥ.

ΚΑΙ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ ΔΑΒΙΔ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝ

ΚΑΙ ΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΗΔΗ ΔΙΑΙΡΕΘΕΝ, ΠΡΟΣ ΕΥΚΟΛΩΤΕΡΑΝ ΤΩΝ ΑΝΑΓΙ-ΝΩΣΚΟΝΤΩΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ποῖος εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ Ψαλτηρίου: ἤτοι τῆς βίβλου τῶν Ψαλμῶν.

ΠΑτὴρ τῆς παρούσης βίβλου τῶν Ψαλμῶν, καθολικῶς εἰπεῖν, εἶναι ὁ Προφητάναξ Δαβίδ, ὁ τοῦ Θεοῦ μὲν παῖς, καθὼς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ αὐτὸς ὁ ἴδιος Θεὸς„ Καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πό„ λεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδά μου. (δ΄. Βασιλ. κ΄. 6.) τοῦ Υἱοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ κατὰ σάρκα πατὴρ „ Βίβλος γάρ, φησι, γενέσεως Ἰη„ σοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβίδ· „ (Ματθ. α΄. 1.) ἵνα δὲ τὰς ἄλλας του μερικὰς ἐπωνυμίας περιλάβωμεν ἐν συντόμῳ· πατὴρ τῆς βίβλου ταύτης εἶναι ὁ Δαβὶδ ἐκεῖνος, ὁ μετὰ τὸν Ἀβραὰμ μόνος χρηματίσας πατὴρ τῶν Ἐθνῶν· ὁ ἐδικός μας μουσικὸς Ὀρφεύς· ὁ πρῶτος τῶν ἀρετῶν καλλιγράφος· Δαβίδ, ὁ πρῶτος Κήρυξ τῶν τριῶν ὑποστάσεων τῆς μιᾶς θεότητος· ὁ ποιμὴν ὁμοῦ καὶ ἀριστεύς· ὁ Προφήτης ἐν ταὐτῷ καὶ Βασιλεύς· Δαβίδ, ὁ τοῦ πρώτου καὶ οὐρανίου Βασιλέως χρηματίσας καρδία καὶ γλῶσσα καὶ κάλαμος· ὁ παρὰ Θεοῦ μαρτυρηθείς· καὶ ὁ ἀποκτήσας ὅλας τὰς ἀρετάς, ὅσαι κάμνουν Θεὸν τὸν ἄνθρωπον, καὶ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἀναφέρονται. (1)

Οὗτος λοιπὸν ὁ μέγας τῷόντι Δαβίδ, υἱὸς μὲν ἦτον τοῦ Ἰεσσαί, νεώτατος δὲ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους του ἀδελφούς· ἀκαλλώπιστος μὲν κατὰ τὴν θέαν, ὡραιότατος δὲ κατὰ τὴν ψυχήν. καὶ ὅλων τῶν Στρατηγῶν καὶ Προφητῶν καὶ Νομοθετῶν καὶ Βασιλέων πλουσιώτατος ἅμα καὶ ποικιλώτατος κατὰ τὰ χαρίσματα· πρᾳότατος μὲν κατὰ τὸ πνεῦμα, κατὰ δὲ τὴν φύσιν ἐπιεικέστατος· ἀνδρειότατος κατὰ τὴν γνώμην, καὶ κατὰ τὸ σῶμα ῥωμαλεώτατος· ἀρχικώτατος μὲν εἰς ἑαυτόν, ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κοινότατος· μεγαλοφρονέστατος ἐν ταὐτῷ καὶ μετριοφρονέστατος· ἁπλούστατος εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ πολυτροπώτατος· γλυκὺς κατὰ τὸ ἦθος· ὀξὺς κατὰ τὸν λόγον· πολὺς κατὰ τὸν νοῦν· ἔνθους κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων, καὶ μᾶλλον κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ ὄντος Θεοῦ αὐτοδίδακτος, ἢ Θεοδίδακτος· ὅλος καὶ ὅλου ὑπάρχων τοῦ Πνεύματος ὄργανον· ὅλα δὲ τὰ ἄλλα προτερήματά του ἐγὼ παραδραμών, ἢ συντεμών, δύω μόνα θέλω ἐπαινέσω ἐνταῦθα, τὴν σοφίαν λέγω, καὶ τὴν ἀνδρίαν του.

Πρῶ.

---

(1) Ὅρα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἑρμηνείας τοῦ πεντηκοστοῦ Ψαλμοῦ τὰ θαυμαστὰ ἐγκώμια, ὅπου πλέκει ἡ εὔλαλος καὶ ῥητορικωτάτη γλῶσσα τοῦ θείου Χρυσοστόμου εἰς τὸν Θεοπάτορα καὶ Προφητάνακτα Δαβίδ. Σημειοῦμεν ἐδῶ, ὅτι τὸ ὄνομα Δαβίδ, κατὰ μὲν τὸν Εὐσέβιον ἑρμηνεύεται, ἐξουθενημένος καὶ ἠλεημένος· κατὰ δὲ τὸν θεῖον Μάξιμον, ἱκανὸς χειρί· κατ' ἄλλους δὲ ἑρμηνεύεται, μόνος καὶ πεποθημένος, καὶ οὗτος ἀγαπητός.

Πρῶτον δὲ πρέπει νὰ εἰπῶ περὶ τῆς σοφίας του· λέγει γὰρ αὐτὸς ὁ ἴδιος Δαβὶδ βαθύτερον ἢ σαφέστερον ταῦτα ,, αἱ χεῖρές μου ἐποίησαν ὄργανον, καὶ οἱ ,, δάκτυλοί μου ἥρμοσαν Ψαλτήριον· (ἐν τῷ ,, Μικρὸς ἤμην ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου·) διότι σοφία δὲν εἶναι ἄλλο τι, πάρεξ ἁρμονία λόγων καὶ πραγμάτων· ἄλλως δὲ καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰς λογικὰς ἐπιστήμας, ἡ ἁρμονικὴ ἐπιστήμη εἶναι τὸ κάλλιστον καὶ κορυφαιότατον μέρος τῆς φιλοσοφίας· καθότι αὐτὴ ἑαυτήν, καὶ ὅλα ὁμοῦ τὰ μέρη καὶ κάλλη τῆς φιλοσοφίας, τὰ προσαρμόζει διὰ μέσου της τόσον εἰς τὸν ἑαυτόν της, ὅσον καὶ ἕνα εἰς τὸ ἄλλο· μὲ τὸ νὰ ἦναι μία συμφωνία ἢ ἀναλογία εἰς ὅλα· ὅποιος λοιπὸν ὁμολογήσῃ, ὅτι ἔχει τὴν ἁρμονικὴν ταύτην ἐπιστήμην, αὐτὸς ὡμολόγησε μὲ ὀλίγα λόγια, πῶς ἔχει εἰς τὸν ἑαυτόν του ὅλην τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων.

Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Δαβίδ, τὰς μὲν χεῖρας καὶ τὴν ποιητικήν του δύναμιν, ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ὄργανον· τοὺς δὲ δακτύλους καὶ τὴν ἁρμονικήν του ἐπιστήμην, ἀφιέρωσεν εἰς τὸ Ψαλτήριον ,, Αἱ χεῖρές μου ἐποίησαν ὄργανον καὶ οἱ δάκτυλοί ,, μου ἥρμοσαν Ψαλτήριον· διότι, τὸ μὲν ὄργανον, εἶναι ἁπλούστερον καὶ χονδρότερον, τὸ δὲ Ψαλτήριον, εἶναι ἐπιστημονικὸν καὶ λεπτότερον, καὶ ἀκολούθως χρειάζεται τέχνην ἀκριβεστέραν· ἀναγωγικῶς δέ, χεῖρας μὲν πρέπει νὰ νοήσωμεν τὴν πρακτικὴν ἀρετήν, ἡ ὁποία κάμνει, ὡσὰν ὄργανον, τὴν ἐνάρετον ζωήν, εὔρυθμον καὶ σύμφωνον μὲ τὸν ἑαυτόν της· δακτύλους δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν, τοὺς θεωρητικωτάτους λόγους καὶ αἰτίας· ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ κατασκευάζουσιν ὡσὰν Ψαλτήριον, τὸ νοερὸν τοῦ λόγου κριτήριον· ὥστε ὁποῦ αὐτὸ νὰ ἐμπνέεται ἄνωθεν ἐκ τῆς θείας χάριτος καὶ νὰ κρούεται· καὶ διὰ μέσου ἄλλου μεγαλητέρου νὰ ἀνακρούεται: ἤτοι διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Καὶ εἰς ἄλλο δὲ μέρος τῶν Ψαλμῶν λέγει ὁ αὐτὸς ,, Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐ-,, δήλωσάς μοι. (Ψαλ: ν': 6:) βαβαὶ διὰ τὴν μεγαληγορίαν! δείχνει γὰρ μὲ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Προφητάναξ, ὅτι δὲν εἶχε μόνον τὴν γνῶσιν τῶν φαινομένων Κτισμάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν σύνεσιν τῶν ἀποῤῥήτων Μυστηρίων· οἷον, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Τριὰς καὶ Μονάς· ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔμελλε νὰ γένῃ ἄνθρωπος. Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει ,, Ὑπὲρ πάντας ἐσό-,, φισάς με τὴν ἐντολήν σου (Ψαλ: ριη': 98:) λέγει δὲ τοῦτο διὰ τὴν Πρακτικὴν ἀρετήν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε το πρωτεῖον τῶν ἄλλων. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ἱκανὰ περὶ τῆς τοῦ Δαβὶδ σοφίας.

Τὰ δὲ περὶ τῆς ἀνδρίας του αὐτὸς ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ λέγων ,, Ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν τῷ ἀλλοφύ-,, λῳ, καὶ ἐπικαταράσατό με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτοῦ· ,, ἐγὼ δὲ σπασάμενος τὴν παρ' αὐτοῦ μάχαιραν, ἀ-,, πεκεφάλισα αὐτόν· καὶ ἦρα ὄνειδος ἐξ υἱῶν Ἰσ-,, ραήλ. (Ἐν τῷ ,, Μικρὸς ἤμην ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ,, μου.) Βλέπε ὦ ἀναγνῶστα, ὄχι μόνον τὴν ἀνδρίαν τοῦ Δαβίδ, ἀλλὰ πολὺ πρότερον τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ ταπείνωσιν· διὰ τί αὐτός, ἀγκαλὰ καὶ εἶχε νὰ εἰπῇ ἐδῶ πολλὰ καὶ μεγάλα καυχήματα: ἤτοι τὰ πλήθη τῶν πολεμίων ἀλλοφύλων, τὰ θράση τούτων, τὰ ἅρματα, τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ μελέτας, τὴν ἀλαζονίαν τοῦ Γίγαντος ἐκείνου καὶ ἐλέφαντος Γολιάθ, τὴν ἐμπειρίαν, τὴν ἀνδρίαν, τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀγωνίαν τοῦ λαοῦ, τὴν ἀπορίαν τοῦ βασιλέως Σαούλ· ἀγκαλὰ καὶ εἶχε νὰ εἰπῇ, πῶς ἔφριττον ὅλοι καὶ ἔτρεμον τὸν ἀλλόφυλον Γολιὰθ καὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται, καὶ νέοι καὶ γέροντες· καὶ πῶς αὐτὸς νεώτατος ὤντας κατὰ τὴν ἡλικίαν, μικρὸς δὲ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ἀναρμάτωτος δὲ καὶ ἄπειρος κατὰ τοὺς πολέμους, ἐξεθάῤῥευσεν ὅμως ἐναντίον τοῦ βαρβάρου, καὶ νομίσας ὡσὰν ἕνα νεκρὸν τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον πύργον, καὶ τὸ τοιοῦτον μέγα θηρίον, ἐνίκησεν αὐτὸν εὐκολώτατα, καὶ μὲ τὴν ἐκείνου τοῦ ἰδίου μάχαιραν ἐπῆρε τὴν κεφαλήν του ἀπὸ τὸ σῶμά του· καὶ ἔτζι ἔλυσε τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἔπαυσε τὰ φονικά, ἔσωσεν ὁμοῦ, καὶ στράτευμα, καὶ βασιλέα, καὶ τάφους προγόνων, καὶ νόμους πατρῴους, καὶ ἱερά, καὶ γονεῖς, καὶ κάθε γένος καὶ ἡλικίαν. Ταῦτα, λέγω, τὰ τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα καυχήματα, ἀγκαλὰ καὶ εἶχε νὰ εἰπῇ ὁ Δαβίδ, μ' ὅλον τοῦτο αὐτὸς διὰ τὴν μετριοφροσύνην του, οὐδὲν τούτων ἐμεγαλαύχησεν· ἀλλὰ μὲ μεγάλην συντομίαν καὶ ἐπιείκειαν διηγεῖται τὴν πρὸς τὸν Γολιὰθ ἀνδρείαν μονομαχίαν του.

Ὁ τοιοῦτος ὅμως καὶ τηλικοῦτος Δαβὶδ (διὰ

νὰ μὴ πλατύνω τὸν λόγον διηγούμενος μὲ ἀκρίβειαν κάθε του ἀνδραγάθημα.) ἐξευτελίζεται μὲν ἀπὸ τὸν πατέρα του Ἰεσσαὶ κατ' ἀρχὰς (ἐπρόσεχε γὰρ ἐκεῖνος εἰς μόνην τὴν φαινομένην σωματικὴν μικρότητα τοῦ Δαβὶδ) ἀπορρίπτεται δὲ εἰς τὸ νὰ εἶναι ποιμὴν προβάτων· καὶ ποιμὴν ὄχι τέλειος, ἀλλὰ ἀτελὴς καὶ παραμικρὸς, ἀκολουθῶν ὄπισθεν εἰς τὰ λοχευόμενα καὶ γεννῶντα πρόβατα· τὸ ὁποῖον εἶναι ἔργον τῶν ἀτελῶν καὶ παραμικρῶν ποιμένων. Καὶ ὁ μὲν πατήρ του ἔτζι ἐξευτέλιζε κάτωθεν τὸν Δαβίδ· ὁ δὲ Θεὸς ἄνωθεν αὐτὸν υἱοθέτιζε, καὶ ὡσὰν βασιλέως υἱὸν παρεσκεύαζεν αὐτὸν, νὰ μελετήσῃ πρότερον εἰς τὰ ἄλογα ζῶα τὴν ποιμαντικήν: ἤτοι τὴν βασιλικὴν ἐπιςήμην, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ λάβῃ ὕςερον ἐπάνω εἰς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἐπρογύμναζεν αὐτὸν νὰ ἀγρυπνῇ, νὰ πολεμῇ, νὰ κινδυνεύῃ διὰ τὴν ποίμνην, νὰ ἀντιπαλαίῃ εἰς λέοντας, εἰς ἀρκούδας, εἰς κλέπτας, εἰς πεῖναν, εἰς ψύχραν, εἰς ζέςην· καὶ ποτὲ μὲν, νὰ προπορεύεται αὐτὸς ἔμπροσθεν ἀπὸ τὰ πρόβατα, καὶ νὰ ὁδηγῇ αὐτὰ εἰς βοσκὴν χλοηφόρον, εἰς σκιὰς δένδρων, εἰς βρύσεις νερῶν καὶ εἰς ποταμούς· ποτὲ δὲ, νὰ ἀνακαλῇ καὶ νὰ γυρίζῃ ὀπίσω τὰ πρόβατα· καὶ νὰ τὰ συναθροίζῃ, τώρα μὲ τὴν ῥάβδον, τώρα μὲ τὴν φωνὴν, τώρα μὲ τὰ ᾄσματα, καὶ τώρα μὲ τὴν φλογέραν· καὶ ἄλλοτε μὲν, νὰ εὐφραίνῃ τὰ πρόβατα· ἄλλοτε δὲ, νὰ τὰ φοβίζῃ· ἄλλοτε, νὰ τὰ φυλάττῃ ὑγιεινὰ, καὶ ἄλλοτε νὰ τὰ ἰατρεύῃ ἀσθενοῦντα· τούτων δὲ ὅλων τὸ τέλος εἶναι, ὄχι μόνον νὰ ἀποδειχθῇ τὸ ποίμνιον παχύτατον, ἀλλὰ καὶ πολυπληθέςατον.

Καὶ τί πρέπει νὰ πολυλογῶ; ἔρχεται μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ ὁ Προφήτης Σαμουὴλ, ὁποῦ ἔμελλε νὰ χρίσῃ τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰεσσαί· ζητεῖται ἐκεῖνος, ὁποῦ ἔμελλε νὰ χρισθῇ· εὐγαίνει ὁ χορὸς τῶν ἄλλων υἱῶν τοῦ Ἰεσσαὶ ὁ πολὺς ἐκεῖνος καὶ καλὸς καὶ λαμπρός· τίθεται ἐπάνω εἰς αὐτοὺς τὸ κέρας τοῦ χρίσματος· ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπερτίθεται καὶ ἀποδοκιμάζει τούτους· καθὼς καὶ ὁ Ἰεσσαὶ ἀπεδοκίμαζε τὸν Δαβίδ· ὅθεν ἀναγκάζεται ὁ ἴδιος πατήρ του νὰ φέρῃ καὶ τὸν Δαβὶδ, ὁ ἐξουθενῶν τὸν ἐξουθενούμενον· φέρεται λοιπὸν εἰς τὸ μέσον, καὶ εὐθὺς χρίεται ὑπὸ τοῦ Προφήτου, ὁμοῦ καὶ Βασιλεὺς καὶ Προφήτης, μὲ τὸ κέρας τοῦ χρίσματος καὶ μὲ τὸ χρίσμα τοῦ Πνεύματος· ταῦτα δὲ ἦτον σύμβολα τοῦ Σωτῆρος Χριςοῦ, ὅςτις ἐχρίσθη ὕςερον παρὰ Θεοῦ βασιλεὺς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον.

Τί δὲ ἠκολούθησε μετὰ ταῦτα; πόλεμος ἐκροτήθη τῶν ἀλλοφύλων πολὺς καὶ ἄμαχος καὶ ἀμήχανος· καὶ τὰ πράγματα ἐστέκοντο ἐπάνω εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ ξυραφίου κατὰ τὴν παροιμίαν, τόσον τοῦ βασιλέως Σαοὺλ, ὅσον καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων· ἔρχεται δὲ παρὼν ὁ Δαβὶδ ὁ λυτρωτὴς καὶ Προφήτης ὁμοῦ· ὁ ςρατιώτης ἅμα καὶ βασιλεύς· ἐξουθενεῖται πάλιν· ἀποβάλλεται πάλιν· ἀλλὰ πάλιν ὑπερβάλλει, τοὺς μὲν ἀδελφούς του, κατὰ τὴν μακροθυμίαν· τὸν δὲ Σαοὺλ, κατὰ τὴν ἀπολογίαν· τὸν Γολιὰθ, κατὰ τὴν ἀνδρίαν, καὶ ὅλους ὁμοῦ τοὺς προτέρους τούτου, καὶ τοὺς εἰς τοὺς καιροὺς τούτου, καὶ τοὺς ὑςέρους τούτου ὑπερβαίνει μὲ τὴν ὑπερφυσικὴν μάχην· ὁποῦ ἔκαμε κατὰ τοῦ Γίγαντος Γολιάθ· καὶ ἕνας μόνος σώζει ὅλους, φανεὶς διὰ ὅλους, καὶ ἀντὶ ὅλους, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλους.

Ἔπειτα τί συμβαίνει; συμβουλεύει μὲ τὸν Σαοὺλ ὁ Δαβὶδ, συμπολεμεῖ, καὶ συννικᾷ μὲ αὐτὸν τοὺς ἐχθρούς· μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἀναπληροῖ τὰ ἐλλείποντα τοῦ Σαούλ· καὶ νικᾷ μὲν τοὺς αἰσθητοὺς ἐχθροὺς μὲ τὰ ἅρματα, νικᾷ δὲ καὶ τὸν νοητὸν ἐχθρόν: ἤτοι τὸ Δαιμόνιον ὁποῦ ἔπνιγε τὸν Σαοὺλ, μὲ τὴν μελῳδίαν τοῦ Πνεύματος· ςεφανοῦται, εὐφημίζεται ἀπὸ ὅλους, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλους· γίνεται ᾠδὴ καὶ ἔπαινος εἰς τὸ ςόμα τῶν γυναικῶν ,, Ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χι- ,, λιάσιν αὐτοῦ, καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. ,, (α': Βασιλ: ιη': 7:) ὅθεν φθονεῖται πάλιν παρὰ τοῦ Σαοὺλ, διώκεται, φεύγει, κρύπτεται· καὶ περικυκλοῦται μὲν παρ' αὐτοῦ, περικυκλόνει δὲ αὐτὸς τὸν περικυκλώσαντα· καὶ δὲν ἁρπάζει τὸν ἐπιτήδειον καιρὸν εἰς τὸ νὰ σφάξῃ τὸν Σαοὺλ, οὐδὲ λαμβάνει μὲ τὸν φόνον ἐκείνου, τὴν τοῦ πολέμου καὶ τοῦ διωγμοῦ του κατάπαυσιν. οὐδὲ κάμνει ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλὰ μάλιστα βοηθεῖ τὸν διώκτην Σαοὺλ ὁ διωκόμενος παρ' αὐτοῦ· φοβούμενος ὄχι περισσότερον μήπως πάθῃ τι κακὸν ἀπὸ τὸν Σαούλ· ἀλλὰ μήπως ἐνεργήσῃ τι κακὸν αὐτὸς κατὰ τοῦ Σαούλ· τόσον ἄκρως ἔσμιξε τὰ δύο ἐναντία: πραότητα δηλα-

δὴ

δὴ καὶ ἀνδρίαν ἐνταυτῷ· ὥςε ὁποῦ ἐφαίνετο, ἡ μὲν ἀνδρία του μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν πραότητά του, ἡ δὲ πραότης του πάλιν, μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν ἀνδρίαν του.

Τί ἀκόμη ἔμεινε; βασιλεύει ὁ Δαβὶδ, προφητεύει, μαρτυρεῖ Θεὸν, μαρτυρεῖται παρὰ Θεοῦ· διαμαρτύρεται παρὰ Κυρίου νὰ ἔχῃ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας αἰώνιον· νὰ κληρονομήσῃ τὸν Κόσμον· νὰ ὑπερβάλῃ τοὺς ἀςέρας μὲ τὸ πλῆθος καὶ κάλλος τῶν τέκνων του.

Ἔπειτα· ὢ τῆς συμφορᾶς! ὢ τῆς μεταβολῆς! ὁ ἐκλεκτὸς, γίνεται αἰφνιδίως μοιχός· ὁ Προφήτης, γίνεται παράφρων· ὁ Θεοφόρος, ἐρωτομανής· ὁ ἀληθὴς, δολερός· ὁ ποιμὴν, κλέπτης· ὁ σωτὴρ, φονεύς· ἐδῶθεν ἠκολούθησεν ἡ μεταβολὴ τῆς γνώμης, καὶ τὰ τούτου παρανομήματα· ἐδῶθεν συνέβη τὸ ἐμπόδιον τῶν κρουσμάτων τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τῶν θείων ᾠδῶν, καὶ ἡ τοῦ Προφητικοῦ χαρίσματος συστολή· ἐδῶθεν ἐγενήθη ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ βίου καὶ ἡ τῶν κακῶν καὶ τῶν πειρασμῶν θάλασσα· ἐδῶθεν ἔγινεν, ὄχι μόνον ὁ ἔνθεος, ἄπνους κατὰ τὴν ἄνωθεν λέγω τοῦ Πνεύματος ἔμπνευσιν, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἔγινεν ἄπαις· καὶ ἀπὸ τοὺς υἱούς του, ἄλλοι μὲν, ἔγιναν μιαροὶ καὶ ἀδελφοφθόροι (ὡς ὁ Ἀμνὼν ἔφθειρε τὴν ἀδελφήν του Θημάρ) ἄλλοι δὲ, ἔγιναν καὶ μιαρώτεροι τούτων: ἀδελφοκτόνοι δηλαδὴ καὶ πατραλοῖαι, (ὡς ὁ Ἀβεσσαλὼμ, ὁ θανατώσας μὲν τὸν ἀδελφόν του Ἀμνὼν, ἐπαναςὰς δὲ κατὰ τοῦ πατρός του Δαβίδ·) καὶ ὁ βασιλεὺς, οἴμοι! γίνεται πλανήτης εἰς τὰ ὄρη ἀπὸ τὸν Ἀβεσσαλὼμ διωκόμενος· ὁ ἀριστεὺς, φυγάς· ὁ ποιμὴν, ὀρειάλωτος· καὶ ὁ λαμπρὸς οἶκος καὶ θρόνος τῆς βασιλείας, φαίνεται κρημνισμένος εἰς γῆν. Ἐκ τούτου ἠκολούθησεν εἰς τὸν Δαβὶδ ἡ πεῖνα, καὶ ἡ κακοπάθεια τοῦ σώματος, καὶ ἡ πικρὰ μετάνοια, διὰ τὰ ἁμαρτήματα ὁποῦ ἔπραξεν· ἐκ τούτου ἐνεργεῖτο ἀπὸ αὐτὸν ἡ καινούρια τριπλῆ καὶ καθημερινὴ θυσία εἰς τὸν Θεόν: ἤτοι, τῶν μὲν ὀμματίων του ἡ διὰ τῶν δακρύων νυκτεριναῖς βρύσαις· τῆς δὲ καρδίας του, ἡ συντριβὴ καὶ οἱ ἀναςεναγμοί· τῆς δὲ γλώττης του, ἡ παντοτινὴ ἐξομολόγησις καὶ προσευχή· τὰ μὲν γὰρ ἀνωτέρω, ἦτον τὰ τραύματα καὶ αἱ πληγαί· ταῦτα δὲ τὰ κατωτέρω, ἦτον τὰ φάρμακα τῶν τραυμάτων καὶ ἰατρικὰ, ἢ τὰ καυσίματα καὶ κοψίματα τῶν πληγῶν.

Ἐκεῖνο δὲ, ὁποῦ μεταξὺ ἔφυγεν ἀπὸ τὸν νοῦν μου καὶ ὁ λόγος τὸ παρέδραμε, μὲ τὸ νὰ ἔβλεπεν εἰς τὰ ἔμπροσθεν τῆς διηγήσεως, τοῦτο ἐνταῦθα προσίθημι· ἔρχεται παρὼν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ὁ Νάθαν εἰς τὸν Δαβὶδ, ὁ Προφήτης εἰς τὸν Προφήτην· καθὼς καὶ ὁ ὑγιὴς ἰατρὸς πηγαίνει εἰς τὸν ἀσθενῆ ἰατρόν· καὶ καθὼς πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἐπῆγεν εἰς αὐτὸν ὁ Σαμουὴλ διὰ νὰ τὸν χρίσῃ· ἔτζι μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπῆγεν εἰς τὸν αὐτὸν ὁ Νάθαν διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ, ὄχι μόνον τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Προφητικὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του: ἐὰν δηλαδὴ ἔμελλεν ὁ Δαβὶδ νὰ πονηρευθῇ εἰς τὴν ἰατρείαν τῆς ἁμαρτίας του, καὶ ἐὰν ἤθελε νὰ κρύψῃ τὴν πληγὴν, καὶ νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ φερόμενον ἔλεγχον· μαζὶ δὲ μὲ τὸν Νάθαν πηγαίνει πρὸς τὸν Δαβὶδ καὶ ἕνας ὑπηρέτης τῆς κατὰ τοῦ Δαβὶδ ἐκδικήσεως, ὅς τις καθὼς πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἦτον φύλαξ τοῦ Δαβὶδ καὶ βοηθὸς δυνατός: ἔτζι καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἦτον κατ' αὐτοῦ τιμωρὸς φοβερός· ἐπῆγε, λέγω, καὶ Ἄγγελος Κυρίου γυμνὴν ἔχων εἰς τὰς χεῖράς του μάχαιραν, καὶ ἕτοιμος ὤντας νὰ κτυπήσῃ μὲ αὐτὴν τὸν Δαβὶδ, ἀνίσως αὐτὸς δὲν ἤθελεν ὁμολογήσῃ τὴν ἁμαρτίαν του, καὶ νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ λύσῃ τὴν καθ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπόφασιν, μὲ τὴν καθ' αὐτοῦ ἐδικήν του ἀπόφασιν.

Καὶ ἀπὸ μὲν τὸ ἕνα μέρος ἐςέκετο ὁ ὑποκριτὴς τῆς κρίσεως ταύτης Νάθαν, καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ἐκδικητὴς Ἄγγελος (1). ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, ἐκάθητο ὁ ἀπροσωπόληπτος τῆς κρίσεως τοῦ Νάθαν κριτής: ὁ Δαβὶδ δηλαδὴ, φέρων τὴν ἀπόφασιν ἐναντίον του· καὶ ἐκβάλλων ὀλίγωρα ἀπὸ τὴν πληγὴν, τὴν

σαΐ-

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἡ θεία Γραφὴ οὐ διηγεῖται τοῦτο, ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς κὺρ Εὐθύμιος· ὅτι δηλαδὴ ἦτον Ἄγγελος Κυρίου μετὰ τοῦ Προφήτου Νάθαν κατέχων μάχαιραν. οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον ἀναφέρει τὸ ιβ'. κεφάλαιον τῆς β'. τῶν Βασιλειῶν, ὅπου ἱςορεῖται ἡ πρὸς τὸν Δαβὶδ τοῦ Νάθαν παρουσία καὶ ἔλεγχος. Ἴσως δὲ τοῦτο ἔμαθεν ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις τῶν Δευτερωτῶν, ἢ ἐξ ἀρχαίας τινὸς ἀγράφου παραδόσεως, ἢ καὶ ἀπὸ βιβλίου ἀποκρύφου.

σαΐταν ὁποῦ ἐδέχθηκεν· ὁ δὲ Θεὸς ἰᾶτο, ὄχι μόνον ἰατρεύων τὴν πληγήν του, ἀλλὰ καὶ ἐξαλείφων αὐτήν· καὶ ὄχι μόνον συγχωρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρῶν τὴν ἁμαρτίαν· ὅθεν πάλιν δίδεται εἰς τὸν Δαβὶδ ἐκ Θεοῦ τῆς Προφητείας τὸ χάρισμα· πάλιν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος· πάλιν τὰ κρούσματα τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τὰ πνευματικὰ ᾄσματα· καὶ πάλιν δίδεται εἰς αὐτὸν ἡ κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν του νίκη, καὶ αἱ ὑποσχέσεις τῆς υἱοθεσίας καὶ τῆς Θεοπατορίας: τοῦ νὰ γένη δηλαδὴ πατὴρ κατὰ σάρκα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. (1) Οὗτος λοιπὸν ὁ Προφητάναξ, ὁποῦ ἔπαθε μὲν πολλά, ἐκατώρθωσε δὲ πάμπολλα, καὶ ἐτράπη μυρίας τροπάς· αὐτός, λέγω, παραδίδει εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο τῶν Ψαλμῶν ὅλην τὴν ἐδικήν του ἱστορίαν, καὶ ὅλας τὰς συμφορὰς καὶ περιστάσεις, ὁποῦ ἐδοκίμασεν εἰς τὸν βίον του· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον Κεφάλαιον τοῦ πονήματος τούτου.

ΚΕΦ. Β'.

Ποῖοι εἶναι οἱ καθολικώτεροι λόγοι τῆς ὑποθέσεως τῶν Ψαλμῶν.

Ἐννέα εἶναι οἱ καθολικώτεροι λόγοι τῆς ὑποθέσεως τῶν Ψαλμῶν· Α'. ἡ ἐξήγησις τῆς ἀρχαιολογίας ὄχι μόνον τῶν Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιοτέρων ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους· διότι ὁ Δαβὶδ διηγεῖται εἰς πολλοὺς Ψαλμοὺς τὴν γένεσιν καὶ δημιουργίαν τοῦ Κόσμου, τὰς πράξεις τῶν Πατριαρχῶν, τὴν πλάνην αὐτῶν, τὴν μετοίκησιν, τὴν εἰς Αἴγυπτον κάθοδον, τὴν σκλαβίαν, τὴν ἐκ τῆς Αἰγύπτου Ἔξοδον, τὴν νομοθεσίαν, τὴν Σκηνὴν τοῦ Μωϋσέως, τὴν Ἱερωσύνην, τοὺς Ἀριθμούς, τὸ Δευτερονόμιον, τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, τὴν κληροδοσίαν τῆς γῆς τῆς Ἐπαγγελίας, τοὺς Κριτάς, τὰς Βασιλείας, καὶ ὅσα εἶναι εἰς τούτους ἀκόλουθα.

Β'. Ἡ φυσιολογία περὶ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ· περὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ· περὶ ζώων, περὶ στοιχείων, καὶ ἁπλῶς περὶ ὅλης τῆς δημιουργίας τῆς κτίσεως.

Γ'. Αἱ Προφητεῖαι περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίας αἱ φανερώτεραι ἀπὸ τὰς Προφητείας τῶν ἄλλων Προφητῶν αἱ ἐν τοῖς Ψαλμοῖς ἐκτιθέμεναι: δηλαδὴ αἱ περὶ τῆς Παρθένου· αἱ περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου· αἱ περὶ τῆς δωροφορίας τῶν Μάγων· αἱ περὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίας τοῦ Κυρίου· αἱ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὴν Παλαιστίνην· αἱ περὶ τῆς ἀναδείξεώς του· αἱ περὶ τῆς διδασκαλίας του· αἱ περὶ τῶν θαυμάτων του· αἱ περὶ τῆς Συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων· αἱ περὶ τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἐπιβουλῆς αὐτῶν κατὰ τοῦ Κυρίου· αἱ περὶ τῆς προδοσίας καὶ τῆς ἀπαγωγῆς εἰς τὰ κριτήρια· αἱ περὶ τῶν μαστίγων καὶ τῶν ἐμπαιγμῶν· αἱ περὶ τοῦ Σταυροῦ

καὶ

---

(1) Τόσον δὲ περίφημος καὶ ὀνομαστὸς ἐστάθη ὁ Βασιλεὺς Δαβὶδ ἀνάμεσα εἰς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τὴν Θεοσέβειαν καὶ τὰς ἄλλας του ἀρετάς, καὶ μάλιστα διατὶ ἔμελλεν ἐκ τοῦ σπέρματός του νὰ γεννηθῇ κατὰ σάρκα ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὁποῦ ὅλοι οἱ μετὰ τὸν Δαβὶδ εὐδόκιμοι Βασιλεῖς ὠνομάζοντο Δαβίδ, ὄχι μόνον ὡς διάδοχοι τοῦ γένους ἐκείνου καὶ τῆς Βασιλείας, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς διάδοχοι τῶν ἐκείνου ἀρετῶν· ὅθεν ὁ Χρυσόστομος λέγει „οἱ Προφῆται ἕκαστον τῶν „εὐδοκίμων Βασιλέων Δαβὶδ ἐκάλουν· (ὁμιλ. νζ'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) βεβαιοῦσι δὲ τὰ λόγια τοῦ Χρυσοῤῥήμονος οἱ Προφῆται. Ὁ μὲν γὰρ Ἱερεμίας γράφει „Καὶ τὸν Δαβὶδ Βασιλέα αὐτῶν ἀναστήσω αὐτοῖς· (Ἱερ. λ'. 9.) καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ „Καὶ ἀναστήσω ἐπ' αὐτοὺς ποιμένα ἕνα καὶ ποιμανεῖ αὐτούς· τὸν δοῦλόν μου Δαβίδ, καὶ ἔσται αὐτῶν ποιμήν· (Ἰεζεκ. λδ'. 23.) Καὶ πάλιν „Καὶ ὁ δοῦλός μου Δαβὶδ ἄρχων ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἔσται ποιμὴν πάντων· (Ἰεζ. λζ'. 24.) καὶ πάλιν „Καὶ Δαβὶδ ὁ δοῦλός μου ἄρχων εἰς τὸν αἰῶνα. (αὐτόθ. 26.) φαίνεται δέ, ὅτι Δαβὶδ καλοῦσιν οἱ Προφῆται οὗτοι, τὸν Ζοροβάβελ· ἢ καὶ ἄλλον ὅμοιον τοῦ Δαβὶδ κατὰ τὰς ἀρετάς. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ὠσηὲ „Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ „Ἰσραήλ, καὶ ἐπιζητήσουσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν, καὶ Δαβὶδ τὸν Βασιλέα αὐτῶν (Ὠσ. γ'. 5.) ἤτοι κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν, ζητήσουσι τὸν Ζοροβάβελ τὸν ἐκ τοῦ Δαβὶδ καταγόμενον κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεοδωρήτου, κατὰ δὲ ἀναγωγὴν ζητήσουσι τὸν ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ καταγόμενον Χριστὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς ἑρμηνεύει ὁ Ἡσύχιος. Σύντομος δὲ καὶ γλαφυρὸς εἶναι ὁ ἔπαινος, ὁποῦ πλέκει εἰς τὸν Δαβὶδ ὁ Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς σελ. ροβ'. „ὁ Δαβὶδ ἀνὴρ ἐγένετο, „ὄψιν μὲν, εὐπρεπής· μέγεθος δέ, εὔρυθμος· νοῦν, μεγαλόφρων· ψυχήν, γενναῖος· ταῖς πρὸς ἀρχὴν ἀρεταῖς ἐξησκημένος· ταῖς „κατὰ τοὺς πολέμους στρατηγίαις ἐπίσημος· ταῖς ἐν στρατηγίαις διοικήσεσι περιώνυμος· ἄριστος Θεοῦ πρωτοψάλτης· ἐν Βασι„λεῦσι Προφήτης· ἐν Θεολόγοις Ποιητής· τοῦ Δαβιτικοῦ κράτους κτίστης· τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, Προφήτης ὁμοῦ καὶ προπάτωρ.

καὶ τῆς ὀρυγῆς τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν· αἱ περὶ τοῦ διαμερισμοῦ τῶν ἱματίων του καὶ τοῦ κλήρου τοῦ ἱματισμοῦ του· αἱ περὶ τῆς πικρᾶς γεύσεως τοῦ ὄξους καὶ τῆς χολῆς· αἱ περὶ τῆς ἐκπνεύσεως, καὶ τῆς ταφῆς, καὶ εἰς Ἅδην καταβάσεως, καὶ ἀνασάσεως, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδρας, καὶ τῆς κατὰ πάντων καὶ ὑπὲρ πάντων νίκης καὶ αἰωνίου του Βασιλείας.

Δ΄: Αἱ προφητεῖαι τῶν μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἀκολουθησάντων· ἤγουν αἱ περὶ τῆς κλήσεως τῶν Ἐθνῶν· περὶ τῆς δόξης τῶν Μαθητῶν καὶ Ἀποσόλων· περὶ τῶν θαυμάτων αὐτῶν· περὶ τοῦ κηρύγματός των· αἱ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῆς γῆς· αἱ περὶ τῆς σερεώσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐξήσεως αὐτῆς· αἱ περὶ τῆς νίκης τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων· αἱ περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριςοῦ καὶ φρικτῆς παρουσίας· καὶ αἱ περὶ τῆς κοινῆς ἀνασάσεως τῶν νεκρῶν καὶ κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως.

Ε΄: Ἡ Θεολογία περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος Πατρος, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος.

ϛ΄: Ἀναφέρουσιν οἱ Ψαλμοὶ περὶ νοερῶν Κτισμάτων Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων καὶ Ψυχῶν, καὶ Ψυχικῶν κινήσεων καὶ δυνάμεων.

Ζ΄: Ἀναφέρουσι περὶ τῆς Ἠθικῆς παιδαγωγίας, περὶ ἀρετῆς, περὶ κακίας, καὶ τῶν τοιούτων ἄλλων.

Η΄: Ἀναφέρουσιν οἱ Ψαλμοὶ περὶ λογισμῶν καὶ ἐπιβουλῆς Δαιμονίων, περὶ τροπῶν καὶ ἀλλοιώσεων, καὶ περὶ θεραπείας παθῶν, καὶ τῆς κατὰ τῶν παθῶν πάλης καὶ τοῦ πολέμου.

Θ΄: Δὲ καὶ τελευταῖον ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ὁ περὶ ἐντολῶν λόγος ἀκριβέσατός τε καὶ ὑψηλότατος, καὶ ὀλίγον, ἢ οὐδαμῶς κατώτερος ἀπὸ τὰς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διατασσομένας ἐντολὰς ὑπὸ τοῦ Κυρίου.

ΚΕΦ: Γ΄:

Ποῖοι εἶναι οἱ μερικώτεροι λόγοι τῆς ὑποθέσεως τῶν Ψαλμῶν.

Οἱ δὲ μερικώτεροι λόγοι τῆς ὑποθέσεως τῶν Ψαλμῶν, εἶναι οὗτοι· Α΄: ὁ πρὸς Θεὸν δοξολογητικός· Β΄: ὁ εὐχαρισήριος· Γ΄: ὁ εὐκτικός· Δ΄: ὁ παρηγορητικὸς τῶν θλιβομένων· Ε΄: ὁ προτρεπτικὸς εἰς τὴν ἀρετήν· ϛ΄: ὁ ἀποτρεπτικὸς ἀπὸ τὴν κακίαν· καὶ Ζ΄: ὁ μεθοδικός: ὁ μὲ μέθοδον δηλαδὴ καὶ τέχνην διδάσκων, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀκροατάς· διατί, ὄχι μόνον παραγγέλλει ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ Ψαλτηρίῳ νὰ κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον διδάσκει, πῶς νὰ τὴν κάμνουσι, καὶ τὸν καιρὸν ἑρμηνεύει κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ τὴν ἐργάζωνται. Ὅλοι δὲ οἱ ἀνωτέρω λόγοι, εἰς ὅλους κοινῶς τοὺς ἀνθρώπους ἁρμόζουσι· τὸ ὁποῖον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ πρᾶγμα θαυμασιώτατον, καὶ μόνης τῆς βίβλου ταύτης τῶν Ψαλμῶν ἰδιαίτατον.

ΚΕΦ: Δ΄:

Πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ βίβλος τοῦ Ψαλτηρίου.

Διὰ νὰ εἰπῶ καθολικῶς τὸ Ψαλτήριον εἶναι ἕνα κοινὸν ἰατρεῖον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὸ ἰατρικὸν καθε πάθους, κατὰ τὸν Βασίλειον. Καὶ λοιπὸν δὲν εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους οὔτε πρᾶξις, οὔτε λόγος, οὔτε πάθος, οὔτε λογισμὸς, τοῦ ὁποίου νὰ μὴ δύναται νὰ εὕρῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἰατρικὸν εἰς τὴν βίβλον ταύτην. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι ἕνα συνάθροισμα γεμάτον ἀπὸ καθε λογῆς πολιτείαν καὶ θεωρίαν· εἶναι θησαυροφυλάκιον δημόσιον διδασκαλίας, τὸ ὁποῖον χαρίζει εἰς τὸν καθε ἕνα ἐκεῖνο, ὅπου τοῦ χρειάζεται· διότι καὶ τὰς παλαιὰς πληγὰς τῶν παθῶν καθαρίζει, καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅπου

ποῦ νεωςὶ πληγωθῇ ἀπὸ κανένα πάθος, δίδει ταχέως τὴν ἴασιν· καὶ τὸν ὁλόκληρον κατὰ τὴν ἀρετὴν διαφυλάττει· καὶ κάθε πάθος καθολικῶς ἀφαιρεῖ· καὶ ὅλα ταῦτα τὰ ἐνεργεῖ μὲ κάποιαν γλυκεῖαν ψυχαγωγίαν, καὶ μὲ μίαν σώφρονα καὶ σεμνὴν ἡδονὴν: δηλαδὴ μὲ τὸ μέλος τῆς φωνῆς· ἵνα μαζὶ μὲ τὸ ἁπαλὸν καὶ χαροποιὸν ἄκουσμα (τὸ ὁποῖον προξενεῖται διὰ τοῦ μέλους καὶ τοῦ ψαλσίματος) ἀνεπαισθήτως δεχώμεθα τὴν ἐκ τῶν λόγων ὠφέλειαν· κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν σοφῶν ἰατρῶν· οἱ ὁποῖοι ὅταν θέλουν νὰ ποτίσουν τινὰ ἀσθενῆ κἀνένα πικρὸν καὶ δριμὺ ποτὸν, χρίουσι τριγύρου τὸ ποτήριον μὲ τὸ μέλι, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος. Καὶ ἔτζι, κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον μελῳδοῦμεν καὶ ψάλλομεν, κατὰ δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν ἀλήθειαν, τὰς ψυχὰς διδασκόμεθα, καὶ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ψαλλομένων λογίων ἐντυπόνομεν εἰς τὴν φαντασίαν μας ἀνεξάλειπτον.

Ψαλμὸς λοιπὸν εἶναι ὁμιλία πρὸς Θεόν· Ἀγγέλων ἔλευσις· Δαιμόνων φυγάδευσις· Ψαλμὸς, εἶναι κατάςασις ἱλαρὰ τῶν ψυχῶν· τῶν πόνων τῆς ἡμέρας ἀνάπαυσις· τῶν τῆς νυκτὸς φόβων ἀποδίωξις. Ψαλμὸς, εἶναι τῶν ἀρχαρίων ςοιχείωσις· τῶν προκοπτόντων αὔξησις· καὶ τῶν τελείων κραταίωσις. Ψαλμὸς, εἶναι ἅρμα ἀκαταμάχητον· κειμήλιον ἄσυλον· ςολισμὸς ψυχῆς κάλλιςος, ἐπίσης εἰς Βασιλεῖς καὶ ἰδιώτας· εἰς ἄρχοντας καὶ εἰς ἀρχομένους· εἰς ςρατιώτας καὶ ἀςρατεύτους· εἰς σοφοὺς καὶ ἀμαθεῖς· εἰς μοναχοὺς καὶ κοινοβιάτας· εἰς ἱερεῖς καὶ λαϊκοὺς· εἰς ςερεώτας καὶ νησιώτας· εἰς γεωργοὺς καὶ εἰς ναύτας, εἰς τεχνίτας καὶ ἀτέχνους· εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας· εἰς γέροντας καὶ νέους· καὶ ἁπλῶς εἰς κάθε ἡλικίαν, καὶ τύχην, καὶ προαίρεσιν, καὶ κοινῶς, καὶ μερικῶς, καὶ πάντοτε· οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ εἶναι ψυχωφελέςατοι καὶ εἰς τὰ ὀσπήτια, καὶ εἰς τὰ παζάρια, καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὰς ςράτας, καὶ εἰς κάθε τόπον· καθὼς εἶναι κοινωφελὴς ἡ πνεῦσις τοῦ ἀέρος, καὶ ἡ χύσις τοῦ φωτὸς, καὶ ἡ μεταχείρησις τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι τοιαῦτα κοινὰ εἰς πάντας καὶ χρήσιμα. Καὶ τὸ θαυμασιώτατον εἶναι τοῦτο, ὅτι οἱ Ψαλμοὶ μὲ τὴν μελῳδίαν τους, ὄχι μόνον παρηγοροῦσι τὴν ψυχὴν τῶν ψαλλόντων, ὅταν ἀφήσουσι τὰς τέχνας των καὶ ἐργόχειρα· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς κοπιάζοντας μὲν, ψάλλοντας δὲ ἐν τῇ ἐργασίᾳ, ψυχαγωγοῦσι καὶ ἐλαφρύνουσι· τούτων δὲ πάντων τῶν θαυμασῶν ἐνεργειῶν τῶν Ψαλμῶν ἕνα εἶναι τὸ τέλος, τὸ νὰ κάμουσι τὸν ψάλλοντα καὶ ἀναγινώσκοντα τούτους, καὶ σοφὸν, καὶ Θεὸν κατὰ χάριν. Ποῖοι λοιπὸν εἶναι οἱ σκοποὶ καὶ λόγοι· καὶ ποία εἶναι ἡ ὠφέλεια, καὶ τὸ τέλος τοῦ Ψαλτηρίου τούτου, ἀρκετὰ εἴπομεν.

ΚΕΦ: Ε':

Ἀνίσως εἶναι γνήσιοι καὶ μόνου τοῦ Δαβὶδ ὅλοι οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Ψαλτηρίου.

Μερικοὶ μὲν λέγουσιν, ὅτι δὲν εἶναι ὅλοι οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ· ἀλλὰ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι τοῦ Ἰδιθοὺμ, καὶ τῶν υἱῶν τοῦ Κορὲ καὶ τοῦ Ἀσὰφ καὶ Αἰθὰμ καὶ Αἰμὰν τοῦ Ἰσραηλίτου· ἕνας δὲ εἶναι τοῦ Μωϋσέως, καὶ δύω τοῦ Σολομῶντος· (1) καθὼς δηλοῦνται ἀπὸ τὰς ἐπιγραφὰς των. Πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπιγεγραμμένον ἔχουν μόνον τὸ, ἀλληλούϊα· καὶ ἄλλοι μὲν, ἔχουσιν ἐπιγραφὴν ἀνώνυμον· ἄλλοι δὲ, καὶ παντάπασιν εἶναι ἀνεπίγραφοι. Διὰ τοῦτο ἀπολύτως καὶ ἀπροσδιορίσως λέγεται ἡ Βίβλος αὐτη· Βίβλος Ψαλμῶν· ἐπειδὴ καὶ δὲν ἀναφέρεται ὅλη εἰς μόνον τὸν Δαβίδ.

Ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσι (2) (μὲ τοὺς ὁποίους καὶ

(1) Εἷς μόνος ἐπιγράφεται νῦν εἰς τὸν Σολομῶντα, ὁ οα': δηλαδὴ ἤγουν τὸ „ὁ Θεὸς τὸ κρίμα σου τῷ Βασιλεῖ δός· παρὰ δὲ τῷ Θεοδωρήτῳ τοῦ Σολομῶντος ἐπιγράφεται καὶ ὁ ρκς': Ψαλμὸς: ἤτοι τὸ „Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον· καὶ ὅρα ἐκεῖ.

(2) Ὡς ὁ Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ξα': Ψαλμοῦ· ὁ Εὐσέβιος αὐτόθι· ὁ Νικήτας ἐν τῇ Σειρᾷ·

καὶ ἐγὼ συμφωνῶ) ὅτι ὅλοι οἱ Ψαλμοὶ εἶναι τοῦ Δαβίδ· διότι καθὼς ὁ ἐπιγεγραμμένος εἰς τὸ ὄνομα Μωϋσέως, δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Μωϋσέως· ἐπειδὴ ἂν ἦτον τοῦ Μωϋσέως· ἔπρεπεν ἐκεῖνος νὰ εἶναι πρῶτος Ψαλμὸς εἰς τὴν τάξιν, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τοῦ Μωϋσέως· ἢ τοὐλάχιςον ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται μέσα εἰς τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως· καθὼς εὑρίσκονται καὶ αἱ ᾠδαὶ αὐτοῦ· ἡ μὲν μία ἐν τῇ Ἐξόδῳ· (κεφ. ιε'. 1.) ἡ δὲ ἄλλη ἐν Ἀριθμοῖς (κεφ. κά. 17.) καὶ ἡ ἄλλη ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· (κεφ. λβ'. 1.) καθὼς, λέγω, ὁ ἐπιγραφόμενος Ψαλμὸς τοῦ Μωϋσέως, δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Μωϋσέως: τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ἄλλοι Ψαλμοὶ οἱ ἐπιγεγραμμένοι εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἀνωτέρω, δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἐκείνων συγγραφή· διότι καὶ τοῦ Σολομῶντος λέγουσιν, ὅτι εἶναι δύω Ψαλμοὶ, ὡς εἴπομεν· οἱ ὁποῖοι, ἂν ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ Σολομῶντος· ἔπρεπε νὰ βαλθοῦν κατὰ τὴν τάξιν; ὕςερον ἀπὸ τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ πατρός του Δαβίδ· ἢ ἔπρεπε νὰ ἐμπεριέχωνται οἱ Ψαλμοὶ αὐτοὶ, ἢ μέσα εἰς τὰς τέσσαρας Βασιλείας, ἢ εἰς τὰ Παραλειπόμενα· ἢ κἂν νὰ σημειόνωνται εἰς κἀνένα μέρος· καθὼς σημειόνονται καὶ αἱ ᾠδαὶ αὐτοῦ καὶ αἱ παραβολαί· „Ἐλάλησε γὰρ „φησι, Σολομὼν τρισχιλίας Παραβολάς· καὶ ἦ„σαν αἱ ᾠδαὶ αὐτοῦ πεντακισχίλιαι· (γ'. Βασιλ. δ'. 32.) Ψαλμοὺς δὲ Σολομῶντος δὲν ἀναφέρει ἡ Γραφή.

Φανερὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ Ἰδιθοὺμ, καὶ τῶν υἱῶν Κορὲ, καὶ Ἀσὰφ, καὶ Αἰθὰμ, καὶ Αἰμὰν δηλοῦσιν, ὅτι ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοὶ ἐχειροτονήθησαν πρωτοψάλται τῶν χορῶν παρὰ τοῦ Βασιλέως Δαβὶδ ἀπὸ τὴν φυλὴν τοῦ Λευΐ, καὶ ἐδιωρίσθησαν παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ ὑμνοῦν τὸν Θεὸν μὲ διάφορα μουσικὰ ὄργανα (τῶν ὁποίων ὀργάνων τὰ εἴδη σαφῶς ἐπαριθμεῖ ὁ ρν'. Ψαλμὸς) καθὼς τοῦτο ἀναφέρει τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Παραλειπομένων (ἐν κεφ. κε'. ἢ κς'.) διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἔδιδεν εἰς κάθε ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ψάλλῃ, τὸν εἰς τὸ ὄνομά του ἐπιγραφόμενον Ψαλμόν· τοὺς δὲ ἄλλους Ψαλμούς του ἔψαλλον ὅλοι κοινῶς. Ἀπὸ τὸν πρωτοψάλτην λοιπὸν, ὁποῦ ἐψάλλετο ὁ κάθε Ψαλμὸς, ἀπὸ ἐκεῖνον ἔλαβε καὶ τὴν ἐπιγραφὴν νὰ ὀνομάζεται Ψαλμὸς τῷ Ἰδιθοὺμ, καὶ τοῖς υἱοῖς Κορὲ, καὶ τοῖς λοιποῖς. (1)

Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, φανερὸν γίνεται ἀπὸ τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Παραλειπομένων, ὅπου γράφεται, „τότε ἔταξε Δαβὶδ ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰνεῖν τὸν Κύριον „ἐν χειρὶ Ἀσὰφ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ᾠδή„ ἐ„ξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ· ἐπικαλεῖσθε αὐτὸν ἐν τῷ „ὀνόματι αὐτοῦ· (α. Παρ. 15. 7.) τοῦτο γίνεται φανερὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ λη'. Ψαλμοῦ τὴν λέγουσαν„ εἰς τὸ τέλος τῷ Ἰδιθοὺμ, ᾠδὴ τῷ „Δαβίδ· διότι ἐποιήθη μὲν ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἀπὸ τὸν Δαβὶδ, ἐδόθη δὲ εἰς τὸν Ἰδιθοὺμ διὰ νὰ τὸν ψάλλῃ ἐκεῖνος. Καὶ πάλιν ὁ μέ. Ψαλμὸς, οὕτως ἐπιγράφεται· „Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῖς υἱοῖς „Κορὲ Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ Ψαλμοὶ οἱ ἔχοντες ξένας ἐπιγραφὰς, δὲν ἐπιγράφονται τοῦ Ἰδιθοὺμ, ἢ τοῦ Ἀσὰφ, ἢ τῶν υἱῶν Κορὲ μὲ γενικὴν πτῶσιν· ἀλλὰ ἐπιγράφονται μὲ πτῶσιν δοτικὴν, τῷ Ἰδιθοὺμ, τῷ Ἀσὰφ, τοῖς υἱοῖς Κορέ· τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι σημάδι φανερὸν, ὅτι ἀπὸ τὸν Δαβὶδ μὲν ἐποιήθησαν, εἰς τούτους δὲ μὲ ξεχωριςὸν τρόπον ἐδόθησαν διὰ νὰ ψαλθοῦν.

Ἀνίσως δὲ καὶ εἰπῇ τινας· καὶ πῶς ἐπιγράφονται οἱ περισσότεροι Ψαλμοὶ μὲ πτῶσιν δοτικὴν οὕτω, „Ψαλ-

ϗ ὁ Θεοδώρητος εἰπὼν εἰς τὴν α'. τῶν Παραλειπομένων „ αἰνίττεται δὲ ἡ βίβλος, ὡς τοῦ πανευφήμου Δαβίδ εἰσιν ἅπαντες οἱ Ψαλμοί.

(1) Σημείωσαι, ὅτι οἱ ἀνωτέρω ψαλτῳδοὶ ἦτον ϗ Προφῆται κατὰ τὸν Θεοδώρητον λέγοντα „ τὸν δὲ Ἀσὰφ ϗ Αἰ„μὰν ϗ Ἰδιθοὺμ τῶν ψαλτῳδῶν τοὺς ἄρχοντας, τινὲς μὲν ἔφασαν οὐ τοῦ Θεοῦ κεκλῆσθαι Προφήτας, ἀλλὰ τοῦ Δα„βίδ· ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ τοὺς ὕμνους λαμβάνοντες, ᾖδον ἐν τοῖς ὀργάνοις· ἐγὼ δὲ οἶμαι ϗ αὐτοὺς Προφητικοῦ με„τειληχέναι χαρίσματος· τοῦτο γὰρ ϗ ἡ Ἱςορία διδάσκει· γράφεται δέ· καὶ ἐν τῇ Β'. τῶν Παραλειπομένων περὶ „τοῦ Ἀσὰφ, ταῦτα· „ Καὶ εἶπεν Ἐζεκίας ὁ Βασιλεὺς ϗ οἱ ἄρχοντες τοῖς Λευΐταις ὑμνεῖν τὸν Κύριον ἐν λόγοις „Δαβὶδ, ϗ Ἀσὰφ τοῦ Προφήτου· (β'. Παρ. κθ'. 30.) ϗ πάλιν „ Καὶ οἱ ψαλτῳδοὶ υἱοὶ Ἀσὰφ ἐπὶ τῆς „ςάσεως αὐτῶν κατὰ τὰς ἐντολὰς Δαβὶδ, ϗ Ἀσὰφ ϗ Αἰμὰν ϗ Ἰδιθοὺμ οἱ Προφῆται τοῦ Βασιλέως (β'. Παρ. λε'. 15.)

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ; ἀποκρινόμεθα, ὅτι, καὶ πολλοὶ Ψαλμοὶ ἐπιγράφονται μὲ πτῶσιν γενικὴν „ Ψαλμὸς τοῦ Δαβίδ, τὴν δηλοῦσαν τὸν ποιητὴν τοῦ Ψαλμοῦ· διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι τοῦ Δαβὶδ εἶναι ποίημα οἱ Ψαλμοὶ αὐτοὶ, καὶ δὲν ἐδόθησαν εἰς ἄλλον νὰ ψαλθοῦν· (1) μία δὲ παρομοία ἐπιγραφὴ μετὰ γενικῆς, δὲν εὑρίσκεται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Ἰδιθοὺμ καὶ Ἀσὰφ, καὶ Αἱμάν· ἀλλὰ πάντοτε μετὰ δοτικῆς· Ψαλμὸς τῷ Ἰδιθοὺμ· Ψαλμὸς τῷ Ἀσάφ· Ψαλμὸς τοῖς υἱεῖς Κορέ· διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι οἱ ποιηταὶ τῶν Ψαλμῶν ἐκείνων, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ἐδόθησαν μόνον διὰ νὰ ψαλθοῦν· τοῦτο γὰρ εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ καὶ τῶν ἐπιγραφομένων τῷ Ἰδιθοὺμ καὶ τοῖς ἄλλοις, διαφορά· (2) ὁ δὲ πθʹ. Ψαλμὸς ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Μωϋσῆν τοιαύτην ἔχει ἐπιγραφὴν „ Προσευχὴ Μωϋσῇ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ· ἥτις σχεδὸν διδάσκει ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἁρμόζει εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἀνεγεννήθησαν διὰ τοῦ θείου ὕδατος: ἤτοι τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος· καὶ ἔγιναν ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ· διότι καὶ ὁ Μωϋσῆς ἑρμηνεύεται, ληφθεὶς ἐξ ὕδατος· οὕτω γὰρ ὠνόμασεν αὐτὸν ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραώ· „ ἐπωνόμασε δέ, φησι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωϋσῆν „ λέγουσα· ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνειλόμην· (Ἔξ: βʹ. 10.) λαμβάνονται δὲ ἀπὸ τὸ νερὸν καὶ γίνονται ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνοι, ὁποῦ βαπτίζονται· οἱ δὲ εἰς τὸν Σολομῶντα ἀναφερόμενοι κατά τινας δύω Ψαλμοὶ, λέγομεν ὅτι ἐῤῥέθησαν εἰς τὸν Χριςόν· διότι Σολομὼν ἑρμηνεύεται εἰρηνικώτατος· ὅςις εἶναι ὁ Χριςὸς, ὁ ἔχων κατὰ φύσιν τὴν εἰρήνην· „ εἰρήνην γάρ φησιν, ἀφίημι ὑμῖν. εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· (Ἰω. ιδʹ. 27.)

Περὶ δὲ τῶν Ψαλμῶν, ὁποῦ δὲν ἔχουν ἐπιγραφὴν, καὶ διὰ τοῦτο λεγομένων ἀνεπιγράφων, ταῦτα λέγομεν: ὅτι πολλὰ Ἑβραϊκὰ ἀντίγραφα ἔχουν ἐνωμένον τὸν πρῶτον Ψαλμὸν μὲ τὸν δεύτερον· καὶ οἱ δύω δὲ Ψαλμοὶ αὐτοὶ εἶναι ἀνεπίγραφοι· (3) ἐπειδὴ δὲ ὁ δεύτερος Ψαλμὸς ἀναντιῤῥήτως δείκνυται τοῦ Δαβίδ·

---

(1) Σημείωσαι, ὅτι ἡμεῖς περιεργασθέντες ὅλας τὰς νῦν φερομένας τῶν Ψαλμῶν ἐπιγραφὰς, οὐδαμοῦ εὕρομεν Ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ μετὰ γενικῆς· ἀλλὰ πάντοτε μετὰ δοτικῆς· Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ· καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰδιθοὺμ καὶ Ἀσὰφ καὶ τῶν ἄλλων ὀνομάτων μετὰ δοτικῆς γράφονται· ἴσως δὲ οὕτω τινὲς ἐπεγράφοντο ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις τοῦ κυροῦ Εὐθυμίου.

(2) Σημειοῦμεν ἐδῶ, ὅτι δεκατρεῖς Ψαλμοὶ εἶναι οἱ ἐπιγραφόμενοι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσὰφ ὁ μθʹ. (ἐν ἄλλοις γὰρ καὶ ὁ νδʹ. τῷ Ἀσὰφ ἐπιγράφεται·) ὁ οβʹ. ογʹ. οδʹ. οεʹ. οςʹ. οζʹ. οηʹ. οθʹ. πʹ. παʹ. πβʹ. διὰ τί δὲ ὁ μθʹ. ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῶν ἕνδεκα, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ μθʹ. Ψαλμοῦ· τρεῖς δὲ Ψαλμοὶ εἶναι ἐπιγεγραμμένοι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰδιθοὺμ ὁ ληʹ. ὁ ξαʹ. καὶ ὁ οςʹ. διὰ τί δὲ ἔδωκεν ὁ Δαβὶδ τὸν ξαʹ. Ψαλμὸν εἰς τὸν Ἰδιθοὺμ διὰ νὰ τὸν ψάλλῃ, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ αὐτοῦ Ψαλμοῦ. Ἕνδεκα δὲ Ψαλμοὶ ἐπιγράφονται τοῖς υἱοῖς Κορέ· ἢ ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ· ὁ μαʹ. μγʹ. μδʹ. μεʹ. μςʹ. μζʹ. μηʹ. πγʹ. πδʹ. πςʹ. πζʹ. δεκαεννέα δὲ Ψαλμοὶ ἐπιγράφονται μὲ τὸ ἀλληλούϊα· ὁ ρεʹ. ρςʹ. ριʹ. ριαʹ. ριβʹ. ριγʹ. ριδʹ. ριεʹ. ριςʹ. ριζʹ. ριηʹ. ρλδʹ. ρλεʹ. ρμεʹ. ρμςʹ. ρμζʹ. ρμηʹ. ρμθʹ. ρνʹ. κατὰ δὲ τὸν Νύσσης καὶ Νικήταν, καὶ Εὐθύμιον καὶ ἄλλους, πρῶτος τῶν ἐπιγραφομένων μὲ τὸ ἀλληλούϊα εἶναι ὁ ρδʹ. ὥςε εἴκοσιν εἶναι ὅλοι οἱ μὲ τὸ ἀλληλούϊα ἐπιγραφόμενοι· ἀνεπίγραφοι δὲ νῦν μέν εἰσιν, ἐννέα· ὁ αʹ. βʹ. λβʹ. μβʹ. οʹ. ϟʹ. ϟδʹ: ϟεʹ. ϟςʹ. κατὰ δὲ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, εἰσὶ δεκαεννέα· καὶ κατὰ τὸν Νύσσης δώδεκα· δύω δὲ ἐπιγράφονται Αἰθὰμ τῷ Ἰσραηλίτῃ· ὁ πζʹ. καὶ πηʹ. (ἢ κατὰ τὸν Εὐθύμιον, καὶ κατὰ τὸν Νικήταν ἐν τῇ Σειρᾷ, ὁ μὲν πζʹ. τῷ Αἱμὰν ἐπιγράφεται, ὁ δὲ πηʹ. τῷ Αἰθάμ·) εἷς τῷ Μωϋσῇ· ὁ πθʹ. εἷς εἰς τὸν Σολομῶντα· ὁ οαʹ. κατὰ δὲ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον καὶ ἄλλους, δύω ἦσαν τῷ Σολομῶντι ἐπιγραφόμενοι. Ἀνώνυμοι δὲ Ψαλμοὶ εἶναι τριάκοντα καὶ εἷς· οἵτινες ἔχουσι μὲν ἐπιγραφὰς, οὐ δηλοῦσι δὲ τίνος ἐςὶ, κατὰ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, εἶναι δὲ οἱ δεκαπέντε ἀναβαθμοὶ ἤτοι ὁ ριθʹ. ρκʹ. ρκαʹ. ρκβʹ. ρκγʹ. ρκδʹ. ρκεʹ. ρκςʹ. ρκζʹ. ρκηʹ. ρκθʹ. ρλʹ. ρλαʹ. ρλβʹ. ρλγʹ. καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφομένων μὲ τὸ ἀλληλούϊα· ὁ ρεʹ. ρςʹ. ριʹ. ριαʹ. ριβʹ. ριγʹ. ριδʹ. ριεʹ. ριςʹ. ριζʹ. ριηʹ. ρλδʹ. ρλεʹ. ρμςʹ. ρμθʹ. ρνʹ. διὰ τί δὲ οἱ ἐν τῷ Εʹ. Βιβλίῳ ἢ μέρει τῶν Ψαλμῶν ἐπιγράφονται μὲ τὸ ἀλληλούϊα, ὅρα τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νύσσης ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ρδʹ. Ψαλμοῦ.

(3) Ὁ θεῖος Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λβʹ. καὶ ϟʹ. καὶ ϟγʹ. Ψαλμοῦ καὶ ἐν ἄλλοις, καθολικὴν αἰτίαν ἀποδίδει, διὰ τί εἶναι ἀνεπίγραφοι πολλοὶ Ψαλμοὶ κοντὰ εἰς τοὺς Ἑβραίους· ἤγουν, διὰ τί οἱ τοιοῦτοι Ψαλμοὶ προφητεύουσι περὶ τοῦ Χριςοῦ· ὅθεν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς μὴ παραδεχόμενοι τὴν τοῦ Χριςοῦ, ἐπι-

βίδ · καθὼς τούτου μάρτυρες εἶναι οἱ Ἀπόστολοι, λέγοντες πρὸς Θεὸν ἐν ταῖς Πράξεσιν „ ὁ „ διὰ ςόματος Δαβὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών · ἵνα τί „ ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ τὰ ἑξῆς (Πράξ. δ'. 25.) λοιπὸν συναποδεικνύεται, ὅτι καὶ ὁ πρῶτος Ψαλμὸς εἶναι τοῦ Δαβίδ · ἀνίσως δὲ πάλιν ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος οἱ ἀνεπίγραφοι, εἶναι τοῦ Δαβίδ · λοιπὸν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνεπίγραφοι τοῦ αὐτοῦ Δαβὶδ εἶναι · καθὼς καὶ ὁ ϟδ'. ἀνεπίγραφος Ψαλμὸς, τοῦ ἰδίου Δαβὶδ εἶναι · ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόςολος Παῦ„ λος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιςολῇ λέγων „ τίνα ὁ„ ρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν Δαβὶδ, λέγων μετὰ το„ σοῦτον χρόνον, (καθὼς εἴρηται) σήμερον ἐὰν „ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν (Ἑβρ. δ'. 7.) (1)

Οὐ μόνον δὲ οἱ καλούμενοι ἀνεπίγραφοι, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τελείως ὄνομα καὶ διὰ τοῦτο ἀνώνυμοι λεγόμενοι Ψαλμοὶ, καὶ αὐτοὶ, λέγω, τοῦ Δαβὶδ εἶναι · καθὼς μαρτυρεῖ ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος εἰς τὰς πράξεις · εἶπε γὰρ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους „ ἕως τῶν ἡμερῶν Δαβὶδ, ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον „ τοῦ Θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ Θεῷ „ Ἰακώβ · (Πράξ. ζ'. 45.) τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν ἐρανίσθη ὁ πρωτομάρτυς ἀπὸ τὸν ρλα'. Ψαλμὸν, ὅςις εἶναι ἀνώνυμος.

Καὶ οἱ τὸ ἀλληλούϊα δὲ ἐπιγεγραμμένον ἔχοντες Ψαλμοὶ, (ὅπερ δηλοῖ αἰνεῖτε τὸν Κύριον κατὰ τὸν Εὐσέβιον · τὸ μὲν γὰρ ἀλληλοὺ: ἑρμηνεύεται αἰνεῖτε · τὸ δὲ ἴα: ἑρμηνεύεται Κύριον.) καὶ αὐτοὶ, λέγω, τοῦ Δαβὶδ εἶναι · διὰ τί ὁ δεύτερος αὐτῶν: ἤτοι ὁ ρε'. φαίνεται εἰς τὸ α'. τῶν Παραλειπομένων, ὅτι εἶναι τοῦ Δαβὶδ, ἀπὸ τὸν ἐκεῖ γεγραμμένον Ψαλμὸν τοῦ αὐτοῦ Δαβὶδ, τὸν λέγοντα · „ ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ · ἐπικαλεῖσθε αὐτὸν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς · (α'. Παρ. ις'. 8.) (2)

Φαίνεται δὲ, ὅτι τοῦ νὰ εἶναι μερικοὶ Ψαλμοὶ ἀνε-

πιδημίαν ϗ τὸ Μυςήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἐξέβαλον τὰς ἐπιγραφὰς τῶν τοιούτων Ψαλμῶν · οὕτω γάρ φησιν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λβ'. Ψαλμοῦ „ ἐπὶ τῶν ἀνεπιγράφων, ταύτην τὴν αἰτίαν κατενοήσαμεν · ὅτι εἰσὶ μὲν αὐτοῖς ἐπιγραφαὶ ἐκκλησιαςικαί τε ϗ μυςικαὶ, ἀλλὰ τοῖς Ἑβραίοις οὐκ εἰσί · κατὰ τὴν γεγενημένην ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κατ' αὐτῶν κατηγορίαν · ὅτι δόγμα ἔθεντο, ἵνα εἴτις ὁμολογήσοι Χριςὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται · ὅσας τοίνυν τῶν ἐπιγραφῶν ἐκεῖνοι κατενόησαν ἔνδειξίν τινα περιέχειν τοῦ Μυςηρίου, ταύτας οὐ παρεδέξαντο · διὸ ϗ παρεσημήνατο δι' ἀκριβείας ἐπ' αὐτῶν ὁ λόγος, προσιθεὶς, ὅτι παρ' Ἑβραίοις εἰσὶν ἀνεπίγραφοι (ἀγκαλὰ ϗ αἱ ἐπιγραφαὶ, ὁποῦ ἔθηκαν εἰς αὐτοὺς οἱ ἑβδομήκοντα, ϗ μέχρι τοῦ νῦν σώζονται ·) ὅρα ϗ τὴν αἰτίαν τῶν ἀνεπιγράφων Ψαλμῶν, ὁποῦ λέγει ὀλίγον ἔμπροσθεν ὁ Εὐθύμιος. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ἐν μέρει προσθήκης, ὅτι τρεῖς Ψαλμοὶ λέγονται ςοιχείωσις, ἢ ςοιχειωτικοὶ ϗ ἀλφαβητικοί · ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Λίτινος λέγει, ὅτι ἀλφαβητικὸς Ψαλμὸς εἶναι παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ϗ ὁ λγ'. Ψαλμός: ἤτοι τὸ „ Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ · διὰ τοῦτο ϗ εἰκοσιδύω ςίχους περιέχει, ὅσα εἶναι ϗ τὰ ςοιχεῖα τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἀλφαβήτου · ϗ ὅρα εἰς τὸ νεοτύπωτον τοῦ αὐτοῦ Λιτίνου Ψαλτήριον · ὁ αὐτὸς δὲ λέγει, ὅτι Ἀλφαβητικὸς Ψαλμὸς εἶναι παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ϗ ὁ λς'. Ψαλμός: ἤτοι τὸ „ Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις · ὥςε ὅλοι οἱ Ἀλφαβητικοὶ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ εἶναι ἕξ · διὰ τί εἰς τοὺς ςίχους αὐτῶν ἐγράφοντο τὰ εἰκοσιδύω ςοιχεῖα τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἀλφαβήτου; ἤτοι ὁ ἑκατοςὸς δέκατος, οὗ ἡ ἀρχὴ „ ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου · ἐν Βουλῇ εὐθέων ϗ συναγωγῇ · ὁ ἑκατοςὸς ἑνδέκατος, οὗ ἡ ἀρχὴ „ Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον · ϗ ὁ ἑκατοςὸς δέκατος ὄγδοος: ἤτοι τὸ „ Μακάριοι οἱ ἄμωμοι · ἀλλ' εἰς μὲν τοὺς δύω Ψαλμοὺς μίαν φορὰν ἦτον γεγραμμένον τὸ Ἑβραϊκὸν Ἀλφάβητον ἐν τοῖς ςίχοις αὐτῶν κατὰ τὸν Ὠριγένην ϗ Χρυσόςομον · εἰς δὲ τὸ „ Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἦτον γεγραμμένον ὀκτὼ φοραῖς κατὰ τὸν Ὠριγένην · ϗ ὅρα ἐκεῖ · παρὰ δὲ τῷ Θεοδωρίτῳ κατὰ ςοιχεῖον σύγκειται ϗ ὁ ρμδ'. Ψαλμός · ἤτοι „ Ὑψώσω σε ὁ Θεός μου ὁ Βασιλεύς μου.

(1) Ὁμοίως ϗ ὁ ϟε'. Ψαλμὸς ὁ ἀνεπίγραφος, ϗ αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ Δαβὶδ εἶναι, ὡς μαρτυρεῖ τὸ α'. τῶν Παραλειπομένων · ὁ γὰρ ἐν αὐτῷ Ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ, τούτου ῥητὰ περιέχει λέγων „ Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ · ἀναγγείλατε ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν σωτηρίαν αὐτοῦ · ἐξηγεῖσθε ἐν τοῖς Ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ · ϗ τὰ λοιπά. (α'. Παρ. ις'. 23.)

(2) Βεβαιοῦται ἀκόμη ὁ αὐτὸς ρε'. ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ τὸν ἐν τοῖς Παραλειπομένοις · γράφονται γὰρ ἐκεῖ ταῦτα „ Σῶσον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ϗ ἄθροισον ἡμᾶς, ϗ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ τῶν Ἐθνῶν, „ τοῦ αἰνεῖν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου, ϗ καυχᾶσθαι ἐν ταῖς αἰνέσεσί σου · εὐλογημένος Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἀ„ πὸ τοῦ αἰῶνος, ϗ ἕως τοῦ αἰῶνος · ϗ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός · ἀμήν · (α'. Παρ. ις'. 35.) αὐτὰ δὲ τὰ ἴδια, πλὴν ὀλίγης παραλλαγῆς, λέγονται ϗ ἐν τῷ τέλει τοῦ ῥηθέντος ρε'. Ψαλμοῦ · ἀλλὰ ϗ ὁ ρλε'. Ψαλμὸς ὁ μὲ τὸ

νεπίγραφοι, αἰτία εἶναι, διὰ τί ὁ καθ᾽ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν λέγεται εἰς ὄνομα ἑνὸς διωρισμένου Ἔθνους· τοῦ δὲ νὰ εἶναι ἀνώνυμοί τινες Ψαλμοὶ, αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τί οἱ τοιοῦτοι Ψαλμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὸν Χριςόν· τοῦ δὲ νὰ ἔχουν τινὲς Ψαλμοὶ ἐπιγραφὴν τὸ ἀλληλούϊα, εἶναι αἰτία, διὰ τί αὐτοὶ εἶναι ὕμνος καὶ εὐχαριςία εἰς τὸν Θεόν·

ΚΕΦ. ς΄.

Τί ἦτον, καὶ τί θέλει νὰ εἰπῇ Ψαλτήριον.

Τὸ Ψαλτήριον ἦτον ὄργανον Μουσικὸν ἐντατόν· μὲ δέκα χόρδας ἀντιφώνους ἐντωμένον· τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο Νάβλα (ἢ Ναῦλα) κοντὰ εἰς τοὺς Ἑβραίους· ὄρθιον δὲ καὶ ἴσον ἦτον τὸ Ψαλτήριον· καὶ ἀπὸ τὸ ἄνωθεν μέρος ἐλάμβανε τὴν αἰτίαν καὶ ἀφορμὴν τῶν φθόγγων του· (1) ἐφανέρωνε δὲ τοῦτο αἰνιγματωδῶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ εἴμεθα εὐθεῖς κατὰ τὴν γνώμην καὶ ἴσοι, καὶ νὰ μελετῶμεν τὰ ἄνω καὶ τὰ οὐράνια, μὴ καταπίπτοντες ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ μέλους, καὶ οὕτω γινόμεθα Ψαλτήριον· μὲ τὸ νὰ συμφωνοῦσιν εἰς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς αἱ πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος, καὶ αἱ πέντε δυνάμεις τῆς ψυχῆς· (ἤτοι ὁ νοῦς ἡ διάνοια ἡ δόξα ἡ φαντασία καὶ ἡ αἴσθησις) καὶ ἐκ τῆς συμφωνίας τούτων ἀναπέμπεται εἰς τὸν Θεὸν ἕνα μέλος ἐναρμόνιον.

Δέκα γὰρ κόλαβοι: ἤγουν παλουκάκια ἦτον εἰς τὸ ὄργανον τοῦ Ψαλτηρίου, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν δέκα χορδῶν· οἱ ὁποῖοι ςρεφόμενοι, ποτὲ μὲν ἔσφιγγον τὰς κόρδας καὶ ἐψήλοναν τοὺς ἤχους· ποτὲ δὲ τὰς ἐξέσφιγγον καὶ ἐχαμήλοναν τοὺς ἤχους, καθὼς ἤθελεν ὁ τοῦτο πλήτων τεχνίτης· καὶ τὸ μὲν δεξιὸν χέρι ἐκράτει τὸ πλῆκτρον, τὸ δὲ ἀριςερὸν πιάνοντας ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τὰ παλουκάκια καὶ περιςρέφον, ἔκαμνε τὸν φθόγγον τοῦ Ψαλτηρίου ἢ βαρὺν: ἤγουν χαμηλὸν, ἢ ὀξὺν: ἤγουν ὑψηλὸν, ἢ μεσαῖον καὶ μεμιγμένον· ἀγκαλὰ δὲ καὶ πρὸ τοῦ Δαβὶδ ἦτον τὸ ὄργανον τοῦ Ψαλτηρίου, ἦτον ὅμως ἄ-

---

τὸ ἀλληλούϊα ἐπιγραφόμενος, βεβαιοῦται ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ψαλμὸν τοῦ Δαβὶδ τὸν ἐν Παραλειπομένοις· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος „ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθὸν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· (α΄. Παρ. ιϛ΄. 34) τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρχὴ τοῦ ρλε΄. Ψαλμοῦ.

(1) Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος „Ψαλτηρίου δὲ πρὸς κιθάραν, διαφορὰ τοιαύτη· τὴν μὲν κιθάραν ἐκ τῶν κά-
„τω μερῶν ἀποτελεῖν τὸν ἦχόν φασι· τὸ δὲ Ψαλτήριον ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, μετὰ τοῦ ϗ εὐθύτατον εἶναι διόλου·
„οὐ γὰρ (λέγει ὁ Νικήτας) ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἅπαξ ὁ μουσικὸς ἐναρμοσάμενος τὰς χορδὰς, ἀπραγ-
„μόνως χρῆται τῷ κρούματι· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁρμονίαν, ἡ μὲν δεξιὰ χεὶρ τὸ πλῆκτρον μεταχειρίζεται· ἡ δὲ
„λαιὰ, ἄνωθεν ἐπαφωμένη τῶν χορδῶν κατὰ διαςάσεις, καὶ πυκνὰ τοὺς δακτύλους μετατιθεῖσα, βαρὺν (ἤτοι
χαμηλὸν) ἢ ὀξὺν (ἤτοι ὑψηλὸν) τὸν φθόγγον ἐργάζεται. Πολλῶν δὲ ὄντων ὀργάνων μουσικῶν κατὰ τὸν μέγαν
Βασίλειον, τὴν βίβλον τῶν Ψαλμῶν πρὸς τὸ λεγόμενον Ψαλτήριον ἥρμοσεν ὁ Προφήτης· ἐμοὶ δοκεῖν τὴν ἄνωθεν
ἐνηχοῦσαν αὐτῷ χάριν παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐνδεικνύμενος· διότι τοῦτο μόνον τῶν μουσικῶν ὀργάνων, τὴν αἰτίαν
τῶν φθόγγων ἐκ τῶν ἄνωθεν ἔχει ὡς προείρηται. Ἔφη δὲ ϗ ὁ Χρυσορρήμων „τὸ Ψαλτήριον τὸ πρὸς τὸν Οὐρανὸν
„βλέπειν ἐπιζητεῖ· ϗ γὰρ ἄνωθεν τὸ ὄργανον τοῦτο κινεῖται οὐ κάτωθεν, ὥσπερ ἡ κιθάρα (ἑρμηνεία εἰς τὸν
ρμθ΄. Ψαλμὸν προκειμένου ῥητοῦ „ἐν τυμπάνῳ ϗ Ψαλτηρίῳ ψαλάτωσαν αὐτῷ·) ϗ ἀλλαχοῦ λέγει ὁ αὐτὸς
„διὰ μὲν τῆς κιθάρας, τὰ μέλη τοῦ σώματος ϗ τὰ αἰσθητήρια κινῶν, δι᾽ ὧν ὁ νοῦς ἀνακρούεται πᾶν ὅ,τι βούλεται·
διὰ δὲ τοῦ Ψαλτηρίου, τὰς λογικὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις (ἑρμηνεία εἰς τὸν ρζ΄. Ψαλμὸν) ςίχ. ἐξεγέρθητι
Ψαλτήριον ϗ κιθάρα. Ὁ δὲ Θεοδώριτος, ἐρωτηθεὶς τίνα διαφορὰν ἔχει ἡ νάβλα ἀπὸ τὴν κινύραν, ἀποκρίνεται
„ἀνὰ δέκα μὲν φθόγγους ϗ αὕτη κἀκείνη ἔχει· φασὶ δὲ, τὴν μὲν νάβλαν δακτύλοις, τὴν δὲ κινύραν ἀνα-
„κρούεσθαι πλήκτρῳ· (ἐρωτήσ. λδ΄. εἰς τὴν γ΄. τῶν Βασιλειῶν). Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Προφή-
της Δαβὶδ, ὄχι μόνον μὲ τὸ Ψαλτήριον ϗ τὴν νάβλαν ἔψαλλε τοὺς Ψαλμοὺς, ἀλλὰ ϗ μὲ τὴν κιθάραν· καθὼς
ὁ ἴδιος τὸ μαρτυρεῖ „ἐξομολογήσομαί σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ Θεὸς (Ψαλ. μβ΄. 5) ϗ πάλιν „ψαλῶ σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ
ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ· (Ψαλ. ο΄. 24) ϗ πάλιν „ἐξεγέρθητι Ψαλτήριον ϗ κιθάρα (Ψαλ. ρζ΄. 2) ὅθεν ϗ Βα-
σιλικὸν ὄργανον τὴν κιθάραν ὁ Εὐθύμιος ὀνομάζει, ἑρμηνεύων τὸ „ψαλῶ σοι ἐν κιθάρᾳ.

ἄτεχνον καὶ ἰδιωτικόν· καὶ ἐμεταχειρίζετο εἰς μόνα τὰ ποίμνια τῶν προβάτων· ὁ δὲ Δαβὶδ τεχνικώτερον αὐτὸ κατεσκεύασε καὶ συνήρμοσε, καθὼς τὸ εἶπε μόνος. „ οἱ δάκτυλοί μου ἥρμοσαν Ψαλτήριον (εἰς τὸ „ μικρὸς ἤμην) καὶ τὴν μεταχείρισιν τοῦ Ψαλτηρίου, πρῶτος ὁ Δαβὶδ εἰς τὸν Θεὸν ἐμετέφερε· κυρίως μὲν οὖν Ψαλτήριον, τὸ ὄργανον τοῦ Ψαλτηρίου λέγεται, παραγόμενον ἀπὸ τοῦ ψάλλειν· καθὼς καὶ τὸ εὐκτήριον παράγεται ἀπὸ τοῦ εὔχεσθαι· καταχρηστικῶς δὲ, Ψαλτήριον λέγεται καὶ τὸ βιβλίον, κατὰ ἄλλην ἐτυμολογίαν: ἤγουν διὰ τὶ τηρεῖ καὶ περιέχει τοὺς Ψαλμούς· τὸ δὲ Ψαλτήριον τοῦτο, καὶ βίβλος Ψαλμῶν ὀνομάζεται· ὅθεν καὶ ὁ Κορυφαῖος Πέτρος εἶπε περὶ αὐτῆς „ γέγραπται ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν (Πρά. ά. 20.)

ΚΕΦ. Ζ΄.

Τὶ θέλει νὰ εἰπῇ Ψαλτὸς, καὶ Ψαλμὸς, καὶ Ψαλμῳδὸς, καὶ Ψαλτῳδὸς, καὶ Διάψαλμα.

Ψαλτὸς μὲν εἶναι ὁ Θεὸς, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ διὰ τὸν ὁποῖον οἱ Ψαλμοὶ ἐψάλλοντο· Ψαλμὸς δὲ εἶναι τὸ ποίημα: ἤτοι ὁ ψαλλόμενος λόγος καὶ τὸ μέλος αὐτοῦ· Ψαλμὸς γὰρ κυρίως εἶναι, ὁ μετὰ ὀργανικοῦ Ψαλτηρίου ἐμμελῶς ἐκφωνούμενος λόγος· Ψαλμῳδὸς εἶναι, ὁ ποιητὴς τῶν Ψαλμῶν· καθὼς εἶναι ὁ Δαβίδ· Ψαλτῳδὸς δὲ εἶναι ὁ χορὸς, ὁποῦ ψάλλει τοὺς Ψαλμούς· τὸ Διάψαλμα δὲ σημαίνει, μεταβολὴν νοήματος· ἢ μέλους· ἢ ἀναβολὴν καὶ ἀργοπορίαν ψαλσίματος· χωρισμὸν γὰρ καὶ διακοπὴν δηλοῖ ἡ διὰ πρόθεσις ἐπὶ τοῦ Διαψάλματος· μὲ τὸ νὰ ἐγίνετο διακοπὴ τοῦ ψαλσίματος, ἕως ὁποῦ ἤθελε δοθῇ ἡ χάρις καὶ ἔμπνευσις τοῦ Πνεύματος εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ψάλλοντος· ὅθεν καὶ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, ὁποῦ ἐπέρνα ἀναμεταξὺ, ὠνομάζετο Διάψαλμα· ἐσημείωναν γὰρ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον οἱ Ἑβραῖοι μὲ ἀκρίβειαν. (1)

ΚΕΦ. Η΄.

Τὶ εἶναι Ὠδὴ, καὶ Ὕμνος, καὶ Αἶνος, καὶ Ἐξομολόγησις, καὶ Προσευχὴ, καὶ Εὐχή.

Ὠδὴ εἶναι κυρίως μὲν, μία φωνὴ Μουσικὴ καὶ ἐναρμόνιος διὰ μόνου προφερομένη τοῦ στόματος χω-

(1) Λέγει δὲ ὁ Νικήτας περὶ τοῦ Διαψάλματος „ τισὶ μὲν, μεταβολὴν τοῦ νοήματος, ἢ πράγματος, ἢ προσώπου σημαίνειν ἐνομίσθη τὸ Διάψαλμα· τισὶ δὲ, μέλους ἐναλλαγὴν, ποτὲ μὲν βαρύτερον ἀπηχουμένου, ποτὲ δὲ ὀξύτερον· ἕτεροι δέ φασιν, ὅτι συντιθεὶς ὁ Δαβὶδ ἕκαστον τῶν Ψαλμῶν, παρεδίδου ἑνὶ χορῷ, ϗ ἔψαλλον αὐτὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ· εἰδέπου ἔδοξεν αὐτῷ κατὰ μέσον τοῦ Ψαλμοῦ, ϗ ἄλλῳ χορῷ παραδοῦναι τὸ λοιπὸν τοῦ Ψαλμοῦ, τότε ϗ ἡ διαδοχὴ τοῦ ῥυθμοῦ ἐκαλεῖτο Διάψαλμα· ἡμεῖς δὲ τὰς τῶν Πατέρων ὑπολήψεις οὐκ ἀποβαλλόμεν, ἐννοῆσαι δέτι ϗ παρ᾽ ἑαυτῶν εἰς τὴν τοῦ Διαψάλματος σημασίαν οὐκ ἀποκνήσομεν· τοιαύτην οὖν τινα τοῦ Διαψάλματος κατελάβομεν τὴν διάνοιαν· ὅτι προϊούσης κατὰ τὸ ἀκόλουθον τῆς Ψαλμῳδίας, ἐάν τις ἐγένετο μεταξὺ προφητεύοντος τοῦ Δαβὶδ, ἑτέρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεία ἔλλαμψις ϗ προσθήκη τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν χαρίσματος, ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν δεχομένων τὴν προφητείαν, ἐπέχων τὴν φωνὴν, καιρὸν ἐδίδου τῇ διανοίᾳ δέξασθαι τῶν νοημάτων τὴν γνῶσιν τῶν γινομένων ἐν αὐτῷ παρὰ τῆς θείας ἐλλάμψεως· ϗ ὥσπερ πολλάκις τινὲς μετ᾽ ἀλλήλων διαλεγόμενοι, εἴποθεν ἀθρόα ἤχησις ταῖς ἀκοαῖς προσβάλοι, παυσάμενοι τοῦ λόγου πρὸς τὸν ἦχον τῇ διανοίᾳ συντείνονται, σχολὴν παρέχοντες δι᾽ ἡσυχίας τῇ ἀκοῇ, τοῦ γνῶναι τοῦ ἤχου τὴν δύναμιν· εἶτα παυσαμένης τῆς προσηχούσης φωνῆς, πάλιν ἀλλήλοις διαλέγονται· οὕτω ϗ ὁ μέγας Δαβὶδ ὑποφητεύων τῷ Πνεύματι, ἅπερ τε φθάσας ἔμαθε, διεξῄει τῇ μελῳδίᾳ· ϗ εἴτι μεταξὺ λέγων ἐπεδιδάσκετο, ὑπέχων τὴν τῆς ψυχῆς ἀκοὴν τῷ πνευματικῶς ἐνηχοῦντι, ϗ κατασιγάζων τὸ μέλος, ὧν αὖ πλήρης ἐγίνετο, ταῦτα πάλιν διεξῄει.

Ἔστιν οὖν τὸ Διάψαλμα μεταξὺ τῆς Ψαλμῳδίας γινομένη κατὰ τὸ ἀθρόον ὑπηρέμησις, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ θεόθεν

χωρὶς ὀργάνου, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἡ Ὠδὴ, λέγεται Ψαλμὸς (1) καθὼς ἀντιστρόφως καὶ ὁ Ψαλμὸς λέγεται καταχρηστικῶς Ὠδή· ὕμνος δὲ εἶναι, ἡ ἐπιτεταμένη πρὸς Θεὸν δοξολογία· Αἶνος δὲ λέγεται, ὁ σύντομος ἔπαινος· Ἐξομολόγησις δὲ θέλει νὰ εἰπῇ, ἡ κατ' ἐπίτασιν ὁμολογία· ἢ τῶν ἀγαθῶν καὶ εὐεργεσιῶν, ὁποῦ ἐλάβομεν παρὰ Θεοῦ· ἢ τῶν κακῶν καὶ ἁμαρτιῶν ὁποῦ ἐπράξαμεν· ταυτὸν εἰπεῖν ἐξομολόγησις εἶναι ἡ πρὸς Θεὸν ὁλοκάρδιος εὐχαριστία, καὶ ἡ τῶν ἁμαρτιῶν ὁλοκάρδιος ἐξαγόρευσις· Προσευχὴ δὲ εἶναι, ἡ δέησις· Εὐχὴ δὲ κυρίως λέγεται, ἡ πρὸς Θεὸν ἐπαγγελία καὶ ὑπόσχεσις· καταχρηστικῶς δὲ, Εὐχὴ λέγεται καὶ ἡ Προσευχή. (2)

ΚΕΦ. Θ'.

Τί θέλει νὰ εἰπῇ Ὠδὴ Ψαλμοῦ· καὶ ἀντιστρόφως Ψαλμὸς Ὠδῆς.

Ὠδὴ Ψαλμοῦ λέγεται, ὅταν προηγεῖται μὲν ἡ διὰ τοῦ ὀργανικοῦ Ψαλτηρίου πλῆξις καὶ μελῳδία, ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ἡ τοῦ στόματος τοῦ ψάλλοντος σύμφωνος φωνὴ, δευτέραν τάξιν μετ' ἐκείνην ἔχουσα· Ψαλμὸς δὲ ᾠδῆς λέγεται, ὅταν τὸ ἐναντίον ἀκολουθήσῃ· καὶ πρῶτον μὲν λέγεται ἡ φωνὴ τοῦ ψάλλοντος, δεύτερον δὲ ἀκολουθεῖ καὶ ἡ τοῦ Μου-

θεν ἀπεισκρινομένου νοήματος· ἢ Διάψαλμά ἐστι διδασκαλία τοῦ Πνεύματος τῇ ψυχῇ κατὰ τὸ ἀπόρρητον ἐγγινο-
μένη, τῆς περὶ τὸ νόημα τοῦτο προσοχῆς τὸ συνεχὲς τῆς μελῳδίας περικοπτούσης· ἵνα δὲ μὴ νομίσωσιν οἱ πολ-
λοὶ, ὅτι ἡ σιωπὴ σημεῖόν ἐστι τοῦ ἐπιλελοιπέναι τὸν προφητεύοντα τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναμιν· τούτου
χάριν τινες τῶν ἑρμηνευτῶν, ἀντὶ τοῦ διαψάλματος τὸ, ἀεὶ τοῖς Διαλείμμασι τούτοις ἐγγράφουσιν· (ὅθεν ϗ ὁ
Χρυσόστομος ἑρμηνεύων τοῦ ρλθ'. Ψαλμοῦ τὸ „ ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη
αὐτῶν· προστέθεικεν ἀεί: ἤγουν ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν ἀεί· διὸ ϗ λέγει „ τὸ γὰρ Διάψαλμα τοῦτο δηλοῖ παν-
ταχοῦ· ϗ Ἑβραΐστὶ Σελ εἴρηται τὸ Διάψαλμα· ὅπερ ἐστὶν ἀεί·) ὡς ἂν διὰ τούτου μάθωμεν, ὅτι ἡ μὲν τοῦ
ἁγίου Πνεύματος χάρις, πάντοτε ἦν· ὁ δὲ ἑρμηνεύων τὰ ἐγγινόμενα θεόθεν τῇ ψυχῇ νοήματα λόγος, οὐ πάν-
τοτε ἦν· ἀλλὰ τὸ μὲν, ἐξεφώνει τῆς διανοίας· τὸ δὲ, ὑπεδέχετο· ἐν ᾧ μὲν γὰρ ἐξηγόρευε τὰ ἐντυπωθέντα
νοήματα, προῄει δι' ἀκολούθου ἡ Ψαλμῳδία· εἰδέ τι τῶν θειοτέρων τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἀκοὴν περιήχησεν, ὅλος
τῆς ἀκροάσεως ἦν, κατασιγάζων τὸ μέλος· ἀεὶ τοίνυν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ϗ παρὰ τὸν τῆς σιωπῆς καιρὸν ἐν
αὐτῷ λαλοῦντος, ὁ λόγος ἐν διαλείμμασιν ἦν· τὸ δὲ διάλειμμα παρὰ τῶν ἑρμηνέων, ὠνομάσθη Διάψαλμα· ὅ-
τι δὲ θειοτέρας ἐπιπνοίας ἐπίτασίς ἐστι τὸ Διάψαλμα, ἐντεῦθεν ἄν τις κατίδοι· ἐν γὰρ τῇ ἀρχῇ τοῦ γ'. Ψαλ-
μοῦ τὰς οἰκείας συμφορὰς ἀπολοφύρεται, ϗ διαπορούμενος λέγει „ Κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με;
περὶ τὰ μέσα δέπου τοῦ Ψαλμοῦ, ἔνθα ϗ τὸ Διάψαλμα κεῖται, θάρρους ἀναπλησθεὶς, πέποιθε ϗ παῤῥησιά-
ζεται τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ὥσπερ ὁρῶν, ϗ βοᾷ „ ἐγὼ ἐκοιμήθην ϗ ὕπνωσα· ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψε-
ταί μου. Προστίθησι δὲ ὁ Καισαρείας Εὐσέβιος, ὅτι τῶν ὀργάνων μὴ κινουμένων ὑπὸ τῶν ψαλλόντων, τὸ τηνι-
καῦτα τὸ Διάψαλμα ἔγραφον.

Κατὰ τοῦτο δὲ ἐδῶ σημειοῦμεν, ὡς εἰδήσεως ἄξιον: δηλαδὴ, ὅτι εἶναι ὄχι μόνον Διάψαλμα, ἀλλὰ ϗ ᾠ-
δὴ Διαψάλματος· ϗ ἔχει διαφορὰν τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο· ὅθεν ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ θ'. Ψαλμῷ μετὰ τοὺς
στίχους „ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλὸς, λέγει „ χρὴ μέντοι ἐπισημήνασθαι, ὅτι με-
τὰ τοὺς στίχους τούτους ἐνταῦθα παρετηρήσαμεν ἐνηλλαγμένον τρόπον Διαψάλματος· οὐ γὰρ ἁπλῶς Διάψαλμά
φησιν ὡς ἐν τοῖς λοιποῖς· ἀλλ' ᾠδὴ Διαψάλματος· τίς οὖν ἡ αἰτία; οἶμαι τοίνυν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις, ὅ-
που κεῖται ἁπλῶς τὸ Διάψαλμα, διάλειμμα ἐγίνετο τῆς τοῦ Προφήτου φωνῆς ἡσυχάζοντος, ϗ δεχομένου
τὴν παρὰ τοῦ Πνεύματος ἔλλαμψιν· ἐνταῦθα δὲ εὕρηται ᾠδὴ Διαψάλματος· ὁμοῦ γὰρ τὰ δύο ἐνηργεῖτο· ϗ
περιεγίνετο αὐτῷ μεταξὺ προφητεύοντι ἡ τῶν ὑψηλοτέρων μαθημάτων διδασκαλία παρὰ τοῦ Πνεύματος, ϗ τὸ
συνεχὲς τῆς μελῳδίας οὐ διεκόπτετο.

(1) Καθὼς ὁ ιζ'. Ψαλμὸς, ϗ μ' ὅλον ὁποῦ εἶναι κυρίως ᾠδὴ, καταχρηστικῶς ὅμως Ψαλμὸς ὀνομάζεται.

(2) Ὁ δὲ Νικήτας λέγει „ Ὕμνός ἐστιν ἡ ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσιν ἡμῖν ἀγαθοῖς ἀνατιθεμένη τῷ Θεῷ εὐφημία· Αἶνος
δὲ ἤτοι αἴνεσις, τῶν θείων θαυμάτων ἔπαινος· Προσευχὴ δὲ, ἱκετηρία περί τινος τῶν συμφερόντων προσαγο-
μένη Θεῷ.

Μουσικοῦ Ψαλτηρίου συνήχησις · σημαίνει δὲ, ὁ μὲν Ψαλμὸς κατὰ ἀναγωγὴν καὶ τροπολογίαν, τὸ νόημα τοῦτο · δηλαδὴ, ὅταν ἡμεῖς τεντόνωμεν τὸ σῶμά μας ὡσὰν ὀργανικὸν Ψαλτήριον, καὶ διὰ μέσου τῶν καλῶν ἔργων πιάνοντες αὐτὸ τρόπον τινὰ καὶ κινοῦντες · τότε πρᾶξιν ἐργαζόμεθα ἀγαθήν τε καὶ ἐναρμόνιον, ἀγκαλὰ καὶ ἀκόμη δὲν ἀνέβημεν εἰς θεωρίαν · Ὠδὴ δὲ σημαίνει, ὅταν χωρὶς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν θεωροῦμεν τὰ τῆς ἀληθείας Μυςήρια καὶ νοήματα · μὲ τὸ νὰ εἴμεθα δηλαδὴ γεγυμνασμένοι πρότερον εἰς τὴν πρακτικὴν ἀρετήν.

Ὠδὴ δὲ Ψαλμοῦ, ὅταν προηγουμένης ἀγαθῆς πράξεως, εἰς θεωρίαν καταντήσωμεν κατὰ τὸ εἰρημένον ,, ἐπεθύμησας σοφίαν, διατήρησον ἐντολάς · καὶ Κύριος χορηγήσει σοι αὐτήν. (Σειρ. α΄. 26.) Ψαλμὸς δὲ Ὠδῆς σημαίνει, ὅταν, ἀφ᾽ οὗ ἡ θεωρία σαφηνίσῃ μερικὰ ἀπὸ τὰ κεκρυμμένα νοήματα τῆς Ἠθικῆς, τότε ἡμεῖς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν θεωρηθέντων καὶ σαφηνισθέντων ἐρχώμεθα. Καὶ ἴσως τοῦτο εἶναι τὸ αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον, πρῶτον μὲν εἶναι οἱ Ψαλμοὶ κατὰ τὴν τάξιν, δεύτερον δὲ, αἱ Ὠδαί · διὰ τὶ πρέπει πρῶτον νὰ περιπατοῦμεν διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, καὶ ἔτζι νὰ ἐρχώμεθα ὕςερον εἰς τὴν θεωρίαν. ὅθεν καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς Βίβλου τῶν Ψαλμῶν πολλαὶ εἶναι αἱ Ὠδαί. καὶ ὅπου δὲ εἶναι οἱ ἀναβαθμοὶ, ἐκεῖ δὲν ἀναφέρεται Ψαλμὸς, οὔτε Ψαλμὸς Ὠδῆς. ἐπειδὴ ὅταν οἱ ἅγιοι ἀναβῶσιν εἰς τὸν Θεὸν, τότε ἀργεῖ ἡ πρᾶξις, καὶ μόνη ἡ θεωρία ἐνεργεῖ. (1)

ΚΕΦ. Γ.

Πόσοι εἶναι οἱ Ψαλμοί · καὶ διὰ τί. Ποῖοι ἐσύναξαν αὐτούς. Καὶ πόσοι ἦτον οἱ ψάλλοντες αὐτοὺς πρωτοψάλται καὶ χοροί.

Ἑκατὸν πεντήκοντα εἶναι οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ. Πεντήκοντα μὲν, διὰ τί ὁ τῆς Πεντηκοςῆς ἀριθμὸς ἐτιμᾶτο κοντὰ εἰς τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἐσυμπληροῦτο δι᾽ ἑβδομάδων ἑπτά. ἑνὸς λείποντος ἀριθμοῦ·

---

(1) Λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος ,, ἐπειδὴ Ψαλτήριον τροπικῶς ϗ ὄργανον ἡρμοσμένον μουσικῶς εἰς ὕμνους τοῦ Θεοῦ ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐςὶ κατασκευή · νοηθεῖεν ἂν ϗ Ψαλμοὶ αἱ διὰ τοῦ σώματος πράξεις, αἱ εἰς δόξαν Θεοῦ ἀποδιδόμεναι, ὅταν ὑπὸ τοῦ λόγου ἡρμοσμένοι μηθὲν ἐκμελὲς ἀποτελῶμεν ἐν τοῖς κινήμασιν · Ὠδὴ δὲ, ὅσα θεωρίας ἔχεται ψιλῆς ϗ Θεολογίας · ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος, Ψαλμὸν μὲν νοεῖ τὸν ἡμέτερον βίον, μὴ τοῖς γηΐνοις φθόγγοις : τουτέςι νοήμασι περιηχούμενον · ἀλλὰ καθαρὸν ϗ ἐξάκουςον ἐκ τῶν ἄνωθεν ϗ οὐρανίων τὸν φθόγγον ἀπεργαζόμενον · Ὠδὴν δὲ, τὴν περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνην · φησὶ γὰρ ,, ὅτι ὥσπερ ἐκ τῶν μουσικῶν ὀργάνων μόνος ὁ ἦχος τῆς μελῳδίας προσπίπτει ταῖς ἀκοαῖς, αὐτὰ δὲ τὰ μελῳδούμενα ῥήματα οὐ διαρθροῦνται τοῖς φθόγγοις · ἐν δὲ τῇ Ὠδῇ τὸ συναμφότερον γίνεται, ϗ ὁ τοῦ μέλους ῥυθμὸς, ϗ τῶν ῥημάτων ἡ δύναμις συνδιεξαγομένη μετὰ τοῦ μέλους, ἣν ἀγνοεῖσθαι πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν διὰ μόνων τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἡ μελῳδία γίνηται · οὕτως ϗ ἐπὶ τῶν τὴν ἀρετὴν μετιόντων συμβαίνει · οἱ μὲν γὰρ τῇ θεωρητικῇ ϗ ἐποπτικῇ τῶν ὄντων φιλοσοφίᾳ τὸν νοῦν προσανέχοντες τῇ ἀπεικαζομένῃ πρὸς τὸν Ψαλμὸν, ἄδηλον τοῖς πολλοῖς τὴν ἀρετὴν κατορθοῦσιν, ἐν τῷ ἰδίῳ συνειδότι τὴν ἀρετὴν κατακλείοντες · οἷς δὲ ϗ τὸ ἦθος τοῦ βίου συγκατορθοῦται, οὗτοι τῇ περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνῃ καθάπερ τινὶ λόγῳ ϗ Ὠδῇ ἐμμελεῖ, τὴν τῆς ζωῆς ἑαυτῶν εὐρυθμίαν διασημαίνουσι · σημαίνεται οὖν διὰ τοῦ Ψαλμοῦ τὸ κατὰ διάνοιαν ἀγαθόν · διὰ δὲ τῆς Ὠδῆς τὸ ἦθος, ϗ ἡ περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνη ἑρμηνεύεται · ἀλλὰ ϗ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ τετάρτου Ψαλμοῦ ἑρμηνεύων ὁ αὐτὸς Νύσσης λέγει ,, Ψαλμὸς μέν ἐςιν ἡ διὰ τοῦ ὀργάνου μελῳδία, μὴ διαρθροῦσα τοὺς φθόγγους · Ὠδὴ δέ ἐςιν ἡ διὰ τοῦ ςόματος ἐμμελὴς ἐκφώνησις, δηλοῦσα τὰ μελῳδούμενα · ἔοικεν οὖν, ὁ μὲν Ψαλμὸς τῇ θεωρητικῇ φιλοσοφίᾳ, ἄδηλον οὖν ἐν τῇ διανοίᾳ ἐχούσῃ τὸ ἀγαθόν · ἡ δὲ Ὠδὴ, τῇ περὶ τὸ φαινόμενον εὐσχημοσύνῃ · βούλεταί σε οὖν ὁ λόγος ϗ τὴν ἠθικὴν ϗ τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν κατορθοῦν · ἵνα δι᾽ ἀμφοτέρων Ψαλμὸς Ὠδῆς ὁ βίος σου ᾖ. Σημειοῦμεν δὲ ἐδῶ, ὅτι ὁ αὐτὸς Εὐθύμιος ὁ τῆς βίβλου ταύτης συγγραφεὺς ἑρμηνεύων τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ξ΄. Ψαλμοῦ τὴν λέγουσαν ἐν ὕμνοις, λέγει, ὅτι εἰς ὁποῖον Ψαλμὸν ἐπιγράφεται τὸ ,, ἐν ὕμνοις μόνον, ἐκεῖνος ὁ Ψαλμὸς ᾔδετο μὲ μόνον τὸ ςόμα, χωρὶς Ψαλτήριον μουσικόν · εἰς ὁποῖον δὲ Ψαλμὸν ἐπιγράφεται ,, ἐν ὕμνοις Ψαλμὸς, (ὁποῖος εἶναι ὁ οε΄. ϗ ἄλλοι.) ὁ Ψαλμὸς ἐκεῖνος, ἐψάλλετο ϗ μὲ ὄργανον μουσικόν.

μου· ἑπτάκις γὰρ τὰ ἑπτὰ πολλαπλασιαζόμενα, γεννῶσι τὸν τεσσαρακοστὸν ἔννατον· τρεῖς δὲ Πεντηκοστὰς περιέχουσιν οἱ Ψαλμοὶ, εἰς τύπον τοῦ Μυστηρίου τῆς ἁγίας Τριάδος· μία δὲ μονὰς προστίθεται εἰς τὸν κάθε τεσσαρακοστὸν ἔννατον ἀριθμὸν ἐκ τῶν τριῶν, τὸν ἐκ τοῦ ἑπτάκις ἑπτὰ γεννώμενον, πρὸς συμπλήρωσιν τῶν πεντήκοντα· προστίθεται δὲ αὐτὴ, εἰς τύπον τοῦ μοναδικοῦ τῆς ἐν τρισὶ προσώποις Θεότητος.

Ἐσύναξε δὲ τοὺς Ψαλμοὺς τούτους τοῦ Δαβὶδ εἰς ἓν Βιβλίον ὁ Ἔσδρας, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καὶ ἐλευθερίαν· (1) ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐσύναξεν αὐτοὺς ὁ Βασιλεὺς Ἐζεκίας. (2)

Τέσσαρες δὲ ἦτον οἱ πρωτοψάλται οἱ ψάλλοντες τοὺς Ψαλμοὺς, ὁμοίως καὶ τέσσαρες χοροὶ, δηλοῦντες τὰ τέσσαρα κλίματα τοῦ Κόσμου, εἰς τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ δράμουν καὶ νὰ ψάλλωνται οἱ Ψαλμοί· κάθε δὲ χορὸς ἐσυνίστατο ἀπὸ ἑβδομήκοντα δύω ψάλτας, καθὼς εἶπον τινὲς, ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ τοῦτο ἐρανισάμενοι, κατὰ ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα τῶν ἑβδομήκοντα δύω γλωσσῶν, αἵτινες ἐσυγχύσθησαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐδιαιρέθησαν εἰς τὴν Πυργοποιΐαν· ἐπειδὴ καὶ κάθε γλῶσσα τοῦ Κόσμου, ἔμελλε νὰ ψάλλῃ τοὺς τοιούτους Ψαλμούς· (3) καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ψάλται ἔψαλλον μὲ σάλπιγγας, καὶ σύριγγας, καὶ τύμπανα, καὶ ὄργανα, καὶ κύμβαλα, ἢ μὲ λύρας καὶ κιθάρας· ὁ δὲ Δαβὶδ ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του τὸ Βασιλικὸν ὄργανον: ἤτοι τὸ Ψαλτήριον, καὶ μὲ αὐτὸ ἔψαλλε· (4) αἱ μὲν γὰρ

---

(1) Λέγει δὲ ϗ ὁ Νικήτας, οἱ Ἑβδομήκοντα δύω τοὺς Ψαλμοὺς μεθερμηνεύσαντες, τὸν πρῶτον ϗ τὸν δεύτερον ἀνεπιγράφους ἐξέθεντο, τῷ Ἔσδρᾳ πάντως ἀκολουθήσαντες. Ἔσδρας γὰρ Ἰουδαῖος φιλομαθὴς ϗ σπουδαῖος ἀνὴρ πρὸ ἑκατὸν ϗ πεντήκοντα ἐνιαυτῶν τῆς τῶν ἑβδομηκονταδύω ἐκδόσεως, πολλά τε ἄλλα τῶν προφητικῶν βιβλία διαῤῥυέντα, τὸ μὲν, διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῶν Ἰουδαίων, τὸ δὲ, ϗ διὰ τὰς συχνὰς αἰχμαλωσίας, πάλιν συνήγαγε· ϗ μέντοι ϗ Ψαλμοὺς τρισχιλίους, οἷς ϗ ἐπιγράμματα τέθεικεν, ἃ νῦν ἔχουσι· (ἐν τῷ Προοιμίῳ τῆς ἀνεκδότου Σειρᾶς) Προσθέττομεν δὲ ἐδῶ, ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ Βίβλῳ εἶναι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα Ψαλμοὶ διῃρημένοι κατὰ τὴν μεταγλώττισιν τῶν ἑβδομήκοντα· κατὰ δὲ τὸ νῦν σωζόμενον Ἑβραϊκὸν, ἄλλως διαιροῦνται οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα Ψαλμοί· ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ γὰρ, ὁ εἷς ἔννατος Ψαλμὸς: ἤτοι τὸ „Ἐξομολογήσομαί σοι Κύ„ριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διαιρεῖται εἰς δύω ἀπὸ τοῦ „Ἵνα τί Κύριε ἀφέστηκας μακρόθεν; Καὶ ἔτζι ὁ ἔννατος, ἀριθμεῖται δέκατος, ϗ ὁ δέκατος, ἑνδέκατος· ϗ καθεξῆς· ὁμοίως ϗ ὁ ἑκατοστὸς δέκατος τέταρτος: ἤτοι τὸ, „Ἐν ἐξόδῳ Ἰσραὴλ, διαιρεῖται εἰς δύω, ἀπὸ τοῦ „Μὴ ἡμῖν Κύριε, μὴ ἡμῖν· ὁ δὲ ἑκατοστὸς δέκατος ἕκτος: ἤτοι τὸ „Ἠγάπησα, ὅτι εἰσακούσεται Κύριος, ἑνοῦται μὲ τὸν ἑκατοστὸν δέκατον ἕβδομον: ἤτοι μὲ τὸ „Ἐπίστευσα διὸ ἐλάλησα· ὁμοίως ϗ ὁ ἑκατοστὸς τεσσαρακοστὸς ἕκτος Ψαλμὸς: ἤτοι τὸ „Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ὅτι ἀγαθὸς Ψαλμὸς, ἑνοῦται μὲ τὸν ἑκατοστὸν τεσσαρακοστὸν ἕβδομον: ἤτοι μὲ τὸ „Ἐπαίνει Ἱερουσαλὴμ τὸν Κύριον· ϗ οὕτως ἀναπληροῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα Ψαλμῶν· ὁ δὲ Ἰωάννης Λίτινος ἄλλως αὐτοὺς διαιρεῖ ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ μεταγλωττισθέντι ἐκ τῆς Ἑβραΐδος νεοτυπώτῳ Ψαλτηρίῳ.

(2) Λέγει δὲ ϗ ὁ ἀνωτέρω Νικήτας „Ἐζεκίας ὁ θεοσεβὴς Βασιλεὺς τοὺς ἑκατὸν μόνους ϗ πεντήκοντα Ψαλμοὺς ἐκλεξάμενος, τοὺς ἄλλους ἠθέτησε· τὸ δ' αὐτὸ ϗ περὶ τὰ τοῦ Σολομῶντος συγγράμματα πεποίηκε, τρία μόνα ἐγκρίνας τὰς Παροιμίας, τὸν Ἐκκλησιαστὴν, ϗ τὸ Ἆσμα τῶν ἀσμάτων· τὰ δ' ἄλλα πάντα ἀποδοκιμάσας, ὅσα περιττὸς τὴν σοφίαν γενόμενος ὁ Σολομὼν, περὶ οὐρανοῦ ϗ στοιχείων ϗ λίθων ϗ φυτῶν, ϗ τῆς ἑκάστου δυνάμεως συνεγράψατο· τοῦτο δὲ κατὰ γνώμην εὐσεβῆ ὁ Ἐζεκίας ἐποίησε, βουλόμενος πάντας ἀνθρώπους εἰς Θεὸν μόνον καταφεύγειν, ϗ παρ' αὐτοῦ ζητεῖν παντὸς πάθους ϗ νοσήματος θεραπείαν· ἀλλὰ μὴ ξύλοις ϗ λίθοις ἑαυτοὺς ἀνατιθέναι, κἀντεῦθεν καταφρονεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ τιμῆς.

(3) Ὁ δὲ Νικήτας λέγει, ὅτι τρισχίλιοι Ψαλτῳδοὶ ὁπὸ τοῦ Λευϊτικοῦ ϗ Ἱερατικοῦ γένους εἰς τρεῖς διῃρημένοι χοροὺς, τοὺς τοῦ Δαβὶδ Ψαλμοὺς ἔψαλλον· ἐξῆρχε δὲ, τοῦ μὲν πρώτου χοροῦ Ἰδιθοὺμ ὁ χοροδιδάσκαλος· τοῦ δευτέρου χοροῦ, ὁ Αἰθὰμ· ϗ τοῦ τρίτου, ὁ Ἀσάφ· κεκμηκότας δὲ τούτους, οἱ υἱοὶ Κορὲ διεδέχοιντο· ὅθεν ϗ πολλοὺς ὁ Δαβὶδ Ψαλμοὺς, ἐπὶ τῷ τούτων ὀνόματι ἔψαλλε· καί τινες ἐντεῦθεν κακῶς ὑπέλαβον, ὅτι αὐτῶν εἰσιν οἱ Ψαλμοὶ, διὰ τὸ ϗ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἔν τισιν ἐπιγραφαῖς τῶν Ψαλμῶν εὑρίσκεσθαι. Ἐν τῷ πρώτῳ ὅμως τῶν Παραλειπομένων γράφεται ταῦτα „Καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν (τῶν ψαλτῶν) μετὰ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν δεδιδαγμένοι ᾄδειν Κυρίῳ πᾶς Συνιῶν, διακόσιοι ὀγδοήκοντα ϗ ὀκτώ. (α΄. Παρ. κε΄. 7.)

(4) Ὁ δὲ ἀνώνυμος ἑρμηνευτὴς τῶν Ψαλμῶν, λέγει „ὅτι μέσος τῶν ἄλλων ψαλτῶν ϗ ἀρχῳδῶν ἔψαλλε μετὰ τοῦ

γὰρ σάλπιγγες καὶ αἱ σύριγγες εἶναι ἐμπνευστά: ἤγουν ἠχοῦσι μὲ τὸν ἐμπνεόμενον εἰς αὐτὰς ἀέρα. λύρα δὲ καὶ κιθάρα καὶ Ψαλτήριον, εἶναι ἐντατά: ἤγουν τεντωμένα μὲ χόρδας· κύμβαλα δὲ καὶ τύμπανα, εἶναι κρουστά: ἤγουν κτυπῶνται μὲ ξύλα, ἢ ἄλλα τινὰ πλῆκτρα.

ΚΕΦ. ΙΑ΄.

Ποία εἶναι ἡ τάξις τῶν Ψαλμῶν.

Ἡ δὲ τάξις τῶν Ψαλμῶν, δὲν εἶναι καθὼς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐποιήθησαν ἀπὸ τὸν Δαβίδ, οὔτε πάλιν ἐτάχθησαν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ μᾶλλον ἡ τάξις αὐτῶν εἶναι οἰκονομική, χωρὶς νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν τάξιν καὶ ἀκολουθίαν τῶν χρόνων, καθ᾽ οὓς συνεγράφησαν· καθὼς γὰρ ἀκολουθεῖ εἰς τὰς ἄλλας πρακτικὰς τέχνας, ἢ λογικάς, καὶ ἄλλη μὲν εἶναι ἡ τάξις, ὁποῦ ἔχουσιν ἀναμεταξύ των τὰ ὄργανα τοῦ τεχνίτου, καὶ ἄλλη ἡ εὕρεσις τῶν κανόνων αὐτῆς. ἄλλη δὲ εἶναι ἡ μεταχείρισις, μὲ τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται τὰ ὄργανα αὐτὰ ὁ τεχνίτης: ἔξω δηλαδὴ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν καιρῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους αὐτὰ ἐφευρέθησαν, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν τάξιν, ὁποῦ αὐτὰ ἔχουσιν ἀναμεταξύ των. ἔτζι θετέον, ὁ ἕνας μὲν Ἰατρός, πρῶτον κόπτει τὴν πληγήν· ὁ ἄλλος δέ, πρῶτον δίδει τὸ ἰατρικόν· ἄλλος δέ, πρῶτον χρίει μὲ ἔμπλαστρον· καὶ ὁ ἕνας μὲν Ῥήτωρ φοβίζει πρότερον τοὺς ἀκροατάς· ὁ ἄλλος δὲ Ῥήτωρ παρακαλεῖ αὐτοὺς εἰς ἀρετήν· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὁ τεχνίτης δὲν φροντίζει διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν τῶν ὀργάνων τῆς τέχνης του· ἀλλὰ πρῶτον μεταχειρίζεται ἐκεῖνο, ὁποῦ τοῦ φανῇ ἁρμόδιον κατὰ τὴν χρείαν, ἢ κατὰ τὴν δύναμίν του· (τὸ ὁποῖον τοῦτο τάξιν ἄτακτον λέγομεν, γινομένην πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον.) τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἐδικός μας τεχνίτης: ἤγουν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· δὲν ἐπρονόησε διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν τάξιν τῶν χρόνων, καθ᾽ οὓς ἐγένοντο οἱ Ψαλμοί· ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐφρόντισε τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων· καὶ πῶς νὰ γλυφθῇ διὰ μέσου τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ψαλμῶν, τὸ ἄγαλμα τῆς ἐδικῆς μας ψυχῆς, καὶ νὰ καλλωπισθῇ ἀκριβῶς, καὶ νὰ μορφωθῇ κατὰ Θεόν.

Διὰ τοῦτο, πρῶτον μὲν εἰς τὸν πρῶτον Ψαλμὸν χωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν καὶ ἁμαρτίαν· εἰς δὲ τὸν δεύτερον Ψαλμὸν δείχνει, τίνος εἴμεθα κληρονομία, καὶ μὲ ποῖον πρέπει νὰ προσκολληθῶμεν: ἤτοι μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ μὲ τὸν Θεόν· εἰς δὲ τὸν τρίτον Ψαλμὸν προλέγει τοῦ Διαβόλου τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον κινεῖ ἐναντίον ἐκείνων, ὁποῦ ἐπροσκολλήθησαν μὲ τὸν Θεόν· καὶ καθεξῆς εἰς τοὺς ἀκολούθους Ψαλμοὺς διδάσκει τὰς ἰατρείας τῶν παθῶν μας, τόσον τῶν ψυχικῶν, ὅσον καὶ τῶν σωματικῶν, καὶ ὅλων τῶν συμφορῶν καὶ πειρασμῶν.

Ἄδεται δὲ καὶ τοιοῦτος λόγος, ὅτι ἐπειδὴ παλαιὰ ἐκαταφρόνησαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Θεόν, καὶ ἀλησμόνησαν τὰς πατρῴας συνηθείας, καὶ μάλιστα ἀμέλησαν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν· διὰ τοῦτο διεσκορπίσθησαν καὶ διεφθάρησαν τὰ Βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. (1) ὕστερον δὲ ὁ Ἔσδρας ὁ ἐπι-

---

τοῦ Ψαλτηρίου ὁ Δαβίδ· ἕκαστος δὲ Πνεύματι ἁγίῳ κινούμενος, ὕμνει τὸν Θεόν· οἱ δὲ λοιποὶ ἡσυχίαν ἦγον· ὑπεφώνουν δὲ τῷ ψάλλοντι τό, ἀλληλούϊα· ἡνίκα δὲ ἐπ᾽ ἄλλον ἐπεπήδα τὸ Πνεῦμα, οἱ λοιποὶ ἠρέμουν· τούτῳ τῷ λόγῳ ϗ ὁ Παῦλος καθιστὰς τὴν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις εὐταξίαν· „ ἐὰν ἄλλῳ, φησιν, ἀποκαλυφθῇ, ὁ πρῶτος σιγάτω. (ἐν τῇ ἐκδεδομένῃ Σειρᾷ.)

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων „ Πολλὰ τῶν Προφητικῶν ἠφάνισται βιβλίων, ϗ ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Παραλειπομένων ἴδοι τις ἄν· ῥᾴθυμοι γὰρ ὄντες οἱ Ἰουδαῖοι, ϗ εἰς ἀσέβειαν συνεχῶς ἐμπίπτοντες, τὰ μέν, ἠφίεσαν ἀπόλλυσθαι, τὰ δέ, αὐτοὶ κατέκαιον ϗ κατέκοπτον· ϗ τὸ μέν, Ἱερεμίας διηγεῖται· τὸ δέ, ὁ τὴν τετάρτην συντιθεὶς τῶν Βασιλειῶν λέγων, μετὰ πολὺν χρόνον μόλις τὸ Δευτερονόμιον εὑρῆσθαι κατορωρυγμένον που ϗ ἠφανισμένον· εἰ δὲ οὐκ ὄντος βαρβάρου, προὔδωκαν, πολλῷ μᾶλλον τῶν βαρβάρων ἐπελθόντων; (ὁμιλ. θ΄. εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον·) ὅτι δὲ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Χρυσορρήμονος εἶναι ἀληθῆ, συμμαρτυρεῖ ϗ ἡ Θεία Γραφή· ὀκτῶ

πιμεληθεὶς διὰ νὰ συνάξῃ πάλιν τὰ Βιβλία τῆς Γραφῆς, ἢ ὁ Ἐζεκίας, ὡς ἄλλοι θέλουσιν, δὲν εὕρηκε τοὺς Ψαλμοὺς τούτους τοῦ Δαβὶδ ὅλους ὁμοῦ συναγμένους· ἀλλὰ εὕρισκεν αὐτοὺς ποτὲ ἕνα, καὶ ποτὲ ἄλλον· ὅθεν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καθ' ὃν εὕρισκε τὸν καθ' ἕνα Ψαλμὸν, ἔτζι ἔβαλλε καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ· ταυτὸν εἰπεῖν, ἔβαλλε τὴν τάξιν αὐτῶν, ὄχι καθὼς ἐποιήθησαν, ἀλλὰ καθὼς εὑρέθησαν.

Δύναται δὲ καὶ ἄλλως νὰ εἰπῇ τινας, ὅτι ὕςερον ἐτάχθησαν οἱ Ψαλμοὶ, καὶ ὄχι κατὰ τοὺς χρόνους, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐποιήθησαν· γίνεται δὲ διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου φανερώτερον τὸ λεγόμενον. Πρώτη ἑορτὴ εἶναι ἡ τοῦ Θεοῦ Λόγου Σύλληψις: ἤτοι ὁ Εὐαγγελισμός· δευτέρα εἶναι ἡ Χριςοῦ Γέννησις· τρίτη, ἡ Κλῆσις τούτου καὶ ἡ Περιτομή· τετάρτη, ἡ εἰς τὸν ναὸν Προσαγωγὴ καὶ Ὑπαπαντή· εἶτα ἡ μετὰ τριά-

---

κτὼ γὰρ Προφητῶν βιβλία ἠφανίσθησαν, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν εὑρίσκονται· Α'. τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Νάθαν. Β'. τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Γὰδ, περὶ τῶν ὁποίων γέγραπται ταῦτα· „οἱ δὲ λοιποὶ λόγοι τοῦ Βασιλέως Δαβὶδ οἱ πρῶτοι ϗ οἱ ὕςεροι γεγραμμένοι εἰσὶν ἐν λόγοις Σαμουὴλ τοῦ βλέποντος (οἱ λόγοι δὲ τοῦ Σαμουὴλ εἶναι ἡ πρώτη ϗ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν· ὅθεν ϗ Σαμουὴλ αὐταὶ ὀνομάζονται·) ϗ ἐπὶ λόγων Νάθαν τοῦ Προφήτου, ϗ ἐπὶ λόγων Γὰδ τοῦ βλέποντος· (α'. Παραλ. κθ'. 29.) Γ'. ἠφανίσθη τὸ βιβλίον Ἀχία τοῦ Σηλωνίτου, περὶ τοῦ ὁποίου γέγραπται „Καὶ οἱ κατάλοιποι λόγοι Σαλομῶν . . . Ἰδοὺ οὗτοι γεγραμμένοι ἐπὶ τῶν λόγων Νάθαν τοῦ Προφήτου, ϗ ἐπὶ τῶν λόγων Ἀχία τοῦ Σηλωνίτου· (β'. Παραλειπ. θ'. 29.) Δ'. ἠφανίσθη τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Ἀδδῶ, περὶ οὗ γέγραπται „Καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι Ἀβιὰ, ϗ αἱ πράξεις αὐτοῦ, ϗ οἱ λόγοι αὐτοῦ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίῳ τοῦ Προφήτου Ἀδδῶ· (β'. Παραλ. ιγ'. 22.) Ε'. ἠφανίσθη τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Σαμαία, περὶ οὗ γέγραπται „Καὶ λόγοι Ῥοβοὰμ οἱ πρῶτοι ϗ ἔσχατοι, γεγραμμένοι ἐν τοῖς λόγοις Σαμαία τοῦ Προφήτου, ϗ Ἀδδῶ ὁρῶντος· (β'. Παρ. ιβ'. 15.) ϛ'. ἠφανίσθη τὸ βιβλίον Ἰεσσίου τοῦ Προφήτου, περὶ οὗ γέγραπται „Καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι Ὀζίου οἱ πρῶτοι ϗ ἔσχατοι, γεγραμμένοι ὑπὸ Ἰεσσίου τοῦ Προφήτου· (β'. Παρ. κϛ'. 22.) Ζ'. ἠφανίσθη τὸ βιβλίον Ἰωὴλ τοῦ Προφήτου, περὶ οὗ γέγραπται „Καὶ οἱ κατάλοιποι λόγοι Σαλομῶν οἱ πρῶτοι ϗ οἱ ἔσχατοι· Ἰδοὺ οὗτοι γεγραμμένοι ἐπὶ τῶν λόγων Νάθαν τοῦ Προφήτου· ϗ ἐπὶ τῶν λόγων Ἀχία τοῦ Σηλωνίτου· ϗ ἐν ταῖς ὁράσεσιν Ἰωὴλ τοῦ ὁρῶντος περὶ Ἱεροβοὰμ, υἱοῦ Ναβάτ. (β'. Παρ. θ'. 29.) Ἄλλος δὲ εἶναι οὗτος ὁ Προφήτης Ἰωὴλ, ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἰωὴλ τὸν τοῦ Βαθουὴλ, τοῦ ὁποίου σώζεται τὸ βιβλίον· καθότι ἐν αὐτῷ οὐδὲν ἀναφέρεται περὶ τοῦ Σαλομῶντος· ἔςι δὲ ὁ Ἰωὴλ οὗτος, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, ὁ τὸ ἐν Βαιθὴλ θυσιαςήριον ῥαγῆναι κελεύσας, ὃν ὁ Λέων συνέτριψεν, ὡς παραβεβηκότα τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν, ϗ φαγόντα ἄρτον· (ὡς γέγραπται εἰς τὸ ιγ'. κεφάλ. τῆς γ'. τῶν Βασιλειῶν·) Η'. δὲ ϗ τελευταῖον, ἠφανίσθη τὸ βιβλίον Ἰηοῦ τοῦ Προφήτου, καθὼς γέγραπται „Καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι Ἰωσαφὰτ οἱ πρῶτοι ϗ οἱ ἔσχατοι. Ἰδοὺ γεγραμμένοι ἐν λόγοις Ἰηοῦ τοῦ Ἀνανὶ, ὃς κατέγραψε βιβλίον Βασιλέων Ἰσραήλ (β'. Παραλ. κ'. 34.) Ἐνταῦθα δὲ γενομένῳ ἐπέρχεταί μοι θρηνεῖν, διὰ τὴν ἐξ ἁμαρτιῶν ἡμῶν γενομένην ἀπώλειαν ϗ ἀφανισμὸν τῶν τοσούτων Προφητικῶν βιβλίων· τίς γὰρ οἶδεν οἷα θεόπνευςα λόγια, οἵας θαυμαςὰς προφητείας, ϗ οἵας ἀξιομνημονεύτους ἱςορίας περιεῖχον τὰ Προφητικὰ ταῦτα βιβλία, ὧν τὴν ὠφέλειαν φεῦ! ὑςερήθημεν; Ὅτι δὲ ϗ οἱ Ἰουδαῖοι μόνοι κατέκοπτον ϗ κατέκαιον τὰ Προφητικὰ βιβλία, γράφει ὁ Ἱερεμίας. „Καὶ ἀπέςειλεν ὁ Βασιλεὺς (Ἰωακεὶμ) τὸν Ἰουδὶν λαβεῖν τὸ χαρτίον· (ἤτοι τὸ χαρτίον τοῦ βιβλίου, ἐν ᾧ ὁ Βαροὺχ ἔγραψεν ἀπὸ ςόματος Ἱερεμίου, πάντας τοὺς λόγους Κυρίου, οὓς ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν) ϗ ἔλαβεν αὐτὸ ἐξ οἴκου Ἐλισαμὰ, ϗ ἀνέγνω Ἰουδὶν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Βασιλέως, ϗ εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν ἀρχόντων τῶν ἑςηκότων περὶ τὸν Βασιλέα· ϗ ὁ Βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν οἴκῳ χειμερινῷ, ϗ ἐσχάρα πυρὸς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ· ϗ ἐγεννήθη ἀναγινώσκοντος Ἰουδὶν τρεῖς σελίδας ϗ τέσσαρας, ἀπέτεμεν αὐτὰς τῷ ξυρῷ τοῦ γραμματέως, ϗ ἔῤῥιπτεν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας, ἕως ἐξέλιπε πᾶς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας. (Ἱερ. λϛ'. 21.)

Ὅτι δὲ ϗ τὸ βιβλίον τοῦ Νόμου εὑρέθη, μαρτυρεῖ ἡ Γραφή· γέγραπται γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν, ταῦτα· „Καὶ εἶπε Χελκίας ὁ Ἱερεὺς ὁ μέγας πρὸς Σαπφὰν τὸν Γραμματέα· Βιβλίον τοῦ Νόμου εὗρον ἐν οἴκῳ Κυρίου· ϗ ἔδωκε Χελκίας τὸ Βιβλίον πρὸς Σαπφὰν ϗ ἀνέγνω αὐτό . . . . . ϗ εἶπε Σαπφὰν ὁ Γραμματεὺς πρὸς τὸν Βασιλέα (Ἰωσίαν) λέγων „Βιβλίον ἔδωκέ μοι Χελκίας ὁ Ἱερεύς· ϗ ἀνέγνω αὐτὸ Σαπφὰν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως· ϗ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ Βασιλεὺς τοὺς λόγους Βιβλίου τοῦ Νόμου, ϗ διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ (δ'. Βασ. κβ'. 8.) φαίνεται δὲ ὅτι τὸ Βιβλίον αὐτὸ, ἦτον ἰδιόχειρον τοῦ Προφήτου Μωϋσέως, ὡς μαρτυρεῖ τὰ Παραλειπόμενα· γέγραπται γὰρ „εὗρε Χελκίας ὁ Ἱερεὺς Βιβλίον Νόμου Κυρίου διὰ χειρὸς Μωϋσῆ. (β'. Παραλ. λδ'. 14.)

τριάκοντα χρόνους Βάπτισις· ἔπειτα ἡ Φανέρωσις αὐτοῦ καὶ Διδασκαλία· τὰ Θαύματα· τὰ Παθήματα· ὁ Θάνατος· ἡ Ταφή· καὶ τελευταῖον ἡ Ἀνάστασις. Εἰς ἡμᾶς ὅμως τώρα ἐναντίως ἔχουσι τὰ διαστήματα τῶν ἑορτῶν τούτων· πρῶτον γὰρ ἡμεῖς ἑορτάζομεν τὴν Σύλληψιν: ἤτοι τὸν Εὐαγγελισμόν· ἔπειτα εὐθὺς ἑορτάζομεν τὴν Ἀνάστασιν· βλέπεις ἀγαπητὲ ἀναγνῶστα, πόση μὲν εἶναι ἡ φυσικὴ ἀπόστασις τῶν δύω ἑορτῶν τούτων, πόση δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι τῶν ἡμερῶν ἡ συνάφεια; Πάλιν πρῶτον ἑορτάζομεν τὴν Ἀνάληψιν· εἶτα τὴν Μεταμόρφωσιν· ἔπειτα τὴν Χριστοῦ Γέννησιν· καὶ τελευταῖον τὴν τοῦ Χριστοῦ Φανέρωσιν: ἤτοι τὰ Θεοφάνεια· βλέπεις ὦ ἀγαπητὲ, πόση εἶναι τῶν πραγμάτων ἡ ἐναντίωσις; καὶ ἡ μὲν τῶν Ἡμερῶν τῶν Μηνῶν ἐν τούτοις διεφυλάχθη τάξις, ἡδὲ τῶν πραγμάτων αὐτῶν διεκόπη μάλιστα, καὶ ἔγινε τάξις τις ἐν ἀταξίᾳ· τοιουτοτρόπως ἠκολούθησε καὶ εἰς τοὺς Ψαλμούς. (1)

ΚΕΦ. ΙΒ΄.

Διὰ τί ἔχουν ἀσάφειαν πολλοὶ Ψαλμοί.

Αἰτίαι καθολικαὶ τῆς ἀσαφείας τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς εἶναι, Α΄. τὸ συμβολικὸν τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ Χριστὸν Μυστηρίων: ἤγουν διὰ τὶ συμβολικῶς καὶ μὲ κάποια αἰνίγματα καὶ τύπους σκοτεινοὺς προεικόνιζεν ἡ Παλαιὰ Γραφὴ τὰ τῆς νέας χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου Μυστήρια. Β΄. αἰτία τῆς ἀσαφίας τῶν Γραφῶν εἶναι, τὰ πάμπολλα ἰδιώματα, ὁποῦ ἔχει ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα, τα διαφορετικὰ ὄντα ἀπὸ τὰ ἰδιώματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Γ΄. αἰτία εἶναι, διὰ τὶ καὶ οἱ Προφῆται ξεχωριστὰ μετα-

---

(1) Ὁ δὲ Χρυσόστομος ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ αὐτῷ ἑρμηνείᾳ τοῦ πεντηκοστοῦ πρώτου Ψαλμοῦ, λέγει περὶ τῆς τάξεως τῶν Ψαλμῶν, ὅτι εἶναι πρωθύστερος· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ Βιβλίῳ, ἢ μέρει τοῦ Ψαλτηρίου εὑρισκόμενοι Ψαλμοὶ, ἔπρεπε νὰ γραφοῦν ὕστερον· οἱ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ Βιβλίῳ γραφόμενοι, αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ γραφοῦν πρῶτον· χάρ. παρ. ὁ γ΄. Ψαλμὸς, καὶ ὁ ϛ΄. καὶ ὁ ζ΄. καὶ ιζ΄. καὶ ὁ λζ΄. ὡς τὴν αὐτὴν ἔχων ἔννοιαν μὲ τὸν ϛ΄. αὐτοὶ, λέγω, οἱ Ψαλμοὶ ἔπρεπε νὰ τεθοῦν ἐν τῷ β΄. Βιβλίῳ τῶν Ψαλμῶν· καθότι ἐγράφησαν μετὰ τὸν πεντηκοστὸν Ψαλμὸν τὸν ἐν τῷ β΄. Βιβλίῳ τιθέμενον: ἤτοι ἐγράφ[illegible] ὕστερον, ἀφ' οὗ ὁ Δαβὶδ ἐμοίχευσε τὴν Βηρσαβεὲ, καὶ ἐφόνευσε τὸν Οὐρίαν· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ὁ να΄. Ψαλμὸς καὶ νγ΄. καὶ νε΄. καὶ νϛ΄. καὶ νη΄. καὶ νθ΄. καὶ ξβ΄. αὐτοὶ, λέγω, ἔπρεπε νὰ τεθοῦν πρὸ τοῦ πεντηκοστοῦ Ψαλμοῦ ἐν τῷ α΄. Βιβλίῳ τῶν Ψαλμῶν, καθότι αὐτοὶ ἐγράφησαν πρὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ Δαβίδ.

Ἐρωτᾷ οὖν ὁ Χρυσορρήμων, διὰ ποίαν αἰτίαν ἔτζι ἐτάχθησαν οἱ Ψαλμοὶ ἀντιστρόφως; „ τί δήποτε οὐ κατὰ τὴν τῶν χρόνων ἀκολουθίαν οἱ πρῶτοι (Ψαλμοὶ) τοῖς χρόνοις πρῶτοι κατετάγησαν· καὶ οἱ δεύτεροι, δεύτεροι· ἀλλ' οἱ μὲν πρῶτοι λελεγμένοι ἔτι ζῶντος Σαοὺλ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει (τῶν Ψαλμῶν) ἐν δὲ τῷ πρώτῳ, οἱ τοῖς χρόνοις ὕστατοι; Καὶ ἀποκρίνεται ὁ αὐτός· „ ἡγοῦμαι δὴ ταύτην εἰληφέναι τὴν τάξιν, ὡς ἂν μὴ ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χείρω φέροιτο· διὸ τὰ σκυθρωπότερα πρῶτα τίθεται, ἵνα ἐν δευτέρῳ τὰ χρηστότερα φυλαχθῇ, καλυπτομένων καὶ ἐξαφανιζομένων τῶν χειρόνων διὰ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ (μέρει ἢ Βιβλίῳ τῶν Ψαλμῶν) κρειττόνων· εἰκὸς δὲ τὸν Δαβὶδ τὸ πλημμεληθὲν αὐτῷ ὕστερον διὰ τῶν προτέρων αὐτοῦ κατορθωμάτων (ἅπερ μετὰ τὸν πεντηκοστὸν δηλοποιεῖ) ἐθέλει καλύπτειν· εἴποι δ' ἄν τις, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν εὐλαβείας, πρώτας ἔταξε τὰς ἐξομολογήσεις αὐτοῦ (τὰς μετὰ τὴν ἁμαρτίαν δηλαδή·) ἐπειδὴ δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἀφ' οὗ ὁ ναὸς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα Ἱερὰ Βιβλία τῶν χρονικῶν κατεκάησαν ἀπὸ τὸν Ναβουζαρδᾶν καὶ τὴν ἁρμάδα Βασιλέως Βαβυλῶνος, τότε μερικοί τινες θεοσεβεῖς συνεγανίσθησαν τοὺς Ψαλμοὺς ἔτζι ἀτάκτως, καθὼς ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς εὕρουν ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς φίλους των· οἱ ὁποῖοι εἶχον λάβουν τὰ ἀντίγραφα τούτων πρὸς ἰδίαν τους χρῆσιν· (ὅρα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Ψαλτηρίου τοῦ Λιτίνου)

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ὅτι ἀπὸ τὰ Βιβλία τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, πέντε Βιβλία λέγονται στιχηρὰ, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου, καὶ Δαμασκηνὸν Ἰωάννην: ἤτοι ὁ Ἰὼβ· οἱ Ψαλμοὶ οὗτοι τοῦ Δαβὶδ, καὶ τὰ τρία Βιβλία τοῦ Σολομῶντος, αἱ Παροιμίαι, ὁ Ἐκκλησιαστὴς, καὶ τὸ Ἆσμα τῶν ᾀσμάτων. Λέγονται δὲ οὕτω, διὰ τὶ καθὼς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὴν Ποιητικὴν καὶ ἔμμετρον τέχνην τῶν στίχων, ἔτζι καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ εἶχε τέχνην· τινὰ στιχουργικήν τῆς ὁποίας τὰ ποιήματα ἦτον νοστιμώτερα καὶ γλυκύτερα εἰς τὸ αὐτὶ, ἀπὸ τὰ ἄλλα πεζὰ Ἑβραϊκά.

ταχειρίζονται κάποια ἰδιώματα, ἂν καὶ ὄχι εἰς ὅλα τὰ μέρη, ἀλλὰ εἰς τὰ περισσότερα· συνεσκιασμένα γὰρ καὶ σκοτεινὰ λαλοῦσι τὰς προφητείας των διὰ τὴν ἀπείθειαν τῶν ἀκροατῶν Ἰουδαίων, καὶ σκληρότητα· καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν προφητευόμενα μόλις εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκ τῶν ἀξίων ἀμυδρῶς εἰσι φανερούμενα, καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους καὶ τῆς ἐκβάσεως μόνης κρινόμενα. (1) Δ΄. δὲ καὶ τελευταῖον αἴτιον τῆς ἀσαφείας τῶν Γραφῶν ἐστάθη, ἡ ἀπὸ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταγλώττισις καὶ μεταβολή· διότι κάθε γλῶσσα μεταβαλλομένη εἰς ἄλλην ξένην γλῶσσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει τὸ ἀσαφὲς καὶ δυσνόητον.

ΚΕΦ. ΙΓ΄.

Πόσαι ἐκδόσεις, ἢ μεθερμηνεύσεις εἶναι τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.

Ἡ Παλαιὰ Γραφὴ μεθερμηνεύθη ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπὶ Πτολεμαίου Βασιλέως Αἰγύπτου, τοῦ καλουμένου Φιλαδέλφου· ἑπτὰ δὲ μεθερμηνεύσεις αὐτῆς ἐγένοντο.

Α΄. Ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα· οἵτινες Ἑβραῖοι ὄντες ἐδιαλέχθησαν κατὰ ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ Μωσέως διαλεχθέντων ἑβδομήκοντα Πρεσβυτέρων, διὰ προτροπῆς καὶ παρακινήσεως τοῦ ῥηθέντος Βασιλέως Πτολεμαίου, καὶ σύμφωνον κατὰ πάντα ἐποίησαν τὴν αὐτῆς ἑρμηνείαν. (2)

Β΄. Ἡ τοῦ Σινωπέως Ἀκύλα· ὁ ὁποῖος Ἕλλην ὢν ἐκ τῆς κατὰ τὴν μαύρην θάλασσαν Σινώπης καταγόμενος, ἐβαπτίσθη ἐν Ἱεροσολύμοις· εἶτα συγχυσθεὶς μὲ κάποιους Χριστιανούς, ἠθέτησε τὸ Ἅγιον Βάπτισμα· καὶ πηγαίνωντας εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἑρμηνείαν ἐποίησε τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ἐπὶ Ἀνδριανοῦ Βασιλέως τοῦ λεπρωθέντος, ὕστερον ἀπὸ τετρακοσίους τριάκοντα χρόνους τῆς τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνείας. (3)

Γ΄. Ἑρμηνεία εἶναι ἡ τοῦ Συμμάχου· ὁ ὁποῖος Σαμαρείτης ὤν, καὶ μὴ ἀπολαμβάνων τιμήν, ὅσην ἤθελεν, ἐπῆγεν εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ δεύτερον περιτέμνεται ἀπὸ αὐτούς, καὶ εἰς ἀντιπάθειαν καὶ πεῖσμα τῶν Σαμαρειτῶν, ἡρμήνευσε τὴν θείαν Γραφὴν ἐπὶ Σεβήρου Βασιλέως· ὁ ὁποῖος διὰ νὰ κάμῃ χάριν εἰς τοὺς Ἑβραίους, ὅσα ῥητὰ τῆς Γραφῆς ἀνέφερον περὶ τοῦ Χριστοῦ, τὰ παρεξήγησεν, ὕστερον ἀπὸ πενῆντα ἓξ χρόνους τῆς τοῦ Ἀκύλα ἐκδόσεως.

Δ΄.

---

(1) Λέγει δὲ ϗ ὁ Νικήτας φέρων μάρτυρα τὸν Χρυσόστομον „Πολλὰ προλέγουσιν Ἰουδαίοις αἱ Προφητεῖαι κακά· ϗ ὡς αὐτοὶ μὲν ἐκβληθήσονται, ἡμεῖς δὲ (οἱ Ἐθνικοὶ) εἰσδεχθησόμεθα· ἵν᾽ οὖν μὴ σαφῶς ἀκούσαντες παρὰ τὴν ἀρχὴν διαχειρίσωνται τοὺς λέγοντας ταῦτα, ϗ τὰ Βιβλία ἀφανίσωσι, διὰ τοῦτο τῇ ἀσαφείᾳ τῆς ἑρμηνείας τὰς προρρήσεις ἀπέκρυψαν· ϗ λόγον δὲ ὁλόκληρον ἔχει ὁ Χρυσορρήμων, διὰ τί εἰσιν ἀσαφεῖς αἱ Γραφαὶ ϗ Προφητεῖαι.

(2) Σημείωσαι, ὅτι Ἀζαρίας ὠνομάζετο ὁ τότε Ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων, ὅστις κατὰ τὸν Νικήταν (ἐν τῷ Προοιμίῳ τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ συλλεχθείσης σειρᾶς τοῦ Ψαλτῆρος) ἓξ δοκιμωτάτους Ἑβραίους ἐξ ἑκάστης τῶν δώδεκα φυλῶν ἐκλεξάμενος, ἀπέστειλε πρὸς Πτολεμαῖον: ἤτοι ἑβδομήκοντα δύω ἄνδρας· οἵτινες κατὰ δύω ἐν διαφόροις οἰκίσκοις διαιρεθέντες, καθὼς λέγει ὁ Φίλων Ἰουδαῖος· ἢ ϗ καθ᾽ ἕνα, ὡς λέγει ὁ θεῖος Ἰουστῖνος, πᾶσαν τὴν Ἱερὰν Γραφὴν ϗ τοὺς Ψαλμοὺς τούτους ἡρμήνευσαν, ἐν Φάρῳ τῇ τῆς Ἀλεξανδρείας Νήσῳ· ϗ πάντες ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ὁμοφώνησαν, οὐδὲν ἀλλήλων παραλλάξαντες, οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν, οὔτε κατὰ τὴν λέξιν· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ὀνόματα ϗ ῥήματα, ὥσπερ ὑποβολέως ἑκάστῳ ἀοράτως ἐνηχοῦντος τοῖς δηλουμένοις ἐναρμοσάμενοι πράγμασιν, ὥστε θαυμάσαι τὸν Πτολεμαῖον· γέγονε δὲ ἡ τῶν ἑβδομήκοντα δύω ἔκδοσις πρὸ τριακοσίων ϗ ἓξ ἐνιαυτῶν τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας· ἄλλοι δὲ ἀκριβέστερον λέγουσιν, ὅτι αὕτη γέγονε πρὸ διακοσίων τριάκοντα χρόνων τῆς τοῦ Κυρίου ἐλεύσεως· λέγει δὲ ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ϛ΄. Ψαλμοῦ περὶ τῶν ἑβδομήκοντα· „ἀνεπίγραφος ὁ Ψαλμὸς παρ᾽ Ἑβραίοις, ὡς μὴ παραδεχομένοις τὴν δηλωτικὴν τῆς Χριστοῦ ἐπιφανείας ἐπιγραφήν· πλὴν οὐ τούτου χάριν ἀθετεῖσθαι τὴν ἐπιγραφὴν προσῆκεν· ἔστι γὰρ τῶν ἑβδομήκοντα, οἳ διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίας ἐδήλωσαν τὴν γενομένην αὐτοῖς χορηγίαν τοῦ Πνεύματος.

(3) Ἄλλοι δὲ ἀκριβέστερον λέγουσιν, ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἀκύλα ἐγένετο ἑκατὸν τριάκοντα χρόνους μετὰ Χριστόν.

Δ'. Ἑρμηνεία εἶναι, ἡ τοῦ Ἐφεσίου Θεοδοτίωνος· ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς αἱρέσεως ὢν τοῦ Μαρκίωνος, καὶ ὀργισθεὶς ἐναντίον εἰς τοὺς συναιρεσιώτας του Μαρκιωνιςὰς, ἔκαμεν ἔκδοσιν τῆς Γραφῆς ἐδικήν του, ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Κομμόδου.

Ε'. Ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς εὑρέθη ἐν τῇ Ἱεριχῷ, κεχρυμμένη μέσα εἰς πίθον, ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Καρόλου (1) ὁ δὲ Πατὴρ αὐτῆς εἶναι ἄδηλος.

ς'. Ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς μὴ ἔχουσα γνώριμον τὸν αὐτῆς Πατέρα, εὑρέθη ἐν Νικοπόλει τῇ κατὰ τὸ Ἄκτιον ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τῆς Μαμμαίας.

Ζ'. Δὲ ἑρμηνεία τῆς Γραφῆς ἐγέννετο ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Λουκιανοῦ τοῦ μεγάλου Ἀσκητοῦ καὶ Μάρτυρος· ὁ ὁποῖος ἐπιςήσας εἰς τὰς προρρηθείσας ἓξ ἐκδόσεις, καὶ ἐγκύψας εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον φιλοπονώτερον καὶ ἀκριβωσάμενος, ἔκδοσιν ἐδικήν του ὁλόκληρον ἐποίησεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, ἥτις δὲν εἶχε κανένα οὔτε ἐλλιπὲς, οὔτε περιττόν· εὑρέθη δὲ ἐν Νικομηδείᾳ ἰδιόγραφος ὑπ' ἐκείνου, μέσα εἰς ἕνα μικρὸν πύργον κεχρισμένον μὲ ἄσβεσον, ὕςερον ἀπὸ τὴν ἄθλησίν του, ἐπὶ Κωνσαντίνου τοῦ μεγάλου Βασιλέως· αὕτη δὲ ἡ ἔκδοσις εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀθετοῦσα καὶ παραγράφουσα ὅλα τὰ παρὰ τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν παραφθαρέντα ῥητά. (2)

ΚΕΦ. ΙΔ'.

Διὰ ποῖα αἴτια δὲν ἀναγινώσκονται μόνον οἱ Ψαλμοὶ, ἀλλὰ καὶ ψάλλονται μετὰ μελους.

Α'. Αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ἐπενοήθη τὸ μέλος, εἶναι αὐτή· διὰ τὶ καθὼς τὰ πρόβατα καὶ ἡ αἶγες καὶ βόες καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα, γλυκαίνονται εἰς τὰ ᾄσματα τῶν συραυλίων καὶ φλογέρων: ἔτζι καὶ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι γλυκαίνονται εἰς τὰς μελῳδίας καὶ Ψάλματα· διότι καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολὺ εὑρίσκεται τὸ θῆλυ: ἤγουν περισσότεραι εἶναι αἱ γυναῖκαις ἀπὸ τοὺς ἄνδρας, αἵτινες καὶ περισσότερον ἡδύνονται εἰς τὰ μέλη· ὁμοίως καὶ οἱ ἄωροι κατὰ τὴν ἡλικίαν: ἤτοι τὰ νήπια καὶ παιδία καὶ παῖδες καὶ μειράκια καὶ νεανίσκοι εἶναι περισσότεροι, ἀπὸ τοὺς καθεςῶτας καὶ τελείους ἄνδρας· καὶ οἱ ἄγριοι ἄνθρωποι περισσότεροι εἶναι ἀπὸ τοὺς ἡμέρους· καὶ οἱ ἀπαίδευτοι, ἀπὸ τοὺς πεπαιδευμένους· οἵτινες ὅλοι εἰς τὰς μελῳδίας γλυκαίνονται· τί λέγω; εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνδρα εὑρίσκεται μὲν καὶ τὸ λογιςικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, εὑρίσκεται δὲ καὶ τὸ ἄλογον καὶ θηριῶδες· ἤγουν τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικόν· Αὐτὰ δὲ κρατεῖ καὶ νικᾷ, ἡ ἐκ τῆς

---

(1) Ὁ δὲ Νικήτας καὶ ἄλλοι, λέγουσιν, ἐπὶ Καρακάλλου τοῦ Ῥωμαίων Βασιλέως· ὅρα περὶ τούτων καὶ τὴν εἰς τὸν πε'. Ἀποςολικὸν πλατεῖαν ὑποσημείωσιν, ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κανονικῷ.

(2) Λέγει δὲ ὁ Νικήτας „ ἡμεῖς καὶ τὴν τοιαύτην ἔκδοσιν σεβαζόμενοι, τῇ τῶν Ἑβδομηκονταδύω προσκείμεθα μάλιςα· ἐπειδὴ δὲ εἰς διάφορα μέρη τῆς ἑρμηνείας τοῦ παρόντος Ψαλτηρίου ἀναφέρεται τὸ ἑξαπλοῦν τοῦ Ὠριγένους, διὰ τοῦτο, χάριν τῶν φιλολόγων ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ περὶ τούτου τὰ ἀκόλουθα. Ὁ σοφὸς ἐκεῖνος καὶ θαυμάσιος Ὠριγένης τὰς ἀνωτέρω ῥηθείσας τέσσαρας ἐκδόσεις: τῶν Ἑβδομήκοντα δηλαδὴ, τοῦ Ἀκύλα, τοῦ Συμμάχου, καὶ τοῦ Θεοδοτίωνος, εἰς μίαν Βίβλον συναθροίσας, τέσσαρας ςύλους ἔχουσαν ἐν ἑκάςῃ σελίδι (ἤτοι καταβατῷ·) διὰ νὰ θεωρῶνται ὅλαι ὁμοῦ μὲ μίαν ὀμματίαν, Τετραπλᾶ ὠνόμασε τὸ τοιοῦτον πόνημα· κοντὰ δὲ εἰς τὰς τέσσαρας αὐτὰς, γράψας καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον ἀπὸ τὸ ἕνα καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος τῶν σελίδων, Ἑξαπλᾶ τὴν Βίβλον ὠνόμασε· τελευταῖον κοντὰ εἰς τὰς ἓξ ταύτας ἑνώσας καὶ τὴν πέμπτην ἔκδοσιν, ὁποῦ εὑρέθη ἐν Νικοπόλει, ἢ ἐν Ἱεριχῷ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τῆς Μαμμαίας, ὁμοίως καὶ τὴν ἕκτην ἔκδοσιν τὴν εὑρεθεῖσαν ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς Ἀκτίους μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ Σεβήρου, Ὀκταπλᾶ τὸ Βιβλίον ὠνόμασεν ἐκ τῶν ὀκτὼ ςύλων ὁποῦ εἶχε· Καὶ τοῦτα εἶναι τὰ πολυθρύλλητα Τετραπλᾶ, καὶ Ἑξαπλᾶ, καὶ Ὀκταπλᾶ τὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενα.

τῆς μελῳδίας γλυκύτης καὶ ἡδονή.

Διὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ αἴτια ἐπενοήθη τὸ μέλος τῶν Ψαλμῶν· διὰ μέσου γὰρ τοῦ μέλους χαρφόνεται, ὡσὰν μὲ περόνην εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων Χριστιανῶν, ἡ ἀπὸ τῶν Ψαλμῶν ὠφέλεια· καὶ τὴν αὐστηρότητα ὁποῦ ἔχουν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ Πνευματικὰ ἰατρικά: ἤγουν τὰ νοήματα τοῦ Ψαλτηρίου χωρὶς μέλους προφερόμενα· τὰ αὐστηρὰ, λέγω, ταῦτα πικρὰ ἰατρικὰ, τὰ γλυκαίνει ὡσὰν μὲ μέλι ἡ μελῳδία· καὶ ἔτζι τὰ κάμνει εὐκολοπαράδεκτα ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς· διὰ τί φυσικῷ τῷ τρόπῳ κάθε πρᾶγμα, ὁποῦ προξενεῖ χαρὰν, (ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ μέλος) γλυκέως ἐμβαίνει μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας, καὶ στερεώτερον γίνεται. (1)

Β΄. Δὲ αἰτία τοῦ μέλους εἶναι, διὰ τί καθὼς ὁ Διάβολος ἀπολλύει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν ἀπατηλὴν ἡδονὴν τῶν αἰσχρῶν καὶ ἐρωτικῶν τραγῳδίων, ἔτζι ἐκ τοῦ ἐναντίου οἰκονόμησεν ὁ Θεὸς νὰ σῴζεται ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, διὰ μέσου τοῦ τεχνικοῦ μέλους τῶν Πνευματικῶν καὶ σεμνῶν ᾀσμάτων τῶν Ἱερῶν Ψαλμῶν.

Γ΄. Δὲ αἰτία τοῦ μέλους εἶναι, διὰ τί τὸ μέλος ἐπενοήθη καὶ διὰ τὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν τῶν Ψαλλόντων καὶ ἀκουόντων Χριστιανῶν, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· καθότι τὸ μέλος, καθὼς ἑνόνει τὰς γλώσσας τῶν Ψαλλόντων εἰς μίαν συμφωνίαν, ἔτζι παρομοίως ἑνόνει καὶ τὰς γνώμας αὐτῶν· καὶ συναρμόζει μὲν τὰς γνώμας ὅλων τῶν Ψαλλόντων μὲ τὴν γνώμην τοῦ κάθε ἑνός: ἀντιστρόφως τὴν γνώμην τοῦ κάθε ἑνὸς συναρμόζει μὲ τὰς γνώμας ὅλων· καὶ πάλιν ὅλων τὰς γνώμας συναρμόζει, μὲ τὰς γνώμας ὅλων· καὶ τὴν γνώμην τοῦ κάθε ἑνὸς, συναρμόζει μὲ τὴν τοῦ κάθε ἑνὸς γνώμην. Διότι, ποῖον ἄλλο εἶναι τόσον πολλὰ ἀναιρετικὸν τῆς ἔχθρας καὶ πρόξενον τῆς φιλίας, καθὼς εἶναι τὸ κοινὸν ᾆσμα καὶ Ψάλσιμον, ὁποῦ προσφέρεται εἰς τὸν Θεὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τὸν κάθε ἕνα Χριστιανὸν, καὶ ἀπὸ ὅλους ὁμοῦ τοὺς Χριστιανούς; καὶ ὁποῦ προσφέρεται διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τοῦ κάθε ἑνὸς, καὶ ὅλων ὁμοῦ; ἢ ποῖος εἶναι τόσον χονδρὸς καὶ σκληροκάρδιος Χριστιανὸς, ὥστε ὁποῦ νὰ νομίζῃ ἐχθρόν του ἐκεῖνον τὸν ὁμόπιστόν του Χριστιανὸν, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁποίου ἐξιλεόνει τὸν Θεὸν μὲ τὴν πρὸς Θεὸν μελῳδίαν του; (2)

Καὶ χωριστὰ δὲ ἀπὸ τὰ εἰρημένα, τὸ μέλος ἔχει πολλὴν δύναμιν εἰς τὸ νὰ κατασκευάσῃ τὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ τὸ διορθώσῃ· διὰ τί μεταβάλλει αὐτὸ καὶ ῥυθμίζει πρὸς τὸ καλλίτερον· ὅθεν καὶ κοντὰ εἰς τοὺς παλαιοὺς τὰ μέλη ἐνομίζοντο πῶς προξενοῦν πάθη ἐναντία, καὶ κατὰ φύσιν μαχόμενα: ἤτοι σωφροσύνην ἐν ταυτῷ καὶ ἔρωτα σαρκικόν· πόλεμον καὶ εἰρήνην· λύπην καὶ χαράν· δύναμιν καὶ ἔκλυσιν τῆς δυνάμεως· λέγουσι γὰρ, ὅτι ὁ Πυθαγόρας παίζωντας τὸ συραύλιόν του, μὲ τὸ γύρισμα τοῦ μέλους ἐγύρισεν ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν ἔρωτα, ὁποῦ εἶχεν ἕνας νέος πρὸς μίαν ἐρωμένην· καὶ ἄλλον πάλιν νέον ὁρμῶντα μὲ τὴν μάχαιραν εἰς τὰς χεῖρας, ἡμέρωσε καὶ ἐταπείνωσε τὴν ὁρμήν του, ὁ αὐτὸς Πυθαγόρας, μὲ τὸ ἡδονικὸν μέλος τοῦ συραυλίου του. Καὶ ὁ Μουσικὸς δὲ Τιμόθεος ἀναμεταξὺ εἰς μίαν τρυφηλὴν καὶ ἡδονικὴν τράπεζαν, παίζωντας τὸ ᾆσμα τὸ καλούμενον Δώριον: ἤγουν τὸ ὄρ-

θε-

(1) Ὅθεν ϗ χειρόγραφον Ψαλτήριον εὑρίσκεται παλαιὸν, τονισμένον ὅλον μὲ φωνὰς μουσικῆς ὡς εἴπομεν· μὲ τὸ νὰ ἐψάλλετο ὅλον ἐν ταῖς τῆς Ἐκκλησίας Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις, ϗ αὐτὸ ἦτον ὅλη σχεδὸν ἡ προσευχὴ ϗ ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας, πρὸ τοῦ νὰ ποιηθοῦν παρὰ τῶν Ἱερῶν μελῳδῶν οἱ Κανόνες ϗ τὰ Τροπάρια τῶν Δεσποτικῶν ϗ Θεομητορικῶν ἑορτῶν ϗ τῶν Ἁγίων· διὸ λέγει ὁ Χρυσορρήμων, ὅτι τὸ Ψαλτήριον ἤξευραν ὅλοι οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ ἀπὸ στήθους, ϗ ἔψαλλον αὐτὸ μὲ τὸ μέλος του, ἑλκώμενοι ἀπὸ τὴν τῆς μελῳδίας γλυκύτητα· „ἴστε γοῦν, ὅτι ϗ νῦν, τὰ μὲν ἄλλα βιβλία, οὐδὲ ἐξ ὀνόματος τοῖς πολλοῖς ἐστι γνώριμα, τὴν δὲ τῶν Ψαλμῶν πραγματείαν ἐπὶ στόματος ἅπαντες φέρουσι, ϗ αὐτὰς ταύτας τὰς ᾠδάς· οὕτω δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων δείκνυται, πόσον ἀπὸ τῆς μελῳδίας τὸ κέρδος ἐστι· (ἑρμηνεία εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἐν κεφ. Ε΄.)

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος „τίς γὰρ ἔτι ἐχθρὸν ἡγεῖσθαι δύναται, μεθ' οὗ μίαν ἀφῆκε πρὸς Θεὸν τὴν φωνήν· ὥστε ϗ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τὴν ἀγάπην ἡ ψαλμῳδία παρέχεται, οἱονεὶ σύνδεσμόν τινα πρὸς τὴν ἕνωσιν τὴν συνῳδίαν ἐπινοήσασα, ϗ εἰς ἑνὸς χοροῦ συμφωνίαν τὸν λαὸν συναρμόζουσα· (ἐν τῷ Προοιμίῳ τῆς ἑρμηνείας τοῦ α΄. Ψαλμοῦ.)

θιον καὶ σύντονον (ἤτοι τὸ μέλος τοῦ πρώτου καθ' ἡμᾶς ἤχου, ὅς τις εὑρέθη ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς: ἢ οἱ τοὺς Μονεμβασιώτας) τόσον ἐκίνησε τὸν θυμὸν τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου, ὅς τις ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν, ὥςε ὁποῦ τὸν ἔκαμε νὰ ἁρπάσῃ τὰ ἄρματά του, καὶ νὰ πηδήσῃ ἐπάνω.

Τόσην λοιπὸν οἰκειότητα ἔχει, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόςομον, ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ μέλη καὶ εἰς τὰ ᾄσματα, ὥςε ὁποῦ καὶ αὐτὰ τὰ βυζανάρικα παιδία, ὅταν κλαίουν, μὲ μόνα τὰ μέλη κατακοιμίζονται· ᾄδουσι γὰρ ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην τους κάποια ἡδονικὰ ᾄσματα αἱ Μητέρες, ἢ αἱ βυζάςραι των, καὶ μὲ αὐτὰ κατακοιμίζουσι τὰ νήπια εἰς τὸν ὕπνον· καὶ οἱ ςρατοκόποι δὲ περιπατοῦντες εἰς τὸν δρόμον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μεσημερίου, μὲ ᾄσματα παρηγοροῦν τὸν κόπον καὶ ἱδρῶτα τῆς ὁδηπορίας· καὶ οἱ τεχνῖται δὲ ὅταν δουλεύουν, ᾄδουσι· διὰ τί ἡ ψυχὴ θέλγεται καὶ ἡδύνεται εἰς τὸ μέλος, καὶ εὐκολώτερα ὑποφέρει τὰ σκληρὰ καὶ ἐπίπονα· καὶ τί ἀναφέρω τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους; καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἄλογα ζῶα, ὡς προείπομεν, ἡδύνονται εἰς τὴν μελῳδίαν· διὰ τί καὶ οἱ ἵπποι ὅταν ἀκούσουν τὴν σάλπιγγα, εὐθὺς ἑτοιμάζονται εἰς τὸν πόλεμον· καὶ τὰ πρόβατα καὶ αἱ αἶγες ἀκολουθοῦν εἰς τὴν φωνὴν τῆς φλογέρας· καὶ τὸ θαυμασότερον εἶναι, διὰ τί αὐτὰ ἀκόμη χαίρουν ὡσὰν νὰ καταλαμβάνουν τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν φωνὴν τῆς αὐτῆς φλογέρας· τὰ ᾄσματα πρὸς τούτοις καὶ μέλη, γίνονται κυνήγιον πολλῶν ἀγρίων θηρίων· ὅθεν ὁ ἄγριος Μονόκερος νικᾶται καὶ ἡμερόνει ἀπὸ τὸ μέλος ὁποῦ ἀκούει, καὶ ἀπὸ τὸ κάλλος ὁποῦ βλέπει· καὶ ἡ ἀσπίδα βουλλόνει τὰ αὐτία της ὅταν ἀκούῃ τὰ μουσικὰ ὄργανα, ὁποῦ παίζουν οἱ κυνηγοί· διὰ νὰ μὴν ἡμερωθῇ ἀπὸ αὐτά, καὶ ἀκολούθως πιασθῇ ἀπὸ τοὺς κυνηγούς. (1)

Οἱ θεῖοι ὅμως Πατέρες οἱ τῶν Ἱερῶν Ψαλμῶν ἐρ-

---

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσοῤῥήμων (ἑρμηνεία τοῦ τεσσαρακοςοῦ πρώτου Ψαλμοῦ) ἐπειδὴ εἶδεν ὁ Θεὸς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ῥαθυμοτέρους ὄντας ϗ πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν ἀνάγνωσιν δυσχερῶς ἔχοντας, ϗ τὸν ἐκεῖθεν οὐχ ἡδέως ὑπομένοντας κάματον, ποθεινότερον τὸν πόνον ποιῆσαι βουλόμενος ϗ τοῦ καμάτου ὑποτεμέσθαι τὴν αἴσθησιν, τὴν τοῦ μακαρίου Δαβὶδ ἐκίνησε γλῶσσαν, μελῳδίαν ἀναμίξαι τῇ προφητείᾳ· ἵνα τῷ ῥυθμῷ τοῦ μέλους ψυχαγωγούμενοι, μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας τοὺς ἱεροὺς αὐτῷ ἀναπέμπωμεν ὕμνους· ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ ἡμῶν οἰκείως ἔχει πρὸς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς τέρψεως, ἵνα μὴ πορνικὰ ᾄσματα οἱ Δαίμονες εἰσάγοντες, ἅπαντα ἀνατρέπωσι, τοὺς Ψαλμοὺς αὐτοῖς ἐπετείχισεν ὁ Θεός, ὥςε ὁμοῦ ϗ ἡδονὴν τὸ πρᾶγμα ϗ ὠφέλειαν εἶναι· τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῇ τὰ τοιαῦτα ψαλλούσῃ ταχέως ἐφιπταμένου ψυχῇ· λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „ ἐπειδὴ εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δυσάγωγον πρὸς ἀρετὴν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ϗ διὰ τὸ πρὸς ἡδονὴν ἐπιῤῥεπές, τοῦ ὀρθοῦ βίου καταμελοῦντας ἡμᾶς, τὸ τῆς μελῳδίας τερπνὸν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμιξεν, ἵνα τῷ προσηνεῖ ϗ λείῳ τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξώμεθα· ϗ καθάπερ οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν τὰ αὐςηρότερα ϗ πικρὰ τῶν ἀλεξητηρίων φαρμάκων πίνειν διδόντες τοῖς κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὴν κύλικα περιχρίουσι· διὰ τοῦτο τὰ ἐναρμόνια ταῦτα μέλη τῶν Ψαλμῶν ἡμῖν ἐπινενόηται· ἵνα οἱ παῖδες τὴν ἡλικίαν, ἢ ϗ ὅλως οἱ νεαροὶ τὸ ἦθος, τῷ μὲν δοκεῖν μελῳδῶσι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τὰς ψυχὰς ἐκπαιδεύωνται. Ὢ τῆς σοφῆς ἐπινοίας τοῦ Διδασκάλου, ὁμοῦ τε ᾄδειν ἡμᾶς ϗ τὰ λυσιτελῆ μανθάνειν μηχανωμένου! Βίαιον γὰρ μάθημα οὐ πέφυκε παραμένειν, τὸ δὲ μετὰ τέρψεως ϗ χάριτος εἰσδυόμενον, μονιμώτερόν πως ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνιζάνει.

Λέγει δὲ ϗ ὁ Νύσσης Γρηγόριος „ ἡ μὲν οὖν πρόχειρος αἰτία, καθ' ἣν ἐν ἡδονῇ τὴν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς μελέτην ποιούμεθα, αὕτη ἐςι, τὸ μελῳδεῖν φημὶ τὰ ῥήματα· ἔοικε δὲ ἡ διὰ τῆς μελῳδίας φιλοσοφία ϗ μεῖζόν τι, ἢ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν διάνοιαν ὑποσημαίνειν· τί οὖν ἐςιν ὅ φημι; ἤκουσά τινος τῶν Σοφῶν τὸν περὶ τῆς φύσεως ἡμῶν διεξιόντος λόγον, ὅτι μικρός τις ἐςὶ κόσμος ὁ ἄνθρωπος, πάντα ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὰ τοῦ μεγάλου Κόσμου· ἡ δὲ τοῦ παντὸς διακόσμησις, ἁρμονία τίς ἐςι μουσική, πολυειδῶς ϗ ποικίλως κατά τινα τάξιν ϗ ῥυθμὸν πρὸς ἑαυτὴν ἡρμοσμένη· ταύτης δὴ τῆς θεσπεσίας ὑμνῳδίας δοκεῖ μοι ϗ ὁ μέγας Δαβὶδ ἐν ἀκροάσει γενόμενος, εἰπεῖν ἔν τινι τῶν Ψαλμῶν, ὅτι αἰνοῦσι τὸν Θεὸν αἵ τε ἄλλαι Δυνάμεις, ϗ αἱ κατ' Οὐρανὸν πᾶσαι, ϗ τὸ ἀςρῷον φῶς, ὅ,τε Ἥλιος ϗ ἡ Σελήνη, ϗ οἱ τῶν Οὐρανῶν οὐρανοί, ϗ τὸ ὑπερουράνιον Ὕδωρ· εἰ οὖν ὁ διάκοσμος ὅλος μουσική τις ἁρμονία ἐςι, μικρὸς δὲ κόσμος ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐν τῷ παντὶ θεωρουμένη μουσική, ϗ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει φανήσεται· δείκνυσι δὲ τοῦτο ϗ ἡ ὀργανικὴ τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευὴ πρὸς ἐργασίαν μουσικῆς φιλοτεχνηθεῖσα παρὰ τῆς φύσεως· ὁρᾷς τὸν τῆς ἀρτηρίας αὐλόν· τὴν τῆς ὑπερῴας μαγάδα· τὴν διὰ γλώττης ϗ παρειῶν ϗ ςόματος, ὡς διὰ χορδῶν ϗ πλήκτρου κιθαρῳδίαν· ἐπεὶ οὖν τὸ κατὰ φύσιν φίλον τῇ φύσει, ἀπεδείχθη

δὲ

ἑρμηνευταί, λέγουσιν, ὅτι διὰ μέσου τοῦ Ὀργανικοῦ καὶ Μουσικοῦ μέλους, δηλοῦται ἡ ἐμμέλεια καὶ συμφωνία τῆς Ψυχῆς· μουσουργία γὰρ καὶ μελῳδία τῆς Ψυχῆς, εἶναι ἡ συμφωνία τῶν Ψυχικῶν αὐτῆς μερῶν. Περὶ τῆς ὁποίας συμφωνίας θέλομεν εἰποῦμεν ἐδῶ πλατύτερον· συμφωνία εἶναι μία ἁρμονία τῶν διαφόρων μὲν ὄντων κατὰ φύσιν, ἑνωμένων δὲ ὄντων ἀναμεταξύ των· τοῦτο δὲ ἀκολουθεῖ, ὅταν οἱ καλλίτεροι λόγοι τῶν συμφωνιῶν προσαρμοσθοῦν ἠθικῶς εἰς τὰ ἐσωτερικὰ μέρη τῆς Ψυχῆς: λογισικὸν δηλαδὴ, θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικόν· τότε γὰρ γίνεται ἡ συμφωνία αὕτη, ὅταν τὸ μὲν λογισικὸν μέρος τῆς Ψυχῆς ἔχῃ τὴν πρώτην τάξιν, καὶ μόνον ἀρχῇ τῶν ἄλλων δύω μερῶν, τοῦ θυμικοῦ καὶ ἐπιθυμητικοῦ, καὶ δὲν ἄρχεται ἀπὸ αὐτά· τὸ δὲ θυμικὸν ὅταν ἔχῃ τὴν μέσην τάξιν, καὶ ἄρχεται μὲν καὶ ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὸ πρῶτον: ἤγουν ἀπὸ τὸ λογισικόν· ἄρχῃ δὲ αὐτὸ καὶ ἐξουσιάζῃ τὸ τελευταῖον καὶ τρίτον. ἤγουν τὸ ἐπιθυμητικόν· τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, ὅταν ἄρχεται μόνον καὶ ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὸ μέσον: ἤγουν τὸ θυμικόν· καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτον: ἤγουν ἀπὸ τὸ λογικόν· τότε γὰρ γίνεται συμφωνία τῆς Ψυχῆς, ὅταν τὸ λογισικὸν συμφωνῇ καὶ ἀναλογῇ μὲ τὸ θυμικόν· καθὼς καὶ ἡ ὑπάτη: ἤγουν ἡ πρώτη καὶ ἀνωτάτη χόρδα τῆς λύρας, συμφωνεῖ μὲ τὴν μεσαίαν χόρδαν. (ἐκ τῆς συμφωνίας γὰρ ταύτης ἀποτελεῖται ὁ ὑψηλότατος καὶ ὁ χαμηλότατος φθόγγος· ὅστις σῴζει τὴν διὰ τεσσάρων καλουμένην συμφωνίαν.) Γίνεται συμφωνία τῆς Ψυχῆς, καὶ ὅταν τὸ θυμικὸν μέρος συμφωνῇ μὲ τὸ ἐπιθυμητικόν· καθὼς συμφωνεῖ καὶ ἡ μέση χόρδα τῆς λύρας μὲ τὴν νήτην: ἤτοι τὴν τελευταίαν χόρδαν· (ἐκ τῆς συμφωνίας γὰρ ταύτης ἀποτελεῖται ὁ καλούμενος ἀκρότατος καὶ ὀξύτατος φθόγγος, καὶ ἡ διὰ πέντε καλουμένη συμφωνία·) Γίνεται συμφωνία τῆς Ψυχῆς πάλιν, καὶ ὅταν τὸ λογισικὸν συμφωνῇ μὲ τὸ ἐπιθυμητικόν· καθὼς καὶ ἡ ὑπάτη: ἤτοι ἡ ἀνωτάτη καὶ πρώτη χόρδα τῆς λύρας συμφωνεῖ μὲ τὴν νήτην: ἤγουν μὲ τὴν τελευταίαν· (ἐκ τῆς συμφωνίας γὰρ ταύτης ἀποτελεῖται ὁ βαρύτατος ἦχος πρὸς τὸν ὀξύτατον, καὶ ἡ διὰ πασῶν καλουμένη συμφωνία.)

Ἀνίσως δὲ, δὲν πρέπῃ νὰ προσέξωμεν εἰς τὴν τάξιν καὶ εἰς τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν μερῶν τῆς Ψυχῆς· πῶς δηλαδὴ, τὸ μὲν λογισικὸν εἶναι ἀνώτερον, τὸ δὲ θυμικὸν μέσον, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν τελευταῖον· ἀλλὰ προσέξωμεν εἰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰ ἐνεργήματα αὐτῶν, κάλλιον εἶναι νὰ νοῆται τὸ λογισικὸν ὡς μέση χόρδα· διότι αὐτὸ, πρὸς μὲν τὸ θυμικὸν, ὡς πρὸς τελευταίαν (ἴσ: ἀνωτάτην) χόρδαν συμφωνοῦν· (ἐπειδὴ τὸ θυμικὸν εἶναι τὸ ὀξύτατον καὶ ὁρμητικώτατον μέρος τῆς Ψυχῆς·) ἔχει τοὺς λόγους τῆς διὰ πέντε συμφωνίας· πρὸς δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὡς πρὸς ἀνωτάτην (ἴσως τελευταίαν) χόρδαν συμφωνοῦν· (τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ βαρύτατον καὶ χαυνότατον μέρος τῆς Ψυχῆς) ἔχει τοὺς λόγους τῆς διὰ τεσσάρων συμφωνίας· καὶ ἔτζι τοῦ μὲν θυμικοῦ τὴν ὀξύτητα καὶ ἐπίτασιν, τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ τὴν βαρύτητα καὶ χαύνωσιν συγκερνῶν καὶ ῥυθμίζον, ἐργάζεται συμφωνίαν καλλίςην.

ΚΕ-

δὲ κατὰ φύσιν ἡμῖν οὖσα ἡ μουσική. τούτου χάριν ὁ μέγας Δαβὶδ τῇ περὶ τῶν ἀρετῶν φιλοσοφίᾳ τὴν μελῳδίαν κατέμιξεν· οἷόν τινα μέλιτος ἡδονὴν τῶν ὑψηλῶν καταχέας δογμάτων· καί μοι δοκεῖ συμβουλεύειν δι᾽ αἰνιγμάτων, ὅτι οὐ δεῖ ἄμουσόν τε ἢ ἔκτροπον ἢ παρηχημένον τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων εἶναι τὸ ἦθος· ἀλλ᾽ ἐμμελὲς ἢ εὔρυθμον, μήτε πέρα τοῦ μέτρου ὑπερτεινόμενον· ῥήγνυται γὰρ πάντως τῇ ὑπερτάσει τῆς χορδῆς τὸ εὐάρμοσον· μήτε πρὸς τὸ ἐναντίον ἐν ἀμετρίᾳ τῆς ἡδονῆς ὑποχαλώμενον· κωφὴ γὰρ ἢ ἄναυδος γίνεται ψυχὴ τοῖς τῆς ἡδονῆς ἐγχαυνωθεῖσα πάθεσι· δῆλον οὖν ἐκ τούτων ἐςὶ πρὸς ὅ,τι βλέπει τῆς μελῳδίας τὸ αἴνιγμα· ὅτι τὴν τῶν παθημάτων συςολὴν συμβουλεύει ποιεῖσθαι τῶν διαφόρως ἡμῖν ἐγγινομένων ἐκ τῶν βιωτικῶν περιςάσεων· ὅθεν ἢ τὰ κατορθώματα τῆς θείας ταύτης μουσικῆς προσμαρτυρεῖ τῷ Δαβὶδ ἡ ἱςορία· ὅτι παράφορόν ποτε καταλαβὼν τὸν Σαοὺλ ἢ ἐξεςηκότα τῆς διανοίας, οὕτως ἐξιάσατο κατεπᾴδων τοῦ πάθους, ὥςε αὐτῷ πάλιν πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανελθεῖν τὴν διάνοιαν. Ἔφη δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος „ τὸ ἄρα μετὰ μέλους λέγεσθαι τοὺς Ψαλμοὺς, οὐκ ἔςιν εὐφωνίας σπουδὴ, ἀλλὰ τεκμήριον τῆς ἁρμονίας τῶν ἐν τῇ ψυχῇ λογισμῶν· (ἐν τῷ Προοιμίῳ τῶν Ψαλμῶν·)

ΚΕΦ. ΙΕ.

Διὰ τί τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ ἐμπνέον εἰς τοὺς Προφήτας, ἓν ὂν ποτὲ μὲν, ἑνίζεται· ποτὲ δὲ, πληθύνεται.

Διὰ τί δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ποτε μὲν ἑνίζεται: ἤτοι ἑνικῶς προφέρεται, ὡς μαρτυρεῖ ὁ „ Ἠσαΐας λέγων „ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ᾽ ἐμὲ, οὗ „ ἕνεκεν ἔχρισέ με. (Ἠσ. ξά. 1.) καὶ ὁ Δαβὶδ „ τὸ Πνεῦμάσου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ. „ (Ψαλ. ν΄. 12.) ποτε δὲ πληθύνεται; ἤτοι „ πληθυντικῶς προφέρεται; ὡς μαρτυρεῖ ὁ Παῦ- „ λος λέγων „ Πνεύματα Προφητῶν Προφήταις ὑ- „ ποτάσσεται; „ (ά. Κορ. ιδ΄. 32.) εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας ἀποκρινόμεθα· ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι ἓν, ὡς καὶ ὁ τεχνίτης εἶναι ἕνας· καθὼς δὲ τὰ ὄργανα τοῦ ἑνὸς τεχνίτου εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα· ἔτζι καὶ τὰ ὄργανα τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα: ἤτοι οἱ Προφῆται καὶ Πνευματοφόροι ἄνδρες· ὥσπερ οὖν οἱ Προφῆται εἶναι πολλοὶ καὶ διάφοροι, ἔτζι καὶ αἱ ἐλλάμψεις καὶ ἐμπνεύσεις καὶ ἐνέργειαι τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι· καὶ ὄχι μόνον εἰς τοὺς πολλοὺς κατὰ τὸν ἀριθμὸν γίνονται πολλαί· ἀλλὰ καὶ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον πολλαὶ καὶ διάφοροι γίνονται τοῦ Πνεύματος αἱ ἐνέργειαι· καθότι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡσὰν ἕνας τεχνίτης καὶ Μουσικὸς, ποτὲ μὲν ἐπιτείνει καὶ αὐξάνει τὴν ἐνέργειάν του, ποτὲ δὲ τὴν ὀλιγοστεύει· πότε τὴν μεταβάλλει, καὶ πότε τὴν συγκερνᾷ κατὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἐνεργουμένου ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐμπνεομένου· ὅλα μὲν οὖν τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐδεὶς δύναται νὰ ἀριθμήσῃ, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἄπειρα κατὰ τὸν ἀριθμόν· τὰ δὲ γενικώτατα χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, ἢ καὶ τὰ εἰδικώτατα, εἶναι ὡρισμένα κατὰ τὸν ἀριθμόν· ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ, καθὼς τὰ ἀριθμεῖ ὁ Ἠσαΐας, λέγων „ Πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως· Πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος· Πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· Πνεῦμα φόβου Θεοῦ. (Ἠσ. ιά. 2.)

ΚΕΦ. Ιϛ.

Κατὰ πόσους χρόνους καὶ τρόπους αἱ Προφητεῖαι γίνονται.

Τρεῖς μὲν εἶναι οἱ καθολικώτεροι χρόνοι, κατὰ τοὺς ὁποίους αἱ Προφητεῖαι γίνονται: ἤγουν ὁ ἀπερασμένος, ὁ ἐνεστὼς, καὶ ὁ μέλλων· ἄλλος μὲν γὰρ Προφήτης, τῶν ἀπερασμένων τὴν γνῶσιν ἔλαβεν ἐκ τοῦ θείου Πνεύματος· ἄλλος δὲ τὴν γνῶσιν τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, τῶν εἰς μακροὺς τόπους γενομένων· καὶ ἄλλος, τὴν γνῶσιν τῶν μελλόντων· τρόποι δὲ διάφοροι εἶναι, κατὰ τοὺς ὁποίους προφητεύουσιν οἱ Προφῆται· ὁ μὲν γὰρ διὰ λόγου ἐπροφήτευσεν· ὁ δὲ, καὶ διά τινος πράξεως· καὶ ὁ μὲν, καθαρῶς ἐπροφήτευσεν· ὁ δὲ, σκιωδῶς καὶ ἀμυδρῶς· καὶ ἄλλος μὲν ἐπροφήτευσε, διὰ μιᾶς τῶν νοερῶν αἰσθήσεων τῆς ψυχῆς· ἄλλος δὲ, δι᾽ ἄλλης· καθὼς γὰρ τὸ σῶμα διὰ τῶν πέντε ἐξωτερικῶν καὶ σωματικῶν αἰσθήσεων αἰσθάνεται τὰ ἔξωθεν αἰσθητά: ἔτζι καὶ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν νοερῶν καὶ ἐσωτερικῶν αὐτῆς αἰσθήσεων, αἰσθάνεται νοερῶς τὰς ἔνδοθεν ἐν τῇ καρδίᾳ γινομένας κινήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὅθεν ἀκολούθως, ἄλλος μὲν Προφήτης ἔλαβε τὴν γνῶσιν τῶν προφητευθέντων, διὰ τῆς νοερᾶς ὁράσεως, ἄλλος δὲ, διὰ τῆς νοερᾶς ἀκοῆς· ὁ μὲν, διὰ τῆς νοερᾶς ὀσφρήσεως· ὁ δὲ, διὰ τῆς νοερᾶς γεύσεως· καὶ ἄλλος, διὰ τῆς νοερᾶς ἀφῆς· ὅλαι ὅμως αὐταὶ αἱ πέντε νοεραὶ αἰσθήσεις τῆς Ψυχῆς, ὀνομάζονται ὁράσεις μὲ καθολικώτερον

ρον

ρον καὶ τιμιώτερον ὄνομα. (1)

Ὁρᾷ μὲν γὰρ νοερῶς ὁ Ἰεζεκιὴλ „ Καὶ εἶδον „ φησί, καὶ ἰδοὺ ἐπ' αὐτὰ νεῦρα καὶ σάρκες ἐφύ- „ οντο, καὶ ἀνέβαινεν ἐπ' αὐτὰ δέρμα ἐπάνω. (Ἰεζ. λζ΄. 8.) Ἀλλὰ καὶ ἀκούει νοερῶς ὁ αὐτὸς „ Καὶ εἶπε πρός με Υἱὲ ἀνθρώπου, στῆθι „ ἐπὶ τοὺς πόδας σου καὶ λαλήσω πρὸς σέ· καὶ ἤ- „ κουον αὐτοῦ λαλοῦντος πρός με. (Ἰεζ. β΄. 1.) καὶ πάλιν „ Καὶ σὺ Υἱὲ ἀνθρώπου, ἄκουε τοῦ „ λαλοῦντος πρὸς σέ· (αὐτόθ. 8.) ἀλλὰ καὶ γεύεται ὁ αὐτὸς „ Καὶ ἐψώμισέ με, φησί, τὴν „ κεφαλίδα ταύτην· καὶ εἶπε πρός με· Υἱὲ ἀνθρώ- „ που, τὸ σόμα σου φάγεται, καὶ ἡ κοιλία σου πλη- „ σθήσεται τῆς κεφαλίδος ταύτης· (Ἰεζ. γ΄. 2.) σόμα δὲ ἐδῶ ὀνομάζει, τὸ ἄκρον καὶ δρασικώτερον τοῦ νοός, τὸ ὁποῖον πρώτως ἀπογεύεται τὰ θεῖα ταῦτα βρώματα καὶ πνευματικὰ Μυσήρια· κοιλίαν δὲ καλεῖ, τὸ δεύτερον καὶ χωρητικώτερον μέρος τῆς Ψυχῆς: ἤτοι τὴν διάνοιαν· τὴν ὁποίαν λέγει, ὅτι θέλει χορτάσει ἀπὸ τὴν κεφαλίδα ταύτην· ὡσὰν ἀπὸ μικρὰ τοῦ Πνεύματος σπέρματα, πολλὰ πνευματικὰ λόγια· Καὶ ὁ Ἡσαΐας δέ, καὶ βλέπει καὶ ἀκούει νοερῶς „ Εἶδον, φησί, τὸν Κύριον ἐπὶ „ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου (Ἡσ. ς΄. 1.) καὶ πάλιν „ Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέ- „ γοντος· τίνα ἀποστείλω; (αὐτόθ. 8.) Ἀλλὰ καὶ ὁ Δανιὴλ· „ Ἐθεώρουν φησίν, ἕως οὗ θρόνοι „ ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισε· (Δαν. ζ΄. 9.) ὁ μὲν γὰρ Ἰεζεκιὴλ ἀνωτέρω εἶδε προφητικῷ ὄμματι τὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν· ὁ δὲ Δανι-

(1) Διότι καθὼς ἡ ὑγιὴς καὶ ἐῤῥωμένη ὅρασις, καθαρώτερα καὶ ἐναργέσερα ἀπὸ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις βλέπει καὶ ἀντιλαμβάνεται τὰ ἀντικείμενά της: ἤγουν τὰ ὁρατὰ πράγματα, ἔτζι καὶ ὁ νοῦς, ὅς τις εἶναι ὀφθαλμὸς καὶ ὅρασις τῆς ψυχῆς, καθαρισθεὶς διὰ τῆς χάριτος καὶ ὑπερφυοῦς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, καθαρῶς ὁρᾷ καὶ ἀληθῶς βλέπει τὰ νοητὰ θεάματα, καὶ τὰ τοῦ Πνεύματος Μυσήρια· καὶ οὐ πλανᾶται οὐδὲ φαντάζεται· ὅθεν καὶ οἱ Προφῆται, ὁρῶντες καὶ βλέποντες ὠνομάζοντο „ τούτους ἔσησε, φησι, Δαβὶδ καὶ Σαμουὴλ ὁ βλέπων· (ά. Παρ. θ΄. 23.) Καὶ πάλιν „ Ἰδοὺ γέ- „ γραπται ἐπὶ τῶν λόγων τῶν ὁρώντων· (ἤτοι τῶν Προφητῶν·) (β΄. Παρ. λγ΄. 18.) καὶ διὰ τὸν Σαμουὴλ γέγραπται „ Πορευθῶμεν πρὸς τὸν βλέποντα· ὅτι τὸν Προφήτην ἐκάλει ὁ λαὸς ἔμπροσθεν· ὁ βλέπων (α΄. Βασιλ. θ΄. 9.) διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς λέγει διὰ τοῦ Ὠσηὲ „ ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα καὶ ἐν χερσὶ Προφητῶν ὡμοιώθην (Ὠσ. ιβ΄. 10.) προστίθησι δὲ ὁ μέγας Βασίλειος „ ὅρασιν δὲ χαριζόμενος ὁ Κύριος, οὐκ ἀποτυφλοῖ τὸν νοῦν „ ὃν αὐτὸς κατεσκεύασεν· ἀλλὰ φωτίζει αὐτὸν, καὶ διαυγέσερον ποιεῖ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Πνεύματος· διὰ τοῦτο „ γὰρ καὶ οἱ Προφῆται ἐχρημάτιζον ὁρῶντες, διὰ τὸ οἱονεὶ ἐπιτετάσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ νοῦ διάβλεψιν, ἐκ τῆς „ τοῦ φωτίζοντος αὐτοὺς Πνεύματος παρουσίας· ἐντεῦθεν καὶ ἕτερόν τι μανθάνομεν, λέγει ὁ αὐτός· ὅτι οἱ Προφῆ- „ ται, οὐχ ὡς οἱ Μάντεις ἦσαν· οἳ, λέγουσι μὲν πολλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν, ὧν λέγουσι· τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅ- „ γιον, ἀφίησι τὴν καρδίαν εἰδέναι τὰ λεγόμενα· εἰ γὰρ μὴ ᾔδει ὁ Δαβὶδ, οὐκ ἂν ἐπεσημήνατο, ὅτι λόγον ἀ- „ γαθὸν ἠρεύξατο· (ἑρμην. εἰς τὸν μδ΄. Ψαλμόν·) ὅθεν καὶ ὁ Θεὸς ἀπειλεῖ καὶ φοβερίζει ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ὀνομάσουν ἐπιλήπτους καὶ φρενολήπτους τοὺς ἀληθεῖς Προφήτας τοῦ Θεοῦ, ὡσὰν καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ μάντεις, τοὺς γινομένους ἔξω ἑαυτῶν, καὶ ἐκείνους ὁποῦ ἤθελαν ὀνομάσουν λῆμμα ἤτοι ψευδοπροφητείαν καὶ μαντείαν τὴν ἐκ Θεοῦ ἀληθῆ προφητείαν· „ Καὶ ἐὰν ἐρωτήσωσιν ὁ λαὸς οὗτος, ἢ Ἱερεὺς, ἢ Προφήτης· τί τὸ λῆμμα Κυρίου; καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς· ὑμεῖς ἐσὲ τὸ λῆμμα, καὶ ῥάξω ὑμᾶς· λέγει Κύριος· ὁ Προφήτης, καὶ οἱ Ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς, οἳ ἂν εἴπωσι, λῆμμα Κυρίου· καὶ ἐκδικήσω τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· οὕτως ἐρεῖτε ἕκασος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκασος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· τί ἀπεκρίθη Κύριος; καὶ τί ἐλάλησε Κύριος; καὶ λῆμμα Κυρίου μὴ ὀνομάζετε ἔτι· ὅτι τὸ λῆμμα τῷ ἀνθρώπῳ ἔσαι ὁ λόγος αὐτοῦ· (Ἱερ. κγ΄. 33) ταῦτα δὲ ἑρμηνεύων ὁ Θεοδώριτος λέγει „ ἐπιλήπτους ἐκάλουν τοὺς Προφήτας οἱ δυσσεβεῖς, καὶ λῆμμα, τὴν προφητείαν· παρακελεύεται τοίνυν ὁ Θεὸς τούτῳ τῷ προσρήματι μὴ κεχρῆσθαι, καὶ τοῖς μὴ πειθομένοις ἀπειλεῖ τιμωρίαν· κελεύει δὲ αὐτοῖς οὕτω πυνθάνεσθαι· τί ἀπεκρίθη Κύριος; τί ἐλάλησε Κύριος; καὶ λῆμμα Κυρίου μὴ ὀνομάζειν ἔτι· τοῦτο δὲ προσέταξεν ὁ Δεσπότης Θεὸς, καὶ τῆς δεισιδαιμονίας ἐκκόπτων τὰ πάθη, καὶ διδάσκων, ὡς οὐ μεμήνασιν οἱ Προφῆται· ἀλλὰ τῶν θείων λογίων εἰσὶν ὑπουργοί. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι τὸ λῆμμα καὶ ἐπὶ καλοῦ λέγεται καὶ τῆς Θεοπνεύσου προφητείας· ὅθεν γέγραπται „ λῆμμα Νινευΐ· βιβλίον ὁράσεως Ναοὺμ τοῦ Ἐλκεσαίου (Ναοὺμ α΄.) Καὶ „ τὸ λῆμμα, ὃ εἶδεν Ἀββακοὺμ ὁ Προφήτης· (Ἀβ. α΄.) τοῦτο δὲ ἑρμηνεύων ὁ Θεοφύλακτος λέγει „ ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις τινῶν ἐξαπίνης ἐπελαμβάνετο, καὶ κατέχουσα αὐτοὺς καὶ τῶν ἀνθρωπίνων χωρίζουσα, ἐλάλει διὰ τούτων τὰ μέλλοντα· ταύτην τοίνυν τὴν τῆς διανοίας αἰφνίδιον κατάσχεσιν, λῆμμα προσηγόρευσεν ὁ Ναούμ· ἰσέον μέντοι ὅτι πᾶσα προφητεία λῆμμα ἂν λεχθείη· ἐκ Θεοῦ γὰρ ταύτην οἱ Προφῆται ἐλάμβανον.

νιὴλ, εἶδε τὴν τῶν νεκρῶν Κρίσιν. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ Προφῆται ἐπροφήτευσαν, ἰδόντες νοερῶς καὶ ἀκούσαντες καὶ γευσάμενοι· ὁ δὲ Σολομῶν καὶ ὠσφράνθη νοερῶς· ὅθεν ἔλεγεν „ ὀσμὴ μύρων „ σου ὑπὲρ πάντα ἀρώματα. (Ἀσμ. α΄. 3.) Ποῖος δὲ ἐπροφήτευσε καὶ διὰ τῆς νοερᾶς ἀφῆς; ὁ Προφήτης Ναοὺμ, περὶ οὗ γέγραπται· „ λῆμμα Νινευὶ βιβλίον ὁράσεως Ναούμ. (Να. α΄. 1.) καὶ ὁ Προφήτης Ἀββακοὺμ „ λῆμμα ὃ εἶδεν Ἀββακοὺμ ὁ Προφήτης· (Ἀββ. α΄. 1.) λῆμμα δὲ ὀνομάζεται ἡ Θεοληψία: ἤγουν τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ γινόμενον νοερὸν πιάσιμον τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας, ὥσπερ ἁπτομένου τοῦ Θεοῦ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς Ψυχῆς, καὶ τυπουμένου τοῦ νοὸς παρὰ τοῦ Πνεύματος.

ΚΕΦ. ΙΖ΄.

Ὅτι ὁ Δαβὶδ καθ᾽ ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τρόπους ἐπροφήτευσεν.

Ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐπίλοιποι Προφῆται, ἄλλος καθ᾽ ἕνα μόνον χρόνον καὶ τρόπον παρὰ τοῦ Πνεύματος ἐπροφήτευσεν· ἄλλος δὲ, καὶ κατὰ δύω μόνον χρόνους καὶ τρόπους· πολλὰ δὲ ὀλίγοι ἐπροφήτευσαν καὶ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω τρεῖς χρόνους, καὶ τοὺς διαφόρους τρόπους· μόνος δὲ ὁ Θεοπάτωρ οὗτος Δαβὶδ, ὅς τις καὶ Προφητοπάτωρ δικαίως ἠμπορεῖ νὰ καλῆται· αὐτὸς, λέγω, μόνον ἐπροφήτευσε, μὲ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω χρόνους καὶ τρόπους· καὶ τώρα μὲν, λέγει διὰ τὰ παρελθόντα· τώρα δὲ, διὰ τὰ ἐνεστῶτα· καὶ τώρα διὰ τὰ μέλλοντα· καὶ τώρα μὲν, βλέπει νοερῶς· „ πιστεύω, φησὶ, τοῦ „ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου (Ψαλ. κς΄. 19.) τώρα δὲ, ἀκούει νοερῶς· „ ἀκούσομαί, φησι, τί „ λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός (Ψαλ. πδ΄. 8.) καὶ ἄλλοτε μὲν ἅπτεται νοερῶς „ ἡ γλῶσσά „ μου φησὶ, κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου· (Ψαλ. μδ΄. 1.) γλῶσσαν δὲ λέγει, ὄχι τὴν ἔξω καὶ σωματικήν· λέγει γὰρ αὐτὴ περισσότερον καὶ οὐχὶ γράφει· ἀλλὰ γλῶσσαν ὀνομάζει τὴν ἐσωτερικήν: τὴν τοῦ νοὸς δηλαδὴ· τὴν ὁποίαν μὲ παράδοξον τρόπον πιάνει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· καθὼς καὶ ὁ γραφεὺς πιάνει τὸν κάλαμον, καὶ διὰ μέσου αὐτῆς καλλιγραφεῖ τὰς γνώσεις τῶν Μυστηρίων εἰς τὴν Ψυχήν· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὀξυγραφεῖ ταύτας· διὰ μὲν γὰρ τοῦ γραμματέως καὶ τῶν γραμμάτων, φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὴν ἐνέργειαν τῆς Προφητείας: διὰ δὲ τῆς ὀξυγραφίας, φανερόνει τὴν τῆς Προφητείας ὀξύτητα.

Ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς μαρτυρεῖ, ὅτι εἶχε καὶ νοερὰν γεῦσιν. „ ὡς γλυκέα, λέγων, τῷ λάρυγγί „ μου τὰ λόγιά σου (Ψαλ. ριη΄.) διὰ τί καὶ τὸ νοητὸν στόμα τῆς καρδίας του ἠδύνετο, καταπίνον τὰ τοῦ Κυρίου λόγια, καὶ πάλιν ἀναφέρον αὐτὰ, καὶ διὰ τῆς καταπόσεως καὶ ἀναδόσεως πολλὴν τὴν ἡδονὴν αἰσθανόμενον· καὶ εἰς ἄλλο δὲ μέρος λέγει, ὅτι ἡ καρδία του ἐρεύγετο τοὺς ἀγαθοὺς λόγους· „ ἐ- „ ξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν· (Ψαλ. μδ΄. 1.) καρδίαν ὀνομάζων τὴν βαθυτάτην καὶ δεκτικὴν ὅλων τῶν πνευματικῶν λογίων τοῦ νοὸς δύναμιν, ἥτις ὅλη ἐγέμοζε καὶ ἐχόρταινεν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ φαγητὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· σπανίως δὲ εὑρίσκεται εἰς τὸν Δαβὶδ ἡ νοερὰ ὄσφρησις, καὶ ὀλιγωτέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας νοερὰς αἰσθήσεις. „ σμύρνα φησὶ, καὶ στακτὴ καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱ- „ ματίων σου· (Ψαλ. μδ΄. 8.) διὰ τῆς νοερᾶς γὰρ ταύτης ὀσφρήσεως, τὴν Πνευματικὴν εὐωδίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ψυχήν του ᾐσθάνετο· ἔτζι ὁ Προφητάναξ οὗτος μὲ ὅλας τὰς αἰσθήσεις τοῦ νοὸς, ἀντελαμβάνετο τὰς γνώσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος.

Δηλοῖ δὲ ὁ Δαβὶδ διὰ τῶν λόγων του τὴν ἕξιν, ὁποῦ εἶχεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τῆς Προφητείας· ποτὲ μὲν γὰρ τὰ ἀπερασμένα λέγει ὡς ἀπερασμένα· ποτὲ δὲ, τὰ μέλλοντα ὡς μέλλοντα· πολλαῖς φοραῖς δὲ ἀλλάζει τὴν τάξιν, καὶ τὰ μὲν μέλλοντα καὶ γενησόμενα, λέγει ὡς ἀπερασμένα καὶ γεγονότα· τὰ δὲ περασμένα καὶ γεγονότα λέγει ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὡς μέλλοντα καὶ γενησόμενα· ἔτζι γὰρ τὸ, „ ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κε-

„ νά;

„ νά ; καὶ τὸ „ παρέστησαν οἱ Βασιλεῖς τῆς γῆς , „ καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν · καὶ ἄλλα ὅμοια , ἀντὶ μελλόντων λέγει : ἤτοι ἀντὶ τοῦ , φρυάξονται καὶ μελετήσουσι καὶ παραστήσονται , καὶ συναχθήσονται · ἔτζι τὸ , „ ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδὶ , ἀντὶ ἀπερασμένου λέγει : ἤτοι ἀντὶ τοῦ διῆλθον · ποτὲ δὲ , καὶ τὰ μέλλοντα καὶ περασμένα , λέγει ὡς ἐνεστῶτα · τὸ ὁποῖον τοῦτο εἶναι τοῦ θείου Πνεύματος ἰδιαίτατον γνώρισμα : τὸ νὰ μὴν ἔχῃ δηλαδὴ ἐν ἑαυτῷ κανένα ὡς περασμένον , οὔτε ὡς μέλλον · ἀλλὰ ὅλα νὰ τὰ ἔχῃ ὡς ἐνεστῶτα .

Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω πάντα ἐθεωρήσαμεν ἐν τῷ προοιμίῳ τούτῳ πρὸ τῆς ἐξηγήσεως τῶν Ψαλμῶν , διὰ τοῦτο καιρὸς ἤδη εἶναι νὰ ἀρχίσωμεν καὶ τὴν κατὰ λέξιν ἐξήγησιν · ἐκεῖνο δὲ προλέγομεν ἀναγκαίως καὶ καθολικῶς εἰς τὸν ἀναγνώστην , ὅτι ὅλα τὰ ῥητὰ τῶν Ψαλμῶν δὲν θέλουν ἐξηγηθοῦν καθ' ἕνα μόνον τρόπον : ἤγουν κατὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸ γράμμα μόνον , ἢ κατὰ μόνην ἀλληγορίαν , ἢ κατὰ μόνην ἀναγωγὴν , ἢ κατὰ μόνην τροπολογίαν : ἤτοι ἠθικὴν διδασκαλίαν · ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ῥητὸν πολλάκις θέλει ἐξηγηθῇ μὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους · (1) Καὶ καθὼς εἰς τὰ δένδρα , ἢ εἰς τὰ σπέρματα , πολλὰ εἴδη καὶ δυνάμεις εὑρίσκονται · ἐν γὰρ τῷ δένδρῳ καὶ ῥίζα εἶναι καὶ κορμὸς καὶ κλάδος καὶ φλοῦδα καὶ φύλλα καὶ ἐντεριώνη : ἤτοι τὸ ἔσωθεν σῶμα τοῦ δένδρου · ὁμοίως καὶ εἰς τὰ σπέρματα εὑρίσκεται καὶ χλόη καὶ καλάμη καὶ στάχυς καὶ ἀνθερίσκος καὶ ἔνδυμα καὶ καρπὸς · τοιουτοτρόπως καὶ πολλῷ μᾶλλον εἰς τὰ τοῦ Πνεύματος λόγια εὑρίσκονται διάφορα νοήματα · ὅθεν δὲν πρέπει νὰ κατηγορῆται τινὰς , διάτι εὗρε διάφορα νοήματα εἰς κάθε ῥητὸν τῶν Ψαλμῶν · ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ λαμβάνῃ συγγνώμην διὰ τὰ νοήματα , ὁποῦ δὲν ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ · ἐπειδὴ εἰς τὰ κατ' ἀξίαν νοήματα ἑκάστου ῥητοῦ νὰ φθάσῃ τινὰς δὲν δύναται , κἂν ἦναι ὁ πλέον σοφὸς καὶ ἐνάρετος .

Ἠμποροῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ προσαρμόζωμεν καθολικῶς τοὺς Ψαλμοὺς οὕτω · καὶ ἐχθροὺς μὲν τοῦ Χριστοῦ , νὰ νοοῦμεν τοὺς ἐχθροὺς τῶν Χριστιανῶν Δαίμονας · Σαοὺλ δὲ καὶ Ἀβεσσαλὼμ καὶ κάθε τύραννον τὸν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς ἀναφερόμενον , νὰ νοοῦμεν τὸν Διάβολον · ἐπιβούλους δὲ καὶ θλίβοντας καὶ καταδιώκοντας καὶ πειράζοντας , νὰ νοοῦμεν τοὺς αὐτοὺς Δαίμονας · Δαβὶδ δὲ καὶ Χριστὸν καὶ Βασιλέα, νὰ νοοῦμεν κάθε Χριστιανὸν · καθὼς γὰρ ὁ Δαβὶδ ἐχρίσθη μὲ τὸ ἔλαιον εἰς τὸ γένῃ Βασιλεὺς ἐπίγειος, ἔτζι καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ἐχρίσθημεν μὲ τὸ ἔλαιον καὶ μύρον ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος , εἰς τὸ νὰ γένωμεν Βασιλεῖς ἐν τοῖς Οὐρανοῖς · ὅσα δὲ ῥητὰ δὲν ἁρμόζουσιν εἰς ἡμᾶς , ταῦτα προφέρομεν ἁπλῶς ὡς φωνὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος , ἁγιάζοντες τὸν ἑαυτόν μας διὰ τῆς προφορᾶς αὐτῶν · ὁποῖα εἶναι τὰ ῥητὰ τοῦ δευτέρου Ψαλμοῦ , καὶ τῶν τοιούτων ἄλλων . (2)

(1) Τετραχῶς γὰρ ἐξηγοῦνται αἱ θεῖαι Γραφαί · κατὰ τὸ γράμμα · ἀλληγορικῶς · ἀναγωγικῶς · ϗ τροπολογικῶς · ϗ κατὰ μὲν τὸ γράμμα ἐξήγησις εἶναι · ὅταν καθὼς εἶναι τὸ προκείμενον ῥητὸν τῆς Γραφῆς, ἔτζι ϗ ἐξηγεῖται · ἀλληγορικὴ δὲ ἐξήγησις εἶναι , ὅταν ἄλλο εἶναι τὸ ῥητὸν , ϗ ἄλλως ἐξηγεῖται · ἀναγωγικὴ ἐξήγησις εἶναι , ὅταν ἀνάγεται τὸ νόημα τοῦ ῥητοῦ εἰς τὰ ὑψηλὰ ϗ οὐράνια · τροπολογικὴ δὲ ἐξήγησις εἶναι , ὅταν τὸ νόημα τοῦ ῥητοῦ προσαρμόζεται εἰς τοὺς τρόπους ἤγουν εἰς τὰ ἤθη τῆς ψυχῆς · χάρ. παρ. Ἱερουσαλὴμ · κατὰ μὲν τὸ γράμμα, εἶναι ἡ αἰσθητὴ πόλις Ἱερουσαλὴμ · ἀλληγορικῶς δὲ , Ἱερουσαλὴμ λέγεται ἡ ἐπὶ γῆς στρατευομένη Ἐκκλησία τῶν πιστῶν · ἀναγωγικῶς , εἶναι ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλὴμ , ϗ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία τῶν Μακαρίων · τροπολογικῶς δὲ , Ἱερουσαλὴμ εἶναι κάθε ψυχὴ ἐνάρετος , ἡ ἀπὸ τῶν παθῶν εἰρηνεύουσα .

(2) Σημειοῦμεν ἐδῶ , ὅτι κατὰ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον , ϗ Γρηγόριον τὸν Νύσσης , ϗ Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου , εἰς πέντε βιβλία τὸ Ψαλτήριον οἱ Ἑβραῖοι διαιροῦσιν , ὥστε ὁποῦ γίνεται ϗ αὐτὸ μία ἄλλη Πεντάτευχος · διότι ἀπὸ τοῦ πρώτου Ψαλμοῦ μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ , πρῶτον βιβλίον ἀριθμοῦσιν · ἀπὸ δὲ τοῦ τεσσαρακοστοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἑβδομηκοστοῦ πρώτου , δεύτερον βιβλίον λέγουσιν · ἀπὸ δὲ τοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἕως τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ὀγδόου , τρίτον βιβλίον καλοῦσιν · ἀπὸ δὲ τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἐννάτου ἕως τοῦ ἑκατοστοῦ πέμπτου , τέταρτον βιβλίον λογίζονται · ἀπὸ δὲ τοῦ ἑκατοστοῦ ἕκτου ἕως τέλους , πέμπτον βιβλίον ὀνομάζουσιν · ἔκριναν δὲ δίκαιον , ὅτι κάθε Ψαλμὸς , ὁποῦ ἔχει εἰς τὸ τέλος τὸ , γένοιτο γένοιτο , αὐτὸς νὰ ἦναι τέλος τοῦ κάθε βιβλίου · τὸ γὰρ

γέ-

γένοιτο γένοιτο εἶναι, ἀντὶ τοῦ ἀμὴν ἀμήν· ἅπερ ἐν τῷ τέλει καθε εὐχῆς ϗ καθε λόγου σχεδὸν, συνειθίζεται νὰ λέγεται· ϗ ὅρα περὶ τούτου τὰ λόγια τοῦ Θεοδωρίτου, κείμενα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ τέλους τοῦ ϛε΄. Ψαλμοῦ· τὸ δὲ πέμπτον ϗ τελευταῖον βιβλίον, ἀντὶ τοῦ γένοιτο γένοιτο, ἔχει τέλος τὸ, Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον. Ποία δὲ εἶναι ϗ ἡ ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις τούτοις τάξις ϗ θεωρητικὴ ἀνάβασις; ἄκουσον, καθὼς αὐτὴν ἀναφέρει ὁ ὑψίνους θεῖος Νύσσης Γρηγόριος· τὸ μὲν πρῶτον τμῆμα: ἤτοι τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Ψαλμῶν, τῆς κακίας ἀφίςησι τὸν ἄνθρωπον· διὰ τοῦτο ϗ ἀρχίζει οὕτω „ Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, ϗ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔςη, ϗ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν· τὸ δὲ δεύτερον βιβλίον εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον διψῶντα τὸ ἀγαθὸν, κατὰ τὴν διψωδεςάτην Ἔλαφον· διὰ τοῦτο ϗ ἀπὸ τὸν Ψαλμὸν ἀρχίζει τὸν λέγοντα „ Ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ Ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σὲ ὁ Θεός· τὸ δὲ τρίτον βιβλίον κάμνει τὸν ἄνθρωπον θεωρητικὸν τῆς τῶν ὄντων φύσεως· διὰ τοῦτο ϗ ἀρχίζει οὕτως „ Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ· ϗ „ Κτηνώδης ἐγεννήθην παρὰ σοὶ, ὅτε δηλαδὴ ἐν τοῖς προσκαίροις τὸ ἀγαθὸν ὡριζόμην· νῦν δὲ μετὰ σοῦ εἰμι, ὅτε πρὸς τὰ δεξιὰ ὥρμησα· τὸ τέταρτον βιβλίον δὲν ἀφίνει πλέον τὸν ἄνθρωπον νὰ ἦναι κοινὸς, ἀλλὰ συνάπτει αὐτὸν τῷ Θεῷ, ϗ ἄνθρωπον αὐτὸν ποιεῖ τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο ϗ ἡ ἀρχὴ τούτου: ἤγουν ὁ ὀγδοηκοςὸς ἔννατος Ψαλμὸς ἐπιγράφεται „ Προσευχὴ Μωϋσῇ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ πέμπτον βιβλίον εἰς αὐτὴν ἀνάγει τὴν ἀκρώρειαν τῆς ἀναβάσεως, ἐν ᾗ πᾶσα συμπλήρωσις τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας ἐςι· Πᾶσα, φησὶ, πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον· εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ῥητὸν τελειόνει τὸ πέμπτον βιβλίον τῶν Ψαλμῶν. „ Δίδομεν τὴν εἴδησιν εἰς τοὺς φιλολόγους, ὅτι τέσσαρα Ψαλτήρια σῴζονται, τρία μὲν μεταφρασμένα εἰς μέτρον Ἡρωϊκὸν, ἓν δὲ μεταφρασμένον εἰς μέτρον Ἰαμβικόν· ϗ τὸ μὲν ἓν Ἡρωϊκὸν Ψαλτήριον, εἶναι πόνημα τοῦ γέροντος Ἀπολλιναρίου, τετυπωμένον· οὗ τινος ἡ χάρις ἡ ἐξαίρετός ἐςιν αὕτη, διὰ τὶ ἐν παντὶ ςίχῳ τέλειον νόημα ἀπαρτίζεται· τὸ δὲ δεύτερον, πόνημά ἐςι τοῦ νεωτέρου Ἰακώβου δὲ Πόρτου, ὅπερ Ὁμηρικώτατόν ἐςιν ἀληθῶς, ϗ γλαφυρώτερον τοῦ τοῦ Ἀπολλιναρίου, οὐ μὴν ἐν παντὶ ςίχῳ αὐτοῦ τέλειον νόημα περιέχεται, ἀλλὰ πολλάκις ἐν δυσὶ ςίχοις, ἢ ϗ ἐν τρισί· τὸ δὲ τρίτον, Στεφάνου τοῦ Ἐῤῥίκου πόνος ἐςιν, ἧττον δὲ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ τοῦ Ἰακώβου· τὸ δὲ τέταρτον, τὸ Ἰαμβικόν φημι, πόνος ἐςι τοῦ ἐν Ἀρχιερεῦσιν ἀοιδίμου ἁγίου Τορνόβου κυρίου Ἰωσὴφ, τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ ϗ μεγίςῃ Λαύρᾳ τοῦ Ἄθω ἀσκητικῶς τὸν βίον τελειώσαντος, ὅπου ϗ τὸ Ψαλτήριον αὐτὸ εὑρίσκεται ἐν χειρογράφοις σῳζόμενον, ϗ κατὰ μίμησιν τῶν τοῦ Εὐριπίδου Ἰάμβων ςιχουργούμενον. Ἔδωκα δὲ τὴν εἴδησιν ταύτην τοῖς φιλολόγοις ϗ Διδασκάλοις, ἵνα ἀντὶ μὲν τοῦ Ὁμήρου ϗ Ἡσιόδου ϗ τῶν ἄλλων Ποιητῶν τῶν Ἑλλήνων, τῶν μὲ Ἡρωϊκὸν μέτρον συγγραψάντων, ἀναγινώσκωσι ϗ παραδίδωσιν εἰς τοὺς μαθητάς των τὰ διαληφθέντα τρία Ἡρωϊκὰ Ψαλτήρια· ἀντὶ δὲ τοῦ Εὐριπίδου ϗ Σοφοκλέους ϗ τῶν ἄλλων, τῶν Ἰάμβοις χρησαμένων, παραδίδωσι τὸ Ἰαμβικὸν Ψαλτήριον, ἐπιμεληθέντες νὰ ἀποκτήσωσιν αὐτὸ δι᾽ ἀντιγραφῆς, ἢ ϗ νὰ τὸ ἐκδώσωσι τύποις. Ἐκ τούτου δὲ, τί καλὸν κερδίζεται; ἵνα ἐνταυτῷ ϗ τὴν τέχνην τῆς Ποιητικῆς μανθάνωσιν οἱ νέοι, ϗ τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ςηρίζωσι μὲ τὰ τῆς εὐσεβείας ϗ ἀρετῆς νοήματα· ἄτοπον γὰρ ϗ ψυχοβλαβὲς νὰ ἀναγινώσκουν ϗ νὰ παραδίδουν οἱ τῆς εὐσεβείας τρόφιμοι, τὰ μυθώδη ϗ ἀσεβῆ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα εἰς τὰς ἁπαλὰς ψυχὰς τῶν νέων μαθητῶν τους. „ Ἐπικυροῦνται δὲ οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ ἀπὸ τὰ Παραλειπόμενα· ὁ μὲν γὰρ ϙε΄. Ψαλμὸς ἐπικυροῦται ἀπὸ τὸ Ιϛ΄. Κεφ. τοῦ α΄. τῶν Παραλ. ὁμοίως ϗ ὁ ρλε΄. Ψαλμὸς ἀπὸ τὸ αὐτὸ Κεφ. Ἐπικυροῦται ἀπὸ τὸν Ἡσαΐαν, λέγων γὰρ οὗτος „ Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς (Ἡσ. λγ΄. 2.) συμφωνεῖ ἐν μέρει μὲ τὸν τοῦ Δαβὶδ ρκβ΄. Ψαλμὸν λέγοντα· „ Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς. Ἐπικυροῦται ἀπὸ τὸν Ἱερεμίαν· λέγων γὰρ οὗτος ἐν τοῖς Θρήνοις· „ Ἐν σκοτεινοῖς ἐκάθισέ με ὡς νεκροὺς αἰῶνος (Θρ. γ΄. 3.) συμφωνεῖ μὲ τὸν ρμβ΄. Ψαλμὸν λέγοντα· „ Ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκροὺς αἰῶνος· ὁμοίως ϗ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἀναφέρονται αὐτολεξεὶ ῥητὰ τῶν Ψαλμῶν. Ἐπικυροῖ τοὺς Ψαλμοὺς ϗ ἡ Νέα Γραφὴ, εἰς μυρία μέρη φέρουσα μαρτυρίας ἐκ τῶν Δαβιτικῶν Ψαλμῶν· Τὸ Ψαλτήριον ἐπικυροῦσιν οἱ Ἀπόστολοι ἐν τῷ πε΄. Κανόνι αὐτῶν· Ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος ἐν τῷ ξ΄. Κανόνι αὐτῆς· Ἡ ἐν Καθαργένῃ ἐν τῷ λε΄. Κανόνι· Ὁ Ἀθανάσιος ἐν τῇ ἑορτασικῇ αὐτοῦ ἐπιςολῇ· Καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ϗ ὁ Ἀμφιλόχιος ἐν τοῖς ἔπεσιν.

Κανὼν Β΄. τῆς Ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς Ἑβδόμης Συνόδου.

Ὁρίζομεν πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς Ἐπισκοπῆς Βαθμὸν, „ πάντως τὸν Ψαλτῆρα γινώσκειν· ἵνα ὡς ἐκ τουτου, καὶ πάντα τὸν κατ᾽ αὐτὸν „ κλῆρον, οὕτω νουθετῇ μυεῖσθαι.

Κανὼν ΙΖ΄. Τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Τοπικῆς Ἁγιας Συνόδου.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐπισυνάπτειν ἐν ταῖς συνάξεσι τοὺς Ψαλμούς· ἀλλὰ διὰ μέ„ σου, καθ᾽ ἕκαστον Ψαλμὸν, γίνεσθαι ἀνάγνωσιν.

„ Γράφει δὲ καὶ Θεόδωρος ὁ Ἀναγνώστης, ὅτι ὁ ἅγιος Γεννάδιος ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπό„ λεως, ὁ ἀκμάσας μὲν ἐν ἔτει 459. ἑορταζόμενος δὲ κατὰ τὴν δεκάτην ἑβδόμην τοῦ Νοεμ„ βρίου, δὲν ἐχειροτόνει τινα, ἀνίσως πρότερον δὲν ἤξευρεν ἀπὸ στήθους τὸ Ψαλτήριον.

(Βιβ. 1. Σελ. 553.)

Ε Ρ Μ Η Ν Ε Ι Α

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΡΝ'. ΨΑΛΜΟΥΣ

Τ Ο Υ

ΠΡΟΦΗΤΑΝΑΚΤΟΣ ΔΑΒΙΔ

ΨΑΛΜΟΣ Α'. ΚΑΘΙΣΜΑ Α'.

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

Ὁ Πρῶτος οὗτος Ψαλμὸς εἶναι χωρὶς ἐπανωγραφὴν κοντὰ εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν, καθὼς εἶναι καὶ ὁ Δεύτερος. Περιέχει δὲ, μακαρισμὸν μὲν καὶ ἔπαινον τῶν Εὐσεβῶν καὶ Δικαίων, ταλανισμὸν δὲ καὶ κατηγορίαν, τῶν ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. (1)

1: „ Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύ-
„ θη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ
„ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ κα-
„ θέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν.

Ἑρμηνεία Μακάριος, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, κυρίως μὲν εἶναι ὁ Θεὸς, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος „ Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης (α'. Τιμοθ. ς'. 15.) ἔδωκε δὲ ὁ Θεὸς τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ εἰς ἡμᾶς, κατὰ τὸν αὐτὸν Βασίλειον: δηλαδὴ τὸ νὰ ὀνομαζώμεθα μακάριοι, καθὼς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ ὄνομα, Θεός: ἤτοι τὸ νὰ ὀνομαζώμεθα Θεοὶ, κατὰ τὸ Ψαλμικὸν· „ Ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐστε. (Ψαλ. πα'. 6.) καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα θεοπρεπῆ ὀνόματα ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς· τὸ ὄνομα λοιπὸν Μακάριος, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Βασίλειος, εἶναι ἕνας καρπὸς καὶ ἀποτέλεσμα τῆς τελειότητος τῆς ἀρετῆς· δηλοῖ δὲ ἐκεῖνον, ὁποῦ δὲν ἔχει κᾀμμίαν φθορὰν καὶ θάνατον. Μακάριος γὰρ θέλει νὰ εἰπῇ, ἐκεῖνος ὁποῦ δὲν φθείρεται, οὔτε ἀποθνήσκει· καὶ συντίθεται ἀπὸ τὸ α στερητικὸν, καὶ τὸ κηρός· ὃ σημαίνει τὴν θανατηφό-

(1) Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Εὐθύμιος, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος δὲν ἔλαβεν ἐπιγραφὴν ἀπὸ τοὺς Ἑβδομήκοντα· καὶ ὅτι οὐ μόνον εἶναι Ἠθικὸς, ἀλλὰ καὶ Δογματικός· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, οὐ μόνον παραινεῖ προσέχειν τοῖς θείοις λόγοις· ἀλλὰ καὶ ἀσεβῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτωλῶν περιέχει κατηγορίαν καὶ τιμωρίαν, ἐξ ὧν οὐκ ἠθικὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ δογματικὴν ὠφέλειαν καρπούμεθα· ὁ δὲ Νικήτας λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο δὲν ἐπιγράφεται οὗτος, διατὶ δὲν ἔχει πρόσωπον ὡρισμένον· ὅρα καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ Κεφαλαίῳ τοῦ Προοιμίου.

φόρον μοῖραν, τὸ δὲ μ. : εἶναι παράνω (1)

Ὁ μακαρισμὸς δὲ αὐτὸς, κἂν καὶ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Δαβὶδ εἰς πρόσωπον ἀρσενικὸν τὸν ἄνδρα, συμπεριλαμβάνει ὅμως καὶ τὸ θηλυκὸν πρόσωπον τὴν γυναῖκα, ὡς ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον· ταυτὸν εἰπεῖν, συμπεριλαμβάνει καὶ τὰ δύω γένη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἐπειδὴ κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόςολον „ Κε„ φαλὴ μὲν τῆς γυναικὸς εἶναι ὁ ἄνδρας (α΄. Κορ. ια΄. 3.) καθὼς δὲ ἑνόνονται μὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος, ἔτζι καὶ μὲ τὸν ἄνδρα ἑνόνεται καὶ ἡ γυνὴ, ἥτις μέρος ἐςὶ τοῦ ἀνδρός· καὶ καθὼς ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι μία καὶ κοινὴ εἰς τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα, ἔτζι καὶ τὰ καλὰ ἔργα καὶ οἱ μισθοὶ, εἶναι κοινὰ εἰς αὐτοὺς, καὶ κατ' αὐτὰ τίποτε δὲν διαφέρει ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὴν γυναῖκα.

Ἀκολουθῶντας δὲ ὁ θεῖος Δαβὶδ εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἔβαλε κάποιαν τάξιν εἰς τὰ ῥητὰ ταῦτα· δι' ὅτι ῥίζα καὶ ἀρχὴ τῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων τοῦ σώματος, εἶναι ἡ ἐν καρδίᾳ βουλὴ καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου· καθὼς καὶ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τὴν καρδίαν εὐγαίνουν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ, οἵτινες κάμνουν ἀκάθαρτον τὸν ἄνθρωπον (Ματθ. ιε΄. 19.) Διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι βουλόμεθα· δεύτερον δὲ, κάμνομεν ἐκλογὴν καὶ ἀπόφασιν τῶν βουλευμάτων μας· καὶ τρίτον, μένομεν εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἀπεφασίσαμεν, ὡς λέγει ὁ θεῖος Βασίλειος. Ἐπειδὴ δὲ ἀσεβὴς εἶναι ὁ ἄθεος, ἢ ὁ πολύθεος· (2) ἁμαρτωλὸς δὲ εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ εἶναι μὲν εὐσεβὴς εἰς τὸν Θεὸν, ἔχει δὲ ζωὴν παράνομον καὶ ἁμαρτωλήν· λοιμὸς δὲ ὀνομάζεται ἐκεῖνος, ὁποῦ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸς ἁμαρτωλὸς, ἀλλὰ καὶ ἄλλους διαφθείρει καὶ μεταδίδει εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν, καθὼς καὶ ὁ πανουκλιασμένος μεταδίδει εἰς τοὺς ἄλλους τὴν πανοῦκλαν. Διὰ τοῦτο, λέγω, μακαρίζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ ἐκεῖνον τὸν Χριςιανὸν, ὁποῦ φυλαχθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτούς· καὶ μήτε συγκοινωνεῖ μὲ τὴν κατὰ τοῦ Θεοῦ βουλὴν τῶν ἀσεβῶν, οὔτε περαςικῶς καὶ κατὰ πάρεργον κατὰ τὸν Ἡσύχιον· τοῦτο γὰρ νομίζω

(1) Ἄλλοι δὲ ἐτυμολογοῦσι τὸ, Μακάριος, ἀπὸ τοῦ μὴ, καὶ τοῦ κηρός· ὅπερ δηλοῖ, ὁ μὴ φθειρόμενος· λέγει δὲ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὅτι ὁ Δαβὶδ ἀφιερόνει τὸν πρῶτον τοῦτον Ψαλμὸν εἰς τὸν Χριςὸν, τὸν μέλλοντα ἐξ αὐτοῦ γεννηθῆναι· ὅςτις μόνος ἐςάθη μακάριος, ἕνα μὲν, διὰ τὶ ἦτον ἔξω ἀπὸ κάθε κῆρα ϗ φθορὰν τῆς ἁμαρτίας· ϗ ἄλλο δὲ, διὰ τὶ κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Θεολόγους, αὐτὸς μόνος ϗ ἐπὶ γῆς διατρίβων, μακάριος ἦτον, διὰ τὴν μακαρίζουσαν ὅρασιν, ἣν εἶχε τοῦ Θεοῦ Λόγου. τὸν ὁποῖον ἀμέσως ἐθεώρει ὁ τούτου νοῦς, ὡς καθ' ὑπόςασιν ὢν ἡνωμένος μὲ αὐτόν· ὅθεν εἶπε ϗ ὁ Ὠριγένης· „ Διὸ ϗ ἐπ' αὐτὸν ἀνοίσει τις τὸν παρόντα Ψαλμόν· (ἤτοι ἐπὶ τὸν Χριςὸν) ἅτε γενόμενον ἄνδρα τῆς νύμφης αὐτοῦ Ἐκκλησίας· τοῦτο δὲ ἔοικε ϗ ἡ Ἑβραϊκὴ φωνὴ παριςᾷν, καθ' ἣν, „ Μακάριος ὁ ἀνὴρ μετὰ τῆς τοῦ ἄρθρου προσθήκης εἴρηται· τινὲς δὲ ἀποροῦν, διὰ τὶ ὁ μὲν Δαβὶδ ἐδῶ ϗ τοὺς ζῶντας μακαρίζει, ὁ δὲ Σειρὰχ λέγει· „ Πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα. (Σειρ. ια΄. 28)

Λύοντες οὖν τὴν ἀπορίαν λέγουσιν, ὅτι ἐπειδὴ τὸ, Μακάριος, ἔχει δύω σημαινόμενα· ποτὲ μὲν γὰρ δηλοῖ, τὸν ἐπαινετὸν ϗ ζηλωτόν· ποτὲ δὲ, τὸν ἀκήρατον ϗ ἀνώλεθρον ϗ ἀπαθῆ· διὰ τοῦτο, τὸ, μακάριος ὄνομα, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαινόμενον, ἁρμόζει εἰς τοὺς ζωντανοὺς ἀνθρώπους· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, ἁρμόζει εἰς τοὺς τελευτήσαντας· ϗ οὕτω συμβιβάζουσι τὴν φαινομένην ταύτην διαφωνίαν· ἐγὼ δὲ προσθέττω, ὅτι ϗ αὐτὰ τὰ ἴδια λόγια τοῦ Ψαλμοῦ, ἱκανὰ εἶναι εἰς τὸ νὰ λύσουν τὴν ἀπορίαν ταύτην, καθὼς τὰ ἑρμηνεύει ὁ μέγας Βασίλειος· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος φησί· „ Σκόπει τῶν ῥημάτων τὸ ἀκριβές· οὐκ εἶπεν „ Ὃς οὐ πορεύεται ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, ἀλλ' ὃς οὐκ ἐπορεύθη· ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, οὔπω μακαριςὸς, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, ϗ ἀναντιῤῥήτῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας; οὗτος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται· διὰ τὶ οὖν μακάριοι οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου; οὐ γὰρ τοὺς πορευθέντας ἐκεῖ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι πορευομένους, μακαριςοὺς ὁ λόγος τίθεται· ὅτι οἱ τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενοι, ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τὸ ἀπόδεκτον ἔχουσι· λέγει δὲ ϗ ὁ Χρυσόςομος· „ Πάντων τῶν ἄλλων κρηπίς ἐςιν ἡ μακαριότης, ἥτις ἐν Ψαλμοῖς ἀναγκαίως ἀντὶ ςεφάνων προτίθεται τοὺς αὐτῆς ἐραςὰς πρὸς νῖκος ἀλείφουσα, ἧς ὁ ἐν τῷ τέλει γενόμενος, μακάριος· (ἐν τῇ ἐκδεδομένῃ Σειρᾷ)

(2) Ὅθεν ἡρμήνευσεν ὁ μέγας Βασίλειος· „ Ἀσέβεια κυρίως λέγεται ἡ εἰς Θεὸν ἁμαρτία· εἶπε δὲ ϗ ὁ Ἡσύχιος· „ Δεῖ πρῶτον κατορθοῦσθαι τὴν εὐσέβειαν, ϗ τότε τὴν τοῦ βίου πολιτείαν ῥυθμίζεσθαι· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν, τὸ πορευθῆναι, ἐνταῦθα δὲ, τὸ μηδὲ ςῆναι προσέταξεν, ἵνα τῆς μὲν ἀσεβείας μηδ' ὅσον ἐν παρόδῳ μεταλαβεῖν, ἢ ψαῦσαι φυλαξώμεθα· ἁμαρτίας δὲ, εἰ καί τις ἡμῖν πάροδος ὑπαχθεῖσι γένοιτο, ςῆναι ὅμως ἐν αὐτῇ: τουτέςιν ἐνίςασθαι, ἢ ἐπιμένειν ἐκκλίνωμεν· (ἐν τῇ ἐκδεδομένῃ Σειρᾷ)

ζω ὅτι δηλοῖ, ἡ πορεία καὶ στράτα, ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Δαβίδ· (1) μήτε συγκοινωνεῖ μὲ τὸ εἰς τὸ κακὸν στάσιμον τῶν ἁμαρτωλῶν, ἂν καὶ τυχὸν ἤθελε συναρπαγῇ ποτὲ μὴ θέλωντας, ὡς ἄνθρωπος, εἰς κἀμμίαν κακίαν· μήτε συγκοινωνεῖ μὲ τὴν ἐπιμονὴν καὶ βεβαιότητα, ὁποῦ οἱ λοιμοὶ καὶ διεφθαρμένοι ἄνθρωποι κάμνουσιν εἰς τὴν κακίαν, διαφθείροντες καὶ τοὺς ἄλλους, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Σολομῶν „ Θρασὺς καὶ αὐθάδης καὶ ἀλαζὼν λοιμὸς καλεῖται· (Παρ. κα'. 24.) ἡ καθέδρα γὰρ ὁποῦ λέγει ἐδῶ ὁ Δαβίδ, τὴν ἐπιμονὴν φανερόνει.

Δύναται δὲ νὰ νοηθῇ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον τὸ ῥητὸν τοῦτο· Βουλὴ μὲν γὰρ ἀσεβῶν νοεῖται, τὸ συνέδριον τῶν ἀσεβῶν, καθὼς ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων μετέφρασαν· ὁδὸς δὲ καὶ στράτα τῶν ἁμαρτωλῶν, εἶναι ὁ Διάβολος κατὰ τὸν Δίδυμον· ἐπειδὴ ὅποιος δὲν στάθῇ εἰς τὸν Διάβολον, αὐτὸς θέλει ἔλθῃ πρὸς τὸν Χριστὸν, ὅστις εἶναι ὁδὸς καὶ στράτα, διὰ μέσου τῆς ὁποίας περιπατοῦσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἀρετήν· καθὼς τὸ εἶπε μόνος „ Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός· (Ἰω. ιδ'. 6.) Καθέδρα δὲ τῶν λοιμῶν, εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸν Ἀστέριον· (2) ἐπειδὴ δὲ, δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὴν τελείωσιν τῆς ἀρετῆς, τὸ νὰ φύγῃ μόνον ὁ ἄνθρωπος τὸ κακὸν, ἀλλὰ εἶναι χρεία νὰ κάμῃ καὶ τὸ καλὸν, κατὰ τὸ „ Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίη„ σον ἀγαθόν· (Ψαλ. λγ'. 14.) καὶ τὸ „ Παύ„ σασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν „ ποιεῖν· (Ἡσ. α'. 16.) διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ ἀκολούθως λέγει.

2: „ Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέ„ λημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ „ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός. (3)

Μακάριος, λέγει, εἶναι ἐκεῖνος ὁ Χριστιανὸς, ὅστις ὄχι μόνον δὲν ἐσυγκοινώνησε μὲ τοὺς προρρηθέντας ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ λοιμοὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις ἐσυνάρμοσε τὸ θέλημά του εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου· καὶ ἐκεῖνα μόνον θέλει καὶ ἀγα-

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος στράταν ἐννοεῖ ἐδῶ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὶ φέρει κάθε ἄνθρωπον εἰς τὸ τέλος τοῦ θανάτου· καθὼς καὶ ἡ στράτα φέρει τοὺς περιπατοῦντας εἰς τὸν τόπον ὅπου θέλουσιν· „ Ὁδὸς ὁ βίος εἴρηται διὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος ἑκάστου τῶν γεννηθέντων ἔπειξιν· προσθέττει δὲ ὁ θεῖος Νύσσης Γρηγόριος· „ Ἐπεὶ οἱ πολλοὶ περιπλανώμενοι ταῖς αἰσθήσεσι, τοὺς κατὰ τὸν βίον εὐρροοῦντας μακαρίους κατονομάζουσι, διεστραμμένως χρώμενοι καὶ τοῖς ὀνόμασι καὶ τοῖς πράγμασι· διὰ τοῦτο ὥσπερ ἐν μεσαιτάτῃ περιωπῇ ἑστηκὼς ὁ Προφήτης βοᾷ, μακάριον εἶναι μόνον τὸν ἀγαθὸν καὶ σπουδαῖον, τέλος τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου τὴν ἄῤῥητον ταύτην τιθέμενος μακαριότητα· πᾶν γὰρ τὸ κατὰ σπουδὴν κατορθούμενον, πρός τι τὴν ἀναφορὰν πάντως ἔχει· καὶ ὥσπερ ἡ μὲν ἰατρικὴ πρὸς τὴν ὑγίειαν ὁρᾷ· τῆς δὲ γεωργίας ὁ σκοπὸς πρὸς τὸ ζῆν ἐστι παρασκευή· οὕτω καὶ ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις πρὸς τὸ μακάριον γενέσθαι τὸν κατ' αὐτὴν, ζῶντα, βλέπει· τοῦτο γὰρ παντὸς τοῦ κατὰ τὸ ἀγαθὸν νοουμένου, κεφάλαιον καὶ πέρας ἐστιν.

(2) Ὁ δὲ Χρυσόστομος λέγει, ὅτι καθὼς ὁ Διάβολος εἶναι βουλὴ τῶν ἀσεβῶν, ἔτζι ἐκ τοῦ ἐναντίου βουλὴ τῶν εὐσεβῶν εἶναι ὁ Χριστός· „ Ἡ δὲ βουλὴ τῶν εὐσεβῶν ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὅστις εὑρίσκεται καὶ ὁδὸς καὶ καθέδρα. ὁδὸς μὲν ὡς πρὸς αὐτὸν ἀνάγουσα τὸν Πατέρα· καθέδρα δὲ, ὡς ἀναπαύουσα τοὺς ἐκλυομένους ἐν τῷ βίῳ. „ Δεῦτε γάρ φησι, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς (ἐν τῇ ἐκδεδομ. Σειρ.) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος· „ Ἁρμοδίως δὲ λίαν ὁ μέγας Δαβὶδ μακαρισμὸν τῆς οἰκείας αὐτοῦ προτέθεικε συγγραφῆς, τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ὁμοῦ καὶ Δεσπότην μιμούμενος, τὸν Σωτῆρα λέγω Χριστὸν, ὃς τῆς πρὸς τοὺς Ἱεροὺς μαθητὰς διδασκαλίας ἀπὸ μακαρισμῶν ἤρξατο· „ Μακάριοι, λέγων, οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μερικοὶ δὲ λέγουν, ὅτι ὁ μὲν Δαβὶδ, ἄρχισε τὸν πρῶτον Ψαλμὸν μὲ ἑνικὸν ἀριθμὸν, εἰπών· „ Μακάριος, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν πτωχείαν καὶ στενότητα τῆς χάριτος τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν· ἐν ᾗ σπάνιοι εὑρίσκοντο οἱ μακάριοι· ὁ δὲ Χριστὸς ἄρχισε τὴν πρὸς τοὺς μαθητάς του διδασκαλίαν μὲ πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰπών, Μακάριοι διὰ τὴν πλουσιότητα καὶ ἀφθονίαν τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν ᾗ πολλοὶ εὑρίσκονται οἱ μακάριοι· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Ὠριγένης· „ Ἐνθάδε μὲν διὰ τὸ σπάνιον τῶν πάλαι κατορθούντων ἕνα τινα μακαρίζει· ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν πλείονας ποιῶν μακαρίους, πληθυντικῶς τοὺς μακαρισμοὺς προφέρεται (ἐν τῇ ἐκδεδομ. Σειρᾷ)

(3) Ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἑρμηνεύει, ὅτι διὰ τοῦτο εἶπε δύω φοραῖς τὸν νόμον ἐδῶ, διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν παλαι-

γαπᾷ, ὅσα προςάζει ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος· καὶ αὐτὰ μελετᾷ πάντοτε, καὶ μὲ αὐτὰ ευτακτεῖ καὶ διορθόνει τὴν ζωήν του· ἔτζι γὰρ καὶ ὁ Θεὸς ἐπρόςαξε διὰ τοῦ Μωϋσέως λέγων ,, Καὶ ἴςαι τὰ ῥή-
,, ματα ταῦτα, ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἐν
,, τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν τῇ Ψυχῇ σου· καὶ προβιβά-
,, σεις αὐτὰ τοὺς Υἱούς σου, καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς
,, καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ
,, κοιταζόμενος καὶ διανιςάμενος· καὶ ἀφάψεις αὐτὰ
,, εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σου, καὶ ἔςαι ἀσάλευ-
,, τον πρὸ ὀφθαλμῶν σου· (Δευτε. ς'. 6.)
(1) ἀκολούθως δὲ δείχνει ὁ Δαβὶδ, καὶ ποῖος καρπὸς γεννᾶται ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ θείου νόμου.

3: ,, Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευ-
,, μένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδά-
,, των, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν
,, καιρῷ αὐτοῦ· καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ
,, οὐκ ἀποῤῥυήσεται· καὶ πάντα ὅσα
,, ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται.

Ἐκεῖνος, λέγει, ὁποῦ μελετᾷ πάντοτε τὸν θεῖον νόμον, αὐτὸς φυτευμένος ὤντας κοντὰ εἰς τὰ ῥεύματα τῶν Θεϊκῶν λόγων, καὶ ποτιζόμενος μὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, θάλλει καὶ χλοηφορεῖ ὡσὰν τὸ δένδρον ὁποῦ εἶναι φυτευμένον κοντὰ εἰς τὰ ῥεύματα τοῦ νεροῦ, καὶ φέρει μὲν τὰς ἀρετὰς ὡσὰν καρπὸν, εἰς τὸν πρέποντα καὶ ἁρμόδιον καιρὸν, δὲν ἀποῤῥίπτει ὅμως καὶ τὰ φύλλα: ἤγουν τὴν ταπεινοφροσύνην, ἡ ὁποία σκεπάζει καὶ διαφυλάττει τὸν καρπὸν τοῦ λογικοῦ δένδρου: ἤγουν τὰς ἀρετάς· ἠμποροῦμεν δὲ καὶ ἄλλως νὰ νοήσωμεν, καρπὸν μὲν, τὸν Πνευματικὸν πλοῦτον τῶν θείων χαρισμάτων, ὅς τις συνάγεται ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ ἀγῶνας· φύλλα δὲ, τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἡ ὁποία σκεπάζει τοὺς τοιούτους πόνους εἰς κάθε καιρὸν, καὶ δὲν ἀφίνει τοὺς ἐναρέτους νὰ αἰσθανθοῦν αὐτοὺς, διὰ τὴν ἀντιμισθίαν, ὁποῦ ἔχουν νὰ λάβουν ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. (2)

Πρεπόντως δὲ ἐπαρωμοίασεν ὁ Προφητάναξ τὰ θεῖα λόγια μὲ τὰ νερά· διὰ τὶ αὐτὰ ποτίζουν καὶ τρέφουν νοητῶς τὰς Ψυχάς· καθὼς τὰ νερὰ ποτίζουν καὶ τρέφουν αἰσθητῶς τὰ φυτά· ἔτζι γὰρ καὶ ὁ Δεσπότης Χριςὸς νερὸν ὠνόμασε τὴν διδασκαλίαν του, λέγων ,, Εἴτις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με
,, καὶ πινέτω· ,, Ὁ πιςεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶ-
,, πεν ἡ Γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύ-
,, σουσιν ὕδατος ζῶντος (Ἰω. ζ'. 37.) πάλιν
,, Ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ,
,, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα· (Ἰω. δ'. 14.)
μὲ τὸν τοιοῦτον δὲ ἄνθρωπον, ὁποῦ ποτίζεται ἀπὸ τὰ θεῖα λόγια, συνεργεῖ ὁ Θεὸς εἰς ὅλα τὰ πράγμα-

---

λαιὸν καὶ τὸν νέον τῆς χάριτος, ὅς τις ἔμελλε νὰ δοθῇ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔβαλε ϗ τὸ, μελετήσει· ἐπειδὴ οἱ Χριςιανοὶ, περισσότερον πρέπει νὰ μελετοῦν τὴν νέαν Γραφὴν ἀπὸ τὴν παλαιὰν, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς Χίλωνα ἐπιςολῇ· ἡμέραν δὲ ἐννοεῖ ὁ Νύσσης, τὴν εὐτυχίαν· ϗ νύκτα, τὴν δυςυχίαν· ὁ γὰρ ἐν αὐταῖς μελετῶν τὸν νόμον, οὔτε ἐν τῇ εὐτυχίᾳ ὑβρίζει ϗ ὑπερηφανεύεται, οὔτε ἐν τῇ δυςυχίᾳ καταπίπτει ϗ λυπεῖται· μελετᾷ δὲ λέγει, ὁ αὐτὸς, ἐκεῖνος ὁποῦ θελημματικῶς φυλάττει τὸν νόμον, ϗ ὄχι ἐκεῖνος ὁποῦ κατὰ ἀνάγκην ϗ ἀκουσίως φυλάττει αὐτόν.

(1) Εἶπε δὲ ϗ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ· ,, Οὐκ ἀποςήσεται ἡ βίβλος τοῦ νόμου τούτου ἐκ τοῦ ςόματός σου, ϗ μελετήσεις ἐν αὐτῇ ἡμέρας ϗ νυκτὸς, ἵνα εἰδῇς πάντα τὰ γεγραμμένα· (Ἰησ. α'. 8.)

(2) Ὁ δὲ Νύσσης θέλει, ὅτι ξύλον μὲν νοεῖται ἀλληγορικῶς, ὁ Χριςὸς, ὅς τις ἔδωκεν ἐν καιρῷ τὸν καρπὸν αὐτοῦ: ἤτοι, ἐγένετο ἄνθρωπος καθ' ὃν ὥρισε καιρόν· ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ ὁποίου οἱ μεταλαμβάνοντες, ἔγιναν ἀθάνατοι· φύλλα δὲ ἐννοεῖ τὴν σάρκα τοῦ Χριςοῦ, ἡ ὁποία δὲν διεφθάρη· ταύτην γὰρ ἀναςήσας, ἀνελήφθη μὲ αὐτὴν εἰς τοὺς οὐρανούς· παρομοιάζει δὲ ϗ ὁ δίκαιος μὲ τὸ ξύλον τοῦτο: ἤγουν μὲ τὸν Χριςόν· τοῦτο γὰρ τέλος τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, τὸ ὁμοιωθῆναι Θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ· ὁ δὲ ἅγιος Ἐφραὶμ, καρποὺς μὲν ἐννοεῖ, τὰ καλὰ ἔργα, φύλλα δὲ, τὰ καλὰ λόγια· ϗ διὰ τὰ δύω γὰρ ἔχει νὰ λάβῃ μισθὸν ὁ δίκαιος ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι καρπὸς μὲν εἶναι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ϗ τῶν ἀρετῶν, μάλιςα τῶν ψυχικῶν ϗ ἐσωτερικῶν· φύλλα δὲ εἶναι τὰ ἔξωθεν φαινόμενα σχήματα τῶν ἐναρέτων: ἡ συςολὴ δηλαδὴ τῶν αἰσθήσεων, ϗ ἁπλῶς τὰ εὔτακτα ϗ χρηςὰ ἤθη.

ματα · καθὼς λέγει Ἀλλαχοῦ ὁ ἴδιος Δαβίδ · ,, παρὰ Κυρίου τὰ διαβήματα ἀνθρώπου κατευθύ- ,, νεται, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει σφόδρα (Ψαλ. λς'. 24.) Καὶ ὁ Ἀπόςολος λέγει ,, Τοῖς ἀγαπῶ- ,, σι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν (Ρωμ. ή. 28.) ἐπρόσθεσε δὲ μὲ ἀκρίβειαν, τὸ πάντα ὁ Παῦλος, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἐκεῖνος ὁποῦ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς δὲν θέλει νὰ κάμῃ κανένα κακόν · διὰ τοῦτο καὶ εἰς ὅλα του τὰ κινήματα εὐοδόνεται ἀπὸ τὸν Θεὸν (1) ἀφ' οὗ δὲ ὁ Δαβὶδ παρεκίνησε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀρετὴν διὰ μέσου τῶν ἀγαθῶν καὶ χαροποιῶν λόγων του, παρακινεῖ ἀκολούθως τοὺς ἀθλητὰς τῆς ἀρετῆς, καὶ μὲ τὰ ἐναντία καὶ λυπηρὰ λόγια, λέγωντας οὕτω.

4: ,, Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως.

Ἤτοι, οἱ ἀσεβεῖς ἄνθρωποι, δὲν χλοηφοροῦσι, λέγει, οὐδὲ καρποφοροῦσιν, οὐδὲ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ θέλουν ἀπολαύσουν, καθὼς χλοηφορεῖ καὶ καρποφορεῖ καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὰ ἐκεῖνος ὁ Χριςιανὸς, ὁποῦ μελετᾷ εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ · ἐδιπλασίασε δὲ τὸ, οὐχ οὕτως ὁ Προφήτης, διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὸν λόγον του περισσότερον, καὶ νὰ φανερώσῃ σαφέςερον τὴν ἐναντιότητα ὁποῦ ἔχουν οἱ ἀσεβεῖς μὲ τοὺς εὐσεβεῖς, κατὰ τὸν Θεοδώριτον.

,, Ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς, ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄ- ,, νεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Καθὼς, λέγει, ὁ ἄνεμος μεταφέρει τὸ ψιλὸν χῶμα τῆς γῆς: ἤτοι τὸν κονιορκτόν · καὶ διασκορπίζει αὐτὸν ἀπὸ ἕνα τόπον εἰς ἄλλον, τοιουτοτρόπως διασκορπίζουσι τοὺς ἀσεβεῖς καὶ οἱ ἀντιπνέοντες Δαίμονες · πρόσωπον δὲ τῆς γῆς τὴν φαινομένην ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὀνομάζει ὁ Δαβίδ · τὸ ὁποῖον αὐτὸ πρόσωπον, καὶ νῶτα τῆς γῆς ὀνομάζονται, διατὶ ἐπάνω εἰς αὐτὰ βαςάζει ἡ γῆ φυτὰ, ζῶα, καὶ ἄλλα σώματα · καθὼς καὶ βάθος τῆς γῆς ὀνομάζεται ὁ κόλπος τῆς γῆς · ἀσεβεῖς δὲ ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ μὲ κοινὸν ὄνομα, ὅλους τοὺς ἄνω εἰρημένους ἀσεβεῖς καὶ ἁμαρτωλοὺς καὶ λοιμούς · ἠμποροῦν δὲ νὰ νοηθοῦν ἀσεβεῖς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, κατὰ τὸν Ἀθανάσιον καὶ Ἡσύχιον · οἱ ὁποῖοι μὲ τὸ νὰ μὴν σέβωνται τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, διεσκορπίσθησαν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον ὡσὰν κονιορκτὸς, ἀφ' οὗ ἔπνευσε τὸ κήρυγμα τῶν Ἱερῶν Ἀποςόλων, καὶ ἐφύσησαν κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ὡσὰν ἄνεμος δυνατὸς, τὰ ςρατεύματα τῶν Ῥωμαίων, τὰ ὁποῖα ἠφάνισαν τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν πατρίδα των.

5: ,, Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσε- ,, βεῖς ἐν κρίσει.

Βλέπε ἐδῶ ἀγαπητὲ τοῦ ἐν τῷ Δαβὶδ λαλοῦντος ἁγίου Πνεύματος τὴν ἀκρίβειαν · ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι δὲν θέλουν ἀναςηθοῦν (2) οἱ ἀσεβεῖς, ἀλλὰ ἐπρόσθεσε καὶ τὸ, ἐν κρίσει, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ἔχουν μὲν νὰ ἀναςηθοῦν, ὄχι ὅμως διὰ νὰ κριθοῦν, διατὶ αὐτοὶ εἶναι αὐτοκατάκριτοι ἀπὸ ἐδῶ ,, Ὁ γὰρ μὴ πιςεύων φησὶν ἤδη κέκριται (Ἰω. γ'. 8.) ἀλλ' ἔχουν νὰ ἀναςηθοῦν διὰ νὰ κατακριθοῦν καὶ νὰ τιμωρηθοῦν, κατὰ τὸν Χρυσόςομον καὶ τὸν Θεοδώριτον. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ μὲν Μωϋσῆς δὲν εἶπε (κα-

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος ,, Πρότερον ἅπαντα τῆς κακίας ἀπαγορεύσας τὰ εἴδη, καὶ τῶν θείων νόμων ὑποδείξας τὴν τελειότητα, οὕτως ἐπήγαγε · πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται · εἰδὼς, ὡς οὐδὲν ἐναντίον ὅγε τοιοῦτος δρᾶσαι βουλήσεται, τῷ θείῳ νόμῳ τὸ οἰκεῖον θέλημα συναρμόττων · ἐν γὰρ τῷ νόμῳ, φησὶ, Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ.

(2) Σημείωσαι ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις ἐδῶ, δὲν σημαίνει μόνον τὸ ἀνίςασθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἁπλῶς ἵςασθαι · ὅθεν ἡμ-

(καθαρῶς) περὶ ἀναςάσεως (1) . ὁ δὲ Δαβὶδ, πρῶτος ἐδίδαξε περὶ αὐτῆς καθαρῶς .

„ Οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων.

Ἁμαρτωλοὺς ἐδῶ ὀνομάζει ὄχι τοὺς ἀσεβεῖς, ἀλλὰ τοὺς εὐσεβεῖς μὲν , διεφθαρμένους δὲ καὶ κακοὺς ὄντας , οἱ ὁποῖοι θέλουν κριθοῦν , καὶ θέλουν διωχθοῦν μακρὰν ἀπὸ τοὺς Δικαίους· διὰ τί ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων τὴν βουλὴν τῶν Δικαίων μετέφρασαν , συναγωγὴν τῶν Δικαίων · Δικαίους δὲ συνειθίζει νὰ ὀνομάζῃ ἡ ἁγία Γραφὴ , ὄχι μόνον ἐκείνους , ὁποῦ γυμνάζονται τὴν ξεχωριςὴν ἀρετὴν τῆς Δικαιοσύνης , ἀλλὰ καθολικῶς καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους , τοὺς ὑπὸ Θεοῦ δεδικαιωμένους διὰ τὰς ἀρετάς των . (2)

6: „ Ὅτι γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα φανερόνει ὁ Δαβὶδ , ὅτι κανένας ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ λανθάσῃ καὶ νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν · ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς ἠξεύρει τὰς καλὰς ςράτας , καὶ τὰ κινήματα τῶν Δικαίων , ὡς ἀλλαχοῦ λέγει ὁ αὐτὸς „ Γινώσκει Κύ„ ριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων · (Ψαλ. λς΄. 19.) καὶ ὁ Μωϋσῆς „ Ἔγνω ὁ Θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ „ καὶ τοὺς ἁγίους (Ἀριθ. ις΄. 5.) διὰ τί καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπεν „ Ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς (Ἰω. ιδ΄. 6.) ὅθεν ἀκολούθως αὐτὸς ἠξεύρει καὶ ἐκείνους , ὁποῦ περιπατοῦν διὰ μέσου αὐτοῦ : ἤγουν διὰ μέσου τῶν ἐντολῶν του · τὰς δὲ κακὰς ςράτας ὑποκρίνεται ὁ Θεὸς , πῶς δὲν τὰς ἠξεύρει · διὰ τί αὐταὶ εἶναι ἀνάξιαι τῆς Θεοπρεποῦς του γνώσεως · διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ὁ Ἀδὰμ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ , ἐρώτησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς , ὡσὰν νὰ μὴν ἠξεύρῃ · „ Ἀδὰμ ποῦ εἶ ; (Γέν. γ΄. 9.) παρομοίως ἐρώτησε καὶ τὸν Κάϊν , ἀφ᾽ οὗ ἐθανάτωσε τὸν ἀδελφόν του „ Ποῦ ἐςιν Ἄβελ ὁ ἀδελ„ φός σου ; (Γέν. δ΄. 9.) ὡσαύτως ἐρώτησεν ὁ Θεὸς καὶ ἄλλους πολλούς . (3)

„ Καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται.

Τῶν Δικαίων καὶ Ἁγίων ἀνθρώπων αἱ ἀρεταὶ καὶ πράξεις , ἔχουν νὰ διαμένουν παντοτινὰ , ὡς πλοῦτος

ἠμπορεῖ νὰ μεταφρασθῇ οὕτω τὸ ῥητόν · „ Οὐ ςήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει : δηλαδὴ ἐν τῷ κριτηρίῳ , ϗ τῇ βουλῇ τῶν Δικαίων , καθὼς λέγει παρακάτω ὁ ἴδιος Δαβίδ · ταυτὸν εἰπεῖν „ Οὐ ςήσονται οἱ ἀσεβεῖς μετὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ Δικαίων .

(1) Προσέθηκα ἐγὼ , ὅτι καθαρῶς δὲν εἶπεν ὁ Μωϋσῆς περὶ Ἀναςάσεως , διὰ τὶ σκιωδῶς εἶπε περὶ αὐτῆς λέγων· „ Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα τῶν ψυχῶν ὑμῶν , ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων ἐκζητήσω αὐτό · (Γέ. θ΄. 5.) ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει , „ Πῶς ἐκζητήσει τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων ; ἢ ὅτι ἀναςήσει τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀποθνησκόντων · οὐ γὰρ ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀποθανεῖται τὰ θηρία · (περὶ ἀναςάσεως κεφ. ϛδ΄.) Καὶ πάλιν εἶπε τὰ λόγια , ὁποῦ ἐφώνησεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς βάτου · „ Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς τοῦ Πατρός σου , Θεὸς Ἀβραὰμ ϗ Θεὸς Ἰσαὰκ , ϗ Θεὸς Ἰακώβ · (Ἔξ. γ΄. 6.) ὅπερ ϗ ὁ Κύριος ἀναφέρων ἔλεγεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ · „ Περὶ δὲ τῆς ἀναςάσεως τῶν νεκρῶν , οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ Θεοῦ λέγοντος · „ Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ , ϗ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ , ϗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ · οὐκ ἔςιν ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων, (Ματθ. κβ΄. 32.) διὰ ϗ ὁ Δαμασκηνὸς αὐτὸ τοῦτο ἀναφέρων λέγει · οὐκ ἔςιν ὁ Θεὸς , νεκρῶν Θεὸς τῶν ἀποθανόντων ϗ οὐκ ἔτι ἐσομένων · ἀλλὰ ζώντων , ὧν αἱ ψυχαὶ μὲν ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζῶσι, τὰ δὲ σώματα πάλιν δι᾽ ἀναςάσεως ζήσεται . (αὐτόθ.)

(2) Ὅθεν εἶπε ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος „ Ἀναςήσονται δὲ ϗ οἱ ἁμαρτωλοὶ , ἀλλ᾽ οὐκ ἔσονται ἐν τῇ βουλῇ ϗ τῷ τάγματι τῶν Δικαίων · εἰ γὰρ ϗ εἶεν τινες τῶν ἡμαρτηκότων ἐλέους ἄξιοι , ἀλλ᾽ οὐκ ἂν τοῖς τῶν ἁγίων ἐναριθμηθεῖεν χοροῖς.

(3) Τινὲς δὲ λέγουν, ὅτι τὸ, γινώσκει ἐδῶ ἐκλαμβάνεται ϗ ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾷ ϗ τιμᾷ · καθὼς εἶπε ϗ πρὸς τὸν Μωϋσῆν · „ Οἶδά σε (ἤτοι ἔγνωκα ϗ ἠγάπησα ·) παρὰ πάντας , ϗ χάριν ἔχεις παρ᾽ ἐμοί · (Ἔξ. λγ΄. 12.) εἰς δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς λέγει · „ Οὐκ οἶδα ὑμᾶς (Ματθ. κε΄. 12.) ἤτοι δὲν σᾶς ἠγάπησα .

τος αὐτῶν καὶ ςέφανος· τῶν δὲ ἀσεβῶν καὶ κακῶν αἱ ἁμαρτίαι καὶ πράξεις, τὰς ὁποίας ὁδὸν ἐδῶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ, αὐταὶ, λέγω, ἀφανίζονται καὶ ἀνενέργητοι γίνονται· τοῦτο δὲ τὸ ῥητὸν εἶναι ὅμοιον κατὰ τὸν Θεοδώριτον μὲ ἐκεῖνο ὁποῦ λέγει ὁ Παῦλος „ Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζη„ μιωθήσεται. (α΄. Κορ. γ΄. 15.) (1)

ΨΑΛΜΟΣ Β΄.

„ Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ ἀνεπίγραφος.

Καὶ ὁ δεύτερος οὗτος Ψαλμὸς, εἶναι χωρὶς ἐπανωγραφὴν κοντὰ εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν, καθὼς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος Ψαλμός· προφητεύει δὲ τὴν ἐπιβουλὴν, ὁποῦ ἔκαμαν κατὰ τοῦ Σωτῆρος Χριςοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τὸ κάλεσμα τῶν Ἐθνῶν, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἰουδαίων.

1: „ Ἵνα τί ἐφρύαξαν Ἔθνη, καὶ λαοὶ „ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ „ Βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό;

Προβλέποντας ὁ Δαβὶδ μὲ τὰ Προφητικὰ ὀμμάτια τοῦ νοός του, τὴν λύσσαν, ὁποῦ ἔμελλον νὰ δείξουν οἱ τὸν Χριςὸν θανατώσαντες, θρηνεῖ καὶ ἐλεεινολογεῖ αὐτοὺς διὰ τοῦ παρόντος Ψαλμοῦ, λέγων· φεῦ καὶ ἀλλοίμονον! διὰ τί αὐτοὶ τόσον ματαιωθέντες... νήσαντες κατὰ τοῦ Χριςοῦ, ἔκαμαν ταραχὴν, καὶ ἐκίνησαν ὅλα, καὶ ὑπερηφανεύθησαν; ταῦτα γὰρ πάντα δηλοῖ τὸ ἐφρύαξαν, καθὼς λέγουσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ μετεγλώττισαν τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Ἑλληνικήν (2) Ἔθνη λοιπὸν εἶναι, οἱ περὶ τὸν Πιλάτον Ῥωμαῖοι ςρατιῶται· Λαοὶ δὲ εἶναι, οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὄντες τριγύρω εἰς τὸν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν· Βασιλεὺς δὲ εἶναι, ὁ Ἡρώδης· Ἄρχοντες δὲ εἶναι, ὁ Πιλάτος ὁ Ἡγεμὼν τῆς Ἱερουσαλήμ· ἔτζι γὰρ καὶ εἰς τὰς πράξεις ἑρμήνευσαν τὸ ῥητὸν τοῦτο τοῦ Δαβὶδ οἱ θεῖοι Μαθηταὶ τοῦ Χριςοῦ καὶ Ἀπόσολοι.

---

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει, ὅτι ἐπειδὴ μερικοὶ αἱρετικοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἡ οὐσία τῶν ἀσεβῶν ϗ ἁμαρτωλῶν ἔχει τελείως νὰ ἀφανισθῇ εἰς τὸ μὴ ὂν, μὲ τὸ νὰ εἶπεν ὁ Δαβὶδ ἀνωτέρω, πῶς θέλουν διασκορπισθοῦν αὐτοὶ ὡσὰν ὁ κονιορτὸς τῆς γῆς· διὰ τοῦτο τώρα ὁ Δαβὶδ καθαρίζει τοῦτο ἐδῶ καὶ λέγει· ὅτι ἡ ὁδὸς τῶν ἀσεβῶν ἀφανίζεται· ἤτοι ἡ κακία ϗ ἡ ἀσέβεια αὐτῶν, ϗ ὄχι ἡ οὐσία αὐτῶν· ἐπειδὴ ἡ μὲν πονηρία ἀφανίζεται, ϗ εἰς τὸ μὴ ὂν διαλύεται· οἱ δὲ ἀσεβεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ κακία συνέβη, ἀφίνονται διὰ νὰ κολάζωνται αἰωνίως· καθὼς τοῦτο ϗ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς Δαβὶδ φανερόνει λέγων „Ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, ϗ οὐ μὴ εὑρεθῇ (Ψαλ. θ΄. 39.)

(2) Ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος οὕτως ἑρμηνεύει τὸ, ἐφρύαξαν: ἤγουν ὅτι φρύαγμα κυρίως εἶναι ἕνας ἄσημος ἦχος, ἑνωμένος μὲ ἕνα πνεῦμα δυνατὸν, τὸ ὁποῖον εὐγαίνει ἀπὸ τὴν μύτην τῶν ἀλόγων, ὅταν αὐτὰ πηδῶσι, ϗ δὲν θέλουν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ζητοῦν νὰ τὰ ἡμερώσουν· καθὼς ἕνα τοιοῦτον φρύαγμα ἔκαμαν οἱ Ἑβραῖοι, μὴ θέλοντες νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὸν Χριςόν. λέγει δὲ ϗ ὁ Νύσσης „ Φρύαγμα γὰρ τὸ μέγα ϗ ἀλόγιςον φρόνημα, μετενεχθὲν ἀπὸ τῆς ἀλόγου τῶν ἵππων ὁρμῆς.

λοι, εἰπόντες ,, Ὁ Πνεύματι ἁγίῳ διὰ ςόματος Δαβὶδ τοῦ Παιδός σου εἰπὼν ,, Ἵνα τί ἐφρύαξαν ,, Ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; καὶ τὰ ἑξῆς, εἶτα ἑρμηνεύουσιν αὐτὸ οὕτω· ,, Συνήχθησαν ,, γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ,, ἅγιον Παῖδά σου, Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης ,, τε καὶ Πόντιος Πιλάτος, σὺν Ἔθνεσι καὶ λαοῖς ,, Ἰσραήλ· (Πραξ. δ'. 25.) (1) Πληθυντικῶς δὲ εἶπεν ὁ Δαβὶδ Βασιλεῖς καὶ Ἄρχοντες, καὶ ὄχι Βασιλεὺς καὶ Ἄρχων ἑνικῶς, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, ἡ ὁποία μεταχειρίζεται τοὺς πληθυντικοὺς ἀριθμοὺς ἀντὶ ἑνικῶν· νοεῖται δὲ τοῦτο καὶ μὲ βαθύτερον τρόπον· διὰ τοῦτο γὰρ εἶπεν ὁ Δαβὶδ πληθυντικῶς Βασιλεῖς, διὰ τί ὁ νοητὸς Βασιλεὺς τῆς ἁμαρτίας Διάβολος, ἑνωμένος ὤντας μὲ τὸν αἰσθητὸν Βασιλέα Ἡρώδην, καὶ οἱ δύω ὁμοῦ ἐκινοῦντο κατὰ τοῦ Χριςοῦ. (2) ὁμοίως καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τῶν Δαιμόνων, πρὸς τὰς ὁποίας εἶναι ὁ πόλεμός μας κατὰ τὸν Ἀπόςολον, ἑνωμέναι οὖσαι μὲ τὸν Ἄρχοντα καὶ Ἡγεμόνα Πιλάτον, ἀρματόνοντο κατὰ τοῦ Σωτῆρος· ἐπειδὴ γὰρ ὁ Χριςὸς εἶναι διπλοῦς καὶ σύνθετος ἀπὸ δύω φύσεις, ἀπὸ τὴν ἀόρατον τῆς Θεότητος, καὶ ἀπὸ τὴν ὁρατὴν τῆς ἀνθρωπότητος· διὰ τοῦτο καὶ ὁ κατ' αὐτοῦ πόλεμος ἦτον διπλοῦς, ἀπὸ ἀοράτους καὶ ὁρατοὺς ἐχθρούς· κενὰ δὲ καὶ εὔκερα ἐμελέτησαν, εἶπεν, ἀντὶ τοῦ, ματαίως ἐκοπίασαν ὅλοι οἱ ἀνωτέρω Ἰουδαῖοι, συμφωνήσαντες νὰ εὐγάλουν ἀπὸ τὸ μέσον, καὶ νὰ ἀφανίσουν τὸν Ἰησοῦν· ἐπειδὴ αὐτὸς, ὡς Θεὸς ἀνέςη ἀπὸ τοὺς νεκρούς, καὶ ζῇ εἰς τοὺς αἰῶνας· λέγεται δὲ ὁ λόγος οὗτος καὶ εἰς μοναχοὺς τοὺς Ἰουδαίους· διὰ τί αὐτοὶ ματαίως ἐμελέτησαν τὴν Γραφὴν, χωρὶς νὰ καταλάβουν, ὅτι αὕτη περὶ τοῦ Χριςοῦ ἐπροφήτευεν.

2: ,, Κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χρι-
,, ςοῦ αὐτοῦ.

Οἱ ἀνωτέρω, λέγει, Ἐθνικοὶ, ἐφρύαξαν καὶ παρέςησαν καὶ ἐσυνάχθησαν, τόσον κατὰ τοῦ Πατρὸς, ὅσον καὶ κατὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριςοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἔχρισε Βασιλέα ὅλων τῶν Ἐθνῶν, δοὺς αὐτὰ κληρονομίαν εἰς αὐτόν· ἐπειδὴ ὁ κατὰ τοῦ Υἱοῦ πόλεμος, καὶ πρὸς τὸν Πατέρα διαβαίνει· Κύριος λοιπὸν ὀνομάζεται ἐδῶ ὁ Πατήρ· Χριςὸς δὲ, ὁ Υἱός του, ὡς ἐξηγήσαμεν· ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ κατέςησε τὸν Χριςὸν Βασιλέα εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς, κατὰ τὸν λόγον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· εἰ δὲ καὶ ἀναγνώσωμεν ,, Κατὰ τοῦ Χριςοῦ αὐτῶν, καθὼς εἰς πολλὰ ἀντίγραφα εὑρίσκεται· θέλομεν νοήσωμεν, ὅτι ὁ Χριςὸς εἶναι Βασιλεὺς καὶ ἐξουσιαςὴς ἐπάνω εἰς ὅλους καὶ Ἰουδαίους καὶ Ἐθνικοὺς καὶ Δαίμονας· διὰ τί εἰς ,, αὐτὸν θέλει κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐ- ,, πιγείων καὶ καταχθονίων, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· (Φιλ. β'. 10.) ἤτοι ὅλοι θέλουν προσκυνήσουν καὶ ὑποταχθοῦν εἰς αὐτόν.

(Διάψαλμα·) Τί θέλει νὰ εἰπῇ Διάψαλμα, εἴπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ· καὶ ὅρα ἐκεῖ.

3: ,, Δι-

(1) Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι τέσσαρα τινὰ ὀνόματα εὑρίσκονται ἐδῶ, Ἔθνη, Λαοὶ, Βασιλεῖς, ϗ Ἄρχοντες· ϗ Ἔθνη μὲν εἶναι, οἱ ἀπερίτμητοι Ῥωμαῖοι· Λαοὶ δὲ, οἱ ἐκ περιτομῆς Ἰουδαῖοι· Ἄρχοντες, οἱ Γραμματεῖς ϗ Φαρισαῖοι ϗ Νομικοί· Βασιλεῖς δὲ, ὁ Ἡρώδης ϗ ὁ Πιλάτος, ὁ ἐπίτροπος τοῦ Βασιλέως Καίσσαρος. Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος ,, Οὐ λέγει τὰ Ἔθνη μετὰ τοῦ ἄρθρου, ἵνα πάντας περιλαμβάνεσθαι νομίσῃς, ἀλλ' Ἔθνη ἐπὶ μερικόν τι ἄγων τὴν ἔννοιαν· τίς ἡ τοσαύτη φησὶν αἰτία; ἢ τί τὸ γεγονὸς, ὡς ϗ τοὺς λαοὺς συγκινηθῆναι κατ' αὐτοῦ, ϗ εἰς χεῖρας αὐτὸν παραδοθῆναι τῶν Ἐθνῶν;

(2) Ὅθεν εἶπε ϗ ὁ Γεώργιος ,, Εἶδε ϗ τὰς ἀοράτους φήσεις δυνάμεις, οὐχ ἁμαρτήσεις· ϗ ὁ Σοφώτατος γοῦν Ἀπόςολος οὐ τοσοῦτον ἀνθρώποις προσῆψε τὸ ἐςαυρωκέναι τὸν Χριςὸν, ὡς δυνάμεσιν ἀρχοντικαῖς λέγων ,, Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν Θεοῦ ἐν μυςηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐςαύρωσαν· (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρ.)

3: „ Διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, „ καὶ ἀποῤῥίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν „ αὐτῶν. (1)

Δύω λογιῶν ἠμποροῦν νὰ νοηθοῦν τὰ λόγια αὐτά, ἢ πῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον προσάζει τοὺς μέλλοντας πισεῦσαι, νὰ ἀποσραφοῦν τοὺς Εἰδωλολάτρας Ῥωμαίους, καὶ τοὺς ἀνοήτους Ἑβραίους κατὰ τὸν Θεοδώριτον· καὶ νὰ κόψουν μὲν τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας τῶν Ῥωμαίων, νὰ ἀποῤῥίψουν δὲ τὸν βαρὺν καὶ θανατόνοντα ζυγὸν τοῦ νόμου τῶν Ἑβραίων, καὶ ἀντὶ τούτων, νὰ ἐκλέξουν καὶ νὰ δεχθοῦν τὸν ζωοποιὸν καὶ ἐλαφρὸν νόμον τοῦ Χρισοῦ· ἢ τὰ λόγια αὐτὰ λέγονται ὡς ἀπὸ μέρους τῶν φονευτῶν τοῦ Σωτῆρος Ἰουδαίων· οἱ ὁποῖοι σχεδὸν αὐτὰ τὰ ἴδια καὶ ἔλεγον μὲ τὰ λόγια, καὶ ἐποίουν μὲ τὰ ἔργα· ἐσύντριψαν γὰρ τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τὸ ζυγὸν ἀπέῤῥιψαν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποταγῆς, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ κατὰ φύσιν ἦτον ὑποκείμενοι εἰς τὴν δουλείαν τοῦ Θεοῦ, ὡς κτίσματα αὐτοῦ, κατὰ τὸ „ Τὰ σύμπαντα δοῦλα σά. (Ψαλ. ριη'.)

4: „ Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται „ ται αὐτούς. καὶ ὁ Κύριος ἐκμυκτη- „ ριεῖ αὐτούς.

Αὐτοί, λέγει, οἱ παρὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ῥωμαίων μισούμενοι καὶ βλασφημούμενοι: δηλαδὴ ὁ Πατὴρ ὁποῦ κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ὁ Υἱός, ὁ Κύριος πάντων κατὰ τὴν Θεότητα· αὐτοί, λέγω, θέλουν περιγελάσουν πολλά, καὶ θέλουν ἐκμυκτηρίσουν: ἤτοι θέλουν ἀποσραφοῦν μὲ ὑπερβολὴν τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ῥωμαίους· ἡ γὰρ ἐκ, πρόθεσις ἐδῶ, ἐπίτασιν δηλοῖ· (2) ἐπειδὴ θέλουν ἐλέγξουν αὐτοὺς πῶς εἶναι ἀνόητοι, καὶ πῶς ἐπεχείρησαν ἀδύνατα πράγματα· διὰ τί ἐνόμισαν νὰ θανατώσουν τὴν ζωήν· καὶ οἱ μὲν Ῥωμαῖοι, ἐπροτίμησαν τὴν λατρείαν τῶν Δαιμόνων, καὶ ὄχι τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ἐπροτίμησαν τὴν σκιὰν ἀντὶ τῆς ἀληθείας.

5: „ Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ „ αὐτοῦ.

Τότε, πότε; ὅταν δηλαδὴ ἤλεγχε φανερὰ τοὺς Ἰουδαίους ὁ Κύριος, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, καὶ ἐπροφήτευε τὰ κακὰ ὁποῦ ἔμελλον νὰ πάθουν, λέγων μὲν καὶ ἄλλα πολλὰ ἐλεγκτικά, μάλισα δὲ ταῦτα. „ Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρι- „ σαῖοι ὑποκριταί! (Ματ. κγ'. 13.) καὶ „ Μωροὶ καὶ τυφλοί· (Αὐτόθι. 19.) Καὶ πάλιν „ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν „ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται Ἔθνει ποι- „ οῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς (Ματ. κα'. 43.)

Καὶ

---

(1) Ἐδῶ λείπει τὸ, λέγοντες, ὡς λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος· ἔσι δὲ τὸ νόημα ὅλον τοιοῦτον. Συνήχθησαν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Κυρίου ϗ κατὰ τοῦ Χρισοῦ αὐτοῦ λέγοντες· ἂς διαῤῥήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν: ἤγουν τοῦ Πατρὸς ϗ τοῦ Υἱοῦ· καθὼς τὰ ὀψάρια σχίζουν τὰ δίκτυα ϗ εὐγαίνουν· ἐπειδὴ ϗ αὐτοὶ οἱ ἄθλιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἔμβουν μέσα εἰς τὰ δίκτυα ϗ τὸν γρίπον τῆς Θεογνωσίας· ἀλλὰ ἀπέῤῥιψαν τὸν ζυγὸν τοῦ Εὐαγγελικοῦ νόμου, καθὼς ϗ ὁ Ἱερεμίας εἶπε περὶ αὐτῶν „ Ἀπ' αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, ϗ διέσπασας τοὺς δεσμούς σου, ϗ εἶπας, οὐ δουλεύσω σοι (Ἱερ. β'. 20.) προσθέττει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ νόμος ζυγὸς ὑπὸ τῶν θείων Ἀποσόλων προσηγορεύθη· ὁ γὰρ θεσπέσιος Πέτρος περὶ τούτου φησὶν ἐν ταῖς Πράξεσιν· „ Τί πειράζετε τὸν Θεὸν ἐπιθῆναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βασάσαι· ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χρισοῦ πισεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι (Πράξ. ιε'. 10.)

(2) Ἀνθρωποπρεπῶς ἐδῶ ἐκλαμβάνεται τὸ, ἐκγελάσεται ϗ τὸ ἐκμυκτηριεῖ· ἐπειδὴ ὁ γέλως ϗ ὁ μυκτηρισμός: ἤγουν ὁ τῆς μύτης ἄτακτος σχηματισμὸς, ϗ ὁ ἀπ' αὐτῆς ἐκπεμπόμενος ἦχος, ὅς τις γίνεται εἰς ὕβριν τινὸς, αὐτὰ, λέγω, εἶναι πάθη ἀνθρώπινα· ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, δηλοῦσι τὴν ἀποσροφὴν ϗ τὸ μῖσος αὐτοῦ.

„Καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐ-
„τούς.

Θυμονόμενος, λέγει, ὁ Κύριος διὰ τὰς πονηρίας τῶν Ἰουδαίων, καὶ διὰ τοῦτο προλέγων εἰς αὐτοὺς τὰς συμφορὰς, ὁποῦ ἔμελλον νὰ παθουν, ταραχὴν καὶ ἀπορίαν ἔβαλλεν εἰς τὴν καρδίαν τους· πολλοὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐνόμιζον αὐτὸν Προφήτην· ἄλλοι δὲ ἐννοοῦσι ταραχὴν, τὸν θόρυβον καὶ τὸν φόβον, ὁποῦ ἔλαβον ὕστερον οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὴν πολιορκίαν καὶ καταστροφὴν, ὁποῦ οἱ Ῥωμαῖοι ἐποίησαν τῶν Ἱεροσολύμων· Νοεῖται δὲ τὸ ῥητὸν καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ὡς λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος· ὅταν ἔχῃ νὰ καταδικάσῃ τους Ἰουδαίους ὁ Κύριος, καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ λέγων αὐτοῖς „Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ „αἰώνιον (Ματθ. κε. 41.) ὀργὴ δὲ καὶ θυμὸς, ποτὲ μὲν, σημαίνουσιν ἕνα καὶ τὸ αὐτό· ποτὲ δὲ, διαφέρουσι· Θυμὸς γὰρ εἶναι ὁ γινόμενος ὕστερα ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς ὀργῆς, ἐτυμολογούμενος ἀπὸ τὸ θύειν: ἤτοι τὸ ὁρμᾶν, ὀργὴ δὲ εἶναι ἡ σφοδρὰ καὶ ὀξεῖα ζέσις εἰς ἐκδίκησιν, ἐτυμολογουμένη ἀπὸ τὸ ὀργᾶν καὶ σφύζειν. (1)

6: „Ἐγὼ δὲ κατεστάθην Βασιλεὺς ὑπ'
„αὐτοῦ.

Τὰ λόγια ταῦτα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἀναφέρει ὁ Δαβίδ· τοιοῦτοι γὰρ εἶναι οἱ Προφῆται· ποτὲ μὲν λαλοῦσι διὰ ἕνα πρᾶγμα, ποτὲ δὲ, μεταπηδῶσιν εἰς ἄλλο· ὥστε ἐκ τούτου εἶναι φανερὸν, ὅτι καθὼς τὸ ὄργανον κρούεται ἀπὸ ἄλλον, ἔτζι καὶ οἱ Προφῆται ἐκεῖνα μόνα λαλοῦσιν, ὅσα ἐνηχοῦνται καὶ ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Προφητεύει δὲ ὁ Δαβὶδ ἐδῶ διὰ τὴν Βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὡς ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Πατρὸς, καθὼς εἶπε μόνος „Ἐ„δόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· (Ματθ. κη'. 18.)

„Ἐπὶ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ.
7: „Διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα Κυρίου.

Ἀπὸ τὸ Ὄρος τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ καλούμενον Σιὼν, ὠνόμασεν ἐδῶ ὁ Δαβὶδ ὅλην τὴν Ἰουδαίαν· τὸ δὲ νόημα τοῦ ῥητοῦ εἶναι τοιοῦτον· ἐγὼ, λέγει, ὁ Χριστὸς, κατεστάθηκα Βασιλεὺς ἀπὸ τὸν Πατέρα, διὰ νὰ διδάσκω τὰς Εὐαγγελικὰς ἐντολὰς εἰς τὸ Ὄρος Σιών: ἤτοι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· πρόσταγμα δὲ Κυρίου: ἤτοι τοῦ Πατρὸς, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐδικάς του ὠνόμασεν ὁ Χριστὸς· διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ ἐδικόν του, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι· καθὼς καὶ ἔλεγε. „Τὰ „ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λα„λῶ· Ὁ δὲ Πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς „ποιεῖ τὰ ἔργα· (Ἰω. ιδ'. 10.) Καὶ πάλιν „Ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ „Πατὴρ, οὕτω λαλῶ· (Ἰω. ιβ'. 50.)

„Κύριος εἶπε πρός με· Υἱός μου εἶ σύ.

Τοῦτο εἶπεν ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν προαιώνιον γέννησιν τοῦ Υἱοῦ κατὰ τὴν Θεότητα· ὡς λέγει ὁ θεῖος Κύριλλος·

„Ἐ-

(1) Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος λέγει „Διαφέρει θυμὸς ὀργῆς, τῷ τὸν μὲν θυμὸν εἶναι ὀργὴν ἀναθυμιωμένην καὶ ἔτι ἐκκαιωμένην· ὀργὴν δὲ, ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως· ἀτελέστερος οὖν τῆς ὀργῆς ὁ θυμὸς, ἀποτέλεσμα δὲ ἡ ὀργή· καὶ ὁ μὲν θυμὸς ὀξεῖαν ἔχει τοῦ πάθους τὴν κίνησιν· ἡ δὲ ὀργὴ μονιμωτέραν καὶ παρατεταμένην ἐμφαίνει τὴν ἐπὶ τῇ λύπῃ ἐκπλήρωσιν. Ἐπὶ μέντοι Θεοῦ, οὐδέτερον αὐτῶν κυρίως λέγεται· οὐδὲν γὰρ πάθος τῇ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε· καὶ τάχα ἡ μὲν ἐπίπονος παίδευσις, ὀργή· ὁ δὲ ταραχὴν ἡμῖν ἐμποιῶν τοῖς λογισμοῖς ἔλεγχος, θυμὸς λέγεται· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ)

„ Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Τοῦτο λέγει ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Υἱοῦ, ὡς ἑρμήνευσεν ὁ αὐτὸς Κύριλλος, καὶ ὁ Ὠριγένης καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος καὶ ὁ Θεοδώριτος· καὶ τὸ μὲν σήμερον εἶπεν, ἀντὶ τοῦ χρονικῶς καὶ ἐν τοῖς παροῦσιν· ἤτοι τοῖς μέτρῳ ὑποκειμένοις καιροῖς· τὸ δὲ γεγέννηκα, ἀντὶ τοῦ ἔκτισα: πλατυτέρως δηλαδὴ τῆς γεννήσεως λαμβανομένης καὶ ἐπὶ τῆς κτίσεως· „ Πατὴρ γὰρ ὁ „ Θεὸς λέγεται, ὡς τῶν Κτισμάτων Πλάστης καὶ „ Ποιητής· κατὰ τὸ „ Σὺ γὰρ εἶ Πατὴρ (ἤ„ τοι Πλάστης) ἡμῶν· (Ἡσ. ξγ΄. 16.)

8: „ Αἴτησαι παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι Ἔ„ θνη τὴν κληρονομίαν σου.

Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς συγγενὴς ὢν τῶν Ἰουδαίων κατὰ σάρκα, ἦλθεν εἰς τὰ ἴδια διδάσκων αὐτούς, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπέβαλον αὐτόν· διὰ τοῦτο πρεπόντως ὁ Κύριος οἰκειοποιεῖται τὰ Ἔθνη, παρακινηθεὶς ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ ζητήσῃ αὐτά, καὶ νὰ τὰ λάβῃ εἰς κληρονομίαν του· ἐχρεώστει γὰρ νὰ λάβῃ κληρονομίαν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸ Ἀνθρώπινον ἔγινεν Υἱὸς Θεοῦ· (1)

„ Καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα „ τῆς γῆς.

Θέλω σοι δώσω ὦ Υἱέ μου, λέγει, τὴν ἐξουσίαν τῆς κληρονομίας σου, τόσον μεγάλην, ὥστε ὁποῦ νὰ φθάνῃ ἕως εἰς τὰ ἄκρα τῆς γῆς· ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης ἐξαπλώθη ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου· παραγγέλλει δέ, ὁ μὲν Πατὴρ εἰς τὸν Υἱὸν νὰ ζητήσῃ· ἐπειδὴ ἤθελε καὶ εὐδόκει τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπλασιν· ζητεῖ δὲ ταύτην ὁ Υἱός· ἐπειδὴ διὰ ἡμᾶς ἔγινεν ἄνθρωπος, καὶ ἐστάθη μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· Ἂς ἐντραποῦν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ εἰς κανένα ἄλλον δὲν ἠμποροῦν νὰ προσαρμόσουν τὰ λόγια ταῦτα τοῦ Δαβίδ· ποῖος γὰρ ἄλλος ἀπέκτησε τόσην ἐξουσίαν, εἰμὴ ὁ Χριστός;

9: „ Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ.

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἀπὸ μέρους του· ἐπειδή, λέγει, οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θέλουν δεχθοῦν τοὺς λόγους σου Κύριε, διὰ τοῦτο ἐσὺ θέλεις παιδεύσεις αὐτοὺς μὲ ῥάβδον σιδηρᾶν.

ἤ-

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „ Τοῦ Χριστοῦ δὲ ἀληθῶς τὰ Ἔθνη κληρονομία, ἣν ὡς Θεὸς ἐποίησε, ϗ ὡς ἄνθρωπος ἐκληρονόμησεν· ἃ γὰρ ἔχει τις, οὐκ αἰτεῖ· ὡς οὖν ἀνθρώπῳ εἴρηται τό, αἴτησαι· τέθειται γὰρ ὡς ἄνθρωπος κληρονόμος πάντων, ἵνα λοιπὸν ὡς ἴδιον ἀνασώσῃ κλῆρον, τοὺς ἐπὶ γῆς διηρπαγμένους ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ ϗ τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων· οὐκ ἐν χρείᾳ γὰρ δόξης, ἢ ἑτέρου τινὸς καθεστηκὼς ὁ Υἱός, καθὸ λόγος ἐστιν, αἰτεῖ παρὰ τοῦ Πατρός, ἢ ϗ λαμβάνειν λέγεται· οἰκονομικῶς δὲ τοῦτο ποιεῖ· εἰδὲ τὸ αἰτεῖν ὕβρις τῷ Μονογενεῖ· αἰτεῖ γὰρ διὰ τὴν οἰκονομίαν· ἄκουσον ϗ τὸν Θεὸν αἰτοῦντα παρὰ ἀνθρώπων· „ Καὶ νῦν Ἰσραὴλ φησι, τί Κύριος αἰτεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ᾽ ἢ τὸ φοβεῖσθαι αὐτόν; Ὁ δὲ Εὐσέβιος προστίθεται „ Ἰουδαῖοι δὲ τί ἂν εἴποιεν, λέγοντες πρὸς Δαβὶδ λελέχθαι τό, Υἱός μου εἶ σύ; ϗ τό, Δώσω σοι ἔθνη; Πότε γὰρ ἡ τοῦ Δαβὶδ Βασιλεία τῆς γῆς κατέσχε τὰ πέρατα; ἢ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων εἰς τὰ Ἔθνη μετετέθη; λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος· „ Ἐπειδὴ πάλαι μόνον Ἰουδαίων ἐδόκει προμηθεῖσθαι „ Ἐγεννήθη γάρ φησι μερὶς Κυρίου λαὸς Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ, ἀπεβλήθη δὲ οὗτος, ὡς οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐκ τῆς κηδεμονίας δεξάμενος, εἰκότως ἐπὶ τὰ Ἔθνη μεταφέρει τὴν προμήθειαν, πληρῶν τὴν Μωσαϊκὴν χρησμολογίαν· ἐκείνου γάρ ἐστι φωνὴ „ Εὐφράνθητε Ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· πληροῖ δὲ ϗ τὴν οἰκείαν πρόῤῥησιν, ἣν πρὸς Ἰουδαίους ἐποιήσατο, λέγων „ Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, ϗ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, ϗ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

ἤγουν μὲ τὴν ἐξουσίαν καὶ βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων· διὰ τί οἱ Ἰουδαῖοι ἀρνηθέντες τὴν Βασιλείαν τοῦ Χριςοῦ, καὶ ὁμολογήσαντες πῶς ἔχουσι βασιλέα τὸν Καίσαρα τῆς Ῥώμης, ἔβαλον ἐπάνω εἰς κεφαλήν τους τὴν ἐξουσίαν τοῦ Καίσαρος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἠφανίσθησαν ὕςερον· Σιδηρᾶν δὲ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων ὠνόμασε κατὰ τὸν Χρυσόςομον καὶ Θεοδώριτον, ἐπειδὴ καὶ ὁ Δανιὴλ σιδηρᾶν αὐτὴν εἶδεν εἰς τὰς ὁράσεις του· ἤγουν ὅταν εἶδε τὴν εἰκόνα, τῆς ὁποίας αἱ κνῆμαι ἦτον σιδηραῖ· (Δαν. β΄. 33.)

„Ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐ-
„τούς.

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ὁ Δαβὶδ, διὰ τὸν εὔκολον καὶ πάνδημον ἀφανισμὸν, ὁποῦ ἔμελλον νὰ λάβουν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, κατὰ τὸν Χρυσόςομον καὶ Γρηγόριον τὸν Θεολόγον· Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὡς ὁ Κύριλλος καὶ ὁ Νύσσης, ὅτι μὲ τὰ λόγια ταῦτα φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὴν τῶν Ἐθνῶν σωτηρίαν· ὅτι θέλει τοὺς ποιμαίνει ὁ Χριςὸς μὲ τὴν ῥάβδον τοῦ Σταυροῦ, καὶ μὲ τὴν Παντοδύναμον δύναμίν του· καθὼς γὰρ ὁ κεραμεὺς, ὅταν ἰδῇ πῶς εἶναι ἄχρησα τὰ πήλινα ἀγγεῖα ὁποῦ ἔπλασε, τζακίζει αὐτὰ, πρὸ τοῦ νὰ τὰ βάλῃ εἰς τὸ καμίνι, καὶ πάλιν τὰ μεταπλάττει: ἔτζι, λέγει, καὶ ἐσὺ Κύριε, θέλεις συντρίψεις τὰ φρονήματα τῶν Ἐθνῶν μὲ τὸ Εὐαγγέλιόν σου· καὶ ἀφ᾽ οὗ ἀναπλάσῃς αὐτοὺς μὲ τὸ λουτρὸν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, θέλεις τοὺς κάμῃς ςερεοὺς μὲ τὸ Πῦρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς λέγει ὁ Θεοδώριτος.

10: „Καὶ νῦν Βασιλεῖς σύνετε· παιδεύθη-
„τε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν.

Τὸ νῦν ἐδῶ νοεῖται ἀντὶ τοῦ, διὰ τοῦτο: ἤγουν διὰ τοῦτο, λέγει, ἐσεῖς οἱ Βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν ἄλλων Ἐθνῶν· καὶ ἐσεῖς οἱ κριταὶ, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς ὅλην τὴν γῆν, καὶ κρίνοντες τοὺς γηΐνους ἀνθρώπους, διὰ τοῦτο, λέγω, μανθάνοντες ποίας συμφορὰς μεγάλας ἔλαβον οἱ καταφρονήσαντες τὸν Χριςὸν Ἰουδαῖοι· καὶ πῶς ὁ Χριςὸς ἔλαβεν ἐσᾶς τὰ Ἔθνη εἰς κληρονομίαν του, γενῆτε φρόνιμοι· καὶ ἀποῤῥίψατε μὲν, τὴν πρώτην ἀγνωσίαν καὶ πλάνην σας, διδαχθῆτε δὲ τὸ συμφέρον σας, τόσον ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν Ἑβραίων, ὅσον ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς· Λέγωντας δὲ ὁ Δαβὶδ Βασιλεῖς καὶ Κριτὰς, συμπεριέλαβε μαζὶ καὶ τοὺς ὑποκειμένους λαοὺς εἰς αὐτούς.

11: „Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ.

Ἐσεῖς, λέγει, οἱ Ἐθνικοὶ, ςοχαζόμενοι ὅτι ὁ Χριςὸς εἶναι καὶ Θεὸς καὶ ἐκδικητὴς καὶ φοβερὸς, καὶ ὅτι ἐσεῖς ἐγίνετε ἀπόκτημα καὶ κληρονομία του, εὐτακτήσατε ἀρκετὰ τὰ ἤθη καὶ τὴν ζωήν σας, καὶ δουλεύσατε μὲ φόβον εἰς τὸν Δεσπότην Χριςόν· διὰ τί κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, ὅπου εὑρίσκεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εὑρίσκεται καὶ ἡ φύλαξις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· „Οὗ γὰρ „φόβος, ἐντολῶν τήρησις. (1)

„Καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ.

Δουλεύοντες, λέγει, ἐσεῖς οἱ Ἐθνικοὶ τὸν Χριςὸν, χαίρετε εἰς αὐτὸν, διὰ τί εἶναι Προνοητὴς καὶ Σωτήρ σας „Χαίρετε γὰρ λέγει ὁ „Παῦλος ἐν Κυρίῳ πάντοτε (Φιλιπ. δ΄. 4.)

---

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „Τί ἐςι δουλεύειν τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, τὸ, πᾶσαν ἐντολὴν ἀποπληροῦντας, φόβῳ καὶ συςολῇ ταύτην ἐργάζεσθαι· τὸ, συντετριμμένῃ καρδίᾳ καὶ τεταπεινωμένῳ νοῒ τὰς ἱκεσίας προβάλλεσθαι· ἐπειδὴ δὲ ἡ τῆς ἀρετῆς πλήρωσις χαρὰν εἴωθεν ἐμποιεῖν τῷ τὴν ἀρετὴν ἀσκοῦντι φησιν· ὅτι ταύτην τρόμῳ καὶ δέει ποιεῖσθαι προσήκει· ἵνα μὴ τῇ ἀσεβείᾳ συγχεώμενοι τούς τε πόνους ζημιωθῶμεν καὶ τὸν Θεὸν παροξύνωμεν.

ἡ χαρά σας ὅμως αὐτὴ ἂς εἶναι σμιγμένη μὲ τρόμον, καὶ ἂς μὴν ἦναι ἐκλελυμένη καὶ χωρὶς συστολὴν καὶ εὐλάβειαν· διὰ τί πίπτει εἰς καταφρόνησιν· πρέπει γὰρ νὰ χαίρετε μὲν, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας σας· νὰ τρέμετε δὲ διὰ τὰς ἁμαρτίας σας· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι Κριτὴς ἀκριβὴς καὶ ἀλάνθαστος, καὶ θέλει τιμωρήσει τοὺς ἁμαρτάνοντας. (1).

12: ,, Δράξασθε παιδείας.

Οὗτος ὁ λόγος εἶναι πλέον δραστικώτερος ἀπὸ τὸ παιδεύθητε, ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω· δηλοῖ δὲ, ὅτι μὴν ἔχετε ὦ Ἐθνικοὶ τὴν παιδείαν ἀτελῆ καὶ ἐπάνω εἰς μόνην τὴν ἐπιφάνειαν· ἀλλὰ καθὼς ἐκεῖνοι, ὁποῦ πιάσουν μὲ τὴν δράκα καὶ παλάμην τους κανένα πρᾶγμα, τὸ κρατοῦσι βεβαίως καὶ δὲν τὸ ἀφίνουσιν· ἔτζι καὶ ἐσεῖς πιάσατε βεβαίως τὴν παιδείαν καὶ μάθησιν τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ μὴ τὴν ἀφήσετε ἀπὸ τὰς χεῖράς σας.

,, Μήποτε ὀργισθῇ Κύριος, καὶ ἀπο-
,, λεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας.

Ὁδὸν καὶ στράταν δικαίαν ὀνομάζει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, τὴν πολιτείαν καὶ τάξιν τῶν Δικαίων· ἐπειδὴ ἡ στράτα διάφορα πράγματα δηλοῖ κοντὰ εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν· λέγεται δὲ ἡ πολιτεία στράτα, διὰ τί περιπατοῦσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς αὐτήν. (2)

,, Ὅταν ἐκκαυθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς
,, αὐτοῦ.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα φανερόνει ὁ Δαβὶδ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως· τὸ δὲ ἐν τάχει δηλοῖ ὀξέως καὶ δυνατῶς· διὰ τί τώρα, ἀγκαλὰ καὶ θυμόνεται ὁ Θεὸς κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ὅμως θυμόνεται ἀργότερα, καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ πρέπον, διὰ νὰ δώσῃ καιρὸν καὶ τόπον εἰς αὐτοὺς νὰ μετανοήσουν· τότε δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως, ὀγλίγωρα καὶ μεγάλως ἔχει νὰ θυμωθῇ κατ᾽ αὐτῶν.

,, Μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ᾽
,, αὐτῷ.

Καλότυχοι, λέγει, εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι ὁποῦ κατεφρόνησαν μὲν τὰ γήϊνα, ἔχουν δὲ τὴν ἐλπίδα

των

(1) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ χαίρῃ τινὰς εἰς τὸν Θεὸν μὲ φόβον; ϗ ἀποκρίνεται, φέρων παράδειγμα τὰ Σεραφίμ· τὰ ὁποῖα ἀγκαλὰ ϗ νὰ εὑρίσκωνται πάντοτε εἰς χαρὰν διὰ τὶ βλέπουσι τὸ ἀκατανόητον κάλλος τοῦ Κτίστου των, ὅμως σμίγουσι τὴν χαρὰν αὐτὴν μὲ φόβον ϗ εὐλάβειαν· ϗ ὄχι μόνον τὰ πρόσωπά των σκεπάζουσι μὲ τὰς πτέρυγάς των, ἀλλὰ ϗ τοὺς πόδας των· διὰ νὰ δείξουν μὲ τὸ σχῆμα αὐτὸ, τὴν εὐλάβειαν ὁποῦ ἔχουν πρὸς τὸν Ποιητήν τους· ὁ δὲ Θεοδώριτος, ἐν τρόμῳ φησι: τουτέστιν ἐν κατανύξει· μήποτε ἡ τοῦ Θεοῦ χαρὰ εἰς τὴν τοῦ κόσμου μεταπέσῃ χαράν.

(2) Ἄλλοι δὲ οὕτως ἑρμηνεύουσιν· ὅτι ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ εἶπεν ἀνωτέρω ,, Σύνετε· ἤγουν γνωρίσατε· διὰ τοῦτο λέγει κατωτέρω ,, Δράξασθε παιδείας· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀρκετὴ εἰς σωτηρίαν ϗ τελειότητα μόνη ἡ τοῦ Θεοῦ ψιλὴ γνῶσις· ἀλλὰ χρειάζεται κατὰ τὸν Θεοδώριτον ϗ ἡ παιδεία: ἤγουν ἡ διὰ τῶν ἔργων πρακτικὴ ἀρετή· ἵνα μὴ ὀργισθῇ ὁ Κύριος εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἀμελοῦσι μὲν τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, καυχῶνται δὲ, εἰς μόνην τὴν ψιλὴν πίστιν, ϗ γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· ἐὰν γὰρ ὀργισθῇ ϗ παραχωρήσῃ ὁ Κύριος, ϗ πέσουν εἰς πειρασμοὺς οἱ μόνην τὴν ψιλὴν πίστιν ϗ θεογνωσίαν ἔχοντες χωρὶς ἔργων, θέλουν ἀπολέσουν τὴν στράταν τῆς δικαιοσύνης· ἐπειδὴ διὰ τῶν ἔργων δὲν ἔφθασαν νὰ μορφώσουν τὸν ἑαυτόν τους μὲ τὴν δικαιοσύνην ϗ ἀρετὴν, ϗ οὕτω νὰ ἔχουν αὐτὴν βεβαίαν ϗ ἀμετάβλητον. Ἄλλος δὲ λέγει: ὅτι ἐδῶ εἶναι σχῆμα ὑπερβατόν: ἤτοι δράξασθε παιδείας ἐν τάχει, ϗ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τυγχάνοντες, μήποτε ῥαθυμούντων ὑμῶν, ὀργισθῇ Κύριος, ϗ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας,

τοῦ

των ὅλην εἰς τὸν Θεόν. (1) Σημειοῦμεν δὲ, ὅτι ἐκεῖνοι ὁποῦ σμίγουν τὸν δεύτερον Ψαλμὸν τοῦτον με τὸν πρῶτον, καὶ λέγουν αὐτὸν ἕνα, ἀπὸ τοῦτον τὸν λόγον τὸ βεβαιόνουσιν: ἤγουν διὰ τί ὁ Δαβὶδ, καθὼς ἄρχισε τὸν πρῶτον Ψαλμὸν ἀπὸ Μακαρισμὸν, εἰπὼν „ Μακάριος ἀνὴρ · ἔτζι καὶ εἰς Μακαρισμὸν αὐτὸν ἐδῶ ἐτελείωσεν.

ΨΑΛΜΟΣ Γ'.

„ Ὅτε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Φανερὰ μὲν εἶναι ἡ ἐπανωγραφὴ τοῦ Ψαλμοῦ τούτου εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἀναγινώσκουσι τὴν Β'. τῶν Βασιλειῶν · καὶ μανθάνουσιν ἐκεῖθεν πῶς ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ Ἀβεσσαλὼμ, ἀποστάτησε κατὰ τοῦ Πατρός του, καὶ ἐζήτει νὰ πάρῃ τὴν Βασιλείαν του, καὶ νὰ θανατώσῃ αὐτόν · ἁρμόζει δὲ ὁ Ψαλμὸς οὗτος καὶ εἰς κάθε Χριστιανὸν, ὁποῦ πολεμεῖται ἀπὸ ἐχθροὺς ὁρατοὺς, καὶ ἀοράτους: ἤτοι ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ Δαίμονας. (2)

1: „ Κύριε, τί (3) ἐπληθύνθησαν οἱ „ θλίβοντές με;

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἐλυπήθη κατάκαρδα, πῶς ἐδοκίμασε τόσην μεγάλην ἐπιβουλὴν ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ ὑπηκόους του, οἵτινες ὅλοι τὸν ἐμίσησαν, καὶ ἐφιλιώθησαν μὲ τὸν Υἱόν του Ἀβεσσαλὼμ, ὅτις ἀποστάτησε καὶ ἐζήτει νὰ θανατώσῃ τὸν Πατέρα του, καὶ νὰ γένῃ αὐτὸς Βασιλεύς · διὰ τοῦτο πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ὑψόνει τὴν ψυχήν του ὁ Προφητάναξ, καὶ ἐρωτᾷ μὲ τὸν Ψαλμὸν

μὸν

τοῦ εἰρηκότος· ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς (ἐν τῇ ἐκδεδομ. Σειρ.) ἀντὶ δὲ τοῦ „Δράξασθε παιδείας," τὸ νῦν σωζόμενον Ἑβραϊκὸν ἔχει „ Φιλεῖτε τὸν Υἱὸν, μήποτε οὗτος ὀργισθῇ · δηλοῖ δὲ φανερῶς τὸν Χριστὸν, τὸν ὄντα Υἱὸν Θεοῦ ϗ Υἱὸν ἀνθρώπου · (παρὰ τῷ ἐκ τῆς Ἑβραΐδος μεταφρασθέντι Ψαλτηρίῳ ὑπὸ Ἰωάννου Λιτίνου.)

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „ Εἰ ϗ κατὰ τὸν παρόντα βίον τὸν μακαρισμὸν ἔχουσιν οἱ τῆς ἀρετῆς ἀθληταί · ἀλλ' οὖν ἀληθέστερον αὐτὸν κατ' ἐκείνην δέξονται τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ πονηρίᾳ συνεζηκότες τὴν θείαν ὀργὴν καθ' ἑαυτῶν ἐπισπάσονται.

(2) Λέγει δὲ ὁ Νύσσης Γρηγόριος „ Ἁρμόσοι δ' ἂν ϗ ἑκάστῳ ἡμῶν ὁ Ψαλμὸς ὑπὸ παθῶν ϗ δαιμόνων ἐνοχλουμένῳ · ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἀπαλλαγείημεν, ἡ τῶν Ψαλμῶν τάξις ϗ ἀκολουθία διδάσκει· οἷον ὁ πρῶτος, ἀπέστησε τῆς πρὸς τὸ κακὸν συναφείας ἡμᾶς · ὁ δεύτερος, τίνι προσκολληθῶμεν ὑπέδειξε, τὴν διὰ σαρκὸς τοῦ Κυρίου προμηνύσας ἐμφάνειαν, ϗ δείξας, ὅτι τοῦτό ἐστι μακάριον, τὸ ἐπ' αὐτῷ πεποιθέναι · ὁ τρίτος; τὸν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ σοι ἐπανιστάμενον πειρασμὸν προμηνύει, ὅς ἤδη σε χρισθέντα εἰς Βασιλέα διὰ τῆς πίστεως, ϗ τῷ ἀληθινῷ Χριστῷ συμβασιλεύοντα, οὐκ ἔξωθεν ἐπιχειρεῖ, τοῦ ἀξιώματος ἐκβάλλειν · ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ σοῦ γεννώμενος · οὐ γὰρ ἑτέρωθεν ἔχει τὴν ἰσχὺν ὁ πολέμιος καθ' ἡμῶν · οὐδὲ παρ' ἄλλου τινὸς ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἐκβαλλόμεθα, εἰ μὴ αὐτοὶ πατέρες τοῦ κακοῦ γεννήματος διὰ τῆς πονηρᾶς ὠδῖνος γενοίμεθα, ὃς ἀνταίρει τῇ Βασιλείᾳ ἡμῶν ϗ ἐπανίσταται · τότε τὸ κράτος καθ' ἡμῶν λαμβάνων, ὅταν μολύνῃ τὰς συνοικούσας ἡμῖν ἐν ὑπαίθρῳ τὸ ἄγος κατεργασάμενος. τουτέστιν ὅταν δημοσιεύσῃ τὴν τῶν ἀρετῶν ἡμῶν διαφθορὰν, αἷς ποτε συνῳκήκαμεν.

(3) Ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος, τὸ τὶ, ἀντὶ τοῦ σφόδρα ἑρμήνευσε λέγων · „ Τὸ τὶ ἀντὶ τοῦ σφόδρα λέγει · (ἤγουν

τί

μόν τοῦτον· διὰ ποίαν ἀφορμὴν ἔγιναν ἐχθροί του ὅλοι, ὅσοι ἦτον τριγύρω εἰς τὸν πατραλοίαν καὶ ἀποςάτην Ἀβεσσαλώμ; τούτους γὰρ θλίβοντας ὠνόμασε. Καὶ πρὸς τούτοις ἐρωτᾷ, διὰ ποίαν ἀφορμὴν ἐπλήθυναν τόσον οἱ ἀνωτέρω ἐχθροί του, μὲ τὸ νὰ προσθέττωνται καθ' ἑκάςην ἡμέραν κοντὰ εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλοι πολλοί; (1) νοεῖται δὲ ὁ λόγος οὗτος καὶ διὰ τοὺς νοητοὺς ἐχθροὺς Δαίμονας· οἵτινες καθ' ἑκάςην γίνονται περισσότεροι, διὰ νὰ πολεμοῦν τὸν κάθε Χριςιανὸν, ὡς λέγει ὁ Νύσσης Γρηγόριος.

„Πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ.

Οὗτος ὁ λόγος ἐξηγεῖ καὶ σαφηνίζει καλλίτερα τὸ, ἐπληθύνθησαν ὁποῦ εἶπεν ἀνωτέρω (2)

2: „Πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου· οὐκ
„ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐ-
„τοῦ.

Πολλοὶ, λέγει, ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μου, παραθαρρύνοντες ἕνας τὸν ἄλλον, λέγουσι διὰ τὴν ψυχήν μου: ἤτοι διὰ λόγου μου· (ἀπὸ τῆς ψυχῆς γὰρ ὀνομάζει ὅλον τὸν ἑαυτόν του, ὡς ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον) τί δὲ λέγουσιν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ καὶ διώκεται πολλὰ καὶ πολεμεῖται, διὰ τοῦτο ἔχασε τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας του· ἢ νοεῖται καὶ οὕτω· δηλαδὴ, ὅτι πολλοὶ βλέποντες τὰς ἐδικάς μου συμφορὰς, λέγουσι, πῶς ὁ Θεὸς μὲ ἐγκατέλιπε· τὸ δὲ, ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ δηλοῖ, ἀντὶ τοῦ, ἐν τῷ Θεῷ, εἰς τὸν ὁποῖον ἤλπισε (3)

(Διάψαλμα) τί εἶναι τὸ διάψαλμα, εἴπομεν ἐν τῷ προοιμίῳ, καὶ βλέπε ἐκεῖ εἰς τὸ Ζ'. Κεφ.

3 „Σὺ δὲ Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ.

Ἐκεῖνοι μὲν, λέγει, οἱ ἐχθροί μου, ἂς λέγουν κατ' ἐμοῦ ἐκεῖνα ὁποῦ θέλουν· ἐσὺ δὲ Κύριε, βοηθεῖς τοὺς εὑρισκομένους εἰς πειρασμοὺς, ἀνίσως καὶ εὑρεθῶσιν ἄξιοι τῆς βοηθείας σου.

„Δόξα μου καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλήν μου.

Ἄλλοι, λέγει, ἄλλα καυχήματα ἔχουν εἰς δόξαν τους· εὐγένειαν, ἢ εὐτυχίαν, ἢ πλοῦτον, ἢ ἄλλο παρόμοιον πρόσκαιρον καλόν· ἐγὼ δὲ, εἰς ἐσένα

τί τόσον πολλὰ ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με;) καταπλήττεται γὰρ ἀναριθμήτους ὁρῶν τοὺς ἀρτύοντας αὐτῷ τὰς ἐπιβουλάς· καὶ δέδιε μὲν ὡς ἄνθρωπος, πλὴν οὐχ ἡττᾶται τοῖς δείμασιν, ἀλλ' ἐρρωμένην ἔχων ἐπὶ Θεῷ τὴν καρδίαν, προσδοκᾷ ὅτι τῶν ἐπιβουλευόντων περιγενήσεται.

(1) Ὅθεν εἶναι γεγραμμένον „Καὶ Ἀβεσσαλὼμ καὶ πᾶς ἀνὴρ Ἰσραὴλ εἰσῆλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ Ἀχιτόφελ μετ' αὐτοῦ· (Β'. Βασιλ. ις'. 15.) ἁρμόζει δὲ καὶ εἰς τὸν Χριςὸν ὁ Ψαλμὸς οὗτος· ἔθλιβον γὰρ καὶ τὸν Χριςὸν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· ἆρον ἆρον ςαύρωσον αὐτόν· ὅθεν καὶ ὁ Χριςὸς ἐδύνατο νὰ λέγῃ καθ' ὃ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Πατέρα διὰ τοὺς ςαυρωτάς του· „Κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με, χωρὶς νὰ ἔχουν νὰ μὲ κατηγορήσουν εἰς κανένα πρᾶγμα; ἐγὼ γὰρ καὶ τὸν Ἰούδαν ἠγάπων, ὡσὰν καὶ τοὺς ἄλλους μου μαθητὰς, καὶ τοὺς Ἰουδαίους μυριάκις εὐεργέτησα· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ)

(2) Ἄλλος δὲ λέγει „Τὸ ἐπανίςασθαι κυρίως λέγεται, ὅταν οἱ πρότερον ἐν ὑπηκόων τάξει καθεςῶτες, μετὰ ταῦτα πόλεμον τῷ κυρίῳ αὐτῶν αἴρωσιν· ἐπανέςησαν οὖν κατὰ μὲν τοῦ Δαβὶδ ἡ τοῦ Ἰούδα φυλὴ, καὶ οἱ ἄλλοι, ὅσοι μετὰ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ παρετάσσοντο· κατὰ δὲ τοῦ Χριςοῦ, Ἰούδας, Ἄννας, Καϊάφας, Ἡρώδης, Πιλάτος καὶ οἱ λοιποί.

(3) Ἄλλος δέ τις ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι οἱ δαίμονες, πρὸ μὲν τῆς ἁμαρτίας, φιλάνθρωπον ἡμῖν τὸν Θεὸν ὑποτίθενται, ἵνα πείσωσιν ἡμᾶς ἁμαρτεῖν· μετὰ δὲ τὴν ἁμαρτίαν, λογισμοὺς ἀπογνώσεως ἡμῖν ὑποβάλλουσιν· ὅτι δίκαιός ἐςιν ὁ Θεὸς καὶ ἀπαραλόγιςος, ἵνα τὴν σωτηρίαν ἀπογνῶντες τῇ ἁμαρτίᾳ ἐναπομείνωμεν. (παρὰ τῷ Νικήτᾳ)

να μόνον θαῤῥῶ, καὶ καυχῶμαι· ἐπειδὴ καὶ ἐσὺ μὲ δοξάζεις, μὲ τὸ νὰ γίνεσαι βοηθός μου, καὶ νὰ ὑψόνῃς τὴν κεφαλήν μου παράνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῶν ἐχθρῶν μου· ἤγουν μὲ τὸ νὰ μὲ κάμνῃς νικητὴν τῶν ἐχθρῶν μου, καὶ διὰ τῆς νίκης ταύτης σηκόνεις ὑψηλὰ τὴν κεφαλήν μου, ἥτις πρότερον ἔκλινε κάτω ἀπὸ τὰς συμφορὰς καὶ θλίψεις. (1)

4 „Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, καὶ „ἐπήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ.

Ἐφώναξα, λέγει, εἰς τὸν Θεὸν, εἴτε νοερῶς μὲ τὴν καρδίαν, εἴτε καὶ αἰσθητῶς μὲ τὸ σόμα· καὶ εὐθύς μου ὑπήκουσεν· ἐπειδὴ, ὡς ἀλλαχοῦ λέγει ὁ ἴδιος Δαβὶδ „Ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν· (Ψαλ. ρμδ΄. 19.) Ὄρος δὲ καὶ βουνὸν ἅγιον ὠνόμασε τὴν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ Σιών· ἐπειδὴ ἐπίςευον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ βουνὸν ἐκατοίκει ὁ Θεὸς, καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἐσυνωμίλει μὲ τοὺς ἀξίους· ἢ ὄρος ἅγιον νοεῖται ὁ οὐρανὸς, τὸν ὁποῖον καὶ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ὀνομάζομεν· καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος „Μὴ ὀμόσῃς ἐν τῷ οὐρανῷ, „ὅτι θρόνος ἐςὶ τοῦ Θεοῦ (Ματ. ε΄. 34.)

(Διάψαλμα.) εἴπομεν περὶ τούτου ἐν τῷ προοιμίῳ εἰς τὸ Ζ΄. Κεφ.

5: „Ἐγὼ δὲ ἐκοιμήθην.

Ἐγὼ, λέγει, ἔπεσον εἰς κλίνην, μὲ τὸ νὰ ἐβαρύνθην ἀπὸ τὰς θλίψεις, αἵτινες διὰ τὸ βάρος προξενοῦσιν ὕπνον· καὶ ἐκ τούτου ἔμεινα ἀνενέργητος.

„Καὶ ὕπνωσα.

Εἰς ἀρκετὸν καιρὸν, λέγει, ἐκρατήθην ἀπὸ τὸ ὑπνωτικὸν αὐτὸ βάρος τῶν θλίψεων.

„Ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταί „μου.

Μὲ τὸ νὰ αἰσθάνθη ὁ Δαβὶδ, καθ᾽ ὁ Προφήτης, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει νὰ τὸν βοηθήσῃ, διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι ἐγὼ ἀνέςησα τὸ φρόνημα τῆς Ψυχῆς μου, τὸ καταπεσὸν ἀπὸ τὰς θλίψεις· (2) Μερικοὶ δὲ λέγουσιν, ὅτι ταῦτα προφητεύει ὁ Δαβὶδ περὶ τῆς ἀναςάσεώς του· ἤτοι ἐγὼ, ἀφ᾽ οὗ ἀποθάνω, θέλω κοιμηθῶ, καὶ θέλω ὑπνώσω εἰς πολὺν καιρὸν, ἐπειδὴ ἔχει νὰ μείνῃ τὸ σῶμά μου νεκρὸν καὶ ἀνενέργητον ἐν τῇ γῇ· ὕςερον δὲ ἀπὸ χρόνους, ἔχω νὰ ἀνασηθῶ, ἢ ὅταν ὁ Χριςὸς μέλλῃ νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἅδην, καὶ νὰ ἀνασήσῃ τοὺς ἐν τῷ Ἅδῃ· „Πολλὰ γάρ φησι σώματα τῶν κεκοιμημέτων ἁγίων ἠγέρθη (Ματθ. κζ΄. 52.) ἢ ὅταν ἔχῃ νὰ ἀνασήσῃ ὅλους τοὺς νεκροὺς ἐν τῇ συντελείᾳ νοῦ Κόσμου· (3)

6: „Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λα„οῦ, τῶν κυκλῳ συνεπιτιθεμένων μοι.

Δὲν

(1) Ὁ δὲ Ἀμμώνιος λέγει „Πρῶτον μέν φησιν εἶναι τὸν Θεὸν ἀντιλήπτορα αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ δόξαν, ἔπειτα ὑψοῦντα τὴν κεφαλήν· ἀντιλήπτωρ μὲν γάρ ἐςιν, ἵνα ῥύσηται ἀπὸ πολλῶν θλιβόντων καὶ ἐπανιςαμένων· ἑξῆς δὲ τῷ ἀντιλήπτορι ἡ δόξα ἐςι· πρότερον γὰρ ἀντιλαμβάνεται ὁ Θεὸς, εἶτα δοξάζει· καὶ ἑξῆς ὑψοῖ τοῦ δεδοξασμένου τὴν κεφαλήν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Λέγει δὲ ὁ Νύσσης Γρηγόριος „Ἁρμόσσει δὲ τῷ ἐφ᾽ ἁμαρτίαις μετανοοῦντι εἰπεῖν· ὕπνωσα τὸν τῆς ἁμαρτίας ὕπνον, ἀλλ᾽ αὖθις ἀνένηψα, τοῦ Θεοῦ τῆς ἐμῆς ἐπιλαβομένου χειρός· σχεδὸν τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος.

(3) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „Γέγονε δὲ καὶ τῷ Χριςῷ ἐγρήγορσις ὥσπερ ἐξ ὕπνου, ἡ ἐκ νεκρῶν Ἀνάςασις· ἐ-

Δὲν θέλω φοβηθῶ, λέγει, τὰς μυριάδας τοῦ λαοῦ, ἔχωντας, Κύριε, τὴν ἐδικήν σου ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν· συνεπιτιθεμένους δὲ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ, ἱςορικῶς μὲν, τοὺς πολεμοῦντας αὐτόν: ἤτοι τὸν Ἀβεσσαλὼμ, καὶ τοὺς βοηθοὺς αὐτοῦ· ἀναγωγικῶς δὲ, τοὺς Δαίμονας· οὕτω δὲ νοεῖται ὁ κυκλικὸς πόλεμος τῶν Δαιμόνων κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον· ἐπιβουλεύουσι γὰρ καὶ πολεμοῦσιν ἡμᾶς οἱ Δαίμονες ἀπὸ τὰ ἔμπροσθεν, ὅταν μᾶς δείχνουν ἐλπίδας εὐτυχίας καὶ ἀγαθῶν· μᾶς πολεμοῦσιν ἀπὸ τὰ ὄπισθεν, ὅταν μὲ τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἀπερασμένων ἁμαρτιῶν μας, καὶ μάλιςα τῶν σαρκικῶν, μολύνουσι τὴν Ψυχήν· μᾶς πολεμοῦν ἀπὸ τὰ δεξιὰ, ὅταν κρυφίως μᾶς συμβοηθοῦν εἰς τὸ νὰ κάμωμεν ὑπερβολικὴν ἀρετὴν, μὲ σκοπὸν διὰ νὰ μᾶς κρημνίσουν εἰς κενοδοξίαν· μᾶς πολεμοῦν καὶ ἀπὸ τὰ ἀριςερὰ, ὅταν μᾶς βιάζουν νὰ κάμωμεν τὴν φανερὰν καὶ ὁμολογουμένην ἁμαρτίαν. (1)

7: ,, Ἀνάστα Κύριε, σῶσόν με ὁ Θεός μου.

Τὸ ἀνάςα ἐδῶ θέλει νὰ εἰπῇ, κινήθητι κατὰ τῶν ἐχθρῶν Κύριε, ἐσὺ ὁποῦ φαίνεσαι πῶς κοιμᾶσαι μὲ τὴν πολλὴν μακροθυμίαν ὁποῦ δείχνεις· ἢ προφητεύει μὲ τὸν λόγον τοῦτον τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάςασιν τοῦ Κυρίου, καλῶντας αὐτὸν νὰ ἀναςηθῇ· ἵνα διὰ τῆς Ἀναςάσεως σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐννοεῖ ὑπὸ κάτω εἰς τὸ ἐδικόν του πρόσωπον.

,, Ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχ-
,, θραίνοντάς μοι ματαίως.

Προβλέποντας ὁ Δαβὶδ μὲ τὰ Προφητικά του ὀμμάτια, τὴν ἀπώλειαν καὶ ἀφανισμὸν τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν ἐχθρῶν του, εὐχαριςεῖ τὸν Θεὸν, καὶ ὁμολογεῖ τὴν χάριν ἐδῶ.

,, Ὀδόντας ἁμαρτωλῶν συνετριψας.

Ὀδόντας ὀνομάζει τὴν δύναμιν ὁ θεῖος Δαβὶδ, ἐκ μεταφορᾶς καὶ ὁμοιότητος τῶν θηρίων ἐκείνων, ὁποῦ ἔχουν εἰς τὰ ὀδόντια ὅλην τὴν δύναμιν· καθὼς μάλιςα εἶναι οἱ σκύλοι καὶ κάπροι καὶ ἄλλα ζῶα· ἁμαρτωλοὺς δὲ ὀνομάζει ὅλους τοὺς ἐχθρούς του· ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἁμάρτανον, διά τί ἐπολέμουν αὐτὸν ματαίως: ἤγουν διὰ μόνην τὴν πονηρίαν τους, χωρὶς νὰ ἔχουν κανένα δίκαιον. (2)

8: ,, Τοῦ

ἐκοιμήθη μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, τὸ πνεῦμα τῷ Πατρὶ παραθέμενος, ϗ ὕπνωσεν ὕπνον τριήμερον ἐν τῷ τάφῳ κατατεθείς· ἀνέςη δὲ, τοῦ Πατρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου ὑψώσαντος· ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει ,, Νύκτα τὰς συμφορὰς καλεῖ ἡ θεία Γραφή· ἐπειδὴ ὡς ἐν σκότει διάγειν νομίζουσιν οἱ τοῖς ἄγαν ἀνιαροῖς περιπίπτοντες· ταῖς δὲ νυξὶν ὁ ὕπνος συνέζευκται· σημαίνει τοίνυν κατὰ ταυτὸν τὰς θλίψεις ϗ τὴν τούτων ἀπαλλαγήν· τὸ γὰρ ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταί μου, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τῆς θείας ἀπολαύσας ῥοπῆς, κρείττων ἐγενόμην τῶν προσπεσόντων κακῶν· ἄλλος δὲ λέγει ,, Ἢ τάχα ὥσπερ ὁ σωματικὸς ὕπνος ῥῶσιν ἐμποιεῖ τῷ σώματι, οὕτω ϗ ὁ πνευματικός· διό φησιν, ὅτι ἐν τῷ ὑπνῶσαί με ὕπνον πνευματικόν: τουτέςι δυναμωθῆναί με παρὰ Θεοῦ, ϗ μῦσαι τὰς αἰσθήσεις, διηγέρθην ἀντιλήψεως θείας αἰσθόμενος, ὥςε πολεμῆσαι ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.) ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι ὁ Δαβὶδ προφητεύει διὰ τὸν ἑαυτόν του, ὅτι μέλλει νὰ ἀναςηθῇ μαζὶ μὲ τοὺς Δικαίους ὁποῦ ἀνέςησαν, ὅταν ὁ Χριςὸς κατέβη εἰς τὸν ᾅδην ϗ ἀνέςη ἐκ τῶν νεκρῶν, ὅθεν ϗ λέγει ταῦτα, θαρσῶν τῇ δυνάμει τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναςάσεως (ἐν ταῖς σημειώσεσι τοῦ Κορδερίου)

(1) Οὐκ ἐφοβήθη οὐδὲ ὁ Κύριος τοὺς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους κυκλοῦντας αὐτὸν Ἰουδαίους ϗ Ἐθνικούς· διὸ ϗ λεγεῶνας Ἀγγέλων παρῃτήσατο, κατὰ ἄλλον ἑρμηνευτήν.

(2) Ἁρμόζουσι μὲν τὰ ῥητὰ ταῦτα ϗ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δαβὶδ, εἰς τὸν Σαοὺλ, λέγω, ϗ τὸν Ἀβεσσαλώμ· οἵτινες χωρὶς νὰ προαδικηθοῦν ἀπὸ τὸν Δαβὶδ ἐπολέμουν ματαίως αὐτόν· ἁρμόζουσι δὲ ϗ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριςοῦ, τόσον τὸν Ἡρώδην τὸν βρεφοκτόνον, ὅσον ϗ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ματαίως πολεμοῦντας αὐτόν· τῶν ὁποίων τοὺς ὀδόντας ϗ τὴν δύναμιν ἐσύντριψεν ὁ Θεὸς ϗ Πατὴρ (παρὰ τῷ Νικήτᾳ·) Ὁ δὲ Ἀμμώνιος λέγει

,, Τοὺς

8: „Τοῦ Κυρίου ἡ σωτηρία.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος εὐχαριςήριον ἐπιφώνημα εἶναι· μὲ τὸ οποῖον φανερόνει ο Δαβίδ, ὅτι μόνος ὁ Κύριος ἔσωσεν αὐτὸν, καὶ ὄχι ἄλλος τινάς-

„Καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου.

Ἦλθε, λέγει, ἡ εὐλογία σου, Κύριε, εἰς τὸν λαόν σου: ἤγουν, ἢ τὸν πολεμούμενον μαζὶ μὲ ἐμένα λαόν σου, ἢ τὸν εὑρισκόμενον ὑπὸ κάτω εἰς τὴν βασιλείαν μου· ἢ λαὸν ὀνομάζει τον πιςον των Χριςιανῶν· εὐλογίαν δὲ πρέπει νὰ νοήσωμεν, κατὰ τὸν Θεοδώριτον τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἐχάρισεν εἰς τον Δαβίδ. διὰ τὶ αὐτὴ ἔγινεν αἰτία εὐλογίας (1) ὁ γὰρ λαὸς ὅλος βλέποντες τὴν εὐεργεσίαν καὶ εἰρήνην ὁποῦ ἐχαρίσθη εἰς τὸν Δαβίδ, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν, καὶ ἀκολούθως ἀπόλαυσαν καὶ αὐτοὶ μεγάλην ἄνεσιν καὶ βοήθειαν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα των εὐεργεσίας (2)

ΨΑΛ-

„Τοὺς μὲν ἐχθραίνοντας ἐπάταξε, τοὺς δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν ὀδόντας συνέτριψε· τοὺς μὲν, ὥςε πάλιν ἰάσασθαι· ἐγὼ γάρ φησι πατάξω ϗ πάλιν ἰάσομαι (Δευτ. λβ΄. 39.) τοὺς δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν ὀδόντας, τουτέςι τοὺς πονηροὺς λόγους, ϗ τὰς σαρκοβόρους πράξεις συνέτριψεν, εἰς τὸ παντελὲς ἀφανίσαι βουλόμενος (ἐν τῇ ἐκδεδομένῃ Σειρᾷ.)

(1) Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι ϗ ὁ Μωϋσῆς μαζὶ μὲ τὰς ἄλλας εὐλογίας συναριθμεῖ ϗ τὴν εἰρήνην, λέγων πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ „Καὶ δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ὑμῶν ϗ κοιμηθήσεσθε, ϗ οὐκ ἔςαι ὑμᾶς ὁ ἐκφοβῶν (Λευϊτ. κς΄. 6.) ϗ πάλιν „Ἐπάραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σὲ, ϗ δώῃ σοι εἰρήνην (Ἀριθ. ς΄. 26.) Παρακαλεῖ δὲ ϗ ὁ Ἡσαΐας, ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ὁποῦ ἐχάρισεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς Ἰουδαίους, νὰ χαρίσῃ ϗ τὴν εἰρήνην „Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰρήνην δὸς ἡμῖν· πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν (Ἡσ. κς΄. 12.) Ἄλλος δὲ λέγει „Τάχα δὲ ϗ Θεολογίαν ὁ Δαβὶδ ἐνταῦθα λέγει, ὅτι παρὰ μὲν τοῦ Κυρίου ϗ Πατρὸς ἀπεςάλη Ἰησοῦς ὁ Σωτὴρ, ἡ σωτηρία τῆς φύσεως, ϗ ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εὐλογία ἡ ἐπὶ τὸν λαόν σου καταπεμφθεῖσα. Καὶ ὁ Ἀμμώνιος δὲ λέγει „Ὅπερ ἦν αὐτῷ ὄνομα, τοῦτο ϗ πρᾶγμα· καλέσεις γάρ φησι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(2) Ἄλλος δὲ λέγει „Τάχα δὲ ϗ θεολογεῖ ἐνταῦθα ὁ Δαβὶδ λέγων, ὅτι παρὰ σοῦ τοῦ Κυρίου ϗ Πατρὸς ἀποςαλήτω ὁ Σωτὴρ Ἰησοῦς, ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ϗ ἡ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εὐλογία ἐπὶ τὸν λαόν σου καταπεμφθήτω: τουτέςιν ἐπὶ τὰ Ἔθνη· ἃ ϗ εὐλόγησον ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ· ἐν γὰρ Χριςῷ Ἰησοῦ εὐλογηθήσονται πάντα τὰ Ἔθνη, Ἰουδαῖοι δὲ ἐξωσθήσονται· ϗ ὁ Χριςὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, ἣν ἐσώθη ἐκ νεκρῶν ἀναςὰς, τοῦ Πατρὸς εἶναι λέγει· ὁμοίως ϗ τὴν ἐπὶ τοὺς πιςεύοντας εὐλογίαν αὐτῷ ἀνατίθησι· διὸ λέγει· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου (παρὰ τῇ ἀνεκδότῳ Σειρᾷ τοῦ Νικήτα) ἄλλος δὲ λέγει „Μόνος δὲ αὐτὸς (ὁ Χριςὸς) σώζει, ϗ τὸν ἑαυτοῦ λαὸν εὐλογεῖ· λαὸς δὲ αὐτοῦ, οἱ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ ζῶντες, εὐλογίαν ἀληθῆ τὴν τῶν θείων μυςηρίων κοινωνίαν λαμβάνοντες (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

ΨΑΛΜΟΣ Δ'.

„ Εἰς τὸ τέλος· ἐν ὕμνοις· Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Εἰς τὸ τέλος μὲν ἐπιγράφεται ὁ παρὼν Ψαλμὸς, διὰ τὶ προφητεύει περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναςάσεως, καθὼς ἔμπροσθεν θέλομεν ἀποδείξομεν· ἡ ὁποία Ἀνάςασις εἶναι ἔργον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ὅς τις εἶναι τέλος τοῦ παρόντος αἰῶνος· ἐν ὕμνοις δὲ ἐπιγράφεται, διὰ τὶ ὑμνεῖ ὁ Δαβὶδ μὲ αὐτὸν τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἔκαμεν αὐτὸν ἀνώτερον ἀπὸ τὴν τυραννικὴν ἀποςασίαν τοῦ υἱοῦ του Ἀβεσσαλὼμ, ὕςερα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔψαλλε τὸν παρόντα Ψαλμὸν, κατὰ τὸν Θεοδώριτον· ἁρμόζει δὲ οὕτως καὶ εἰς κάθε Χριςιανὸν, ὁποῦ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ κινδύνους. (1)

1: Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με εἰσήκουσάς „ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου.

Βλέπε, ἀγαπητὲ ἀναγνῶσα, τὴν ὀγλιγωράδα τοῦ εὐσπλάγχνου Θεοῦ· διὰ τὶ εἰς καιρὸν ὁποῦ ἀκόμη τὸν ἐπαρακάλει ὁ Δαβὶδ, ὁ Θεὸς ἐπρόφθασε καὶ τοῦ ἄκουσε· καθὼς λέγει καὶ διὰ Ἡσαΐου, „ Τότε βοήσῃ, καὶ ὁ Θεὸς εἰσακούσεταί σου· ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι·" (Ἡσ. νη'. 9) ἐπειδὴ δὲν πείθουσι τὸν Θεὸν εἰς τὸ νὰ ὑπακούσῃ τὰ πολλὰ λόγια τῆς προσευχῆς· ἀλλὰ τὸν πείθει ἡ καθαρὰ καὶ θερμὴ διάθεσις τῆς ψυχῆς τοῦ προσευχομένου· τὸ δὲ τῆς δικαιοσύνης μου, εἶναι περίφρασις: ἤγουν ὁ Θεὸς ἐμοῦ τοῦ δικαίου (2) ἐπειδὴ ὅσον πρὸς τὴν ἀδικίαν ὁποῦ μοι ἔκαμεν ὁ υἱός μου Ἀβεσσαλὼμ, ἐγὼ εἶμαι δίκαιος· διὰ τὶ δὲν τὸν ἀδίκησα τίποτε· εἰς πολλὰ δὲ μέρη τῶν Ψαλμῶν

(1) Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει „ Ἐπειδὴ παντὸς ἀγῶνος ἡ νίκη γίνεται τέλος, πρὸς ἣν βλέποντες οἱ πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἀποδυόμενοι, τῆς ἀθλήσεως ἅπτονται· δοκεῖ μοι διὰ τοῦ τέλους ὁ λόγος ἐκ βραχείας φωνῆς ἐπεγείρειν εἰς προθυμίαν τοὺς διὰ τῶν ἀρετῶν ἀθλοῦντας ἐν τῷ ςαδίῳ τοῦ βίου· ὡς ἂν εἰς τὸ τέλος βλέποντες, ὅπερ ἐςὶν ἡ νίκη, τῇ τῶν ςεφάνων ἐλπίδι τὸν ἐν τοῖς ἄθλοις πόνον ἐπικουφίζοιεν· ὅπερ δὴ ϗ νῦν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὁρῶμεν γινόμενον· διὰ τοῦτο ὁ ἀγαθὸς τῶν ψυχῶν παιδοτρίβης (ἤτοι ὁ Δαβὶδ) προδείκνυσί σοι τῶν ἱδρώτων τὸ τέλος, ϗ τὸν ἐκ τῶν ςεφάνων κόσμον, ϗ τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ ἀνάῤῥησιν· ἵνα πρὸς ἐκεῖνο βλέπων τὸ τέλος, τῷ νικοποιῷ σεαυτὸν ἐπερείδῃς, ϗ τὸ ἐπινίκιον κήρυγμα σεαυτῷ παρασκευάζῃς. Σημειοῦμεν δὲ, ὅτι ὁ Ψαλμὸς οὗτος παρὰ τῷ αὐτῷ Νύσσης ἐπιγράφεται „ Ψαλμὸς ᾠδῆς· ϗ ὅρα περὶ τούτου ἐν τῷ Προοιμίῳ τὸ ἔννατον Κεφάλαιον. Ὁ δὲ Ἀκύλας ϗ ὁ Θεοδοτίων ἀντὶ τοῦ, εἰς τὸ τέλος, τῷ νικοποιῷ ἐξέδωκαν· ὁ δὲ Σύμμαχος, Ἐπινίκιος, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Θεοδώριτον, ὕμνος ἐπινίκιος τῷ νικοποιῷ προσφέρεται Θεῷ ὁ παρὼν Ψαλμὸς, μετὰ τὴν γενομένην κατὰ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ νίκην.

(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος ἑρμηνεύει, ὅτι διὰ τοῦτο λέγει ὁ Δαβὶδ πῶς ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δικαιοσύνης του, ὄχι ὑπερηφανευόμενος, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ὅποιος θέλει νὰ εἰσακουσθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν, πρέπει νὰ ἔχῃ μαζί του τὴν δικαιοσύνην „ Ὥςε εἴτις βούλεται παρὰ Θεῷ ἀνύειν, τὴν δικαιοσύνην λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ, προσίτω· ϗ ὅτι ἀπὸ ταπεινοφροσύνην κινούμενος ὁ Δαβὶδ, ἀφιερόνει τὴν δικαιοσύνην του εἰς τὸν Θεὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κάθε ἀρετὴ κατορθοῦται, ϗ ὄχι εἰς τὸν ἑαυτόν του· „ Τὴν δικαιοσύνην ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ ἀνατίθησι, παρ' οὗ πᾶν ἀνθρώποις τὸ κατορθούμενον· ὁ δὲ Θεοδώριτος, τὸ τῆς δικαιοσύνης μου, τῆς δικαίας μου αἰτήσεως ἡρμήνευσεν.

μῶν ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸν ἑαυτόν του δίκαιον καὶ ὅσιον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα, ὄχι διὰ τὶ ὑπερηφανεύεται, ἀλλὰ διὰ τὶ συγκρίνει τὸν ἑαυτόν του μὲ τὰς πονηρίας ἐκείνων, ὁποῦ τὸν ἐπολέμουν. (1)

„Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με.

Τοῦτον τὸν λόγον λέγει ὁ Δαβὶδ, διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ μὲν χαρὰ, πλατύνει τὴν καρδίαν· ἡ δὲ θλίψις, τὴν ςενοχωρεῖ· ἐμένα ὅμως, λέγει, εἰς τὸν καιρὸν τῆς θλίψεως καὶ λύπης ἐπλάτυνας, Κύριε· καὶ τόσον πολλὰ μεγαλόψυχον μὲ ἔκαμες, ὥςε ὁποῦ καὶ νὰ παραγγέλλω εἰς τοὺς ςρατιώτας μου, νὰ μὴ θανατώσουν τὸν πατραλοίαν υἱόν μου „Φείσασθέ μου τοῦ παιδαρίου τοῦ Ἀβεσσαλώμ. (β΄. Βασιλ. ιη΄. 5.) (2)

„Οἰκτείρησόν με, καὶ εἰσάκουσον τῆς „προσευχῆς μου.

Καὶ μ᾽ ὅλον ὁποῦ παράνω εἰσηκούσθη καὶ ἠλεήθη ὁ Δαβὶδ ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅμως καὶ ἐδῶ παρακαλεῖ νὰ ἐλεηθῇ πάλιν καὶ νὰ εἰσακουσθῇ· ἴσως ἐπειδὴ καὶ πάλιν ἔμελλε νὰ πέσῃ εἰς πειρασμοὺς, καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ νὰ μὴ παραβλεφθῇ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἡ προσευχή του καὶ δέησις· ἀλλὰ πάλιν νὰ εἰσακουσθῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον κατὰ τὸν Χρυσόςομον. (3)

2: „Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρ„διοι;

Ὁ λόγος οὗτος λέγεται ἀπὸ τὸν Δαβὶδ πρὸς τοὺς φίλους καὶ γνωρίμους του, οἱ ὁποῖοι ἐδοκίμαζον νὰ τὸν βοηθήσουν, ὅταν εἶχε τὴν συμφοράν· λέγει λοιπὸν πρὸς αὐτούς· ἕως πότε ὦ φίλοι μου, δὲν σηκόνετε τὴν καρδίαν σας πρὸς τὸν Θεὸν, ὅταν ἔχετε θλίψεις; ἀλλὰ βαρύνετε αὐτὴν, καταβιβάζοντές την κάτω εἰς τὰ γήϊνα, μὲ ἀνθρωπίνους λογισμοὺς, καὶ μὲ βιωτικὰς φροντίδας; τὸ δὲ, υἱοὶ ἀνθρώπων, εἶναι περίφρασις, ἀντὶ τοῦ, ὦ ἄνθρωποι· συνειθισμένη γὰρ εἶναι ἡ περίφρασις αὕτη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν διάλεκτον. (4)

„Ἱ-

(1) Ὁ δὲ Κύριλλος λέγει, ὅτι ὄχι μόνον δίκαιον ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ ϗ ἔνοχον εἰς ἁμαρτίας „Ἐπειδὴ παρέπεται τοῖς δικαίοις ϗ ὀλισθήματα· κατὰ τὸ „Ἑπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος ϗ ἀναςήσεται. (Παρ. κδ΄. 16.)

(2) Ὁ δὲ Κύριλλος ἑρμηνεύει, ὅτι ὁ Δαβὶδ ἐδῶ φανερόνει κατὰ τί τοῦ εἰσήκουσεν ὁ Θεός: ἤγουν, διὰ τὶ τοῦ ἔδωκεν ἄνεσιν ϗ πλατυσμὸν εἰς τὰς θλίψεις· „Οὐκ εἶπε δὲ (λέγει ὁ Χρυσόςομος) ὅτι παρήγαγες τὰς θλίψεις· ἀλλὰ ἀφῆκας ἑςάναι ϗ ἐπλάτυνάς με· τὸ γὰρ εὐμήχανον τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλουργίας ἐντεῦθεν μάλιςα δείκνυται· οὐκ ἐν τῷ παρενεγκεῖν τὰς θλίψεις μόνον, ἀλλὰ ϗ ἐν τῷ μενουσῶν αὐτῶν, πολλὴν παρέχειν τὴν ῥᾳςώνην.

(3) Ἢ ϗ χρόνος ἀντὶ χρόνου ἐδῶ λαμβάνεται κατὰ τὸν Κύριλλον: ἤγουν ἀντὶ τοῦ, ᾤκτείρησας ϗ εἰσήκουσας, εἴρηται οἰκτείρησον ϗ εἰσάκουσον· ἢ τάχα που ϗ διηνεκῶς ἀκούεσθαι παρακαλεῖ ϗ κόρον οὐ λαμβάνων τῆς προσευχῆς κατὰ τὸν Θεοδώριτον. Ὁ δὲ Ψελλὸς λέγει „Καὶ μὴν ἐπικαλέσατο τὸν Κύριον ϗ εἰσηκούσθη· τί οὖν πάλιν ζητεῖ; ὅτι τὸ μὲν δέδωκεν ὁ Κύριος, τὸ δὲ, ἀνεβάλετο· δέδωκε τὴν μεγαλοψυχίαν ϗ τὸ ἐν ἐλπίσιν ἀγάλλεσθαι, ἔτι δὲ τὸ τελεώτατον τρόπαιον ἀνεβάλετο (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ.)

(4) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει, ὅτι ὁ Δαβὶδ υἱοὺς ἀνθρώπων ὀνομάζει τοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας, ϗ πρὸς ἀσέβειαν ἐπιῤῥεπεῖς· ἐπεὶ οἱ μὴ τοιοῦτοι, τῇ φύσει μὲν, ἀνθρώπων υἱοί· τῇ χάριτι δὲ, οὐκ ἔτι, ἀλλ᾽ υἱοὶ Θεοῦ· τί δέ ἐςι βαρυκάρδιοι; παχυκάρδιοι, σαρκικοὶ, τῇ γῇ προσηλωμένοι, κακίαν διώκοντες, ταῖς ἡδυπαθείαις κατασπώμενοι· φύσει μὲν γὰρ ἡ καρδία κούφη ϗ ἀνωφερὴς γέγονεν· ἡμεῖς δὲ αὐτὴν παρὰ φύσιν βαρεῖαν ποιοῦμεν· δι᾽ ὃ ϗ ὁ Προφήτης ἐγκαλεῖ· εἰ δὲ φυσικὸν ἦν, οὐκ ἂν ἐνεκάλεσεν. Ὁ δὲ Γεννάδιος λέγει „Χρὴ τοῦτο καθόλου γινώσκειν, ὅτι ἡ ἄνθρωπος προσηγορία, ὅτε μὲν οἱ ἅγιοι προσαγορεύονται, ἐπὶ ψόγου λαμβάνεται, ὡς τὸ „Ἐγὼ εἶπα Θεοί ἐςὲ ϗ υἱοὶ Ὑψίςου πάντες, ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε· ὅτε δὲ κτήνη ϗ θηρία οἱ ἁμαρτωλοὶ λέγονται, ἐπὶ ἐπαίνου τάσσεται· ὡς τὸ „Ἀνθρώπους ϗ κτήνη σώσεις Κύριε (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

„Ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα καὶ ζη-
„τεῖτε ψεῦδος;

Ἀνωφελεῖς, λέγει, εἶναι ὦ φίλοιμου, αἱ μηχαναὶ καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων· διὰ τὶ αὐτοὶ κολακεύουσι μὲν μὲ τὰς ἐλπίδας, ἀποτυγχάνουσι δὲ, καὶ μάταιοι ἀποδείχνονται· ἢ λέγει τοῦτο ὁ Δαβὶδ καὶ διὰ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ὁποῦ εἶναι προσηλωμένοι εἰς τὰ παρόντα τοῦ Κόσμου πράγματα· τὰ ὁποῖα, φαίνονται μὲν πῶς εἶναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ δὲν εἶναι, διὰ τὴν συχνὴν μεταβολὴν ὁποῦ λαμβάνουν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν. (1) παράδειγμα δὲ τούτου εἶναι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Δαβὶδ· ὅστις Βασιλεὺς ὤντας, ἐδιώκετο εἰς τὴν ἔρημον, ὡσὰν ἕνας ἰδιώτης καὶ παραμικρὸς, ἀπὸ τὸν υἱόν του Ἀβεσσαλώμ.

3: „Καὶ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάστωσε Κύριος
„τὸν ὅσιον αὐτοῦ·

Περιττὸς εἶναι ἐδῶ ὁ καὶ σύνδεσμος· ἐπειδὴ καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα ἔχει τοῦτο τὸ ἰδίωμα, νὰ μεταχειρίζεται συνδέσμους περιττοὺς, καθὼς ἡμεῖς ἐπαρατηρήσαμεν· μάθετε λοιπὸν, λέγει, ὦ ἄνθρωποι· ὅτι ὁ Θεὸς περιβόητον ἔκαμεν ἐμένα τὸν ὅσιόν του: ἤτοι τὸν καθωσιωμένον καὶ ἀφιερωμένον ὅλως διόλου εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς μόνον αὐτὸν ἔχοντα τὰς ἐλπίδαςμου. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ πῶς δὲν ἔγινεν ἀπὸ τὸν Θεὸν θαυμαστὸς καὶ περιβόητος ὁ Δαβὶδ, ὅστις πολεμηθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀβεσσαλὼμ, κατετρόπωσε τὸν αὐτὸν πολεμήσαντα; καὶ διωγμένος ὤντας, ἐνίκησε τὸν διώκοντα; καὶ ὀλίγους ἀνθρώπους ἔχων, κατέβαλε τὸν μυριάδας ἀνθρώπων ἔχοντα;

„Κύριος εἰσακούσεταί μου ἐν τῷ κε-
„κραγέναι με πρὸς αὐτόν.

Ἐγὼ, λέγει, ἐπειδὴ καὶ ἀπόλαυσα τόσον ὀγλίγωρα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλυτρώθηκα ἀνελπίστως ἀπὸ τόσον μεγάλον κίνδυνον τῆς ἀποστασίας τοῦ υἱοῦ μου, ἐκ τούτου ἐγνώρισα, ὅτι μὲ ἔλεεῖ καὶ μοῦ εἰσακούει ὁ Θεός· καὶ ἐλπίζω, ὅτι καὶ πάλιν θέλει μου εἰσακούσει, ὅταν κράζω πρὸς αὐτὸν εἰς τὰς περιστάσεις καὶ συμφοράςμου. (2)

4: „Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

Μὲ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Δαβὶδ, δὲν ἐμπο-

δι-

(1) Ὅθεν ϗ ὁ Χρυσορρήμων εἶπε „Ματαιότητα ϗ ψεῦδος δοκεῖ μοι λέγειν τὸν ἐν πονηρίᾳ βίον· μάταιον γὰρ ἐκεῖνο λέγεται τὸ κενὸν, ὅταν ὄνομα μὲν ᾖ, πρᾶγμα δὲ μὴ ᾖ· ὄνομα μὲν πλούτου ϗ δόξης ϗ δυναστείας· πρᾶγμα δὲ οὐδαμοῦ, ἀλλὰ μένει τὸ ὄνομα ψιλόν ... διὰ δὴ ταῦτα ὀδυνᾶται ὁ Προφήτης τοσαύτην ἀλογίαν ὁρῶν ἐν τῷ βίῳ· ϗ ὥσπερ ἄν, εἴτις ἰδών τινα φεύγοντα μὲν τὸ φῶς, διώκοντα δὲ τὸ σκότος λέγει· ἵνα τί τοῦτο ποιεῖς τὸ παράλογον ἄνθρωπε; οὕτω ϗ αὐτός· ἵνα τί φησιν ἀγαπᾶτε ματαιότητα ϗ ζητεῖτε ψεῦδος; εἶπε δὲ ϗ ὁ Νύσσης „Ἵνα τί προσετήκατε τῇ διαθέσει τούτοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὑπόστασις; ἓν μόνον ἀγαπητὸν τῇ φύσει, τὸ ἀληθῶς Ὄν· περὶ οὗ φησιν ἡ Δεκάλογος „Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου· ϗ ἓν πάλιν μισητὸν τῇ ἀληθείᾳ ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν πολέμιος· περὶ οὗ φησιν ὁ νόμος, ὅτι μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου: (ἤτοι τὸν Διάβολον.)

(2) Λέγει δὲ ὁ θεῖος Κύριλλος „Οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπεν, ὅτι ἐθαυμάστωσεν, ἀλλὰ τὸν ὅσιον· παιδεύων ἡμᾶς, μὴ μόνον ἐν τῇ χρηστότητι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ϗ ἐν τῇ τῶν οἰκείων ἔργων ἀρετῇ τὰς ἐλπίδας ἔχειν τῆς σωτηρίας· ἡ μὲν γὰρ τῶν ἐπιγείων ἀπόλαυσις κατ' οὐδὲν, οἶμαι, διαφέρει τῶν ἐν ὁράμασι τερπνῶν· ἃ μόνον ὀφθέντα, καταλήγει πρὸς τὸ μηδὲν, τὸν τοῦ ῥέγχοντος νοῦν διαπαίξαντα· τὰ δέ γε λαμπρὰ τῆς δικαιοσύνης αὐχήματα, ϗ τὰ ἐπ' αὐτῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ γέρα, μακρὰν ϗ ἀκράδαντον ἔχει τὴν μέθεξιν, ϗ περιφανὲς τὸ ἀξίωμα· δέχεται γὰρ ὁ Θεὸς πάσας τῶν ὁσίων φωνὰς ϗ ἀποπεραίνει τὰ αἰτήματα· οὗ τί γένοιτ' ἂν τὸ ἰσοστατοῦν;

δίζει τοὺς ἀνθρώπους παντελῶς ἀπὸ τὸ νὰ ὀργίζωνται καὶ νὰ θυμόνουν κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόςομον, ἀλλὰ παρακινεῖ αὐτοὺς νὰ μὴν ἁμαρτάνουν, ὅταν θυμόνουν· ἢ διὰ τὶ παρασύρονται ἀπὸ τὴν ὀξύτητα τοῦ θυμοῦ, καὶ θυμόνονται ἔξω ἀπὸ τὸ πρέπον καὶ μέτριον· ἢ διὰ τὶ κάμνουν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἄλλου ἀκαίρως καὶ ἀναιτίως· ἐπειδὴ ὁ θυμὸς, ἐφυτεύθη καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, μὰ διὰ νὰ τὸν μεταχειρίζονται κατὰ τῆς κακίας, καὶ ὄχι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ των· διότι ἐκεῖνος μὲν ὁποῦ θυμόνει διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὸν ἑαυτόν του, αὐτὸς ὀργίζεται καὶ ἁμαρτάνει· ἐκεῖνος δὲ ὁποῦ ὀργίζεται διὰ νὰ διορθώσῃ τὸν ἀδελφόν του, αὐτὸς ὀργίζεται καὶ δὲν ἁμαρτάνει, ἐπειδὴ καὶ ὀργίζεται διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἄλλου, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὀργίζεται διὰ μόνην τὴν διόρθωσιν τοῦ υἱοῦ του. (1)

„Α˚ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐ-
„πὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε.

Ὅταν, λέγει, ἐσεῖς ἀδελφοὶ πηγαίνετε τὸ βράδυ εἰς τὴν κλίνην διὰ νὰ κοιμηθῆτε, τότε ἐπειδὴ καὶ ἔχετε καιρὸν, ἀνακρίνετε μὲ κάθε ἄδειαν τὸν ἑαυτόν σας, καὶ ἐξετάζετε τοὺς λογισμοὺς, ὁποῦ ἐσυλλογίσθητε ὅλην τὴν ἡμέραν· καὶ διὰ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, ὁποῦ ἐσυλλογίσθητε, μετανοεῖτε· (2) διὰ τὶ ἔτζι καὶ ἐγὼ κάμνω, καὶ εὐοδοῦνται: ἤγουν τρέχουν καλῶς τὰ πράγματα τῆς ζωῆς μου· ὅθεν, ἐπειδὴ ἔμαθον μὲ τὴν δοκιμὴν, πόσην ὠφέλειαν ἔχει ἡ ἐξέτασις αὕτη τῶν λογισμῶν καὶ τῆς συνειδήσεως, διὰ τοῦτο σᾶς συμβουλεύω νὰ κάμνετε καὶ ἐσεῖς τὴν τοιαύτην ἐξέτασιν διὰ νὰ ὠφεληθῆτε· (3) ἀνίσως δὲ πρέπῃ νὰ κρίνωμεν καὶ νὰ καταδικάζωμεν τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καὶ δι' αὐτοὺς νὰ μετανοοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ καταδικάζωμεν τὰς πονηρὰς πράξεις, ὁποῦ κάμνομεν; καὶ δι' αὐτὰς νὰ μετανοοῦμεν, ὡς λέγει ὁ Χρυσοῤῥήμων; βλέπε δὲ ὦ ἀναγνῶςα, πῶς ὁ Δαβὶδ ἐμεταχειρίσθη ἰατρικὰ προφυλακτικὰ καὶ διορθωτικὰ τῆς ἁμαρτίας· διὰ τὶ, τὸ μὲν ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, εἶναι προφυλακτικὸν, πρὸ τοῦ νὰ ἁμαρτήσῃ τινάς· τὸ δὲ, ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε, τοῦτο εἶναι διορθωτικὸν, ὕςερα ἀφ' οὗ ἁμαρτήσῃ τινάς.

5: „Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἐλ-
„πίσατε ἐπὶ Κύριον.

Μὴν ἀδικῆτε, λέγει, κανένα, ἀγαπητοί· ἀλ-

(1) Λέγει δὲ ϗ ὁ θεῖος Κύριλλος, ὅτι ὁ Δαβὶδ νῦν φησιν· ὅτι κἂν ἀπροαιρέτως ὀργισθῆτε, ὅπερ οὐχ ἁμάρτημα τέλειον, μὴ προσθῆτε ϗ τὴν πρᾶξιν, (ἤτοι τὴν ἐκδίκησιν) ἵνα μὴ τέλειον ᾖ τὸ ἁμάρτημα· ἔφη δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος ὅτι ὁ θυμὸς, ὅτε δεῖ δικαίως κινούμενος, (κατὰ τῆς ἁμαρτίας δηλαδὴ) ἀνδρίαν ποιεῖ ϗ ὑπομονὴν ϗ ἐγκράτειαν· παρὰ δὲ τὸν ὀρθὸν λόγον ἐνεργῶν, μανία γίνεται· διὰ τοῦτο ϗ ὁ Δαβὶδ ἡμᾶς νουθετεῖ ὀργίζεσθαι ϗ μὴ ἁμαρτάνειν. (παρὰ τῷ Νικήτᾳ)

(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος τὸ κατανύγητε οὕτως ἐξήγησε „Τιμωρήσασθε· τοῦτο γάρ ἐςι τὸ κατανύγητε, νύξατε, κεντήσατε· ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας Παῦλος τὸ Δαβιτικὸν τοῦτο ῥητὸν δανεισθεὶς εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους εἶπεν, ὀργίζεσθε ϗ μὴ ἁμαρτάνετε· ἔπειτα λέγει „Μὴ ἐπιδυέτω ὁ Ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· ςοχάζομαι (λέγει ὁ σοφὸς Νικήτας) ὅτι ὁ Παῦλος μή πως ἐνόησε τὸ, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε, ἀντὶ τοῦ, μετανοήσατε διὰ τὶ ὀργίσθητε· ϗ μαζὶ μὲ τὴν ἡμέραν, τελειώσατε ϗ τὴν ὀργὴν, ϗ μὴ φυλάξετε τὴν ἐνθύμησιν τῆς ὀργῆς ἕως τὴν δύσιν τοῦ Ἡλίου, ϗ ἕως εἰς τὴν κλίνην σας· ἀλλὰ πηγαίνετε ϗ διαλλαγῆτε μὲ τὸν ἀδελφὸν ἐκεῖνον, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀργίσθητε· ἵνα μὴ ἡ νύκτα ἐλθοῦσα, σᾶς κάμῃ νὰ συλλογίζεσθε, πῶς νὰ κάμετε ἐκδίκησιν.

(3) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσοῤῥήμων „Τῶν μὲν χρημάτων ὑπὸ τὴν ἕω τὸν λόγον ποιεῖν εἰώθαμεν· τῶν δὲ πράξεων, μετὰ τὸ δεῖπνον ϗ τὴν ἑσπέραν αὐτὴν, ἐπὶ τῆς κλίνης κείμενοι, οὐδενὸς ἐνοχλοῦντος, οὐδενὸς θορυβοῦντος, τῶν μεθ' ἡμέραν πεπραγμένων ϗ λελεγμένων ἁπάντων ἀπαιτῶμεν τὰς εὐθύνας ἡμᾶς αὐτούς· κἂν ἴδωμέν τι ἡμαρτημένον, κολάσωμεν τὸ συνειδός· ἐπιτιμήσωμεν τῇ διανοίᾳ· κατανύξωμεν τὸν λογισμὸν, οὕτω σφοδρῶς, ὡς μηκέτι τολμῆσαι διαναςάντας ἡμᾶς πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ἁμαρτίας ἀγαγεῖν βάραθρον, τῆς ἐν ἑσπέρᾳ πληγῆς μεμνημένους· ὅτι γὰρ οὗτος ὁ καιρὸς ἐπιτηδειότερος πρὸς τὸ τοιοῦτον λογοθέσιον, ἄκουσον τοῦ Προφήτου λέγοντος „Ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε (Λόγ. ὅτι ἐπικίνδυνον τοῖς ἀκούουσι·)

ἀλλὰ προσφέρετε εἰς τὸν Θεὸν τὴν δικαιοσύνην, ὡσὰν ἕνα καρπὸν καὶ μίαν θυσίαν πνευματικήν· καὶ ἐλπίζετε ὅτι βεβαίως ἔχετε νὰ λάβετε ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν βοήθειαν· ὁ ὁποῖος μάλιςα βοηθεῖ ἐκείνους, ὁποῦ πειράζονται καὶ πολεμοῦνται· μὲ τὰ λόγια δὲ ταῦτα προφητεύει ὁ Δαβὶδ τὴν ζωὴν καὶ πολιτείαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Χριςιανῶν, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον καὶ τὸν Θεοδώριτον· ἡ ὁποία Ἐκκλησία ἔμελλε νὰ προσφέρῃ πνευματικὴν θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν τὰς ἀρετας, ἀντὶ θυσίας ζώων· ἐπειδὴ δικαιοσύνην ἐδῶ ἐννοοῦμεν, ὄχι ξεχωριςὰ μόνην τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ τὴν καθολικὴν καὶ γενικὴν ἀρετὴν, κατὰ τὸν Χρυσόςομον.

6: „Πολλοὶ λέγουσι· τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά;

Ἀφ' οὗ ὁ Δαβὶδ ἐσυμβούλευσε τοὺς Χριςιανοὺς μὲ τὸ ἐδικόντου παράδειγμα, τώρα βάλλει ἐδῶ μίαν ἐναντιολογίαν τῶν ὀλιγοπίςων καὶ μικροψύχων ἀνθρώπων (1) καὶ λέγει, ὅτι μερικοὶ ἄνθρωποι, ὅταν πέσουν εἰς πειρασμοὺς καὶ θλίψεις, ἀδημονοῦντες ἀπελπίζονται, καὶ δὲν πιςεύουν, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κοντὰ εἰς ἐκείνους ὁποῦ τὸν ἐπικαλοῦνται· ἀλλὰ γογγύζουν καὶ λέγουν· ποῖος νὰ μᾶς βοηθήσῃ; ἤτοι οὐδεὶς· ὁ ὁποῖος οὗτος λόγος εἶναι σημεῖον μεγάλης ἀπελπισίας· ἢ λέγει ὁ Δαβὶδ τοῦτο διὰ τοὺς φιλοσάρκους ἀνθρώπους· οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ καὶ νομίζουν πῶς ἡ τρυφὴ καὶ ἄνεσις, καὶ αἱ ἡδοναὶ τοῦ σώματος, αὐτὰ μόνα εἶναι ἀγαθὰ, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὰ μόνα κυνηγοῦν διὰ νὰ ἀπολαύσουν· διὰ τὶ μισοῦν πολλὰ τὰς κακοπαθείας τοῦ σώματος, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται κατ' οἰκονομίαν καὶ συγχώρησιν Θεοῦ εἰς αὐτούς· τὸ δὲ τίς δείξει; εἶναι λόγος μιᾶς ψυχῆς, ὁποῦ ὀρέγεται θερμῶς.

„Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε.

Οἱ μὲν ἀνωτέρω, λέγει, μικρόψυχοι καὶ φιλόσαρκοι ἄνθρωποι ἔτζι λέγουσιν· ἐγὼ ὅμως δὲν λέγω τοιαῦτα λόγια· ἐπειδὴ καὶ γνωρίζω ὅτι ἐνετυπώθη βαθέως εἰς τὴν ψυχήν μου ἡ ἀντίληψις τῆς σῆς ἐπισκέψεως καὶ χάριτος, Κύριε· ταύτην γὰρ τὴν ἀντίληψιν πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐδῶ φῶς, διὰ τὶ διαλύει τὸ σκότος τῆς λύπης· καὶ τρόπον τινα αὐτὴ ἡ ἀντίληψις ἐνεχαράχθη εἰς τὴν καρδίαν μου τόσον πολλὰ, ὥςε ὁποῦ ἔκαμε νὰ μὲ γνωρίσουν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μακρὰν ὄντες, ὅτι ἠξιώθηκα τοιαύτης ἀντιλήψεως καὶ βοηθείας τοῦ Θεοῦ. (2) μερικοὶ δὲ λέγουσιν, ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι προφητεί-

(1) Ἄλλος δὲ λέγει ἤτοι ὁ Νικήτας „Αἰνίττεται ὁ Δαβὶδ ϗ τοὺς μετ' αὐτοῦ φεύγοντας· οὗτοι γὰρ τροφῆς, ὡς εἰκὸς, ἀποροῦντες ἔλεγον· τίς δώσει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; οὕτω τὰ βρώματα ὀνομάζοντες· ἐπεὶ δὲ διὰ τοῦ Σιβᾶ εἰς πλῆθος αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὴν τροφὴν ἐχορήγησε, φησὶν ὁ Δαβὶδ „Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε: τουτέςι φανερὰ ϗ λαμπρὰ γέγονεν ἡ εἰς ἡμᾶς σου πρόνοια ϗ ἀντίληψις· ταύτην γὰρ φῶς ὀνομάζει· οἱ γὰρ μετ' ἐμοῦ εἰς πλῆθος ἔχοντες τὰ ζωαρκῆ, σῖτον, οἶνον, ἔλαιον, τὰ μὲν, τοῦ Σιβᾶ, τὰ δὲ, τοῦ Βερζελὶ χορηγήσαντος, ϗ τὴν καρδίαν εὐφράνθησαν· ταῦτα δὲ εἴρηται καθ' ἱςορίαν· ὁ δὲ θεῖος Κύριλλος λέγει „Τεθαύμακά φησι τοὺς τολμῶντας λέγειν· τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; καίτοι παρὸν ἀπὸ τῶν ἐν χερσὶ βεβαιοῦσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα· ἐσχήκαμεν γὰρ ἐνέχυρα τῆς μελλούσης ἡμερότητος ἔσεσθαι πλουσίως, τὴν ἐν τῷ δε τῇ Κόσμῳ φειδῶ τε ϗ πρόνοιαν τοῦ Δημιουργοῦ· χαρίζεται γὰρ φιλοτίμῳ δεξιᾷ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ζωήν· ϗ καθίησι μὲν ὑετούς· τὰς δὲ ἐξ ἀγρῶν εὐκαρπίας ἀνίησι κατὰ καιρούς· ὁ τοίνυν ἀμφιλαφῶς χορηγήσας τὰ ζωαρκῆ, πῶς ἂν διαψεύσαιτο χαριεῖσθαι λέγων τὰ μετὰ τόν δε τὸν βίον; Ὁ δὲ Θεοδώριτος λέγει ὅτι ὑπερβατὸν σχῆμα εἶναι ἐδῶ, ὅπερ οὕτως ἐξομαλύνεται „Πολλοὶ λέγουσι τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; ἀπὸ καρποῦ σίτου οἴνου ϗ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν· τοῖς τοῦ Θεοῦ φησιν ἀγαθοῖς ἐντρυφῶντες, ὡς μηδενὸς ἀπολαυόντες, τολμῶσι λέγειν „Τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά;

(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος λέγει „Οὐκ εἶπεν ἐφάνη ἢ ἔλαμψεν, ἀλλ' ἐσημειώθη, δηλῶν, ὅτι ὥσπερ φῶς ἐν μετώ-

πῳ

τεία διὰ τοὺς Χριςιανοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐσημειώθη : ἤγουν ἐβάλθη γνώρισμα καὶ σημάδι ὁ Χριςός· αὐτοὶ γὰρ ὠνομάσθησαν Χριςιανοὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριςοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Φῶς τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ : ἤγουν τοῦ Πατρὸς, κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον· ἐσυναρίθμησε δὲ μὲ αὐτοὺς ὁ Προφήτης καὶ τὸν ἑαυτόν του, διὰ τὴν συγγένειαν καὶ οἰκειότητα τῶν πνευματικῶν ἀρετῶν, ὁποῦ εἶχε μὲ τοὺς Χριςιανούς.

7: „Ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρ-
„δίαν μου.

Τοῦτο τὸ λέγει ὁ Δαβὶδ ἢ διὰ τὴν ἀνωτέρω ἀντίληψιν ὁποῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἢ διὰ τὸ ὄνομα ὁποῦ ἔλαβον οἱ Χριςιανοὶ ἀπὸ τὸν Χριςόν. (1)

„Ἀπὸ καρποῦ σίτου οἴνου καὶ ἐλαίου
„αὐτῶν ἐπληθύνθησαν.

Διὰ τοὺς φιλοσάρκους λέγει ὁ Δαβὶδ καὶ ταῦτα τὰ λόγια· ὅτι ἀγκαλὰ καὶ αὐτοὶ φρονοῦν καὶ ποθοῦν ὅλως διόλου τὰ γήϊνα καὶ σωματικὰ ἀγαθὰ, ἐσὺ ὅμως, Κύριε, δὲν ὑςερεῖς ταῦτα ἀπὸ αὐτοὺς, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς πολλῆς σου φιλανθρωπίας κινούμενος, πλούσια δίδεις πάντα εἰς αὐτούς· ἀπαριθμεῖ δὲ καὶ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα κατ᾽ ὄνομα : ἤγουν, ὅτι οἱ φιλόσαρκοι ἐχόρτασαν ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ σιταρίου, τοῦ κρασίου, καὶ τοῦ ἐλαίου· τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πλέον ἀναγκαιότερα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων· μαζὶ δὲ μὲ αὐτὰ συμπεριέλαβεν ὁ Προφήτης καὶ τὰ λοιπὰ εἴδη τῶν φαγητῶν κατὰ τὸν Θεοδώριτον. (2)

8: „Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσο-
„μαι καὶ ὑπνώσω.

Ἐγὼ, λέγει, θέλω κοιμηθῶ μὲ εἰρήνην καὶ ἀταραξίαν, ἀφ᾽ οὗ ἀποβάλω ὅλους τοὺς φόβους ὁποῦ με ἐνοχλοῦν· καὶ ὄχι μόνον θέλω κοιμηθῶ ἁπλῶς, ἀλλὰ ὁμοῦ καὶ νὰ χορτάσω ὕπνον· τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, φανερόνει τὸ ὁμοῦ : ἤγουν ὁμοῦ καὶ τὰ δύω ποιήσω· τὸ δὲ ὑπνώσω, φανερόνει ἐπίτασιν καὶ αὔξησιν τῆς κοιμήσεως· ἢ λέγει τοῦτο ὁ Δαβὶδ, προφητεύων διὰ τὸν θάνατόν του· ὅτι δὲν θέλει ἀποθάνῃ βιαίως, φονευθεὶς παρά τινος, ἀλλὰ κατὰ φύσιν· καὶ κατὰ τοῦτο τὸ νόημα νοεῖται

πῳ ϗ προσώπῳ ἐντετυπωμένον ϗ ἐγκεχαραγμένον πᾶσίν ἐςι κατάδηλον, ϗ οὐκ ἔςιν οὐδὲ ἕνα αὐτὸ λαθεῖν, οὐδὲ ὄψιν φωτὸς γέμουσαν ϗ ἀφιεῖσαν ἀκτῖνας, δύναταί τις ἀγνοῆσαι· οὕτως οὐδὲ τὴν πρόνοιαν τὴν σὴν ϗ ἀντίληψιν· ἔφη δὲ ϗ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος „Ποτὲ μὲν οὖν ὁ Δαβὶδ αἰτεῖ, ἐξαποςαλῆναί οἱ τὸ φῶς : τουτέςιν ἐνσημανθῆναι ϗ γνωρισθῆναι τὰ σημεῖα τῆς δεδομένης ἐλλάμψεως. Καὶ ὁ Νύσσης „Οἱ μὲν πολλοὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν τοῖς φαινομένοις ὁρίζονται, λέγοντες ἐκεῖνο μόνον εἶναι ἀγαθὸν, ὅπερ ἄν τις τῇ αἰσθήσει προσδέξηται· πολλοὶ γάρ φησι λέγουσι τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀρετὴν βλέπων, τὴν μὲν ἀνδραποδώδη ταύτην τοῦ καλοῦ κρίσιν περιορᾷ, ἐν δὲ τῷ φωτὶ, τὸ καλὸν βλέπει· ϗ οὕτως ἐπισημειοῦται τὴν θεοειδῆ ϗ ὑψηλὴν εὐφροσύνην.

(1) Ἴσως δὲ ϗ εἶπεν ἐδῶ ὁ Δαβὶδ, ὅτι ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου· ἐπειδὴ εἶπεν ἀνωτέρω ὅτι ἐσημειώθη εἰς αὐτὸν τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε· διὰ τὶ μαζὶ μὲ τὸ θεῖον φῶς εἶναι συντροφιασμένη ϗ ἡ πνευματικὴ εὐφροσύνη, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· κατὰ τὸ „Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ, ϗ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ εὐφρυσύνη. (Ψαλ. ϟς΄. 12.)

(2) Μερικοὶ δὲ καρδίας εὐφροσύνην ἐνόησαν τὰ θεῖα μυςήρια· ταῦτα γὰρ εἶναι τροφὴ τῆς ψυχῆς· σῖτος μὲν ϗ οἶνος, τὸ σῶμα ϗ αἷμα τοῦ Κυρίου· ἔλαιον δὲ, τὸ μῦρον, ϗ τὸ ἐπὶ τοῦ Βαπτίσματος ἀλειφόμενον ἔλαιον· λέγει δὲ ϗ ὁ μέγας Βασίλειος „Εἴη δὲ ϗ ἡμῶν ἡ ψυχὴ πλήρης τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, σίτῳ βρίθουσα ϗ οἴνῳ, ϗ ἐλαίῳ· τῷ μὲν, ὡς λόγῳ πρακτικῆς γνώσεως ςηριζομένη· τῷ δὲ, ὡς θείῳ πόθῳ ϗ ἀνανεωτικῷ τῆς κατ᾽ ἔφεσιν πρὸς Θεὸν ἐρωτικῆς ἕξεως εὐφραινομένη· τῷ δὲ, ὡς λείῳ ϗ ὁμαλῷ ϗ διαυγεῖ ϗ φωτιςικῷ, ϗ παντὸς γεώδους ἐλευθέρῳ κινήματος, τῆς ἀπαθείας τρόπῳ τε ϗ λόγῳ, τὸ πρόσωπον ἱλαρυνομένη τῶν ἀρετῶν.

ται τὸ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, περὶ τοῦ σώματος καὶ καὶ τῆς ψυχῆς: ἤγουν ἐγὼ θέλω κοιμηθῶ ἐν εἰρήνῃ ὁμοῦ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν· τὸ μὲν γὰρ σῶμα, διὰ τοῦ θανάτου ἔχει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς ὁρατοὺς ἐχθροὺς, ἡ δὲ ψυχὴ, ἔχει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀοράτους ἐχθροὺς· τὸ δὲ ὑπνώσω, δηλοῖ τὸν μέχρι τῆς κοινῆς Ἀναςάσεως μακρὸν καὶ πολὺν καιρόν. (1)

„Ὅτι σὺ Κύριε, καταμόνας ἐπ' ἐλπίδι
„κατῴκισάς με.

Ἐσὺ, λέγει, Κύριε, μὲ ἔκαμες νὰ κατοικῶ χωρισμένος καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἐχθρούς μου μὲ ἐλπίδα σωτηρίας. Μερικοὶ δὲ λέγουν, ὡς ὁ Νύσσης καὶ ὁ Κύριλλος, ὅτι προφητεύει ἐδῶ ὁ Δαβὶδ διὰ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάςασιν, σχηματίσας τὸν λόγον ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον λέγει πρὸς τὸν Θεόν· ὅτι ἐσὺ Κύριε, ὥρισας νὰ κατοικῶ εἰς τὸν τάφον μεμονωμένον καὶ χωρισμένον ἀπὸ τὴν ψυχήν· ὄχι ὅμως ἁπλῶς, ἀλλὰ ἐπ' ἐλπίδι Ἀναςάσεως, ὅταν καὶ τὴν ψυχὴν ἔχω νὰ ἀπολάβω, καὶ μὲ αὐτὴν νὰ ἀναςηθῶ· τὸ δὲ, ὅτι, περιττὸν φαίνεται νὰ ἦναι· ἐπειδὴ καὶ τοῦτο εἶναι ἰδίωμα τῆς Ἑβραϊκῆς γλώττης, νοεῖται δὲ τὸ, ὅτι, καὶ ὡς βεβαιωτικὸν ἀντὶ τοῦ, οὕτως. (2)

ΨΑΛΜΟΣ Ε'.

„Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης.

Τὶ μὲν φανερόνει ἡ εἰς τὸ τέλος ἐπιγραφὴ αὕτη, προείπομεν εἰς τὸν δ'. Ψαλμόν· λέγουσι δὲ μερικοὶ, ὅτι δηλοῖ τὰς ὑςερινὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Κύριος ἔγινεν ἄνθρωπος· ἐπειδὴ τότε ἔλαβε τέλος ἡ σκιὰ τοῦ νόμου· βεβαιόνει δὲ τὸν λόγον ὁ Δαβὶδ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα· ἐπειδὴ καὶ κάμνει τὸν

(1) Ὁ δὲ Χρυσόςομος οὕτως ἑρμηνεύει „Τί δέ ἐςιν ἐπὶ τὸ αὐτό; συνηγμένος πρὸς ἐμαυτόν φησι, συνεςραμμένος, οὐ σχιζόμενος εἰς μυρίας φροντίδας· οὐ δὲ τὰ τοῦ δεῖνος μεριμνῶν, ἀλλὰ τὰ ἐμαυτοῦ λογιζόμενος· ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος λέγει „Ἀφ' οὗ Χριςὸς ἐνηνθρώπησε, ϗ τὴν πολεμοποιὸν ἁμαρτίαν ἐξηφάνισε, ϗ τῷ Πατρὶ ἡμᾶς κατήλλαξεν, ἐν εἰρήνῃ τῶν ἁγίων ἡ μετάςασις γίνεται· τοῦτο προφητικῶς ϗ ὁ Δαβὶδ ἐνδεικνύμενος ἔλεγεν „Ἐν εἰρήνῃ κοιμηθήσομαι· τὸ μὴ παρὸν, ἀλλὰ μέλλον κατὰ τὴν τοῦ Χριςοῦ παρουσίαν αἰνιττόμενος· ϗ ὡς μονοτρόπως τῆς τοιαύτης ἐλπίδος, τῆς εἰρηναίας φημὶ ἐν Χριςῷ κοιμήσεως, ἐν τοῖς ἁγίοις εἰσοικισθείσης διὰ τοῦ Πνεύματος, φησίν· ὅτι σὺ Κύριε κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με· λέγει δὲ ϗ ὁ Θεοδώριτος „Ἐπ' ἐλπίδι φησὶ τῆς ἀναςάσεως τὸν θάνατον δέξομαι· ὕπνον γὰρ ἐνταῦθα τὸν θάνατον προσηγόρευσε·

(2) Ὁ δὲ Χρυσόςομος οὕτω τὸ ῥητὸν ἑρμηνεύει „Τῇ τῶν μελλόντων, λέγει, ἐλπίδι ϗ τῇ προσδοκίᾳ τῇ εἰς σὲ, πάντα μου τὰ πάθη κατέςειλα· τί δὲ ἐςὶ τὸ κατὰ μόνας; τῶν πονηρῶν χωρίς· τὴν γὰρ εἰρήνην ταύτην κατωρθωσά φησι, πρὸς σὲ, κατὰ μόνας οἰκῶν ϗ φεύγων τοὺς διεφθαρμένους· ἄλλος δέ φησι „Τοῦτο οὖν τέλος ἀρετῆς, εἰρήνη ϗ ἄνεσις, ἡ μονοειδὴς ϗ ἀνεπίμικτος πρὸς τὰ πάθη κατοίκησις, ἡ ἐλπίδι τῆς τοῦ Θεοῦ μετουσίας κατορθουμένη.

τὸν Ψαλμὸν τοῦτον, εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας τῶν ὕϛερον γενομένων πιϛῶν Χριϛιανῶν· ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς ἁρμόζει καὶ εἰς τὴν κατάϛασιν τῶν ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ πραγμάτων. Κληρονομοῦσαν δὲ τὴν Ἐκκλησίαν ὠνόμασε κατὰ τὸν Χρυσόϛομον ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ υἱοθετήθη διὰ μέσου τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· κληρονομία δὲ αὐτῆς εἶναι τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα „ ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε „ καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· (α΄. Κορ β΄. 9.) περὶ ταύτης τῆς νύμφης εἶπεν ὁ αὐτὸς Παῦλος „ Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραϛῆσαι τῷ Χριϛῷ· (β΄. Κορ. ια΄. 2.) καὶ ὁ Ἰωάννης λέγει „ Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐϛιν (Ἰω. γ΄. 29.) καὶ ὁ ἴδιος οὗτος Δαβὶδ λέγει ἀλλαχοῦ· „ Παρέϛη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου. (Ψαλ. μδ΄. 9.) Κληρονομοῦσαν δὲ καὶ ὄχι κληρονομήσασαν εἶπε τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ διὰ τί αὐτὴ μέλλει νὰ κληρονομήσῃ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἢ διὰ τί πάντοτε αὐτὴ κληρονομεῖ, καὶ πώποτε δὲν παύει. (1)

1 „ Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι Κύριε· σύνες
„ τῆς κραυγῆς μου.
2 „ Πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου.

Ὁ Προφήτης ἐδῶ λαλεῖ ὡς ἀπὸ μέρους τῆς ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησίας· καὶ ἢ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῖ πρᾶγμα μὲ διαφόρους ἰσοδυνάμους λέξεις, καθὼς εἶναι συνήθεια νὰ ταυτολογοῦσιν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ἀπὸ καρδίας παρακαλοῦσιν· ἢ ῥήματα μὲν ὀνομάζει τὴν δέησιν, καθ᾽ ὃ αὐτὴ διὰ λόγων καὶ ῥημάτων προφέρεται· κραυγὴν δὲ ὀνομάζει, τὴν μὲ τόνον καὶ δύναμιν προφερομένην δέησιν· φωνὴν δὲ αὐτὴν καλεῖ, ὡς ἔναρθρον καὶ εὔσημον· ἐπειδὴ κυρίως ἡ κραυγὴ, ἄσημος εἶναι καὶ ἄναρθρος· ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι λέξεις οἰκείως ἐλέχθησαν ἀπὸ τὸν Προφήτην· ἐνώτισαι γὰρ εἶπε τὰ ῥήματά μου· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ σύνες: ἤγουν γνώριτον τί θέλουν νὰ εἰποῦν τὰ ῥήματα αὐτά· καὶ πρὸς τούτοις, πρόσεχε εἰς αὐτὰ, καὶ μὴ ὡς πάρεργον παραδράμῃς τὴν δέησίν μου, εἴτε διὰ τῶν χειλέων, εἴτε διὰ τῆς καρδίας προφέρεται· ἰδίωμα δὲ καὶ τοῦτο τῆς Γραφῆς εἶναι, τὸ νὰ ὀνομάζῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων, καθὼς κάμνει καὶ τώρα ἐδῶ (2)

„ Ὁ Βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου.

Ἐσένα, λέγει, μόνον ἔχω ἐγὼ ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἐθνῶν, καὶ βασιλέα ὡς προνοητήν μου, καὶ Θεὸν, ὡς πλάϛην μου, τὴν τῶν Εἰδώλων λατρείαν ἀποῤῥίψασα. (3)

„ Ὁ-

(1) Ὁ δὲ Χρυσόϛομος θέλει, ὅτι Κληρονομοῦσα ἐννοεῖται ϗ κάθε θεοφι..ς ψυχή· ὁμοίως ϗ ὁ Θεοδώριτος· ὅθεν ϗ ὁ θεσπέσιος Παῦλος εἶπεν „ Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ Πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ· εἰ δὲ τέκνα, ϗ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριϛοῦ· (Ῥωμ. η΄. 16.) ϗ πάλιν „ Ὥϛε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλ᾽ υἱός· εἰ δὲ υἱὸς, ϗ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριϛοῦ (Γαλ. δ΄. 7.)

(2) Ἔφη δὲ ϗ ὁ Χρυσορῥήμων ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Ψαλμοῦ τούτου· ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐδῶ Κύριον τὸν νυμφίον Χριϛὸν καλεῖ· ϗ γὰρ τοῦτο νύμφης εὐγνώμονος ἔργον· εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων τοῦτο συμβαίνει, ϗ κύριον τὸν ἄνδρα καλεῖ ἡ γυνή· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ϗ τοῦ Χριϛοῦ, ὅπου ϗ φύσει Κύριος ἐϛι; λέγει δὲ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι διαφέρει τὸ ἀκούειν ἀπὸ τὸ ἐνωτίζεσθαι· διὰ τὶ τὸ μὲν ἀκούειν τῆς διανοίας εἶναι ἔργον, ὡς δηλοῖ ὁ Κύριος εἰπών· „ Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω, διεγείρων εἰς τὸ συνετῶς κατακούειν τοῦ βουλήματος τῶν λεγομένων· ἐνωτίζεσθαι δὲ εἶναι, τὸ ψιλὸν τὸν ἦχον ἐντίθεσθαι τοῖς ὠσί·

(3) Ἄλλος δὲ λέγει, ὅτι δὲν εἶπεν ἁπλῶς Βασιλεὺς ϗ Θεός· ἀλλὰ ὁ Βασιλεύς μου ϗ ὁ Θεός μου· διὰ νὰ δείξῃ τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἔρωτα ϗ ἀγάπην τῆς Ἐκκλησίας· ὁ δὲ Εὐσέβιος λέγει, ὅτι διὰ μὲν τοῦ, ὁ Βασιλεύς μου δηλοῦται ὁ Υἱὸς, διὰ δὲ τοῦ, Θεός μου δηλοῦται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἅπερ οἰκειώσατο ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία, τὸν δὲ Πατέρα ἀνωτέρω Κύριον ἀπολύτως ὠνόμασεν.

„Ὅτι πρὸς σὲ προσεύξομαι Κύριε.

Εἰσάκουσόν μου λέγει Κύριε· διὰ τὶ ἐγὼ ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία πρὸς ἐσένα τὸν ἀληθῆ Θεὸν θέλω προσεύχομαι εἰς τὸ ἑξῆς, καὶ ὄχι πρὸς ἄλλον Θεὸν· κακῶς πάλαι ἐπροσηυχόμην εἰς πολλοὺς Θεοὺς καὶ Εἴδωλα.

3: „Τὸ πρωῒ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου,
„τὸ πρωῒ παραστήσομαί σοι καὶ ἐπό-
„ψει με.

Ὅταν, λέγει, ὁ Χριστὸς ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀνατείλῃ, τότε καὶ ἐγὼ ἡ Ἐκκλησία θέλω συσηθῶ ἀπὸ Ἰουδαίους καὶ Ἐθνικούς· καὶ τότε θέλω σὲ ἐπικαλεσθῶ, καὶ θέλω παρασαθῶ ἔμπροσθέν σου, πλησιάζουσα εἰς ἐσὲ μὲ πολιτείαν ἐνάρετον· καὶ ἔτζι πλησιάζουσαν θέλεις μὲ ἰδῆς· „Ὀφθαλμοὶ γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Δαβὶδ (Ψαλ. λγ'. 15.) μερικὰ δὲ ἀντίγραφα ἔχουσιν ἐπόψομαι: ἤτοι θέλω ἐμφανισθῶ ἔμπροσθέν σου (1) δηλοῖ δὲ τὸ πρωῒ, τὸν καιρὸν τοῦ ὄρθρου· καὶ ὡσὰν νὰ λέγῃ ὁ Δαβὶδ πρὸς τὸν Θεὸν μὲ αὐτό, ὅτι προτίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο μου ἔργον, θέλω καὶ προθυμοῦμαι νὰ σὲ παρακαλῶ· τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ κάμνομεν τώρα, καὶ εὐθὺς ὁποῦ σηκοθοῦμεν ἀπὸ τὴν κλίνην, δοξολογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ εὐχαρισοῦμεν· ὄχι διὰ τὶ εἰς τὸν ἄλλον καιρὸν δὲν πρέπει νὰ προσευχώμεθα· πάντοτε γὰρ πρέπει νὰ εὐλογοῦμεν τὸν Κύριον, κατὰ τὸ „Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· (Ψαλ. λγ'. 1.) ἀλλὰ διὰ τὶ τὸ πρωῒ εἶναι ὁ νοῦς πλέον συμμαζωμένος καὶ ἥσυχος. (2)

4: „Ὅτι οὐχὶ Θεὸς θέλων ἀνομίαν σὺ εἶ.

Τὰ Εἴδωλα, λέγει, καὶ οἱ ψευδεῖς Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀγαπῶσι τὴν ἀνομίαν, ἀλλ' ὄχι καὶ σὺ ὁ ἀληθὴς Θεός· σὺ γὰρ μισεῖς τὴν ἀνομίαν: ἤγουν κάθε ἁμαρτίαν.

„Οὐ παροικήσει σοι πονηρευόμενος.

Ὄχι μόνον, λέγει οἱ Θεοὶ τῶν Ἐθνῶν εἶναι ἐμπαθεῖς καὶ ἀκάθαρτοι, καθὼς διδάσκουν τὰ βιβλία τῶν Ποιητῶν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀγαποῦν καὶ φυλάττουσιν ὡς ἐδικούς των, τόσον ἐκείνους ὁποῦ μιμοῦνται τὰ ὅμοια πάθη των, ὅσον καὶ ἐκείνους ὁποῦ κτίζουν εἰς αὐτοὺς βωμοὺς ἀκαθάρτους· τὴν ἐδικήν σου ὅμως, λέγει, οἰκειότητα καὶ φιλίαν Κύριε, (τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἐδῶ ἡ παροικία·) δὲν θέλει ἐπιτύχῃ κανένας πονηρὸς ἄνθρωπος· ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν Δαβὶδ „Ἐγγὺς Κύριος ἐσὶν (οὐχὶ τοῖς πονηρευομένοις) ἀλλὰ τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν (Ψαλ. λγ'. 18.) καὶ τοῖς φο-
βου-

(1) Τὸ δὲ ἐπόψομαι, οὕτως ἑρμηνεύει ὁ Βασίλειος „Τουτέσιν ἐπειδάν σοι τῷ Θεῷ παρασῶ, ϗ αὐτῇ τῇ περὶ σοῦ θεωρίᾳ διὰ τοῦ νοῦ προσεγγίσω, τότε τὴν ἐποπτικὴν ἐνέργειαν διὰ τοῦ κατὰ τὴν γνῶσιν φωτισμοῦ ἀναλήψομαι· ϗ ἀπὸ τοῦ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρατοῖς κάλλους ἐπὶ τὸ ὄντως καλὸν ϗ ἐράσμιον ἀναδραμών, οὗ ἡ θέα μόναις ταῖς καθαραῖς ψυχαῖς ἐμφαίνεσθαι πέφυκεν, ἐποπτικὸς γενέσθαι δυνήσομαι, ϗ ἄξιος τοῦ κατοπτεύειν τὰ τῆς ἀληθείας θεάματα, ϗ τὰ θεῖα ϗ ἅγιά σου μυσήρια, ἃ ἡτοίμασας τοῖς ἀγαπῶσί σε· ἢ ἐπόψομαι τὰ ἑξῆς ῥηθησόμενα· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ.) λέγει δὲ ὁ Θεοδώριτος „Οὐ παντός ἐσι λέγειν τῷ τῶν ὅλων Θεῷ, παρασήσομαί σοι ϗ ἐπόψει με· ἀλλὰ τῶν κατὰ τὸν μέγαν Ἠλίαν διὰ τὴν ἀπὸ τῆς πολιτείας παῤῥησίαν λέγειν θαῤῥούντων· ζῇ Κύριος, ᾧ παρέσην ἐνώπιον αὐτοῦ σήμερον.

(2) Ὅθεν εἶπεν ὁ Χρυσόσομος „Ὅρα σπουδὴν ϗ κατανενυγμένην ψυχήν· ἐκ προοιμίων τῆς ἡμέρας φησὶ τοῦτο ἔργον ποιοῦμαι· ϗ τῆς ἡμέρας τὰς ἀπαρχάς σοι τῷ Θεῷ δίδωμι· δεῖ γὰρ φθάνειν τὸν Ἥλιον ἐπ' εὐχαρισίᾳ σου ϗ πρὸ ἀνατολῆς φωτὸς ἐντυγχάνειν σοι· ἀκουέτωσαν οἱ μετὰ μυρία ἔργα ἐπὶ τὴν προσευχὴν ἐρχόμενοι· ὁ δὲ Κύριλλος λέγει „Εἴη δ' ἂν πρωΐα ϗ ὁ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας καιρός· τότε γὰρ δεκταὶ γεγόνασιν αἱ πάντων εὐχαί.

βουμένοις αὐτόν· λέγωντας δὲ πονηρευόμενον, κάθε ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον ἐφανέρωσεν.

5: „Οὐδὲ διαμενοῦσι παράνομοι κατέ-
„ναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου.

Τοῦτο, λέγουσί τινες, ὅτι εἶπεν ὁ Δαβὶδ προφητικῶς διὰ τοὺς Ἰουδαίους· οἱ ὁποῖοι, ἕως μὲν ὁποῦ ἐφύλαττον τὸν Θεῖκὸν νόμον, ἀξιόνοντο καὶ τῆς προνοίας καὶ ἐπισκοπῆς τοῦ Θεοῦ· ἀφ' οὗ δὲ ἐπαρέβηκαν τὸν νόμον, δικαίως ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὰ ὀμμάτια καὶ τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Θεοῦ.

„Ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους
„τὴν ἀνομίαν.

Τοῦτο λέγει ὁ Δαβὶδ διὰ τὰ ἄπιςα Ἔθνη, τὰ μὴ ἔχοντα νόμον Θεοῦ. νοεῖται δὲ καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον· Παράνομος μὲν εἶναι κάθε ἄνθρωπος, ὁποῦ ἔμαθε τὸν νόμον, παραβαίνει δὲ αὐτόν· ἄνομος δὲ εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ δὲν θέλει νὰ μάθη τὰ τοῦ νόμου· πολλαῖς φοραῖς δὲ, ὀνομάζεται καὶ ὁ πάνομος, ἄνομος. ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δὲν φυλάττει τὸν νόμον· ἀφ' οὗ δὲ εἶπεν ὁ Δαβὶδ καθολικῶς περὶ τῶν ἁπλῶς ἁμαρτωλῶν, ἀκολούθως ἀριθμεῖ καὶ μερικὰ ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα ἐφάνηκαν εἰς αὐτὸν πῶς εἶναι τὰ μεγαλίτερα τοῦ τότε καιροῦ.

„Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ
„Ψεῦδος.

Τοῦτο λέγει ὁ Προφήτης προηγουμένως διὰ τοὺς ἀσεβεῖς, ὁποῦ πιςεύουν ἄλλον Θεὸν ἔξω ἀπὸ τὸν ἀληθινόν· ὁμοίως καὶ διὰ τοὺς δυσσεβεῖς καὶ ψευδοδόξους αἱρετικούς· ἀκολούθως δὲ λέγει τοῦτο καὶ διὰ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ λέγουν ψεύματα καθ' οἱονδήτινα τρόπον· ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι διάκονοι τοῦ Διαβόλου, τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους, εἴτε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εἶναι οἱ τοιοῦτοι, εἴτε ἀπὸ τοὺς Ἐθνικούς· λέγωντας δὲ ἀπολεῖς, μὲ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπαράςησε βαρυτέραν τῶν ψευδομένων τὴν κόλασιν· ἢ εἶπε τοῦτο, θέλωντας νὰ φοβίσῃ ἐκείνους, ὁποῦ εἶναι πρόχειροι καὶ ἕτοιμοι εἰς τὸ νὰ λέγουν ψεύματα, καὶ διὰ τοῦ φόβου ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν εὐκολίαν καὶ κλίσιν ὁποῦ ἔχουν πρὸς τὰς ψευδολογίας· ἴσως δὲ καὶ εἶπε νὰ ἀπολέσῃ αὐτοὺς ὁ Θεὸς, διὰ τί, ὄχι μόνον αὐτοὶ ἀχρειόνουσι τὸν ἑαυτόν τους μὲ τὰς ψευδολογίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς γίνονται πρόξενοι ἀπωλείας. (1)

„Ἄνδρα αἱμάτων καὶ δόλιον, βδε-
„λύσσεται Κύριος.

Βλέπε ἀγαπητὲ, πῶς ὁ Δαβὶδ ἐδῶ ἑνόνει μὲ τὸν φονέα τὸν δόλιον ἄνθρωπον· ἐπειδὴ ὁ δόλιος, ἀπατῶντας τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ δόλια λόγιά του, καὶ ῥίπτωντας αὐτοὺς εἰς κινδύνους καὶ πειράσεις, φαίνεται ὅτι τοὺς φονεύει. (2)

7: Ἐ-

(1) Λέγει δὲ ὁ ὅσιος Δωρόθεος, ὅτι τρεῖς διαφορὰς ἔχει τὸ ψεῦδος· διὰ τὶ ἄλλος μὲν, ψεύδεται μὲ τὸν νοῦν· ὅποιος δηλαδὴ δέχεται τὰς ὑπονοίας· ἄλλος δὲ ψεύδεται, μὲ τὸν λόγον· καὶ ἄλλος ψεύδεται μὲ τὴν ζωήν· καθῶς θετέον ὁ ἄσωτος ἄνθρωπος, ὑποκρίνεται πῶς ἔχει ἐγκράτειαν, διὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἀσωτίαν του· ἢ καὶ διὰ νὰ ἀπατήσῃ τινὰ καὶ νὰ τὸν βλάψῃ.

(2) Ὁ δὲ Κλήμης λέγει, ὅτι τὸν φονικὸν ὁ Προφήτης, ἄνδρα αἱμάτων καλεῖ, ὡς τέλειον ἐν κακίᾳ· τὸ γὰρ τέλειον τῇ τοῦ ἀνδρὸς τετίμηκε προσηγορίᾳ· ἄλλος δὲ λέγει „Κριτέον δὲ ἐκ προθέσεως, ἀλλ' οὐκ ἐκ μόνης φωνῆς τὸν ψευδόμενον· ἵνα μὴ ὦσιν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν οἱ οἰκονομικῶς ποτε τοῦτο πεποιηκότες, ὡς ἡ Ῥαάβ· ἀλλ' οὐδὲ ἀνὴρ αἱμάτων λεχθείη, ὁ κατὰ νόμον θεῖον ἀποκτείνων τοὺς ἀξίους ὄντας τοῦτο παθεῖν· ἵνα μὴ λέγωμεν Σαμουὴλ, καὶ Ἠλίαν, τοὺς μεγάλους ἄνδρας μαρτυρηθέντας, ὑποκεῖσθαι ἐγκλήμασιν, ἀνῃρηκότας ἀσεβεῖς τινας·

7: „ Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου „ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου.

Ἐγὼ ὅμως, λέγει, ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία, καὶ κάθε θεοφιλὴς ψυχὴ, ἐπειδὴ διὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου Κύριε, ἐλευθερώθηκα ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς Εἰδωλολατρείας καὶ ἁμαρτίας, θέλω ἔμβω μέσα εἰς τὸν οἶκόν σου, τὸν ὁποῖον πρότερον ἐπολέμουν· ἢ νοεῖται καὶ ἄλλως, ὅτι ἐγὼ ἠξιώθηκα καὶ ἔλαβον τὴν παῤῥησίαν αὐτὴν, καὶ ἐμβῆκα εἰς τὸν οἶκόν σου, ὄχι διὰ τὰς ἐδικάς μου ἀρετὰς, ἀλλὰ διὰ μόνον τὸ ἐδικόν σου ἔλεος· μερικοὶ δὲ λέγουν οἶκον Θεοῦ, καὶ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν· ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς οἰκεῖ καὶ ἀναπαύεται εἰς ἐκείνους, ὁποῦ μεταχειρίζονται τὴν τοιαύτην πολιτείαν· καθὼς καὶ ὁ Κύριος εἶπεν ἐν Εὐαγγελίοις· „ Ὅτι ἐάν τις ἀγαπᾷ με, „ τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν „ παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. (Ἰω. ιδ΄. 23)(1)

„ Προσκυνήσω πρὸς Ναὸν ἅγιόν σου „ ἐν φόβῳ σου.

Ἀφ' οὗ, λέγει, ἐγὼ ἡ ἐξ Ἐθνῶν Ἐκκλησία καὶ κάθε ψυχὴ, εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκόν σου μὲ κάθε λογῆς εὐλάβειαν καὶ εὐταξίαν, θέλω προσκυνήσω μὲ φόβον, τόσον τὸν ἐπίγειόν σου Ναὸν, ὅσον καὶ τὸν ἐπουράνιον· λέγει δὲ τοῦτο ἔτζι, ἐπειδὴ καὶ τὰ Ἔθνη, ὅταν ἔμβαιναν μέσα εἰς τοὺς Ναοὺς τῶν ψευδοθεῶν τους, ἔκαμναν πολλὰς ἀσχημοσύνας καὶ ἀταξίας· ἠμποροῦν δὲ νὰ νοηθοῦν τὰ λόγια ταῦτα καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Δαβίδ· ὅστις, ἀφ' οὗ εἶπεν ἀνωτέρω κεφαλαιωδῶς τὰ εἴδη τῆς κακίας, καὶ ἔδειξεν ὅτι αὐτὰ εἶναι βδελυκτὰ καὶ σιχαμερὰ εἰς τὸν Θεὸν, ἐπιστρέφει ἔπειτα εἰς τὸ ἐδικόν του πρόσωπον καὶ λέγει, ὅτι αὐτὸς θέλει ἔμβῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλει λατρεύει αὐτὸν γνησίως καὶ ἐπιμελῶς· ὄχι ὡς δεδικαιωμένος διὰ τὰς ἀρετάς του, ἀλλὰ ὡς ἐλεηθεὶς ἀπὸ τὸν Θεόν· ἀγκαλὰ καὶ ἐσυναρίθμησε τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς ἐκείνας τὰς ἁμαρτίας, διὰ τὰς ὁποίας ἐκατηγόρησεν ἀνωτέρω τοὺς ἁμαρτωλούς.

8: „ Κύριε, ὁδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύ- „ νῃ σου.

Ὁδήγησόν με, λέγει, Κύριε, διὰ μέσου τοῦ υἱοῦ σου, ὁ ὁποῖος εἶναι δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, ὡς λέγει ὁ Παῦλος (ά. Κορ α΄. 30.) ἢ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ εἶναι καὶ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη, ἡ ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ πολιτικῶν νόμων ἐπαινουμένη. (2)

„ Ἔ-

(1) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Ψελλὸς „ Οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καθαρώτατος νοῦς· ἡ δὲ ψυχὴ μέση νοῦ τυγχάνει καὶ αἰσθήσεως, καὶ ποτὲ μὲν, ἔξεισι, ποτὲ δὲ, εἴσεισιν· ἔξεισι μὲν εἰς τόνδε τὸν βίον χεομένη διὰ τῶν αἰσθήσεων· εἴσεισι δὲ, ἔνδον στραφεῖσα πρὸς τὸν ὑπερκείμενον αὐτῆς νοῦν, ἐν ᾧ ἐνδιαιτᾶται Θεός· εἰσέρχεται δὲ οὐχ ἑαυτῇ θαῤῥήσασα, ἀλλὰ τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους Κυρίου· τοῦτο καὶ τὸ Εὐαγγέλιον λέγει, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου· καὶ τὰ ἑξῆς· θύρα μὲν γάρ ἐστιν ἡ αἴσθησις, δι' ἧς ὁ θάνατος λαθὼν εἴσεισι· ταμεῖον δὲ, ἐν ᾧ ὁ ἀπόθετος ταμιεύεται θησαυρὸς, ὁ νοῦς· κλεὶς δὲ τῆς τοιαύτης θύρας, ἡ διὰ τῶν ἀρετῶν ἐστι προσοχή· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλως δυνηθείημεν προσεύξασθαι τῷ Θεῷ, εἰ μὴ τὴν θύραν τῶν αἰσθήσεων ἐπιζυγώσαντες, εἰσέλθοιμεν εἰς τὸν νοῦν· (ἐν τῇ ἐκδεδ. Σειρᾷ)

(2) Ἄλλος δὲ ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι πρότερον εἶπεν ὁ Δαβὶδ ὅτι θέλει ἔμβῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ προσκυνήσῃ, καὶ ἔπειτα ἐδῶ γυρίζει τὸν λόγον πρὸς αἴτησιν διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι πρῶτον πρέπει νὰ δοξολογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν εὐχαριστοῦμεν, καὶ ἔπειτα νὰ τοῦ ζητοῦμεν τὰ συμφέροντα εἰς ἡμᾶς· καθὼς τοῦτο διορίζει καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι ἀπὸ δοξολογίας πρέπει νὰ ἀρχίζωμεν τὴν προσευχὴν, καὶ ὄχι ἀπὸ αἴτησιν.

„Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου κατεύθυνον „ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου.

Διὰ τοὺς ὁρατούς, λέγει, καὶ ἀοράτους ἐχθρούς μου, οἱ ὁποῖοι βάλλουσι σκάνδαλα καὶ παγίδας εἰς τὴν στράταν τῆς ζωῆς μου, διὰ τούτους, λέγω, ἐξομάλισον τὴν στράταν καὶ τὴν ζωήν μου Κύριε· οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε τὸ κατεύθυνον· καὶ λύτρωσαί με ἀπὸ τὰς παγίδας αὐτῶν· καὶ μὴ μὲ ἀφήσῃς νὰ κλίνω εἰς δεξιά, ἢ εἰς ἀριστερὰ διὰ τοὺς ἐχθρούς, ὁποῦ μὲ ἐπιβουλεύονται· ἁρμόζουν δὲ τὰ λόγια ταῦτα καὶ εἰς τὸν Δαβίδ. (1)

9: „Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν „ἀλήθεια· ἡ καρδία αὐτῶν ματαία.

Ψεύδονται, λέγει, οἱ ἀνωτέρω ἐχθροί μου Κύριε, ὡς ψεῦσται καὶ ἀπατεῶνες· καὶ ἀνωφελῆ πράγματα μελετῶσιν, ὡς πονηροὶ ὁποῦ εἶναι.

„Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν·

Τοῦτο λέγει ὁ Προφήτης διὰ τὰ νεκρὰ δόγματα, καὶ διὰ τὰς βρωμερὰς βλασφημίας τῶν αἱρετικῶν· ἢ καὶ διὰ τὰ δυσώδη λόγια τῆς ἀκολασίας αὐτῶν· ἢ καὶ διὰ τὰς αἰσχρὰς ὕβρεις, ὁποῦ ἔλεγον οἱ ἀνωτέρω ἐχθροὶ κατὰ τοῦ Δαβίδ. Ὁ τάφος δὲ αὐτός: ἤτοι ὁ λάρυγγας τῶν ἐχθρῶν του λέγει ὅτι εἶναι ἀνοικτὸς καὶ ὄχι σκεπασμένος, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἂν ἦτον σκεπασμένος, ἦτον καλλίτερον· διὰ τί ἤθελε κρύπτῃ μέσα τὴν δυσωδίαν. (2).

„Ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν.

Ὅποιος μὲν εἶναι δόλιος, αὐτὸς εἶναι καὶ ψεύστης· ὅποιος δὲ εἶναι ψεύστης, αὐτὸς δὲν εἶναι καὶ δόλιος· ἐπειδὴ ἡ κακία τοῦ δολίου εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν τοῦ ψεύστου· λέγει λοιπὸν ὁ Δαβίδ, ὅτι οἱ ἐχθροὶ μελετοῦσι κατ' ἐμοῦ καὶ στοχάζονται δόλια καὶ ἐπίβουλα πράγματα.

10: „Κρῖνον αὐτούς ὁ Θεός.

Ἐπειδή, λέγει, αὐτοὶ τοιαῦτα ἐργάζονται δόλια, διὰ τοῦτο σὺ Κύριε, ὁποῦ μισεῖς ὅλους τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, καταδίκασον αὐτούς. (3)

„Ἀ.

(1) Λέγει δὲ ὁ Θεοδώρητος „Ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου ἔχει· ἑκάτερα δὲ τῆς εὐσεβοῦς ἔχεται διανοίας· εἴτε γὰρ ἡ ἡμετέρα ὁδὸς κατευθυνθείη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πλάνης οὐ ληψόμεθα πεῖραν· εἴτε ἡ τοῦ Θεοῦ ὁδὸς ἐνώπιον ἡμῶν κατευθυνθείη, αὐτὴν ὁδεύσομεν, καὶ πρὸς αὐτὴν προθύμως δραμούμεθα· ταπεινοφροσύνης δὲ μεστὰ τῆς Κληρονομούσης τὰ ῥήματα· οὐ γὰρ αἰτεῖ διὰ τὴν ἑαυτῆς δικαιοσύνην κατευθυνθῆναι αὐτῇ τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς δυσσεβείᾳ συζῶντας· σχεδὸν τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Ψελλός.

(2) Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος ἑρμηνευτὴς λέγει „Οὐδὲ γὰρ ἑαυτὸν αἰσχύνει μόνον ὁ τὰ αἰσχρὰ φθεγγόμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγινομένους αὐτῷ πολλῆς ἀναπίμπλησι τῆς λύμης· καὶ καθάπερ εἰ τοὺς τάφους ἀνοίξομεν λοιμοῦ τὰς πόλεις ἐμπλήσομεν, οὕτω καὶ τὰ αἰσχρὰ στόματα, εἰ μετὰ ἀδείας ἀνοίγοιτο, τοὺς συγγινομένους νόσου χαλεπωτάτης ἐμπίπλησι· διὸ χρὴ τοὺς τοιούτους μακρὰν κατοικίζειν· (παρὰ τῷ Νικήτᾳ.) λέγει δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος „Μὴ τοίνυν ἔστω τάφος τὸ στόμα σου, ἀλλὰ θησαυρός· πολὺ γὰρ οἱ θησαυροὶ διεστήκασι τῶν τάφων· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν, φθείρουσι, ὅπερ ἂν λάβωσιν, οὗτοι δὲ, διατηροῦσιν· ἔχε τοίνυν καὶ σὺ πλοῦτον φιλοσοφίας ἀεὶ μένοντα, ἀλλὰ μὴ δυσωδίαν τινὰ καὶ βδελυγμίαν.

(3) Ὁ δὲ Χρυσόστομος ἑρμηνεύει οὕτω „Οὐ γὰρ εἶπε κόλασον· ἀλλὰ τί; κρῖνον αὐτοὺς ὁ Θεός· τουτέστιν ἔλεγξον καὶ παῦσον τῆς πονηρίας· ἀνίκητα ποίησον τὰ μηχανήματα αὐτῶν· τοῦτο δὲ, ὑπὲρ αὐτῶν ἐστι προσεύχεσθαι, τοῦ μηκέτι προϊέναι τὰ τῆς κακίας αὐτοῖς.